



การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

**IDDHIPĀDA APPLICATION FOR MEDITATION CENTERS
ADMINISTRATION IN AYUTTHAYA PROVINCE**

พระมหาปรีชา เขมนนโท (เหล่าทวีคุณ)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎฐินิพนธ์
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑



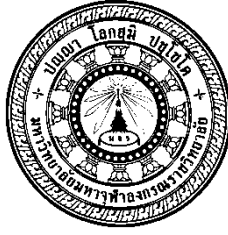
การประยุกต์หลักกฤษฎีกาเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระมหาปรีชา เขมนนโท (เหล่าทวีคุณ)

คฤหิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



Iddhipaāda Application for Meditation Centers Administration in Ayutthaya Province

Phramaha Preecha Khemanando (Laotaweekun)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)



บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยยื่นเรื่อง
“การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุณวุฒิบัณฑิต

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.พฤทธิสรรค์ สุทธิไชยเมธี)

กรรมการ

(ผศ.ดร.วิษุกร นาคอน)

กรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.)

กรรมการ

(ดร.ประเสริฐ อีลาว)

คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิต

พระสุธีวีร์บัณฑิต, ดร.
ดร.ประเสริฐ อีลาว

ประธานกรรมการ
กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

พระมหาปริชา เขมนนโท

(พระมหาปริชา เขมนนโท)

ชื่อคุณิพนธ์ : การประยุกต์หลักกัทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชื่อผู้วิจัย : พระมหาปริชา เขมนนโท

ปริญญา : พุทธศาสตรคุณิบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์ :
พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., ปธ. ๗, พธ.บ., (ศาสนา), ศศ.ม. (การบริหาร
องค์กร), DODT. (การปฏิรูปและการพัฒนาองค์กร), Ph.D. (ปรัชญา),
DM. (การจัดการภาครัฐ)
ดร.ประเสริฐ ธิลาว พธ.บ. (บริหารรัฐกิจ), พธ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์),
พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักกัทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธีโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักและสนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงปริมาณตามลำดับ การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๒๒ รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มพระสังฆาธิการ ๒) กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ๓) กลุ่มประชาชน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๑ รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๘๓ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๓๘๗ รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

ผลการวิจัย พบว่า

๑. วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมด้วยการวิเคราะห์ SWOT Analysis ด้านจุดแข็งสถานที่ปฏิบัติธรรมโดยมากมีความเป็นสัปปายะมีการสนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ต่อเนื่องมีพระวิปัสสนาจารย์ใช้หลักธรรมคำสั่งสอนตรงตามหลักพระพุทธศาสนาโดยยึดหลักการเจริญสติปัฏฐาน ๔ ด้านจุดอ่อนสำนักปฏิบัติธรรมหลักๆ ที่เป็นต้นแบบยังมีอยู่น้อยหลักการปฏิบัติธรรมยังใช้หลักสอนแบบสืบต่อกันมาจากครูบาอาจารย์ด้วยความเคารพและศรัทธาส่วนใหญ่้นโยบายการบริหารสำนักเป็นไปตามความดำริของเจ้าสำนักด้านโอกาสคณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนจัดกิจกรรมของสำนักปฏิบัติธรรมมีการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนผ่านทางสื่อสารสนเทศ เว็บไซต์ด้านอุปสรรคสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักมีพื้นฐานประสบการณ์และความพร้อมแตกต่างกัน ขาดความเป็นเครือข่ายเดียวกัน ขาดศูนย์กลาง

ประสานงานร่วมกันและการกระจายข้อมูลข่าวสารติดตามผลไปยังเครือข่าย ขาดการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม ความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักการบริหารงาน ๕ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๐$) และตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๐$)

๒. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใช้หลักบริหาร 4m's มีการบริหารคน บริหารเงินหรืองบประมาณ บริหารวัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ จะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั่วไปทั้งภายในและภายนอกของแต่ละสำนักมีพื้นฐานประสบการณ์และความพร้อมแตกต่างกัน ดังนั้นต้องมีการประชุมร่วมกันทุกภาคส่วนเพื่อวางแผนการบริหารทำงานให้ชัดเจน ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักจะต้องให้ความสำคัญดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานร่วมกันในทุกกระบวนการ

๓. นำเสนอการนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แนวทางการบริหารเครือข่ายต้องจัดการประชุมพูดคุยปรึกษาหารือร่วมกันของทุกภาคส่วนเพื่อวางแผนร่วมกันการบริหารจัดการงาน ๕ ด้าน ๑) ด้านการวางแผน ๒) ด้านการจัดองค์กร ๓) ด้านบุคลากร ๔) ด้านอำนวยความสะดวก และเชื่อมโยงต่อไปยังแผนการบริหารปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร 4m's ร่วมกัน ๑) ด้านคน ๒) ด้านเงิน ๓) ด้านวัสดุ ๔) ด้านการจัดการ เชื่อมโยงกับแผนการบริหารหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ ร่วมกัน ๑) ฉันทะ ๒) วิริยะ ๓) จิตตะ ๔) วิมังสาโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานมีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกันและเชื่อมโยงต่อไปยังศูนย์กลางข้อมูลประสานงานและติดตามผลเชื่อมโยงไปยังงานประชาสัมพันธ์ เชื่อมโยงต่อไปยังเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด เชื่อมโยงนำไปปฏิบัติในสำนักของตนถ้าพบปัญหาอุปสรรคเชื่อมโยงกลับมายังศูนย์กลางข้อมูลประสานงาน

Dissertation Title: Iddhipaāda Application for Meditation Centers Administration in Ayutthaya Province.

Researcher: Phramaha Preecha Khemanando(Laotaweekun)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Management)

Dissertation Supervisory Committee:
Phrasudhivirabandit, Dr.,Pali VTT, B.A. (Religion), M.A. (OrganizationAdministration), DODT.(Organization Development and Tranformation), Ph.D(Philosophy), DM. (Public of Management),
Dr.Prasert Thilao B.A. (Public Administration), M.A. (Public of Management),Ph.D.(Public of Management),

Date of Graduation: March 25.2019

abstract

Objectives of this research were to: 1. study the general context of *Iddhipaāda* Application for Meditation Centers in Ayutthaya Province, 2. study the factors affecting Iddhipaāda Application for Meditation Centers Administration in Ayutthaya Province and 3. propose the guidelines for *Iddhipaāda* Application for Meditation Centers Administration in Ayutthaya Province.

Methodology was the mixed methods: The qualitative research collected data from 22 key informants from 3 groups of experts: 1. senior Sangha, 2. state officers and 3. People who were stake holders, purposefully selected by in-depth-interviewing and from 11 participants in Focus Group Discussion and analyzed data by descriptive interpretation. The quantitative research, the researcher has created the questionnaires that had the whole issue confidence value equivalent to 0.983 and collected data from 397 samples who were Dhamma Practitioners in Ayudhaya province and analyzed data with statistics; frequency, percentage, mean and standard deviation: S.D.

Findings were as follows:

1. General context of *Iddhipaāda* Application for Meditation Centers Administration in Ayutthaya Province with SWOT Analysis as: Strength; Dhamma Practicing centers most of them were suitably convenient and continuous training of meditation instructors who instructed directly by Buddhism scripture abiding by *Satipatthāna* 4 Weakness; The model Dhamma Practicing centers were still limited. The teaching methods were still followed the formers teachers' style with faith and respect. The center management policy was up to the center masters. Opportunity; Sangha and government agencies gave support to the Dhamma practicing program continuously. There were Dhamma dissemination through internet and website. Threat; each Dhamma practicing centers were ready at different levels without networking. without coordinating centers to share news and information and lacking of Dhamma practicing driving mechanism concretely. Opinions on the *Iddhipaāda* Application for Meditation Centers administration in five aspects by overall were at high level high level (X=4.0) and according to the *Itthapaādha* 4 was also in the high level (X=4.10)

2. The factors that affected *Iddhipaāda* Application for Meditation Centers Administration in Ayutthaya Province were that the centers used principle of 4 M's that were Man , Money,Material and Management. Administration must consider general environment both inside and outside. Each Dhamma Practicing centers have different backgrounds and experiences. Therefore all centers should hold common meeting together in order to lay down the clear operational plan. Masters or abbots of Dhamma Practicing centers must pay attention to all operational process.

3.The format for *Iddhipaāda* Application for Meditation Centers Administration in Ayutthaya Province that all Dhamma Practicing centers must sit down to hold regular meeting to lay down the operational plan together in 5 aspects: 1. Planning 2. Organizing, 3. Staffing, 4. Directing, 5. Controlling, integrating with 4 M's; Man, Money, Materials and Management. Also integrating with Buddha principles, *Itthapaādhā* 4, 1. *chanda*, aspiration, 2. *Viriya* , effort, 3. *citta*, attention, and 4. *Vimamsā*, examination, on the foundation of the same concept, viewpoint, vision, helping, cooperating of network members, supporting each others, interacting, creating public relations centers to share news and information among network members in every province. If the problems should occur, then coordinate with Data base centers.

กิตติกรรมประกาศ

ดุष्ฎินิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเรียบร้อยด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของ คณะกรรมการที่ปรึกษาดุष्ฎินิพนธ์ทุกท่านและผู้มีส่วนสำคัญยิ่งคือพระอาจารย์พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร. ประธานกรรมการควบคุมดุष्ฎินิพนธ์ อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว กรรมการควบคุมดุष्ฎินิพนธ์ที่ได้ เสียสละเวลาเมตตาช่วยเหลือด้านให้คำปรึกษาแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆเพื่อให้เนื้อหาของกรวิจัยมีความถูกต้องชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นนับตั้งแต่ผู้ศึกษาได้เริ่มทำงานวิจัยด้วยความตั้งใจเต็มใจ ปราศจากความผิดพลาด

กราบขอบพระคุณและเจริญพรขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ช่วยตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษาเนื้อหาระเบียบวิธีและตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

กราบขอบพระคุณพระสังฆาธิการและเจริญพรขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชน ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และให้ความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามเพื่อการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่าน ขอขอบพระคุณพระอาจารย์ทุกรูป คณะอาจารย์คณะสังคมศาสตร์ทุกท่าน เจ้าหน้าที่ทุกคน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิทยการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์และเป็นกำลังใจให้การสนับสนุนแก่ผู้วิจัยตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากดุष्ฎินิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอน้อมบูชาเป็นกตัญญู กตเวทิตาบูชา พระคุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และญาติสนิทมิตรสหาย ผู้ที่เป็นกำลังใจสนับสนุน ในทุกๆ เรื่องรวมทั้งบูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านผู้มีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษารวมทั้งญาติโยม ผู้ที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมดทุกท่านที่มีส่วนในการสร้างพื้นฐานทางการศึกษาให้แก่ผู้ศึกษามา ตั้งแต่ต้นจนถึงบัดนี้ทำให้งานวิจัยประสบผลสำเร็จลุล่วงด้วยดี

พระมหาปรีชา เขมนนโท (เหล่าทวีคุณ)

๒๕ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ข)
กิตติกรรมประกาศ	(ค)
สารบัญ	(ง)
สารบัญตาราง	(ง)
สารบัญแผนภาพ	(ฉ)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ช)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม	๑๘
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔	๓๐
๒.๔ บริบทพื้นที่การวิจัย	๓๘
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๘
๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร	๔๘
๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม	๕๓
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๕๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๘
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๖๐
๓.๓ เครื่องมือในการวิจัย	๖๒
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๕
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	๖๗

สารบัญ (ต่อ)

	เรื่อง	หน้า	
บทที่ ๔	ผลการวิจัย		
	๔.๑	สภาพทั่วไปและปัญหาของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๗๐
	๔.๒	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๘๙
	๔.๓	การนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑๐๓
	๔.๔	ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)	๑๕๑
	๔.๕	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๕๗
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ		
	๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๑๖๔
	๕.๒	อภิปรายผล	๑๗๑
	๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๑๘๒
	๕.๓.๑	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๘๒
	๕.๓.๒	ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	๑๘๒
	๕.๓.๓	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๑๘๒
	บรรณานุกรม		๑๘๔
ภาคผนวก		๑๙๑	
	ภาคผนวก ก	หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๙๒
	ภาคผนวก ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๑๙๘
	ภาคผนวก ค	แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๒๐๐
	ภาคผนวก ง	ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายชื่อ (IOC) ของแบบสอบถาม	๒๑๐
	ภาคผนวก จ	ผลการหาค่า Reliability (Alpha)	๒๑๖
	ภาคผนวก ฉ	ขอความอนุเคราะห์ให้นิติเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๒๑๙
	ภาคผนวก ช	การสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group)	๒๔๓
	ภาคผนวก ซ	ประมวลรูปภาพสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group)	๒๕๖
	ประวัติผู้วิจัย	๒๗๑	

สารบัญญัตินี้

ตารางที่	เนื้อหา	หน้า
๒.๑	แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการบริหารจัดการ	๑๒
๒.๒	แสดงการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๑๗
๒.๓	แสดงการสังเคราะห์ความเป็นมาของสำนักปฏิบัติธรรม	๒๓
๒.๔	แสดงการสังเคราะห์ความหมายของสำนักปฏิบัติธรรม	๒๕
๒.๕	แสดงการสังเคราะห์เกณฑ์มาตรฐานสำนักปฏิบัติธรรมตามกฎหมาย	๒๙
๒.๖	แสดงการสังเคราะห์ความหมายของอิทธิบาท ๔	๓๓
๒.๗	แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔	๓๖
๒.๘	แสดงการสังเคราะห์ประโยชน์ของอิทธิบาท ๔	๓๘
๓.๑	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าปฏิบัติธรรม ตลอดปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ในสำนักปฏิบัติธรรมดีเด่นประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๖๐
๔.๑	สรุปสภาพทั่วไปจุดแข็งของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๗๖
๔.๒	สรุปสภาพทั่วไปจุดอ่อนของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๗๙
๔.๓	สรุปสภาพทั่วไปโอกาสของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๘๓
๔.๔	สรุปสภาพทั่วไปอุปสรรคของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๘๗
๔.๕	วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ตาม แนวคิดการบริหารปัจจัย (4M) ด้านบุคคล (Man)	๙๓
๔.๖	วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตาม แนวคิดการบริหารปัจจัย (4M) ด้านการเงิน (Money)	๙๖
๔.๗	วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตาม แนวคิดการบริหารปัจจัย (4M) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)	๙๙
๔.๘	วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตาม แนวคิดการบริหารปัจจัย (4M) ด้านการจัดการ (Management)	๑๐๓
๔.๙	วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนัก ปฏิบัติธรรม ด้านการวางแผน (Planning)	๑๐๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๐	วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการจัดองค์กร (Organizing)	๑๑๓
๔.๑๑	วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านงานบุคลากร (Staffing)	๑๑๗
๔.๑๒	วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการอำนวยการ (Directing)	๑๒๑
๔.๑๓	วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการกำกับดูแล (Controlling)	๑๒๕
๔.๑๔	วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ	๑๒๘
๔.๑๕	วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ	๑๓๐
๔.๑๖	วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ	๑๓๒
๔.๑๗	วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา	๑๓๔
๔.๑๘	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๓๕
๔.๑๙	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม	๑๓๖
๔.๒๐	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านวางแผน	๑๓๗
๔.๒๑	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดองค์กร	๑๓๘
๔.๒๒	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านงานบุคลากร	๑๓๙
๔.๒๓	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการอำนวยการ	๑๔๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๔	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านกำกับดูแล	๑๔๑
๔.๒๕	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลัก อิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม	๑๔๒
๔.๒๖	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ	๑๔๒
๔.๒๗	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ	๑๔๓
๔.๒๘	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ	๑๔๔
๔.๒๙	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา	๑๔๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในดัชนีฉบับนี้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งระบุ เล่ม/ ข้อ/ หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๓/๒๙๕ หมายความว่า การอ้างอิงนั้นระบุถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๓๑๓ หน้าที่ ๒๙๕ เป็นต้น โดยใช้ระบบย่อคำเรียงตามลำดับคัมภีร์ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก			
วิ.มหา. (บาลี)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังคปาฬิ (ภาษาบาลี)
วิ.จุ. (บาลี)	=	วินัยปิฎก	จุฬหคคปาฬิ (ภาษาบาลี)
วิ.จุ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬหวรรค (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก					
ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมป็นณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริป็นณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ปญจกนิปาตปาฬิ	(ภาษาบาลี)
อง.นวก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	นวกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.พุทธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	พุทธวงศ์	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก			
อภิ.วิ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์ (ภาษาไทย)
อภิ.ปุ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	ปุคคลบัญญัติ (ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก			
อง.ติก.อ. (ไทย)	=	อังกุตตรนิกาย	มนโรธปุรณี ติกนิบาตอรรถกถา (ภาษาไทย)

ปกรณ์วิเสส			
วิสุทธิ. (บาลี)	=	วิสุทธิมคคปกรณ์	(ภาษาบาลี)
วิสุทธิ. (ไทย)	=	วิสุทธิมรรคปกรณ์	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมัยพุทธกาลภายหลังพระพุทธเจ้าตรัสรู้พระพุทธองค์ทรงมีพระมหากรุณาที่จะแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ทรงประกาศพระธรรมที่ได้ตรัสรู้จนกระทั่งมีผู้รู้แจ้งเห็นจริงในพระธรรมตามที่พระพุทธองค์แสดงขณะนั้นพระอรหันตสาวกได้อุบัติขึ้นในโลก ๖๐ องค์รวมทั้งพระพุทธองค์ด้วยเป็น ๖๑ องค์ทรงวางหลักและวิธีปฏิบัติในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้แก่เหล่าเจ้าสาวกซึ่งเป็นพระอรหันตรุ่นแรกเพื่อถือเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระศาสนาเพื่อให้พระธรรมคำสอนเผยแผ่ไปในมวลมนุษยชาติเพื่อเป็นการดำรงมั่นแห่งพระสัทธรรม โดยตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลายเราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูปจงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุดจงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีรู้ในดวงตาน้อยมีอยู่ เมื่อได้ฟังธรรมแล้วจักเป็นผู้รู้ธรรมภิกษุทั้งหลายแม้เราก็จะไปยังตำบลอรุเวลาเสนาณิคมเพื่อแสดงธรรม”^๑

พระพุทธศาสนาเปรียบเสมือนรากเหง้าของสังคมไทยมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตค่านิยมและความเชื่อของคนไทยต่อเนื่องมายาวนานวัดมีบทบาทหน้าที่สำคัญยิ่งต่อชุมชนเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจกรรมด้านต่างๆทั้งพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาแหล่งสืบทอดและเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญถ่ายทอดวิชาการความรู้แก่เยาวชน มีการร่วมมือประสานการเผยแผ่ธรรมผูกสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมเกื้อหนุนกันพระพุทธศาสนาตลอดทั้งชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย^๒ การนำหลักพุทธธรรมมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดโลกุตตรปัญญาโดยมีจุดมุ่งหมายที่อบรมให้จิตสงบจากกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญาและบรรลุมรรคผลนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดสำหรับพุทธศาสนิกชนตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์ในการปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธให้สมบูรณ์พร้อมโดยคำนึงถึงหลักพระสัทธรรม ๓ ประการประกอบด้วยปริยัติ (คัมภีร์) ปฏิบัติ (วิปัสสนา) และปฏิเวธซึ่งได้แก่การได้บรรลุมรรคผลนิพพานอันเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา^๓

^๑วิ.มหา.(บาลี) ๔/๔/๔-๕.

^๒พระครูภาวนารัตนภรณ์ (กำพล สิริโกวิท), ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, **ปริญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑-๒.

^๓พระมหาภักวณ อธิวัฒน์ (ศรชัย), การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด, **ปริญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒-๓.

ความเปลี่ยนแปลงสังคมปัจจุบันได้กลายมาเป็นปัญหาทางสังคม (Global Social Problems) ตามยุคโลกาภิวัตน์ประชากรแต่ละประเทศมีปัญหาทางสังคมเช่นเดียวกันเช่นปัญหาความยากจนซึ่งเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจปัญหาการเมืองปัญหาอาชญากรรมปัญหาโรคระบาดปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ผู้คนส่วนมากได้รับผลกระทบจากปัญหามากมายเพราะความเห็นผิดเห็นความสุขที่แท้จริงได้มาจากวัตถุภายนอกซึ่งทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลง มีการแสดงออกโดยการเอารัดเอาเปรียบกันเกิดการต่อสู้การทำลายซึ่งกันและกันทั้งทางตรงและทางอ้อมความไม่สงบสุขจึงเกิดปัญหาตามมาปัญหาในสังคมเริ่มจากคนปัญหาคนเริ่มจากจิตเมื่อจิตมีความเห็นผิดแล้วมนุษย์ก็ไร้ระเบียบวินัยขาดจิตสำนึกที่ดีปัญหาต่างๆ ก็ตามมาเช่น ปัญหาอาชญากรรมปัญหายาเสพติดปัญหาทุจริตคอร์รัปชันปัญหาความยากจนปัญหาว่างงานปัญหานี้สินปัญหาครอบครัว เป็นต้น

พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการแก้ปัญหาและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจได้โดยการแนะนำสั่งสอนให้คนเหล่านั้นให้มี ศีล สติ สมาธิ ปัญญา อบรมกรรมฐานพัฒนาจิตใจให้มีความสุขสงบให้มีความสุข ความสุขของคนทั่วไปที่พระพุทธเจ้าตรัสบ่อยก็คือเรื่องความสุขเพราะเกี่ยวข้องกับมนุษย์ส่วนใหญ่หรือชาวบ้านชาวเมืองและมวลชาวโลกเป็นความสุขสนองผัสสะอาศัยการเสพพึ่งพาขึ้นตรงต่ออามิสวัตถุเป็นความสุขจากการได้การเอาเพื่อตนเอง ให้แก่ตนเองให้ตนเองได้เสพ ซึ่งเมื่อคนปฏิบัติต่อมันไม่ถูกบริหารไม่เป็นจัดการไม่ดีก็เป็นบ่อเกิดของปัญหาสารพัดในโลกนี้ที่ขัดแย้งแย้งซึ่งเบียดเบียนข่มเหงกันตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับโลกจึงต้องย่ำว่าถ้าจะแก้ปัญหาของมนุษย์ให้ตรงจุดให้ได้ผลต้องแก้ที่นี้ คือให้มนุษย์พัฒนาปัญญาที่รู้เท่าทันและบริหารจัดการความสุขนี้ให้ถูกต้องให้ถูกทางอย่างน้อยให้คุณเห็นโอโทษให้การเกื้อกูลเหนือการเบียดเบียน^๕

ปัญหาที่พบในการปฏิบัติธรรมส่วนมากเกี่ยวกับเรื่องการบริหารของสำนักปฏิบัติธรรมไม่เป็นไปตามมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่ได้จัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคมเนื่องมาจากหลายปัจจัยหลายสาเหตุจะเห็นบางสำนักเมื่อจัดตั้งขึ้นเป็นสำนักปฏิบัติธรรมแล้วไม่มีประชาชนเข้าไปปฏิบัติธรรมจึงเป็นเหตุให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีภารกิจหลักที่สำคัญคือ การรับสนองกิจการคณะสงฆ์และพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเพราะถือว่าการดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เน้นได้ตรงจุดคือการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนมีโอกาสศึกษาปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจให้เกิดสติปัญญากำหนดรู้เท่าทันสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาอันแท้จริงของชีวิตดังนั้นจึงได้มุ่งส่งเสริมให้วัดต่างๆ ดำเนินการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเพิ่มมากขึ้นครอบคลุมทุกพื้นที่จังหวัดโดยจัดตั้งงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานและพัฒนาคุณภาพตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๘ เป็นต้นมา^๕

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้มีการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมทั้งหมด ๒๐ แห่ง ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักก็จะมี การจัดสถานที่และปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการในการปฏิบัติไปตามบริบท

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรมฉบับขยาย**, (สำนักพิมพ์พลีธรรม : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑๐๘.

^๕ กองพุทธศาสนศึกษา, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **คู่มือการปฏิบัติงาน : การขอจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๓.

ของแต่ละพื้นที่แต่ละชุมชนซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในเรื่องระดับของการปฏิบัติว่าสำนักปฏิบัติธรรมนี้ดีกว่าสำนักปฏิบัติธรรมโน้นสะดวกสบายกว่าสำนักปฏิบัติธรรมนั้นสอนดีกว่าเหล่านี้เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เห็นได้ว่าสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแต่ละสำนักนั้นมีการบริหารแตกต่างกัน มีรูปแบบและวิธีการไม่เหมือนกันทั้งที่ยึดหลักการคำสอนในการปฏิบัติเหมือนกัน โดยเฉพาะแนวทางการตั้งสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพมีประสิทธิผล มีรูปแบบเดียวกัน มีประชาชนเข้ามาปฏิบัติกรรมฐานตลอดเวลาผู้บริหารจะต้องให้ความสนใจใส่ใจเป็นพิเศษในเรื่องการประยุกต์หลักอริยาบทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เกิดการบริหารในพุทธศาสนาเรื่องอริยาบท ๔ หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จหรือคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี ๔ ประการ คือ ๑.) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ ๒.) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน ๓.) จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตฝึกใฝ่ ๔.) วิมังสา ความไตร่ตรอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล เพื่อการบริหารจัดการเป็นรูปธรรมขึ้นและให้แต่ละสำนักปฏิบัติธรรมนำไปปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันจึงเป็นเรื่องที่ควรจะต้องศึกษาและดำเนินการแก้ไขต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยเองซึ่งเป็นพระสังฆาธิการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักอริยาบทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ควรมีการพัฒนารูปแบบการประยุกต์หลักอริยาบทธรรมเพื่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมให้มีรูปแบบที่ชัดเจนและเกิดประสิทธิภาพ เพื่อที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพสังคมในปัจจุบันตลอดจนได้นำเสนอผลการศึกษาวิจัยให้แก่ผู้ที่สนใจนำไปประยุกต์หรือปรับใช้ในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันมีรูปแบบและวิธีการปฏิบัติธรรมที่สะดวกสบายสอดคล้องกับยุคปัจจุบันและเป็นประโยชน์แก่คณะสงฆ์ส่วนอื่นๆด้วย รวมถึงเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงถาวรสืบต่อไป

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอะไรบ้าง

๑.๒.๓ รูปแบบการประยุกต์หลักอริยาบทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓.๒ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อทราบสภาพทั่วไปและปัญหาของปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลประกอบด้วย

๑) วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาโดยอาศัยคัมภีร์จากพระไตรปิฎกที่เกี่ยวข้อง การทบทวนหนังสือ เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ SWOT ใน ๔ งาน คือ ๑) จุดแข็ง (Strengths) ๒) จุดอ่อน (Weaknesses) ๓) โอกาส (Opportunities) ๔) อุปสรรค (Threats)

๒) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดการบริหารปัจจัย (4m's)^๖ คือ การบริหารบุคคล (Man) การเงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management)

๓) รูปแบบของการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องทางด้านบริหารจัดการเพื่อนำเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาใน ๕ ด้าน^๗ คือ ๑) การวางแผน (Planning) ๒) การจัดองค์กร (Organizing) ๓) งานบุคลากร (Staffing) ๔) การอำนวยความสะดวก (Directing) ๕) การกำกับดูแล (Controlling) และหลักพุทธธรรมโดยใช้หลักอิทธิบาท^๘ ได้แก่ ๑) ฉันทะ : ความพึงพอใจในงาน ๒) วิริยะ : ความขยันหมั่นเพียร ๓) จิตตะ : ความเข้าใจงาน ๔) วิมังสา : ไตร่ตรองหาเหตุผล

^๖ สมคิด บางโม, **องค์กรและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐.

^๗ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓-๕.

^๘ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมบัญญัติชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๔๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐.

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

งานศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Methods) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาจากพระไตรปิฎก วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา หนังสือ วารสาร บทความ เอกสาร ตำราวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรมที่เหมาะสมกับการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขอบเขต ด้านประชากร/กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ในการวิจัยในครั้งนี้ มี ๓ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มพระสงฆ์ ๒) กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ๓) กลุ่มประชาชน จำนวน ๒๒ รูป/คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และสนทนา กลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๑ รูปหรือคน

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ปฏิบัติธรรมได้แก่ ผู้ปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากสถิติผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม ตลอดปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๕๑,๓๔๙ คน^๕

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่ศึกษาวิจัยได้แก่ เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด จำนวน ๒๐ แห่ง ดังนี้ ๑) วัดตึกคชหิรัญ ๒) วัดกษัตราธิราชวรวิหาร ๓) วัดใหญ่ชัยมงคล ๔) วัดมเหยงคณ์ ๕) วัดทางหลวง ๖) วัดเจ้าเจ็ดใน ๗) วัดบึงลัญจิว ๘) วัดบรมวงศ์อิศรวรารามวรวิหาร ๙) วัดพนัญเชิงวรวิหาร ๑๐) วัดบ้านแพน ๑๑) วัดโคกทอง ๑๒) วัดสุทธาวาส ๑๓) วัดนครหลวง ๑๔) วัดตาลเอน ๑๕) วัดท่าการ้อง ๑๖) วัดเสาชิง ๑๗) วัดเกาะแก้ว ๑๘) วัดสี่กุก ๑๙) วัดโคก และ ๒๐) วัดเวฬุวัน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ รวมระยะเวลา ๑๐ เดือน

^๕ข้อมูลจาก สำนักสถิติผู้ปฏิบัติธรรมประจำปี ๒๕๖๐, สำนักงานกองเลขาเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๕ เมษายน ๒๕๖๐).

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การประยุกต์ หมายถึง วิธีการนำหลักธรรมในเรื่องอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการทำงาน วิริยะ ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน จิตตะ ความเอาใจใส่ในการทำงาน วิมังสา การไตร่ตรองหาเหตุผลในการทำงาน มาใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติงานโดยปรับให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตนในสำนักปฏิบัติธรรม

อิทธิบาทธรรม หมายถึง หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่นำมาปฏิบัติหน้าที่ในสำนักปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปแล้วทำให้เกิดความสำเร็จตามความประสงค์ มี ๔ อย่าง คือ

- ๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการทำงาน
- ๒) วิริยะ ความพากเพียรในการทำงาน
- ๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในการทำงาน
- ๔) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของการทำงาน

การบริหาร หมายถึง วิธีการดำเนินงานหรือการบริหารงานด้านบุคคล ด้านเงิน ด้านวัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการ ในเรื่องกิจกรรมต่างๆ ของสำนักปฏิบัติธรรมให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ด้วยดีมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และรวมถึงการเชื่อมโยงการบริหารรวมกลุ่มของสำนักปฏิบัติธรรมโดยมีการสมัครใจ มีการประสานความร่วมมือระหว่างบุคคลที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน มีสมาชิกสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อบรรลุจุดหมายที่สมาชิกเห็นพ้องต้องกัน มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างกัน การมีส่วนร่วมกัน การทำกิจกรรมร่วมกันช่วยเหลือ มีโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์กัน มีความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนความรู้กัน มีวิธีการทำงานร่วมกันเพื่อนำไปสู่เป้าหมายบรรลุวัตถุประสงค์ในการทำงานร่วมกัน

การบริหารอิทธิบาท ๔ ในพุทธศาสนา หมายถึง การบริหารโดยใช้อิทธิบาท ๔ ในสำนักปฏิบัติธรรม อิทธิบาท ๔ คือ หนทางสู่ความสำเร็จหรือคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี ๔ ประการ คือ ๑.) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ ๒.) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน ๓.) จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาใจฝักใฝ่ ๔.) วิมังสา ความไตร่ตรอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล

การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานของกลุ่มบุคคลร่วมกันทำงานในสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีแนวทาง ๕ ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน การควบคุม

สำนักปฏิบัติธรรม หมายถึง สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีการจัดสอนการปฏิบัติกรรมฐานหรือสถานที่จัดกิจกรรมบวชเนกขัมมะปฏิบัติภาวนา ตลอดทั้งศึกษาพระธรรมหรือพระไตรปิฎก สถานที่แสดงธรรมฟังธรรม และการเผยแผ่คำสั่งสอนพระพุทธศาสนาสู่สาธารณชน สถานที่ฝึกหัดปฏิบัติ ศีล สมาธิ ภาวนา โดยจัดให้มีความเป็นสัปปายะเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรม เช่น มีสถานที่เป็นที่สบาย มีอาหารเป็นที่สบาย มีบุคคลเป็นที่สบาย มีธรรมะเป็นที่สบาย เพื่อนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์และความสุข

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพสภาพทั่วไปและปัญหาของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๖.๒ ทำให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอะไรบ้าง

๑.๖.๓ ได้รูปแบบการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๖.๔ นำผลที่ได้จากการวิจัยซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและในจังหวัดอื่นๆให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประกอบด้วยคุณธรรมที่ดีต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์ร่วมกับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและการศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคในการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อค้นหาการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ มีระดับขั้นตอนการนำเสนอข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลัก 4m's
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๔ บริบทของพื้นที่วิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลัก 4m's

การบริหาร (Administration) การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ร่วมกันปฏิบัติกรให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน คำว่าบริหารนี้จึงใช้กำกับแสดงให้เห็นลักษณะการบริหารงานแต่ละประเภทได้เสมอแล้วแต่กรณี แต่ถ้าเป็นการทำงานโดยบุคคลคนเดียวได้มีนักบริหาร นักวิชาการ และนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลายทัศนะ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

สังคมไทยในยุคสมัยต่างๆ เมื่อมีองค์การเกิดขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดกิจกรรมที่คนทำงานร่วมกันจะได้ปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กระบวนการการเข้าไปดูแลงานในด้านต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัยใหม่ อันจะทำให้การจัดการงานนั้นๆสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี^๑

คำว่าบริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบและ หร ธาตุในความนำไปดั่งนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า

^๑สุรพล สุยะพรหมและคณะ, **พื้นฐานทางการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑.

อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปญฺหิ ปฺริหิตํ สมฺตฺโต” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบหรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป คำว่าบริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Administrator และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนวยการ จัดการ จัดให้วาง ส่งเสริม และบำรุง^๒

การให้คำนิยามของคำว่า “การบริหาร” มีผู้ให้ความหมายต่างกัน ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การใช้ความคิดเห็น และความเข้าใจที่แตกต่างกัน ไม่มีคำใดเป็นมาตรฐานหรือเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแต่ละคำให้ความหมายและความเข้าใจแก่ผู้ใช้ในลักษณะเดียวกัน เช่น การบริหารคือกระบวนการที่ทำให้งานสำเร็จลงโดยการใช้ทรัพยากรบุคคลและวัตถุเข้าด้วยกันเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น^๓ การบริหารงาน เป็นการบริหารให้ทุกคนได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีงานทำตามความถนัดภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Put the right man on the right job.” หลักการจัดการงานให้เหมาะสมกับคนเป็นเรื่องที่ยากเพราะงานบางแผนกมีคนจำนวนมากกว่างานจึงจำเป็นต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมและลงตัว^๔ การบริหาร (Administration) เข้ามามีบทบาทเป็นรูปแบบหรือวิธีการปกครอง การทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการให้ผู้บริหารหรือผู้จัดการตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันและใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างผสมผสานมีประสิทธิภาพในการทำงานนั้น^๕ และยังเป็นหน้าที่ของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องทำให้กลุ่มต่างๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่ร่วมกันและร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผลโดยได้ประสิทธิภาพ^๖ การที่ผู้บริหารวางแผนจัดองค์การ การนำและควบคุมการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร^๗ จำเป็นต้องทำโดยมีหลักเกณฑ์ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบรอบ ทั้งนี้เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุดในอนาคตที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง^๘

ในส่วนของพุทธวิธีการบริหารได้ให้ความหมายของการบริหารว่าเป็นการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปประธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ดำรงสืบมา

^๒ สิริภพ เหล่าลาภะ, พุทธศาสตร์การเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^๓ สมภพ สุกช่วง, การบริหารการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๕๓.

^๔ อติศร เพียงเกษ, ศิลปะการพูด : วิธีเอาชนะใจคน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๑-๑๑๒.

^๕ กรมการศาสนา กองพุทธศาสนสถาน, วัดพัฒนา ๔๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๙.

^๖ ธงชัย สันติวงษ์, การบริหารสู่ศตวรรษที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : ประชุมช่าง, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

^๗ Dessler, G., Management : Principles Practices for Tomorrow's Leaders, (Florida : UG/GGS Information Services, 2011), p. 3.

^๘ Taylor, F.W., The Principles of Scientific Management, (New York : Harper, 2002), p. 27.

ต่อมาจนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี เป็นข้อมูลให้เราได้ศึกษาเรื่องพุทธวิธีการบริหาร นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีการบริหาร การศึกษาพุทธวิธีการบริหารในครั้งนี้ขอให้นำหน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณา หน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่าPODSC^{๙๙} เป็นการกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยความสะดวก การสนับสนุน และการตรวจสอบเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินการให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้ถูกกำหนดไว้ตามความต้องการ^{๑๐} อีกทั้งยังเป็นเรื่องของการนำเอากฎหมายและนโยบายต่างๆเพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลด้วยความเที่ยงธรรมและมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้^{๑๑}

การบริหารจึงหมายถึงการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่คน เงิน วัสดุสิ่งของเป็นอุปกรณ์การบริหาร^{๑๒} อีกทั้งยังเป็นการดำเนินกิจกรรมร่วมกันโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๑๓} รวมไปถึงการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหารมาประกอบเป็นกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้มองเห็นลักษณะของการบริหารได้ดังนี้ การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นสำคัญ การบริหารต้องใช้ทรัพยากร การบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐานการบริหารมีลักษณะการดำเนินการที่เป็นกระบวนการ การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคนการบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลและของกลุ่มคน และการบริหารมีลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล^{๑๔} นอกจากนี้การบริหารเกี่ยวข้องกับความถนัดหรือทักษะส่วนบุคคลอันได้แก่การวางแผน การจัดการ การสั่งการ และการควบคุม รวมถึงการใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จขององค์กรที่กำหนดไว้ ส่วนการบริหารนั้นเป็นแนวทางหรือวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๑๕} และบูรณาการเชื่อมโยงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย ๗ ประกอบไปด้วย^{๑๖} คือ

^{๙๙}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒-๕.

^{๑๐}มัลลิก ต้นสน, **การจัดการยุคใหม่**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอกซเปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

^{๑๑}พิทยา บวรวัฒนา, **การบริหารเชิงบูรณาการ**, (นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^{๑๒}Koontz, H, **Management : A Global Perspervive**, (Heinz WEihrich : Mc Grow-Hill, 1993), p. 146.

^{๑๓}รุจิรี ภู่อาระ และจันทน์ สงวนนาม, **การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๔.

^{๑๔}สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหารงานบุคคลแผนใหม่**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

^{๑๕}ประพันธ์ สุริหาร, **ศัพท์เทคนิคทางการบริหาร**, (ขอนแก่น : ภาควิชาบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘.

^{๑๖}เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **จัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ชัคเซสมิเดีย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖-๔๔.

๑. การรับรู้มุมมองร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกเข้ามาอยู่ในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลที่เข้ามาร่วมเป็นเครือข่าย

๒. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึง การมองเห็นจุดหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มการมีเป้าหมายที่จะดำเนินไปด้วยกันจะช่วยลดความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองที่แตกต่างออกไป

๓. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน หมายถึง การที่สมาชิกแต่ละคนมาร่วมมือกันเพื่อประสานผลประโยชน์และความต้องการ ซึ่งผลประโยชน์และความต้องการนั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่

๔. การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวางการมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการรับรู้ความคิดร่วมตัดสินใจและร่วมลงมือกระทำอย่างแข็งขัน

๕. กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายต้องมีการประสานการทำงานร่วมกันโดยใช้จุดแข็งที่อีกฝ่ายหนึ่งมีไปช่วยเหลืออีกฝ่ายที่มีจุดอ่อนซึ่งจะทำให้เกิดการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน

๖. การพึ่งพิงร่วมกัน หมายถึง การเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่ายเนื่องจากทุกฝ่ายต่างก็มีข้อจำกัดในกระบวนการทำงานและมีความรู้หรือประสบการณ์ที่แตกต่างกัน

๗. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายมีการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและผลของการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามด้วย

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคลากรทำงาน การสั่งการ และการควบคุม โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลายได้แก่คน เงิน วัสดุสิ่งของเป็นอุปกรณ์การบริหารให้ดีที่สุดเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคลและการใช้ทรัพยากรอื่นๆเชื่อมโยงด้วย การรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันการมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งพิงร่วมกัน การเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่าย การที่สมาชิกในเครือข่ายมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่วางไว้

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการบริหารจัดการ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กรมการศาสนา กองพุทธศาสนสถาน, (๒๕๔๔, หน้า ๑๙).	การบริหารเข้ามามีบทบาทเป็นรูปแบบหรือวิธีการปกครองการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการให้ผู้บริหารหรือผู้จัดการตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันและใช้ทรัพยากรการบริหารอย่างผสมผสานมีประสิทธิภาพในการทำงานนั้น
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๔๖, หน้า ๑๘).	เป็นหน้าที่ของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องทำให้กลุ่มต่างๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่ร่วมกัน และร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผลโดยได้ประสิทธิภาพ
ประพันธ์ สุริหาร, (๒๕๔๗, หน้า ๑๘).	การบริหารเกี่ยวข้องกับความถนัดหรือทักษะส่วนบุคคลอื่น ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม รวมถึงการใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จขององค์กรที่กำหนดไว้ ส่วนการบริหารนั้นเป็นแนวทางหรือวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๔๙, หน้า ๒-๕).	การบริหาร เป็นการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting things done through other people) ว่าตามค่านิยมนี้การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือวันอาสาฬหบูชาเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นเรื่องแรกแก่ปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น
พิทยา บวรวัฒนา, (๒๕๔๖, หน้า ๒).	เป็นเรื่องของการนำเอากฎหมายและนโยบายต่างๆ เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลด้วยความเที่ยงธรรมและมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้
มัลลิกา ต้นสน, (๒๕๔๔, หน้า ๑๐).	การบริหาร เป็นการกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยความสะดวก การสนับสนุน และการตรวจสอบ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินการให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้ถูกกำหนดไว้ตามความต้องการ

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
รุจิรี ภู่อาระ และจันทนี สงวนนาม, (๒๕๔๕, หน้า ๔).	เป็นการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด
สมพงษ์ เกษมสิน, (๒๕๔๓, หน้า ๓).	การบริหารต้องใช้ทรัพยากร การบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐานการบริหารมีลักษณะการดำเนินการที่เป็นกระบวนการ การบริหารเป็นการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มคน อาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคลและของกลุ่มคน และมีลักษณะเป็นการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล
สมภพ สุกช่วง, (๒๕๔๑, หน้า ๕๓).	การบริหาร คือ กระบวนการที่ทำงานสำเร็จลงโดยการใช้ทรัพยากรบุคคลและวัตถุเข้าด้วยกันเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น
สิรภพ เหล่าลาภะ, (๒๕๔๕, หน้า ๑๔๐).	คำว่าบริหาร มาจากภาษาบาลีว่า บริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบและ หร ธาตุในความนำไปดั่งนั้น คำว่าบริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ คำว่าบริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Administrator และ Administration ความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการจัดการ จัดให้วาง ส่งเสริม และบำรุง
อดิศร เพียงเกษ, (๒๕๕๑, หน้า ๑๑๑-๑๑๒).	การบริหารงาน เป็นการให้ทุกคนได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีงานทำตามความถนัดภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Put the right man on the right job.” เพราะงานบางแผนกมีคนจำนวนมากกว่างานจึงจำเป็นต้องบริหารจัดการให้เหมาะสมและลงตัว
Dessler, G., (2011, p. 3)	การที่ผู้บริหารวางแผนจัดองค์กร การนำและควบคุมการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร
Koontz, H, (1993, p. 146)	การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลายได้แก่คน เงิน วัสดุ สิ่งของเป็นอุปกรณ์การบริหาร
Taylor, F.W., (2002, p. 27)	หลักเกณฑ์ซึ่งกำหนดจากการวิเคราะห์ศึกษาโดยรอบรอบ ทั้งนี้เพื่อให้มีวิธีที่ดีที่สุดในอนาคตอันใกล้ให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตมากยิ่งขึ้น

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

“การบริหาร” เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ สำหรับด้านการบริหารที่เป็นศาสตร์ (Scientific Management) ถือว่าเป็นเรื่องของการใช้ความรู้ที่ได้รับการพิสูจน์และจัดระเบียบแล้วในการจัดการต่อกิจกรรมขององค์การอย่างมีแบบแผน เช่น ในเรื่องของการวิเคราะห์ วิธีการทางสถิติการใช้เหตุผล ส่วนด้านการบริหารที่เป็นศิลป์ (Artistic Management) นั้นเป็นเรื่องของการใช้ความรู้สึกทักษะความคิดสร้างสรรค์ เพื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ การบริหารที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์นับว่ามีความจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอันมาก ซึ่งการเลือกใช้จะใช้ด้านใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอันมาก ซึ่งการเลือกใช้จะใช้ด้านใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นและความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์^{๑๗}

กระบวนการบริหารเกิดได้หลายแนวคิด การบริหารตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย ๕ ประการได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชา (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) รวมเรียกว่า พอคค์ (POCCC)^{๑๘}

กระบวนการบริหารงาน ๗ ประการ เรียกโดยย่อว่า “POSDCoRB” เป็นกระบวนการบริหารงานที่นำเสนอไว้ในหนังสือ “Papers on the Science of Administration” ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ โดยมีกระบวนการบริหารงาน ดังนี้^{๑๙}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนทางการปฏิบัติงานตลอดจนถึงวิธีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

๒.การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การจัดโครงสร้าง อำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนของงานให้เหมาะสมและลงตัว

๓. แผนการจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคลากรอันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การรักษาสภาพการทำงาน และการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากร

๔. การอำนวยการ (Direction) หมายถึง การดำเนินการตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติงานของส่วนต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างมีระเบียบและแบบแผน ทั้งในลักษณะงานทั่วไปและในลักษณะงานเฉพาะ ตลอดจนการให้คำแนะนำและควบคุมการปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน

๕. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การร่วมมือกันของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามส่วนต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกันอย่างกลมกลืน

^{๑๗} Schwartz, David, *Introduction to Management : Principles Practice and Process*, (New York : Hascourt Brace Jovanovich, 1980), p. 27.

^{๑๘} วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, *การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย*, (กรุงเทพมหานคร : โพรเฟซ, ๒๕๔๕), หน้า ๓๙.

^{๑๙} Luther Gulick and Lyndall Urwick, *Papers on the Science of Administration*, (New York : Institute of Public Administration, 1937), pp. 37-38.

๖. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานให้ผู้บริหารงานและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบถึงค่าความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของกิจการต่างๆ ภายในหน่วยงาน

๗. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การควบคุมการใช้จ่ายให้รอบคอบและรัดกุม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณและการจัดทำบัญชี

การบริหารเป็นการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting Things Done Through Other people) หน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี ๕ ประการตามคำย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้ คือ^{๒๐}

๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลกำหนดทิศทางขององค์กร

๒. O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กรมีการแบ่งกันทำและการกระจายอำนาจ

๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคคลใหม่ การพัฒนาบุคลากร การใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยความสะดวก เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ

๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล การควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ไขปัญหาภายในองค์กร

เมื่อกล่าวถึงคำว่า การบริหารส่วนใหญ่มักจะนึกถึงการบริหารราชการคำศัพท์ที่ใช้มี ๒ คำ คือ การบริหาร (Administration) นิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ศัพท์อีกคำหนึ่งคือ การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนหรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม คำว่า การบริหาร กับคำว่า การจัดการ ใช้แทนกันได้มีความหมายเหมือนกัน ปัจจัยในการบริหารมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑. คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงานหน่วยงานหรือองค์การต่างๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อองค์การหรือหน่วยงานนั้นๆ

๒. เงิน (Money) หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณเพื่อการบริหารงานอาคาร งบประมาณการบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

๓. ทรัพยากรหรือวัสดุ (Materials) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหาร หน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วก็ย่อมจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน

๔. การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรง คือ เป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวล ผลักดัน และกำกับปัจจัยต่างๆ

^{๒๐} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธวิธีบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓-๕.

ทั้ง ๓ ประการให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ต้องการ^{๒๑}

การบริหารงานในทุกองค์การไม่ว่าจะขนาดเล็ก ปานกลาง หรือขนาดใหญ่ จำเป็นจะต้องมีปัจจัยขั้นพื้นฐานหรือองค์ประกอบหรือทรัพยากรทางการบริหารโดยทั่วไปถือว่าปัจจัยที่สำคัญของการบริหารมีอยู่ ๔ ประการ ซึ่งรู้จักกันในนามของ 4m's ได้แก่^{๒๒}

๑. คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์การที่ร่วมกันทำงาน
๒. เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุกส่วนขององค์การ
๓. วัสดุสิ่งของ (Materials) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ
๔. การจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารงานองค์การของผู้บริหาร

ปัจจัยขั้นพื้นฐานในการบริหารงานเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องนำมาเข้าสู่กระบวนการของการบริหารในแต่ละองค์การเพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้คือทั้ง ๔ ประการ จะต้องเกื้อหนุนหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน แต่ถ้าพิจารณาในแต่ละหลักการแล้วคนนับได้ว่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด เพราะคนเป็นผู้ใช้หรือผู้บริหารเงิน วัสดุ สิ่งของ และการดำเนินงานทุกอย่างในองค์กรดังที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทุกชนิด

นอกจากนี้หลักสำคัญของการบริหารยังประกอบด้วย ๕ ลักษณะ คือ^{๒๓}

๑) การบริหารการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่ร่วมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น ผู้บริหารที่จะประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

๒) การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การจะต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จ ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานมีประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย จะต้องบรรลุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

๓) การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่าประสิทธิผล หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่าประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวนั้นไม่พอจะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่างคือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการ และการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

^{๒๑} สมคิด บางโม, **องค์กรและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐.

^{๒๒} จันทราณี สงวนนาม, **ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๘.

^{๒๓} เสนาะ ตีแยว, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

๔) การบริหารและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่างๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ๆ คือเมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดการสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์

๕) การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปผู้บริหารที่จะประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการใช้ศาสตร์หรือทักษะการบริหารจัดการที่ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจ เพื่อค้นหาวิธีที่ดีที่สุดในการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้ได้ผลสำเร็จที่ดีเยี่ยมหรือดีมากกว่าปกติทั่วไปโดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำ และสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงปัจจัยที่สำคัญของการบริหารมีอยู่ ๔ ประการ ๑. คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์การที่ร่วมกันทำงาน ๒. เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุกๆ ส่วนขององค์การ ๓. วัสดุสิ่งของ (Materials) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ๔. การจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารงานองค์การของผู้บริหารรวมถึงต้นทุนหรือค่าลงทุนที่ต่ำที่สุดซึ่งหมายความว่า ต้องรู้จักเลือกใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างประหยัดที่สุด และได้ผลงานที่ดีที่สุด นำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและประโยชน์สูงสุดกับทรัพยากรที่มีอยู่ เป็นต้น

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จันทรานี สงวนนาม, (๒๕๔๕, หน้า ๒๘).	องค์ประกอบหรือทรัพยากรของการบริหารมีอยู่ ๔ ประการ ซึ่งรู้จักกันในนามของ 4m's ได้แก่ ๑. คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์การที่ร่วมกันทำงาน ๒. เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุกๆ ส่วนขององค์การ ๓. วัสดุสิ่งของ (Materials) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ๔. การจัดการ (Management) แก่ การบริหารงานองค์การของผู้บริหาร
วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, (๒๕๔๕, หน้า ๓๙).	กระบวนการบริหารเกิดได้หลายแนวคิด เช่น โปสด์คอรบ (POSDCoRB) เกิดจากแนวคิดของ ลูเธอร์ กุลิก (Luther Gulick) และลินดอล เออร์วิก (Lyndall Urwick) ขณะที่กระบวนการบริหารตามแนวคิดของ เฮ็นรี ฟาโยล (Henry Fayol) เรียกว่า พอคค์ (POCCC)

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๔๙, หน้า ๓-๕).</p>	<p>หน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาให้สำเร็จ มี ๕ ประการค้าย่อภาษาอังกฤษว่า “POSDC” ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน ๒. O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร ๓. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร ๔. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ ๕. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล
<p>สมคิด บางโม, (๒๕๔๖, หน้า ๖๐).</p>	<p>ปัจจัยในการบริหารมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. คนหรือบุคคล (Man) ๒. เงิน (Money) ๓. ทรัพยากรหรือวัสดุ (Materials) ๔. การบริหารจัดการ (Management)
<p>เสนาะ ตีแยว, (๒๕๔๔, หน้า ๑).</p>	<p>หลักสำคัญของการบริหารประกอบด้วย ๕ ลักษณะคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑) การบริหารการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน ๒) การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ ๓) การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ๔) การบริหารและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ๕) การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
<p>Luther Gulick and Lyndall Urwick, (1937, p. 37-38).</p>	<p>กระบวนการบริหารงาน ๗ ประการ เรียกโดยย่อว่า “POSDCoRB” มีกระบวนการบริหารงาน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. การวางแผน ๒. การจัดหน่วยงาน ๓. แผนการจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล ๔. การอำนวยการ ๕. การประสานงาน ๖. การรายงาน ๗. งบประมาณ
<p>Schwartz, David, (1980 p. 27).</p>	<p>การบริหารที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์นั้นน่ามีความจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอันมาก ซึ่งการเลือกใช้จะใช้ด้านใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นและความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์</p>

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม

๒.๒.๑ ความเป็นมาของสำนักปฏิบัติธรรม

ในสมัยพุทธกาลระยะเริ่มแรกนั้นพระสงฆ์ยังไม่มีที่อยู่อาศัยประจำจึงเที่ยวจาริกไปเพื่อเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไป เป็นการยังประโยชน์สุขแก่ชนหมู่มากตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทเวตาและมนุษย์”^{๒๔}

การจาริกไปในที่ต่างๆ ย่อมทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้มากทำให้พระสงฆ์ได้เห็นสภาพที่แท้จริงหรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนและใกล้ชิดสามารถหาวิธีการแก้ไขปัญหาหรือวิธีการเผยแผ่ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในที่นั้นๆ ทำให้การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนประสบความสำเร็จได้ดีและยังเป็นการลดความยึดมั่นถือมั่นในสถานที่อยู่อาศัยเพราะการอยู่อาศัยเป็นประจำนั้นย่อมเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในที่อยู่อาศัยและสิ่งของต่างๆ ที่ต้องสะสมไว้ใช้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมการจาริกจำเป็นการฝึกปฏิบัติให้ระวังการยึดถือโดยไม่รู้ตัวแต่การจาริกไปนานๆ ก็ไม่ใช่ว่าจะมีคุณอย่างเดียว พระพุทธเจ้าก็ได้แสดงถึงโทษของการจาริกไว้เช่นกันว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย โทษของการของภิกษุประกอบการเที่ยวไปนานๆ เที่ยวไปไม่มีกำหนด ๕ ประการ คือ

๑. ย่อมไม่ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
๒. ย่อมไม่เข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้ว
๓. ย่อมไม่แกล้วกล้าด้วยสิ่งที่ได้ฟังแล้วบางประการ
๔. ย่อมได้รับโรคเรื้อรังอย่างหนัก
๕. ย่อมไม่มีมิตร

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย โทษของภิกษุประกอบการเที่ยวไปนานๆ โดยไม่มีกำหนด ๕ ประการเหล่านี้แล”^{๒๕}

ครั้งพระพุทธเจ้าได้เสด็จไปยังพระราชนิเวศน์ของพระเจ้าพิมพิสาร ขณะนั้นพระเจ้าพิมพิสารมีพระราชดำริว่า “อุทยานเวฬุวันของเรานี้ ไม่ใกล้และไม่ไกลจากหมู่บ้านนาคมนาคมนสะดวกผู้ประสงค์พึงเข้าเฝ้าได้กลางวันไม่พลุกพล่านกลางคืนสังัดเสียงไม่อีกทีกเว้นจากคนสัญจรไปมาเป็นทีกระทำการลับของหมู่มนุษย์ควรแก่การหลีกเร้นเราพึงถวายอุทยานเวฬุวันแด่พระภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข” แล้วทรงน้อมถวายพระพุทธองค์รับอุทยานเวฬุวันเป็นอารามแห่งแรกในพระพุทธศาสนาแล้วเสด็จลุกขึ้นจากที่ประทับเสด็จกลับ ต่อมาได้ทรงแสดงธรรมเพราะเรื่องนั้นเป็นต้นเหตุ รับสั่งภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตอาราม”^{๒๖}

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเบื้องต้นของการเจริญสติแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุในธรรมวินัยนี้เราควรหลีกออกจากหมู่บ้านไปอยู่ผู้เดียวเธอใช้สอยเสนาสนะอันสงัด คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ชอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าทึบ ที่กลางวันแจ้งล้อมฟางที่สังัดมีเสียงน้อย มีเสียงอีกทีก็น้อย ไม่มีคนสัญจรไปมาไม่มีคนพลุกพล่านเหมาะเป็นที่หลีกเร้น เธอไปสู่อุทฺถิ ไปสู่อุทฺถิ ไปสู่อุทฺถิ ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า”^{๒๗}

^{๒๔}วิ.ม. (บาลี) ๔/๓๙-๔๐, (ไทย) ๔/๓๒/๓๒.

^{๒๕}อง.ปญจก. (บาลี) ๒๒/๒๒๑-๒๒๒/๒๘๕, (ไทย) ๒๒/๒๒๑-๒๒๒/๒๓๒-๒๓๓.

^{๒๖}วิ.ม. (บาลี) ๔/๖๓/๗๓, (ไทย) ๔/๖๓/๕๖.

^{๒๗}อง.นวก. (ไทย) ๒๓/๔๐/๕๒๑.

“ภิกษุเหล่านั้นอาศัยเสนาสนะที่สงัด เช่น ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ดงที่แจ้งกองฟาง ที่สงัดมีเสียงน้อยมีเสียงอีกที่ก็น้อยไม่มีคนสัญจรไปมาไม่มีคนพลุกพล่านเหมาะเป็นที่หลีกเร้นอุกฤษนั้นอยู่ป่าอยู่โคนไม้หรืออยู่เรือนว่าง นั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายตรงดำรงสติมั่นมุ่งเฉพาะกรรมฐาน”^{๒๘}

“ภิกษุเหล่านั้นยอมเข้าสู่เสนาสนะอันสงัด เช่น ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า กลางแจ้ง ล้อมฟาง เธออยู่ป่าอยู่โคนไม้หรืออยู่เรือนว่าง นั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายตรงดำรงสติให้มั่น”^{๒๙} ตรีสถึงมหาโควินทพราหมณ์สนทนากล่าวสอบถามความเข้าใจถึงเป็นผู้อยู่ผู้เดียวกับสุนังกุมารพราหมณ์ว่าเป็นบุคคลบางคนในโลกนี้อาศัยเสนาสนะอันสงัดคือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชฎูที่แจ้งและล้อมฟาง^{๓๐}

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกการใช้สอยเสนาสนะอันสงัดอันได้แก่ ป่า โคนไม้หรือเรือนว่าง มีซอกเขา ถ้ำในภูเขา ป่าช้า ป่าละเมาะ ที่โล่งแจ้ง ล้อมฟางที่สงัดมีเสียงน้อยมีเสียงอีกที่ก็น้อยไม่มีคนสัญจรไปมาไม่มีคนพลุกพล่านว่าเหมาะเป็นที่หลีกเร้นเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมและมีปรากฏว่า “ในพรรษาที่ ๓ ขณะประทับจำพรรษา ณ เวฬุวันวิหารกรุงราชคฤห์เศรษฐีกรุงราชคฤห์เลื่อมใสศรัทธาในพระภิกษุผู้สมบูรณ์ด้วยอริยาบถจึงได้ทูลขออนุญาตสร้างเสนาสนะถวายทรงอนุญาตเสนาสนะ ๕ ชนิด ได้แก่ วิหาร เรือนไม้แถบเดียวเรือนชั้นเรือนโล้นและถ้ำที่สร้างขึ้นทรงอนุโมทนาด้วยพระคาถาเหล่านี้ว่า

“วิหารย่อมป้องกันความหนาวร้อนและสัตว์ร้ายนอกจากนั้นยังป้องกันงูและคนในคราหนาวเย็นนอกจากนั้นยังป้องกันลมและแดดอันร้อนจากที่เกิดขึ้นการถวายวิหารแก่สงฆ์เพื่อหลีกเร้นอยู่เพื่อความสุขเพื่อเพ่งพินิจและเพื่อเห็นแจ้งพระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงสรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ”^{๓๑}

ดังนั้นเสนาสนะอันสงัด และเสนาสนะ ๕ ที่มีผู้สร้างถวายนับได้ว่าเป็นสถานที่เพื่อหลีกเร้นอยู่เพื่อความสุขเพื่อเพ่งพินิจและเพื่อเห็นแจ้งกล่าวคือเพื่อปฏิบัติธรรมนั่นเองขณะเจริญสติควรอยู่ในสภาพเช่นไรจึงจะทำให้การปฏิบัติธรรมมีความเจริญก้าวหน้า มีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกว่า “ภิกษุทั้งหลาย มีสมัยที่จิตตั้งมั่นอยู่ภายในสงบนิ่งอยู่ มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้นตั้งมั่นอยู่สมาธินั้นเป็นธรรมสงบ ประณีต ได้ความสงบระงับถึงภาวะจิตเป็นหนึ่งผุดขึ้นไม่มีการข่มห้ามกิเลสด้วยธรรมหรือเครื่องปรุงแต่งและภิกษุเหล่านั้นจะน้อมจิตไปเพื่อทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งซึ่งธรรมที่ควรทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งใดๆ เมื่อมีเหตุแห่งสติเธอยอมบรรลุความเป็นผู้เหมาะสมที่จะประจักษ์ชัดในธรรมนั้นๆ” พระอรรถกถาจารย์ได้กล่าวอธิบายสมัยไว้หมายถึงการที่ได้รับสัพปาเย ความเหมาะสม ๕ ประการคือ อุตุสัพปาเย อาหารสัพปาเย เสนาสนะสัพปาเย บุคคลสัพปาเย ธัมมัสสวะนะสัพปาเย^{๓๒} พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอานนท์ถึงลักษณะของภิกษุผู้ใส่ใจใฝ่ในการปฏิบัติธรรมว่า “เราจักพูดเรื่องเห็นปานนี้ คือ เรื่องความมักน้อยเรื่องความสันโดษเรื่องความสงัดเรื่องความไม่คลุกคลีกันเรื่องการปรารภความเพียร เรื่องศีล เรื่องสมาธิ เรื่องปัญญา เรื่องวิมุตติ เรื่องวิมุตติญาณทัสสนะซึ่งเป็นเรื่องขัด

^{๒๘} อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๕๐๘/๓๘๕.

^{๒๙} อภ. ปุ. (ไทย) ๓๖/๑๘๘/๒๒๓.

^{๓๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๒๐/๒๔๘.

^{๓๑} วิ.จ. (ไทย) ๗/๒๙๔/๙๒.

^{๓๒} อง.ตัก.อ. (ไทย) ๒/๑๐๒/๒๕๔.

เกลากิเลสอย่างยิ่ง เป็นสปปายะแก่ความเป็นไปแห่งจิตเป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายโดยส่วนเดียวเพื่อคลายกำหนดเพื่อดับเพื่อสงบระงับเพื่อตรัสรู้และเพื่อนิพพาน”^{๓๓} ในอรรถกถากล่าวอธิบายว่าความเป็นสปปายะแก่ความเป็นแห่งจิตหมายถึงเป็นที่สบาย และเป็นอุปการะแก่การชักนำจิตเข้าสู่สมณะและวิปัสสนา ๑๓ มี ๗ ประการ คือ อาวาส โจรคาม การพูดคุย บุคคล โภชนะ ฤดู อิริยาบถ พระดำรัสข้างต้นนั้นนัยการปฏิบัติตนขณะปฏิบัติธรรมถึงลักษณะเรื่องที่จะพูดคุยไว้เป็นตัวอย่าง เพราะการปฏิบัติจะเจริญก้าวหน้า ควรต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเว้นสถานที่ที่เป็นโทษและอยู่ในสถานที่ที่สะดวกดังมีปรากฏเป็นความว่า^{๓๔}

อาวาโส โจรโร ภาสสิ บุคคโล โภชนํ ฤดู
อิริยาปโถติ สตตเต อสปปายเย วิวชชโย
สปปายา สตต เสเวถ เหวหิ ปฏิบชชโต
น จิเรเนว กาเลน โหติ กสสจิจิ อปุปนาฯ

โยคาวจร ผู้ประสงค์จะรักษาปฏิภาคนิมิตไว้ให้ตื้นซึ่งเว้นจากอุปายะ อันไม่ควรแก่ภวานาสมาธิ ๗ อย่าง คือ อาวาส (ที่อยู่อาศัย) โจรคาม (หมู่บ้าน) หรือท้องถิ่นที่จะไปปมิตบาตภัสสะ (ถ้อยคำพูด) บุคคละ (บุคคล) โภชนะ (อาหาร) ฤดู (อากาศ) อิริยาบถ (นั่ง นอน ยืน เดิน) แล้วพึงเสพแต่สปปายะอันควรแก่ภวานาสมาธิ ๗ อย่างนั้นเช่นกัน เมื่อได้ปฏิบัติดังกล่าวนี้บางท่านก็อาจสำเร็จอุปนาภวานาในกาลไม่นานนัก^{๓๕}

การที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สถานสร้างวัดถวายแก่พระภิกษุและอนุญาตให้พระภิกษุสงฆ์อยู่เสนาสนะในวัดก็เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาทรงแสดงคุณประโยชน์ของวิหารว่า “วิหารย่อมป้องกันความหนาวร้อนและสัตว์ร้ายนอกจากนั้นยังป้องกันงูและฝนความหนาวเย็นนอกจากนั้นยังต้องกันลมและแดดอันร้อนจัดที่เกิดขึ้นการถวายวิหารแก่สงฆ์เพื่อหลีกเลี่ยงอยู่เพื่อความ สุข เพื่อเพ่งพินิจและเพื่อเห็นแจ้งพระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงสรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ เพราะฉะนั้นผู้ฉลาดไม่เห็นประโยชน์ของตนพึงสร้างวิหารอันร่มรื่นถวายพระภิกษุผู้พหูสูตให้อยู่ในที่นี้เถิด อีกประการหนึ่งผู้เป็นบัณฑิตมีจิตเลื่อมใสในภิกษุพหูสูต ผู้ปฏิบัติตรง พึงถวายข้าวน้ำผ้าและเสนาสนะอันควรแก่ทานเหล่านั้นย่อมแสดงธรรมอันเห็นเหตุบรรเทาสรรพทุกข์แก่เขาซึ่งเมื่อเขารู้ทั่วถึงแล้วจะเป็นผู้ไม่มีอาสวะปรินิพพานได้ในชาตินี้^{๓๖}

การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาสถานที่ปฏิบัติธรรมให้มีความสมบูรณ์ตามพระธรรมวินัยให้มีความเพียบพร้อมด้วยสปปายะ ๗ อย่าง คือ^{๓๗}

๑. อาวาสสปปายะ ที่อยู่เป็นสุขสบาย คือ ทำให้วัดเป็นที่ร่มรื่นและรื่นรมย์เป็นรมณีย์สถานเจริญตา สบายใจแก่ผู้พบเห็นเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

^{๓๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๘๙/๒๒๗.

^{๓๔} วิสุทธิ. (ไทย) ๑/๑๖๑.

^{๓๕} มหามกุฏราชวิทยาลัย, วิสุทธิธรรมแปลภาค ๑ ตอน ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๐.

^{๓๖} วิ.จ. (บาลี) ๗/๒๐๓/๘๘, (ไทย) ๗/๒๐๓/๕๖.

^{๓๗} วิสุทธิ. (บาลี) ๑/๑๖๑. คุราละเอียดในพระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาลิรี), การจัดการสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๙.

๒. โคจรสัปปายะ ที่เที่ยวบิณฑบาตเหมาะดี คือ มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์ อยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลเกินไป

๓. ภัตตสัปปายะ การพูดที่เหมาะสมคือ พูดคุยกันแต่ในกถาวัตถุ ๑๐ และพูดแต่พอประมาณ

๔. บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบายเป็นกัลยาณมิตรทั้งบุคคลภายในวัดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัดคนวัดแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ พระภิกษุ สามเณร อุบาสก และอุบาสิกา

๕. โภชนสัปปายะ อาหารเป็นที่สบายตาตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหาร การจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร

๖. อุตุสัปปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมเป็นที่สบายไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น

๗. อิริยาปถสัปปายะ อิริยาบถเป็นที่สบาย คือ คนบางคนถูกกับการเดินจงกรมคนบางคนถูกกับการนั่งตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี

สถานที่ปฏิบัติธรรมที่ดีพึงเว้นจาก อสัปปายะ ๗ และพึงประกอบด้วย สัปปายะ ๗ สัปปายะหมายถึง สิ่งที่สบาย สภาพเอื้อ สิ่งที่เกิดอุปสรรค สิ่งที่เหมาะสม อันเกิดอุปสรรคในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดีช่วยให้สมาธิตั้งมั่นไม่เสื่อมถอยซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้^{๓๘๘}

๑. อาวาส (ที่อยู่อาศัย) หมายถึง ที่อยู่ที่พักอาศัยและสถานที่ปฏิบัติมี ๒ อย่าง ได้แก่ อาวาสอสัปปายะ คือ ที่อยู่ ที่พัก ที่อาศัยและสถานที่ที่ไม่เหมาะสมแก่การปฏิบัติผู้ปฏิบัติควรร่วมอยู่ในอาวาสสัปปายะ ในคัมภีร์ปกรณ์วิเศษวิสุทธรคกล่าวอธิบายไว้ว่าเมื่อโยคาวจรนั้นอยู่ในอาวาสใด นิमितที่ยังไม่เกิดก็ไม่เกิดขึ้นที่เกิดแล้วก็เสื่อมหายไปสติที่ยังไม่ตั้งมั่นก็ไม่ตั้งมั่นและจำที่ยังไม่เป็นสมาธิก็ไม่เป็นสมาธิ อาวาสนี้นับเป็นอสัปปายะ ส่วนเมื่อเธออยู่ในอาวาสใดนิमितเกิดขึ้นและถาวรด้วยสติที่ตั้งมั่น จิตก็เป็นสมาธิดุจพระประธานยติสสเถระผู้อยู่ ณ นครบรรพตอาวาสนี้นับเป็นสัปปายะ

๒. โคจรคาม หมายถึง หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่หาอาหารที่เพียงพอเข้าไปบิณฑบาตมี ๒ อย่าง ได้แก่ โคจรอสัปปายะ คือ หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่ไม่เหมาะสมเพื่อเข้าไปบิณฑบาตและโคจรสัปปายะ คือ หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อเข้าไปบิณฑบาตโยคาวจรคืนเลือกโคจรคามสัปปายะ ในคัมภีร์ปกรณ์วิเศษวิสุทธรคกล่าวอธิบายว่าหมู่บ้านหรือท้องถิ่นสำหรับไปบิณฑบาตแห่งใดมีอยู่ในที่ไม่ไกลนักไม่ไกลนักในระยะประมาณโกสะกึ่งประมาณ ๑,๐๐๐ ชั่วโมงหรือ ๒ กิโลเมตร เป็นเสนาสนะอยู่ทางทิศเหนือหรือทางทิศใต้ เป็นที่มีภิกษาสมบูรณ์ห่างหมู่บ้านนั้นนับเป็นสัปปายะถ้ามีลักษณะตรงกันข้ามนับเป็นอสัปปายะ^{๓๘๙} ที่ว่าอสัปปายะนั้นน่าจะถือเอาด้วยสาเหตุคือไกลและการคมนาคมไปมาไม่สะดวกเวลาบิณฑบาตไปหรือกลับโดนแสงอาทิตย์ขึ้นสองหน้าและบิณฑบาตไม่พอแก่การฉัน

๓. ัมมัสสวนะ (การพูดคุย) หมายถึง การพูดคุยหรือสร้อยคำมี ๒ อย่าง ได้แก่ ภัตตสัปปายะ คือ การพูดคุยหรือถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมในระหว่างปฏิบัติและภัตตสัปปายะ คือ การพูดคุยหรือถ้อยคำที่เหมาะสมในระหว่างการปฏิบัติโยคาวจรพึงปฏิบัติตนสำรวมอินทรีย์พูดน้อยใน

^{๓๘๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอสอาร์พรินต์แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๒๘๖.

^{๓๘๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๑.

ระหว่างการปฏิบัติธรรมเพื่อสำรวจสมาธิและปฏิภาคนิมิตในวิปัสสนานัย เล่ม ๑ แสดงอธิบายการสำรวจสติไว้ว่าในระหว่างการปฏิบัติธรรมศีลต้องบริสุทธิ์บุคคลพึงยังกุศลจิตให้เกิดทางทวาร ๖

สรุปว่า สถานที่ปฏิบัติธรรม หมายถึง เป็นที่สบาย ได้แก่ ที่อยู่ ที่พัก ที่อาศัยและสถานที่ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ ที่เป็นป่าปรับเปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยที่สงบสงัดเป็นไปเพื่อการชักนำจิตเข้าสู่สมถะและวิปัสสนา มี ๗ ประการ คือ อาวาส โจรคาม ภัตตสละ (ถ้อยคำพูด) บุคคลละ โภชนะ (อาหาร) อุตุ (อากาศ) อิริยาบถ การที่ได้รับสัปปายะความเหมาะสม ๕ ประการคือ อุตุสัปปายะ อาหารสัปปายะ เสนาสนะสัปปายะ บุคคลสัปปายะ รั้วมัสสวนะสัปปายะ ทำให้การปฏิบัติภาวนาเจริญ เป็นต้น

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์ความเป็นมาของสำนักปฏิบัติธรรม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๕๔, หน้า ๒๘๖).	สถานที่ปฏิบัติธรรมที่ดีพึงประกอบด้วยสัปปายะ ๗ หมายถึง สิ่งที่สบายสภาพเอื้อ สิ่งที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่เหมาะสม อันเกี่ยวเนื่องในการเจริญภาวนาให้ได้ผลดีช่วยให้สมาธิตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ๑. อาวาส หมายถึง ที่อยู่ที่พักอาศัยและสถานที่ปฏิบัติ ๒. โจรคาม หมายถึง หมูบ้านหรือท้องถื่นที่หาอาหาร ๓. รั้วมัสสวนะ หมายถึง การพูดคุยหรือสร้อยคำ
พระมหากังวาล ฉีรธมโม (ศรชัย), (๒๕๕๗ หน้า ๔๘).	การบำเพ็ญบุญตามวิธีการทางพระพุทธศาสนาด้วยคุณสมบัติของสถานที่ของวัดว่าวัดใดประกอบด้วยองค์ ๕ มีความเป็นสถานที่ไม่ไกลนัก ไม่ไกลันจากที่โคจรเป็นต้น วัดนี้ชื่อว่าเป็นสำนักเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม
มหามกุฏราชวิทยาลัย, (๒๕๕๔, หน้า ๑๐๐).	โยคาวจร ผู้ประสงค์จะรักษาปฏิภาคนิมิตไว้ให้ตื้นนั้นซึ่งเว้นจากอุปายะ อันไม่ควรแก่ภาวนาสมาธิ ๗ อย่าง คือ อาวาส (ที่อยู่อาศัย) โจรคาม (หมูบ้าน) หรือท้องถื่นที่จะไปบิณฑบาตภัตตสละ (ถ้อยคำพูด) บุคคลละ (บุคคล) โภชนะ (อาหาร) อุตุ (อากาศ) อิริยาบถ (นั่ง นอน ยืน เดิน) แล้วพึงเสพแต่สัปปายะ อันควรแก่ภาวนาสมาธิ ๗ อย่างนั้นเช่นกัน เมื่อได้ปฏิบัติดังกล่าวนี บางท่านก็อาจสำเร็จอุปนาภาวนา
พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺาสิริ), (๒๕๓๘, หน้า ๙).	การพัฒนาสถานที่ปฏิบัติธรรมให้มีความสมบูรณ์ตามพระธรรมวินัย ให้มีความเพียบพร้อมด้วยสัปปายะ ๗ อย่างคือ ๑. อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เป็นสุขสบาย ๒. โจรสัปปายะ ที่เที่ยวบิณฑบาตเหมาะสม ๓. ภัตตสัปปายะ การพูดที่เหมาะสม ๔. บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบายเป็นกัลยาณมิตร ๕. โภชนสัปปายะ อาหารเป็นที่สบายตา ๖. อุตุสัปปายะ ดินฟ้าอากาศ ๗. อิริยาบถสัปปายะ อิริยาบถเป็นที่สบาย

๒.๒.๒ ความหมายของสำนักปฏิบัติธรรม

ในคัมภีร์พระไตรปิฎกไม่ได้กล่าวไว้ให้โดยตรงเกี่ยวกับคำว่า “สำนักปฏิบัติธรรม” แต่สามารถเทียบเคียงคำได้บ้าง เช่น “สำนักพระพุทธเจ้า”^{๕๐} หรือ “สำนักปาลีปิณฑมฤคทายวัน”^{๕๑} สำนักปฏิบัติธรรมในสมัยพุทธกาลมีลักษณะร่มรื่นเป็นธรรมชาติ ดังพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า “เขาคิณฑมฤค นารัณรมย์โคตมนิโครธนารัณรมย์มัททกจิมฤคทายวันนารัณรมย์”^{๕๒} “ความรื่นรมย์เป็นไปด้วยความสงบมีเสนาสนะเจียบสงัด”^{๕๓} เหมาะแก่การฟังธรรมและบำเพ็ญจิตตภาวนาเพราะพระพุทธองค์ทรงเป็น “กาลวาที สัจจวาที ภูตวาที อุตถวาที ธรรมวาที วินัยวาที”^{๕๔} พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อความเหมาะสมแก่บุคคลและสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่ากับการสอนหรือการปลูกฝังจริยธรรมแก่สังคมในปัจจุบันได้ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า “สำนักปฏิบัติธรรม” หมายถึง สถานที่บำเพ็ญให้เต็มที่ในข้อปฏิบัติต่างๆ อันย่นลงแล้วเรียกว่า ศีลสมาธิ ปัญญา เป็นการทำให้คลายรากเหง้าแห่งความทุกข์ อันได้แก่อวิชชาให้หมดไป^{๕๕} รวมถึงเป็นสถานที่ฝึกหัดปฏิบัติตนและผู้อื่นโดยการนำเอาธรรมมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริงได้มากที่สุดโดยการพิจารณาอย่างแยบคายในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคการใช้สอยการซื้อหาหรือการครอบครองโดยมุ่งให้เข้าใจพิจารณาเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนและผู้อื่น^{๕๖}

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “คำว่า ปฏิบัติธรรม” หมายถึง ประพฤติตามธรรม เจริญภาวนา^{๕๗} โดยคำนิยามเชิงความหมายคำว่า “ปฏิบัติ” หมายถึง ประพฤติ กระทำ บำรุง เลี้ยงดู ส่วนคำว่า “ธรรม” หมายถึง สภาพที่ทรงไว้ ธรรมดา ธรรมชาติ สภาวะธรรม สัจธรรม ความจริง เหตุ ต้นเหตุ สิ่ง ปราบกฎการณ์ ธรรมารมณ์ สิ่งที่เกิด ความคิด ความถูกต้อง ความประพฤติชอบ หลักการ แบบแผน ธรรมเนียม หน้าที่ ความชอบความยุติธรรม พระธรรม, คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแสดงธรรมให้เปิดเผยปรากฏขึ้น^{๕๘} รวมถึงแนวทางในการลดความเครียดด้วยการปฏิบัติทางจิตที่เรียกว่า “จิตตภาวนา”^{๕๙} ซึ่งอาจจะเป็นการเจริญสมณะกรรมฐาน

^{๕๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๒๐/๓๒๒.

^{๕๑} ชุ.พุทธ. (ไทย) ๓๓/๑๗-๑๘/๗๒๐.

^{๕๒} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๐/๑๒๘.

^{๕๓} ที.สี. (ไทย) ๙/๒๑๖/๗๓.

^{๕๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๑๙/๑๒๔-๑๒๕.

^{๕๕} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), *วิปัสสนาในอิริยาบถนอน*, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕๖.

^{๕๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง*, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๓๘), หน้า ๓.

^{๕๗} ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๖๔๗.

^{๕๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๗.

^{๕๙} จำลอง ดิษยวณิช, *สุขภาพจิตกับวิปัสสนา, วิปัสสนาสาร*, ๔๕, (๓ พ.ศ. ๒๕๔๒) : ๓๘-๔๒.

หรือวิปัสสนากรรมฐานก็ได้โดยใช้สติเป็นเครื่องกำหนด เช่น เห็นก็รู้ว่าเห็นไม่ต้องปรุงแต่งว่าเห็นแล้วชอบไม่ชอบ

สรุปว่า สำนักปฏิบัติธรรม หมายถึง แหล่งศึกษาเล่าเรียนฝึกหัดปฏิบัติตนและสอนผู้อื่นให้เจริญด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้นเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ทั้งตนเองและผู้อื่นเป็นการเจริญสมณะกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐานก็ได้โดยใช้สติเป็นเครื่องกำหนด รวมถึงเป็นสถานที่ฝึกหัดปฏิบัติตนและผู้อื่นโดยการนำเอาธรรมมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริงได้มากที่สุดและรวมถึงคุณสมบัติสำนักปฏิบัติที่ดี เช่น มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น มีอาคารที่ปฏิบัติไม่แออัด มีที่พัก ห้องน้ำ เพียงพอแยกตามเพศและป้องกันแมลง มีพระวิปัสสนาจารย์ วิทยากรสอนตาหลักสูตรสติปัญญาและประยุกต์การสอนให้เข้าใจง่าย ๆ มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบ

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของสำนักปฏิบัติธรรม

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จำลอง ดิษยวณิช, (๒๕๔๒, หน้า ๓๘-๔๒).	แนวทางในการลดความเครียดด้วยการปฏิบัติทางจิตที่เรียกว่า “จิตตภาวนา” ซึ่งอาจจะเป็นการเจริญสมณะกรรมฐานหรือวิปัสสนากรรมฐานก็ได้
พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), (๒๕๔๒, หน้า ๑๕๖).	“สำนักปฏิบัติธรรม” หมายถึง สถานที่บำเพ็ญให้เต็มที่ในข้อปฏิบัติต่างๆ อันย่อกลงแล้วเรียกว่า ศีลสมาธิ ปัญญา เป็นการทำให้กายใจแห่งความทุกข์ อันได้แก่อวิชชาให้หมดไป
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๓๘, หน้า ๓).	สถานที่ฝึกหัดปฏิบัติตนและผู้อื่นโดยการนำเอาธรรมมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริงได้มากที่สุด โดยการพิจารณาอย่างแยบคายในการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นการบริโภคการใช้สอยการซื้อหาหรือการครอบครองโดยมุ่งให้เข้าใจพิจารณาเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนและผู้อื่น
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๖, หน้า ๑๑๗).	คำว่า “ปฏิบัติ” หมายถึง ประพฤติ กระทำ บำรุง เลี้ยงดู ส่วนคำว่า “ธรรม” หมายถึง สภาพที่ทรงไว้ ธรรมตา ธรรมชาติ สภาวะธรรม สัจธรรม ความจริง เหตุ ต้นเหตุ สิ่ง ปรากฏการณ์ ธรรมารมณฺ์ สิ่งที่เกิด ความถูกต้อง ความประพฤติชอบ หลักการ แบบแผน ธรรมเนียม หน้าที่ ความชอบ ความยุติธรรม พระธรรม, คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแสดงธรรมให้เปิดเผยปรากฏขึ้น
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๖, หน้า ๖๔๗).	“คำว่าปฏิบัติธรรม”หมายถึงประพฤติตามธรรมเจริญภาวนา การรักษา กาย วาจา ใจ

๒.๒.๓ เกณฑ์มาตรฐานสำนักปฏิบัติธรรมตามกฎกระทรวง

มหาเถรสมาคมมีนโยบายให้คณะสงฆ์ของแต่ละจังหวัดพิจารณาคัดเลือกวัดที่มีความเหมาะสมในด้านวิปัสสนาธุระ เสนอขอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้ครอบคลุมทุกจังหวัดการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนั้นต้องดำเนินการตามความในข้อ ๕ แห่งระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้ระบุไว้ว่า “การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานประชุมคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดคัดเลือกวัดที่เหมาะสมให้เจ้าอาวาสที่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมยื่นหนังสือขอจัดตั้งตามแบบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเสนอคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพิจารณาแล้วให้ประธานคณะกรรมการรายงานเสนอเจ้าคณะภาคและเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาอนุมัติเพื่อมีพระบัญชาการตั้งสำนักปฏิบัติธรรมให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้นทะเบียนเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด”^{๕๐}

นับแต่มีระเบียบมหาเถรสมาคมที่ผ่านมาสถาบันการณการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตราดไม่เพิ่มขึ้นเพื่อให้การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงกำหนดขั้นตอนเสนอเรื่องขอจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ๘ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ เจ้าคณะจังหวัดจัดประชุมคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดคัดเลือกวัดที่เหมาะสม แล้วแจ้งเจ้าอาวาสวัดที่ได้รับการคัดเลือกทราบ

ขั้นตอนที่ ๒ เจ้าอาวาสวัดที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดยื่นหนังสือขอจัดตั้งต่อคณะกรรมการจัดตั้งตามแบบที่กำหนด (แบบ สจจ. ๑)

ขั้นตอนที่ ๓ เจ้าคณะจังหวัดประธานกรรมการจัดตั้งรายงานเสนอเจ้าคณะภาคตามแบบที่กำหนด (แบบ สจจ. ๒)

ขั้นตอนที่ ๔ เจ้าคณะภาคพิสดารอารมณ้นำเสนอความเห็นและรายงานเสนอต่อเจ้าคณะใหญ่สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๗.

ขั้นตอนที่ ๕ เจ้าคณะใหญ่พิจารณาลงนามเสนอความเห็นนำเข้าไปประชุมมหาเถรสมาคมด้วยตนเองในฐานะกรรมการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่งหรือส่งเรื่องโดยตรงให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือส่งเรื่องคืนไปให้เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการจัดส่งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดำเนินการจัดทำวารสารนำเสนอที่ประชุมมหาเถรสมาคมพิจารณาอนุมัติ

ขั้นตอนที่ ๖ เลขานุการมหาเถรสมาคมนำเสนอที่ประชุมมหาเถรสมาคมพิจารณาอนุมัติจากตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

ขั้นตอนที่ ๗ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดทำมติมหาเถรสมาคมแจ้งให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ และขึ้นทะเบียนเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

ขั้นตอนที่ ๘ เจ้าคณะจังหวัดแจ้งเจ้าอาวาสวัดที่เป็นสถานที่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดทราบเพื่อดำเนินกิจกรรมจัดการศึกษาปฏิบัติธรรมให้แก่พุทธบริษัทต่อไป

^{๕๐} กองพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ๔๕ สำนัก พุทธศักราช ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๕.

ขั้นตอนที่ ๙ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติโดยกองพุทธศาสนศึกษาจัดสรรงบประมาณอุดหนุนประจำปีตามโครงการเงินอุดหนุนการดำเนินงานสำนักปฏิบัติธรรมมหาเถรสมาคมปกครองดูแลคณะสงฆ์ วัดเป็นเสมือนนิมิตบุคคลตามกฎหมายมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองวัด มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจของมหาเถรสมาคมและในมาตรา ๓๕ และเจ้าอาวาสในมาตรา ๓๗^{๕๑}

ปัจจุบันมีการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นถึงประมาณ ๑,๕๑๐ สำนัก^{๕๒} กระจายครอบคลุมทุกจังหวัดตามเจตนารมณ์แห่งระเบียบมหาเถรสมาคมแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ที่ตั้งขึ้นแล้วดำเนินกิจกรรมภายใต้กรอบแนวคิดของวัด ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วจะเห็นว่ายังคงมีลักษณะต่างคนต่าง ทำขาดการประสานความร่วมมือกันระหว่างสำนักทำให้ขาดความเป็นเอกภาพไม่มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานหรือแนวปฏิบัติสำหรับการติดตามและประเมินผลรวมทั้งขาดการสนับสนุนส่งเสริมด้านองค์ความรู้บุคลากรการบริหารจัดการงบประมาณและขาดการกระตุ้นส่งเสริมให้มีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรมทั้งนี้เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบภารกิจดังกล่าวและไม่มีการกำหนดระเบียบหรือมาตรการบังคับหรือส่งเสริมใดๆ ที่ชัดเจนนี้จึงเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งในด้านความรู้ภาคปริยัติและประสบการณ์ตรงที่ได้รับจากการปฏิบัติตลอดจนความรู้ความสามารถในการอบรมสั่งสอนประชาชนหรืออาจเป็นเพราะปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานตามบทบาทที่พึงประสงค์ของสำนักปฏิบัติธรรมในฐานะสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดคุณสมบัติของวัดที่จะขอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดโดยได้กำหนดไว้ ๓ ด้าน คือ

๑. ด้านสถานที่

- ๑.๑ มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก
- ๑.๒ มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรม และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ไม่แออัดเกินไป
- ๑.๓ มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้สำหรับห้องพัก ควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี

๒ ด้านบุคลากร

- ๒.๑ มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนการปฏิบัติกรรมฐานเจริญจิตตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์หรือมีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมถะวิปัสสนากรรมฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถามและสอบถามธรรมฐานได้

^{๕๑}สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๗.

^{๕๒}กองพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่นประจำปี พุทธศักราช ๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๒๐๙.

๒.๒ มีพระวิทยากรผู้บรรยายธรรมที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือมีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้หูฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

๒.๓ พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนักมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

๓. ด้านการบริหารจัดการ

๓.๑ เจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าของสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านวิปัสสนาธุระอย่างแท้จริง

๓.๒ มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจนเป็นระบบ

๓.๓ มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติธรรม

๓.๔ มีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสำนักปฏิบัติธรรมและบริเวณโดยรอบในกรณีมีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก สามารถประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือหน่วยอาสาสมัครเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึง

๓.๕ มีการดูแลสุขภาพอนามัย กล่าวคือมีตู้ยาสามัญไว้ประจำหรือมีเจ้าหน้าที่สามารถให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ในกรณีที่มีผู้เข้าปฏิบัติธรรมจำนวนมากมีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่จากสถานพยาบาลมาดูแลกรณีถ้าหากมีผู้ป่วยฉุกเฉินสามารถนำส่งสถานพยาบาลได้ทันทีถ้าหากไม่ได้จัดหาเจ้าหน้าที่พยาบาลมาอยู่ดูแลประจำต้องมีการประสานไว้กับสถานพยาบาลใกล้เคียงให้สามารถเป็นพยาบาลหรือรับผู้ป่วยฉุกเฉินไว้รักษาตัวได้ทันที

๓.๖ มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนักที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสารเผยแพร่หรือติดประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นได้โดยชัดเจน

๓.๗ มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น การจัดอาหาร น้ำดื่ม และการบริการต่างๆ เป็นต้น

๓.๘ มีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ และจะต้องไม่เป็นไปในลักษณะเชิงธุรกิจ

๓.๙ มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นได้โดยสะดวก^{๕๓}

^{๕๓} กองพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๓, หน้า ๒๐๐-๒๐๑.

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการสังเคราะห์เกณฑ์มาตรฐานสำนักปฏิบัติธรรมตามกฎหมาย

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>กองพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (๒๕๕๔, หน้า ๕).</p>	<p>การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนั้นต้องดำเนินการตามความในข้อ ๕ แห่งระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้ระบุไว้ว่า “การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานประชุมคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดคัดเลือกวัดที่เหมาะสม ให้เจ้าอาวาสที่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ยื่นหนังสือขอจัดตั้งตามแบบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเสนอคณะกรรมการการตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพิจารณาแล้วให้ประธานคณะกรรมการรายงานเสนอเจ้าคณะภาคและเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาอนุมัติ เพื่อมีพระบัญชาการตั้งสำนักปฏิบัติธรรมให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้นทะเบียนเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด</p>
<p>กองพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (๒๕๕๔, หน้า ๒๐๐-๒๐๑).</p>	<p>คุณสมบัติของวัดที่จะขอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดโดยได้กำหนดไว้ ๓ ด้าน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ด้านสถานที่ ๒ ด้านบุคลากร ๓. ด้านการบริหารจัดการ
<p>กองพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (๒๕๕๗, หน้า ๒๐๙).</p>	<p>ปัจจุบันการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมกระจายครอบคลุมทุกจังหวัด ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากสำนักปฏิบัติธรรมที่ตั้งขึ้นส่วนใหญ่ดำเนินกิจการภายใต้กรอบแนวคิดของวัด หากมองในภาพรวมแล้วจะเห็นว่าต่างคนต่างทำ ขาดการประสานร่วมมือกันระหว่างสำนักขาดการสนับสนุนส่งเสริมด้านองค์ความรู้ บุคลากร การบริหารจัดการ การงบประมาณ และขาดการกระตุ้นส่งเสริมในกิจกรรมปฏิบัติธรรมเป็นประจำอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม</p>

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔

๒.๓.๑ ความหมายของอิทธิบาท ๔

คำว่า อิทธิบาท มาจากคำว่าอิทธิ + บาท ซึ่งคำว่า อิทธิ หรือฤทธิ์ หมายถึงฤทธิ์หรือความสำเร็จความรุ่งเรืองและคำว่า บาท หมายถึง ฐาน เจริญ หรืออุบายเครื่องบรรลุดังนั้น อิทธิบาทจึงหมายถึง ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือหลักการปฏิบัติเพื่อเอาชนะอุปสรรค และปัญหาต่างๆ ซึ่งจะทำให้บรรลุถึงความสำเร็จและความก้าวหน้าในการทำงานตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) วิริยะ (ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น) จิตตะ (ความคิดจดจ่อหรือการเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น) และวิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น)

พระพุทธองค์ได้ให้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ในสูตรต้นตปิฎกมัชฌิมนิกายมัชฌิมปิณณาสก^{๕๔} ระบุว่าสาวกทั้งหลายของเราผู้ปฏิบัติตามเจริญอิทธิบาท ๔ ประการ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑) เจริญอิทธิบาท อันประกอบไปด้วยฉันทสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะ ความเพียรสร้างสรรค์)

๒) เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยวิริยสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะ ความเพียรสร้างสรรค์)

๓) เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยจิตตสมาธิปธานสังขาร สมาธิที่เกิดจากจิตตความเพียรสร้างสรรค์

๔) เจริญอิทธิบาทอันประกอบไปด้วยวิมังสาสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสา สมาธิความเพียรสร้างสรรค์) ประการนั้นแล สาวกของเราเป็นอันมากจึงได้บรรลุที่สุดแห่งอภิญญาและอภิญญาบารมีอยู่

ดังนั้น พระพุทธองค์ได้ตรัสใน สูตรต้นตปิฎกที่ฆนิกายมหารวรรคว่าพระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ทรงเห็นเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นทรงบัญญัติอิทธิบาท ๔ ประการนี้และเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จเพื่อให้ชำนาญในเรื่องความสำเร็จเพื่อพลิกแพลงให้เกิดความสำเร็จ^{๕๕}

หลักอิทธิบาท แปลว่า ธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือแปลง่ายๆ ว่าทางแห่งความสำเร็จมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ ความพึงพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความคิดจดจ่อ และวิมังสา ความสอบสวนไตร่ตรอง แปลให้จำง่ายตามลำดับว่ามีใจรักพากเพียรทำเอาจิตฝักใฝ่ ใ้ปัญญาสอบสวน^{๕๖} อิทธิบาทแยกออกเป็นอิทธิ แปลว่า ความสำเร็จบาท แปลว่า ฐาน เจริญ ดังนั้น อิทธิบาทจึงแปลว่ารากฐานแห่งความสำเร็จซึ่งมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา^{๕๗} อิทธิบาท ๔ เป็นคุณ ๔ อย่างถ้ามีบริบูรณ์แล้วจะชักนำให้บุคคลถึงสิ่งที่ต้องการซึ่งไม่เหลือวิสัยจนกล่าวได้ว่าอิทธิบาท ๔ เป็นทางแห่งความสำเร็จให้สามารถปฏิบัติจนได้ผลสำเร็จตามความประสงค์ มี ๔ ประการ คือ

^{๕๔} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔๗/๒๙๒.

^{๕๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๗/๒๑๙.

^{๕๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๘๔๒.

^{๕๗} พุทธทาสภิกขุ, **การทำงานที่เป็นสุข**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๙๐.

- (๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการทำงาน
- (๒) วิริยะ ความพากเพียรในการทำงาน
- (๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในการทำงาน
- (๔) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของการทำงาน

อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ไม่เคยล้าสมัยหรือหลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จหรือทางแห่งความสำเร็จ ๔ ประการ ที่ในปัจจุบันแม้เราจะหลงลืมกันไปบ้างว่าคืออะไรแต่ถ้าหากได้ย้อนรำลึกกันบ้างว่ามีอะไร และคืออะไรจะเห็นได้ว่าหลักธรรมอายุ ๒ พันกว่าปีนี้ไม่มีคร่าวใดที่จะเรียกว่าล้าสมัย

- ๑) ฉันทะ เพราะเหตุว่าทรงรักสิ่งที่ทรงทำจึงได้ทำสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนี้
- ๒) วิริยะ คือความพากเพียรความพยายามไม่ย่อท้อ
- ๓) จิตตะ คือ ความเอาพระหทัยจดจ่อในสิ่งที่ทรงทำเพราะฉะนั้นท่านจึงทำได้
- ๔) วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้งคอยตรวจสอบทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา

ดังนั้น หลักความสำเร็จปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการที่เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี ๔ ข้อ คือ

๑) ฉันทะ : รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรักพอใจจะทำงานนั้น และทำด้วยใจรักต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำมิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะอย่างได้รางวัลหรือผลกำไร

๒) วิริยะ : สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียรทำขยันหมั่นประคบหมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทนเอาธุระไม่ทอดทิ้งไม่ทอดถอยก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

๓) จิตตะ : ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) คือ เอาจิตฝักใฝ่ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

๔) วิมังสา : ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข) ใช้ ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องอันเกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้นโดยรู้จักทดลองวางแผนวัดผลคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงเป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป^{๕๘}

สูตรสำเร็จของชีวิต ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าจิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลายจิตประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลายสิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิตเพราะฉะนั้นความสำเร็จจึงอยู่ที่ใจไม่ว่าเราจะต้องทำอะไรหากเราตั้งใจกำหนดจิตไว้มั่นคงทุกสิ่งจะสำเร็จได้ตั้งใจและอิทธิบาท ๔ ให้ถึงขั้นคือทำสิ่งต่างๆ ด้วยใจรักด้วยความพากเพียรด้วยใจจดจ่อและใช้ปัญญาได้สวนอย่างสม่ำเสมอแล้วความสำเร็จจะไม่หนีไปไหน^{๕๙}

^{๕๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมนุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๔๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรรมศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐.

^{๕๙} สนอง วรอุไร, **ทำชีวิตให้ดีและมีสุข**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อัมรินทร์, ๒๕๕๐), หน้า ๙๗.

อิทธิบาท ๔ กล่าวเป็น ๒ นัย คือ นัยแห่งพระสูตรและนัยแห่งพระอภิธรรมจะแสดงหนักไปทางโลกุตระในที่นี่เป็นการแสดงตามนัยแห่งพระสูตรความหมายของอิทธิบาทมีดังนี้ความพอใจ การทำความพอใจใคร่เพื่อจะทำความฉลาดความพอใจในธรรมนี้เรียกว่า ฉันทะความปรารถนา ความเพียรทางใจความขะมักเขม้นความบากบั่นความตั้งหน้าความพยายามความอดสาหะความอดทน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความก้าวไปอย่างไม่ท้อถอย ความไม่ทอดทิ้งฉันทะไม่ทอดทิ้งธุระ ความประคับประคองธุระไว้ด้วยดี วิริยะ วิริยินทรีย์ วิริยพละ สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า วิริยะ จิต มโน มานัส มโน วิญญานธาตุ นี้เรียกว่า จิต ปัญญา กิริยา ที่รู้ชัด ความไม่หลง ความวิจยธรรม สัมมาทิฎฐิ นี้เรียกว่า วิมังสา^{๖๐}

สรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ หมายถึง หลักธรรมหรือคำสอนคือคุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ ๔ อย่าง ได้แก่ ๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการทำงาน ๒) วิริยะ ความพากเพียรในการทำงาน ๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในการทำงาน ๔) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของการทำงานเป็นหลักธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จเป็นบันไดแห่งความสุขและความสำเร็จ หลักความสำเร็จปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการที่เรียกว่า อิทธิบาทคนเราเมื่อมีความรัก ความพอใจ ขยันหมั่นเพียรความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอจิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย จิตประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลายสิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิตเพราะฉะนั้นความสำเร็จจึงอยู่ที่ใจไม่ว่าเรา จะต้องการอะไรหากเราตั้งใจกำหนดจิตไว้มั่นคงการทำงานย่อมมีประสิทธิภาพและการทำงานก็ย่อมมีความสุข เป็นต้น

^{๖๐}ปัญญา ใช้บางยาง, ธรรมอธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๕๐.

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของอิทธิบาท ๔

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ปัญญา ไซ้บางยาง, (๒๕๔๘, หน้า ๕๐).	อิทธิบาท ๔ อธิบายเป็น ๒ นัย คือ นัยแห่งพระสูตรและนัยแห่งพระอภิธรรมจะแสดงหนักไปทางโลกุตตระ ความหมายของอิทธิบาทมีดังนี้ ความพอใจ การทำความพอใจความพอใจในธรรม เรียกว่า ฉันทะ ความอดุทธสาหะ ความอดทน เรียกว่า วิริยะ จิต มโน วิญญาณธาตุ เรียกว่า จิต ปัญญา กิริยาที่รู้ชัด สัมมาทิฏฐิ เรียกว่า วิมังสา
พุทธทาสภิกขุ, (๒๕๓๗, หน้า ๙๐).	อิทธิบาท แยกออกเป็น อิทธิ แปลว่า ความสำเร็จบาท แปลว่า ฐาน เจริญรุ่ง ดังนั้น อิทธิบาท จึงแปลว่ารากฐานแห่งความสำเร็จซึ่ง มี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะและวิมังสา
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ป ยุตโต), (๒๕๔๕, หน้า ๔๐).	ทางแห่งความสำเร็จให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จตามความประสงค์ มี ๔ ประการ คือ (๑) ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการทำงาน (๒) วิริยะ ความพากเพียรในการทำงาน (๓) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในการทำงาน (๔) วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของการทำงาน
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ป ยุตโต), (๒๕๔๙, หน้า ๘๔๒).	หลักอิทธิบาท แปลว่า ธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิ (ฤทธิ์หรือความสำเร็จ) หรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือแปลง่ายๆ ว่าทางแห่งความสำเร็จมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ (ความ พื่อใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ(ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) แปลให้จำง่ายตามลำดับว่ามีใจรักพากเพียรทำเอาจิตฝึกฝนใช้ปัญญาสอบสวน
สนอง วรอุไร, (๒๕๕๐, หน้า ๙๗).	สูตรสำเร็จของชีวิตตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าจิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลายจิตประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลายสิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิตเพราะฉะนั้นความสำเร็จจึงอยู่ที่ใจไม่ว่าเราจะต้องการอะไรหากเราตั้งใจกำหนดจิตไว้มั่นคงทุกสิ่งจะสำเร็จได้ตั้งใจ ใจที่ฝึกดีแล้วตั้งไว้ชอบแล้วย่อมนำความสำเร็จมาให้ การดำเนินชีวิตให้มีความสำเร็จต้องปฏิบัติตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนาให้สมควรแก่กำลังของตนและต้องมีความสมาธิควบคุมจิตใจให้ได้

๒.๓.๒ องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔

ในความหมายทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ที่เป็นแก่นแท้ในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จไว้ ๔ ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ไว้ดังนี้

๑. ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักใคร่สิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้นอยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จอยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุจุดง่าง่ายๆว่ารักงานและรักจุดหมายของงานพูดให้ลึกลงไปในทางธรรมว่าความรักความใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ ของงานนั้นอยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้นเมื่อเห็นสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมายก็เกิดปิติเป็นความเอิบอิ่มใจครั้งสิ่งหรืองานที่ทำนั้นบรรลุจุดหมายก็รับโสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโล่งผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขต ถ้าสามารถปลุกเร้าฉันทะให้เกิดอย่างแรงกล้าเกิดความรักในคุณค่าความดีงาม ความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นหรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้วคนก็จะทุ่มเทชีวิตและจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้นเมื่อรักแท้ก็มอบใจให้อาจถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เมื่อมีฉันทะนำแล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุดให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้นไม่หวั่นพะวงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลายจิตใจก็มุ่งมั่นแน่วแน่มั่นคงในการดำเนินสู่จุดหมายเดินเรียบสม่ำเสมอไม่ชานไม่ส่ายฉันทสมาธิจึงเกิดขึ้นโดยนัยนี้และพร้อมกับปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ก็ย่อมเกิดควบคู่มาด้วย

๒. วิริยะ แปลว่า ความอดทน อดกลั้น อดทน บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบากเมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้วแม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยากนักมีอุปสรรคมากหรืออาจใช้เวลาเท่านั้นปีเท่านั้นเดือนเขาก็ไม่ท้อถอยกลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จคนที่มีความเพียรเท่ากับบมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตามจิตใจจะแน่วแน่มั่นคงพุ่งตรงต่อจุดหมายสมาธิก็เกิดขึ้นได้เรียกว่าเป็นวิริยสมาธิพร้อมทั้งมีปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน

๓. จิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหนถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่งคนผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆ ไม่สนใจแต่ถ้าพูดเรื่องงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันทีบางทีจิตทำเรื่องนั้นงานนั้นขลุกข่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืนไม่เอาใจใส่ร่างกายการแต่งเนื้อแต่งตัวอะไรเกิดขึ้นก็ไม่สนใจเรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ๆ บางทีก็ไม่รู้ทำงานลืมวันลืมคืน ลืมกินลืมนอนความมีใจฝักใฝ่เช่นนี้ย่อมนำไปสู่สมาธิเกิดขึ้นจิตจะแน่วแน่มั่นคงแนบสนิทในกิจที่ทำมีกำลังมากเฉพาะสำหรับกิจนั้นเรียกว่าเป็นจิตตสมาธิพร้อมกันนั้นก็เกิดปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

๔. วิมังสา แปลว่า ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อที่ยังห้อยอนเกินเลยบกพร่องหรือขัดข้องเป็นต้นในกิจที่ทำรู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุงข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิซึ่งจะเห็นได้ไม่ยากคนมีวิมังสาเป็นพวกชอบคิดค้นหาเหตุผลสอบสวนทดลองเมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณาทดสอบไปเช่นคิดว่าผลนี้เกิดจากสาเหตุอะไรทำไมจึงเป็นอย่างนี้ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบเหล่านี้เท่านั้นลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้วไม่เกิดผลอย่างที่เราคาดหมายเป็นเพราะอะไรจะแก้ไขที่จุดไหน

เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่แล่นดิ่งไปกับเรื่องที่พิจารณาไม่ฟุ้งซ่านไม่วอกแวกและมีกำลังเรียกว่า วิมังสาสมาธิ ซึ่งจะมีประธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วยเช่นเดียวกับสมาธิข้อ อื่นๆ^{๖๑}

องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ได้แก่

๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจด้วยความรักในสิ่งนั้นทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจไม่เบื่อหน่ายในกิจที่ทำ (เต็มใจ)

๒. วิริยะ ความเพียรประกอบสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทนไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น (แข็งใจ)

๓. จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ คือ เมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรองทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (เข้าถึง)

๔. วิมังสา ความหมั่นตรึกตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้นเมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพินิจพิเคราะห์ ทดลอง ทดสอบ (เข้าใจ)^{๖๒}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ หมายถึง คุณธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จตามประสงค์ โดยหวังความสำเร็จในสิ่งใดต้องทำตนให้สมบูรณ์ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาทมี ๔ ประการคือ ๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจด้วยความรักในสิ่งนั้น ทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจไม่เบื่อหน่ายในกิจที่ทำ (เต็มใจ) ๒. วิริยะ ความเพียรประกอบสิ่งนั้น คือ เมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน ไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น (แข็งใจ) ๓. จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ คือ เมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (เข้าถึง) ๔. วิมังสา ความหมั่นตรึกตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้นเมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ รู้จักพินิจพิเคราะห์ ทดลอง ทดสอบ เป็นต้น

^{๖๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๘๔๒ - ๘๔๔.

^{๖๒} พิฑูร มลิวัลย์, แบบเรียนวิชาธรรมและนักธรรมชั้นตรี, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙ - ๒๐.

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการสังเคราะห์องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ทองคุณ หงส์พันธุ์, (๒๕๔๑, หน้า ๓๕๘).	การฝึกหัดตนให้เป็นคนขยันขันแข็งและมีความเพียรพยายามซึ่งอาจจะฝึกได้ดังต่อไปนี้ ๑. ให้เป็นคนที่ชอบนิสัย “ทำเดี๋ยวนี้” ๒. มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ๓. รู้จักศิลปะในการทำงาน รักงานที่ทำ ๔. ไม่อ้างเหตุใดๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องทำงาน
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๔๒, หน้า ๘๔๒ – ๘๔๔).	องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ที่เป็นแก่นแท้ในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จไว้ ๔ ประการ คือ ๑. ฉันทะ แปลว่า ความพอใจ ๒. วิริยะ แปลว่า ความอาจหาญ แก่ล้าวกกล้า ๓. จิตตะ แปลว่า ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ๔. วิมังสา แปลว่า ความสอบสวนไตร่ตรอง
พิฑูร มลิวรัลย์, (๒๕๔๐, หน้า ๑๙- ๒๐).	องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น (เต็มใจ) ๒. วิริยะ ความเพียรประกอบสิ่งนั้น (แข็งใจ) ๓. จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ (เข้าถึง) ๔. วิมังสา ความหมั่นตรึกตรองพิจารณาเหตุผล (เข้าใจ)
สวัสดี พันโณศรีนยา และคณะ, (๒๕๔๓, หน้า ๒๐).	ความพึงพอใจในการทำงานของตนและสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่เต็มความสามารถนั้นจะต้องดำเนินการ ดังนี้ ๑. ความมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ ๒. สภาพที่ทำงานที่ดี ๓. โอกาสที่จะก้าวหน้า ๔. วัตถุประสงค์ที่ดีมีคุณค่าอย่างแท้จริง

๒.๓.๓ ประโยชน์ของอิทธิบาท ๔

อิทธิบาท ๔ เป็นธรรมที่คอยสกัดกั้นอุปสรรคต่อความสำเร็จและเป็นแรงเสริมกำลังใจที่คอยผลักดันการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้กล่าวถึงประโยชน์ของอิทธิบาท ๔ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ประโยชน์ของฉันทะ คือ เป็นข้าศึกกับความเบื่อหน่ายทำให้ไม่เบื่องานไม่ท้อแท้มีกำลังใจต่อสู้ป้องกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีที่ตนรักทำให้งานหลักกลายเป็นงานเบาที่ยากก็กลายเป็นง่ายถ้าขาดฉันทะ ทำให้ขาดกำลังใจเบื่องานทอดทิ้งงานกลายเป็นคนจับจดไม่ก้าวหน้า

๒. ประโยชน์ของวิริยะ คือ กำจัดความเกียจคร้านทำให้งานต่อเนื่องถ้าขาดวิริยะจะเป็นคนอ่อนแอหนีที่ยากไปหาแต่ที่ง่ายทำอะไรไม่สำเร็จขาดความก้าวหน้ามีแต่งานค้างกลายเป็นคนหย่อนสมรรถภาพ

๓. ประโยชน์ของจิตตะ คือ ทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอเมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันทั่วทั้งถ้าขาดจิตตะงานอาจเสียหายได้โดยไม่รู้ตัวหรือรู้ตัวเมื่อสายเกินแก้ไขแล้ว

๔. ประโยชน์ของวิมังสา คือ ช่วยให้ทำงานไม่ผิดพลาดและทำให้มองเห็นลู่ทางที่จะทำงานให้ได้ผลดีถ้าขาดวิมังสาจะทำงานผิดๆ ถูกๆ เปลืองทุนเปลืองแรงเปลืองเวลาและทำให้โง่เขลา^{๖๓}

อิทธิบาท ๔ มีความสำคัญเป็นอย่างมากทั้งนี้ก็เพราะว่าการฝึกหัดคนให้มีคุณธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ นี้จัดเป็นการใช้ปัญญาในการพิจารณาหาเหตุผลและกระบวนการทำงานโดยวิมังสาเป็นผลของจิตตะ คือ เมื่อตรวจตราดูแล้วเห็นว่าการทำงานของตนยังบกพร่องอยู่หรือผิดวัตถุประสงค์อีกอย่างหนึ่ง คือ พิจารณาหาเหตุผลในการทำงานตามขั้นตอนงานที่ลงมือทำแล้วนั้นได้ผลเป็นขั้นๆ อย่างไม่เป็น การทบทวนผลว่าเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ถ้าได้ผลไม่เป็นที่น่าพึงพอใจหรือได้ผลที่ไม่พึงปรารถนาก็จัดการแก้ไขหรือปรับปรุงตามกระบวนการอิทธิบาท ๔ นั้น^{๖๔} ปัญหาหรืออุปสรรคที่จะขัดขวางให้การทำงานนั้นล้มเหลวหรือไม่ประสบความสำเร็จมีหลายทาง คือ เกิดจากตัวเองก็มีเกิดจากเหตุการณ์แวดล้อมก็มี เกิดจากเนื้องานที่ทำนั้นเองก็มีแต่อุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งที่เกิดจากตัวเราที่ทำงานให้ล้มเหลวมี ๔ อย่าง คือ ความเบื่อหน่าย ความเกียจคร้าน ความทอดธุระ ความโง่เขลาดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงสอนวิธีทำงานไว้มี ๔ ข้อ เรียกว่า อิทธิบาท แปลว่า ทางแห่งความสำเร็จคือ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความใส่ใจ วิมังสา ความคิดค้น ถ้ามีอิทธิบาท ๔ นี้ครบแล้ว ย่อมบรรลุถึงความสำเร็จได้สมประสงค์หากสิ่งนั้นไม่เหลือวิสัย^{๖๕}

อิทธิบาท ๔ นอกจากจะเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในงานที่ทำแล้วอิทธิบาทยังเป็นอายุวัฒนะธรรม คือ ธรรมเป็นเหตุให้คนมีอายุยืนยาวอีกด้วยดังที่มีพุทธดำรัสรับรองไว้ในมหาปรินิพพานสูตรว่า “ยสส กสสจิจานนท จตตารโ อธิ ปาธา” เป็นต้น แปลความว่า “อานนท์ อิทธิบาท ๔ บุคคลใดเจริญ ทำให้มากทำให้เป็นดุจยานทำให้เป็นพื้นฐานตั้งไว้อบรมเริ่มไว้ดีแล้วบุคคลนั้นเมื่อปรารถนาก็พึงดำรงชีวิตอยู่ตลอดกัปหรือเกินกว่ากัป” พระอรรถกถาจารย์ อธิบายว่าการเจริญอิทธิบาททำให้คนมีชีวิตอยู่ตลอดอายุกัป หมายถึง มีชีวิตอยู่ได้จนครบเกณฑ์อายุขัยประมาณได้ ๑๐๐ ปีหรือมากกว่านั้น^{๖๖}

ความสำคัญของอิทธิบาท ๔ ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าฉันทะและวิริยะเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลมีความรักในงานและความพากเพียรบากบั่นเพิ่มความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดีโดยมีจิตตะและวิมังสาเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเอาใจใส่ในงานและตรวจสอบการทำงานอย่างต่อเนื่องยึดหลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงานแล้วก็จะทำให้เจ้าหน้าที่มีความรักใคร่ในงานปฏิบัติงานด้วยความพากเพียรบากบั่นด้วยความเอาใจใส่ในงานและมีการตรวจสอบความสำเร็จในงานอยู่เสมอ อยู่เย็นเป็นสุข ความเป็นอยู่ดีขึ้นและพึงตนเองได้ในที่สุด

^{๖๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม**, หน้า ๘๔๘.

^{๖๔} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, **หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๓๙.

^{๖๕} ปิ่น มุฑกันต์, “ปฏิบัติตามธรรมะประสบความสำเร็จ”, **มงคลสาร**, ๒๕๓๙ : ๑๐.

^{๖๖} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), **“อิทธิปาฐกถา” พุทธจักรโลกร่มเย็นดับเข็ญได้ด้วยศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๐.

สรุปได้ว่า หลักอิทธิบาท ๔ เป็นคุณธรรมที่สำคัญมากต่อการดำรงชีพและการปฏิบัติธรรม คือ ๑) ประโยชน์ของฉันทะ คือ เป็นข้าศึกกับความเบื่อหน่ายทำให้ไม่เบื่องานไม่ท้อแท้มีกำลังใจต่อสู้ป้องกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีที่ตนรักทำให้งานหลักกลายเป็นงานเบาที่ยากก็กลายเป็นง่ายถ้าขาดฉันทะทำให้ขาดกำลังใจเบื่องาน ทอดทิ้งงานกลายเป็นคนจืดจางไม่ก้าวหน้า ๒) ประโยชน์ของวิริยะคือกำจัดความเกียจคร้านทำให้งานต่อเนื่องถ้าขาดวิริยะจะเป็นคนอ่อนแอหนีที่ยากไปหาแต่ที่ง่ายทำอะไรไม่สำเร็จขาดความก้าวหน้า มีแต่งานค้างกลายเป็นคนหย่อนสมรรถภาพ ๓) ประโยชน์ของจิตตะคือทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอเมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันที่ถ้าขาดจิตตะงานอาจเสียหายได้โดยไม่รู้ตัวหรือรู้ตัวเมื่อสายเกินแก้ไขแล้ว ๔) ประโยชน์ของวิมังสาคือช่วยให้ทำงานไม่ผิดพลาดและทำให้มองเห็นลู่ทางที่จะทำงานให้ได้ผลดี ถ้าขาดวิมังสาจะทำงานผิดพลาดๆ เปลืองทุน เปลืองแรงเปลืองเวลาในการปฏิบัติงานทำให้ผู้ปฏิบัติมีความรักใคร่ในงานปฏิบัติงานด้วยความพากเพียรบากบั่นด้วยความเอาใจใส่ในงานและมีการตรวจสอบความสำเร็จในงานอยู่เสมอผลก็คือช่วยให้บุคคลมีความรักในงานและความพากเพียรบากบั่นเพิ่มความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในการทำงานได้เป็นอย่างดีการทำงานหรือการดำรงชีวิตในปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จต้องนำหลักธรรมอิทธิบาท ๔ ไปปฏิบัติให้ครบมีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เพราะเป็นธรรมที่เกี่ยวข้องกันถ้าขาดข้อหนึ่งข้อใดไปผลของความสำเร็จของการทำงานนั้นๆก็ไม่ส่งผลเต็มบริบูรณ์ เป็นต้น

ตารางที่ ๒.๘ แสดงการสังเคราะห์ประโยชน์ของอิทธิบาท ๔

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ปิ่น มุกขนันต์, (๒๕๓๙ : ๑๐).	พระพุทธเจ้าจึงสอนวิธีทำงานไว้มี ๔ ข้อ เรียกว่า อิทธิบาท ๔ แปลว่า ทางแห่งความสำเร็จ คือ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความใส่ใจ วิมังสา ความคิดค้น ถ้ามีอิทธิบาท ๔ นี้ครบแล้ว ย่อมบรรลุถึงความสำเร็จได้ สมประสงค์ หากสิ่งนั้นไม่เหลือวิสัย
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๔๒, หน้า ๘๔๘).	ประโยชน์ของอิทธิบาท ๔ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้ ๑. ประโยชน์ของฉันทะ คือ เป็นข้าศึกกับความเบื่อหน่าย ๒. ประโยชน์ของวิริยะ คือ กำจัดความเกียจคร้านทำให้งานต่อเนื่อง ๓. ประโยชน์ของจิตตะ คือ ทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอ ๔. ประโยชน์ของวิมังสา คือ ช่วยให้ทำงานไม่ผิดพลาดและทำให้มองเห็นลู่ทางที่จะทำงานให้ได้ผลดี

ตารางที่ ๒.๘ แสดงการสังเคราะห์ประโยชน์ของอิทธิบาท ๔ (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), (๒๕๓๙, หน้า ๑๐).	ในมหาปริณิพพานสูตรว่า “ยสส กสสจิกานนท จตตารโ อิทธิ ปาทา” เป็นต้น แปลความว่า “อานนท์ อิทธิบาท ๔ บุคคลใดเจริญ ทำให้มาก ทำให้เป็นดุจยาน ทำให้เป็นพื้นฐานตั้งไว้ อบรม เริ่มไว้ดีแล้ว บุคคลนั้นเมื่อปรารถนา ก็พึงดำรงชีวิตอยู่ตลอดกัป หรือเกินกว่ากัป”
สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, (๒๕๕๐, หน้า ๒๓๙).	การฝึกหัดคนให้มีคุณธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ นี้จัดเป็นการใช้ปัญญาในการพิจารณาหาเหตุผลและกระบวนการทำงาน โดยวิมังสาเป็นผลของจิตตะ คือ เมื่อตรวจตราดูแล้วเห็นว่าการทำงานของตนยังบกพร่องอยู่หรือผิดวัตถุประสงค์ อีกอย่างหนึ่ง คือ พิจารณาหาเหตุผลในการทำงานตามขั้นตอน งานที่ลงมือทำแล้วนั้นได้ผลเป็นขั้นๆ อย่างไร

๒.๔ บริบทพื้นที่การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพพื้นที่ที่จะทำการวิจัยทั้งจากทางเอกสารและข้อมูลด้านอื่นๆ สรุปได้ดังนี้

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจุดประสงค์ไปในทิศทางเดียวกัน คือ ช่วยกันแก้ปัญหาสภาพจิตใจของคนในสังคมที่ประสบกับปัญหาในปัจจุบันและอนาคตโดยเป็นเสมือนการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนในสังคมสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคมมีอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น ๒๐ แห่งซึ่งแต่ละแห่งมีการจัดอบรมวิปัสสนากรรมฐานเป็นประจำทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งนั้นมีข้อมูลและรายละเอียดดังนี้^{๖๗}

๑. วัดตึกคชหิรัญ

วัดตึกคชหิรัญ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๑ ด้านสถานที่ มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก ด้านบุคลากรมีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนการปฏิบัติกรรมฐานเจริญจิตตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์หรือมีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมณะวิปัสสนากรรมฐานด้านการบริหารจัดการเจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านวิปัสสนาธุระอย่างแท้จริงตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม

ตั้งอยู่เลขที่ ๕๑ บ้านปากคลองผักไห่อมฤต ถนนผักไห่ป่าโมก หมู่ที่ ๗ ตำบลอมฤต อำเภอฟักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ ชาวบ้านอำเภอฟักไห่เรียกสั้นๆว่า

^{๖๗} กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่มที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๑), หน้า ๗๘.

“วัดตึก” เหตุที่มาก่อนจะเป็นวัดนั้นสถานที่ตั้งวัดแห่งนี้เดิมผู้เป็นเจ้าของบ้านมีนามว่า หลวงอภัย เกตรา (ช่าง) และนางอภัยเกตรา (เงิน) ได้สร้างบ้านเป็นตึกแบบเก๋งจีนคนทั่วไปเรียกว่า บ้านตึกต่อมา ท่านทั้งสองเกิดศรัทธาอุทิศบ้านตึกพร้อมที่ดินยกให้เป็นวัดและวัดนี้จึงมีชื่อตามบ้านตึกนี้ว่า “วัดตึก” จากนั้นหลวงอภัยเกตราก็ถึงแก่กรรม

ส่วนคำว่า “คชหิริญ” หรือวัดตึกคชหิริญ เป็นนามพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เมื่อคราวเสด็จพระราชดำเนินมาพระราชทานผ้าพระกฐินที่วัดตึกแห่งนี้ เพื่อให้เป็นอนุสรณ์แก่ผู้เป็นเจ้าของบ้านที่ได้อุทิศบ้านพร้อมที่ดินให้เป็นวัด ได้รับพระราชทาน วิสุคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ ปัจจุบันพระครูพิพัฒนวิริทธิ์ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๒. วัดกษัตราธิราชวรวิหาร

วัดกษัตราธิราชวรวิหารได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๒ ด้านสถานที่ มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้สำหรับห้องพัก มีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี ด้านบุคลากรมีพระวิทยากรผู้บรรยายธรรมที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือมีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ด้านบริหารจัดการมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติธรรมตามมัตติที่ประชุมมหาเถรสมาคม

เป็นวัดโบราณสร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อว่า **กระษัตรา** หรือ **วัดกระษัตราราม** เป็นวัดที่พระมหากษัตริย์หรือพระบรมวงศานุวงศ์แห่งกรุงศรีอยุธยาทรงสร้างหรือปฏิสังขรณ์จึงได้ชื่อว่า **วัดกษัตรา** หรือ **วัดกษัตราราม** หมายความว่า เป็นวัดของพระมหากษัตริย์ ต่อมากลายเป็นวัดร้างภายหลังในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เปลี่ยนนามใหม่ว่า **วัดกษัตราธิราช** ในสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ระหว่างปีพุทธศักราช ๒๓๒๘ - ๒๓๔๙ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์ (ทองอิน) สมเด็จพระเจ้าหลานเธอเจ้าฟ้ากรมขุนอิศราบุรีนเรศ (ยศ) ในรัชกาลที่ ๑ ได้บูรณปฏิสังขรณ์ปีพุทธศักราช ๒๓๔๙ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์ (ทองอิน) ทิวศคแล้ว สมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศราบุรีนเรศ (ยศ) ได้บูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ส่วนนามวัดกษัตราธิราช สันนิษฐานว่าได้เปลี่ยนนามในรัชกาลที่ ๕ ตามจดหมายเหตุพระราชกิจรายวัน พุทธศักราช ๒๔๓๑ ครั้งเสด็จพระราชดำเนินมายังวัดนี้ ซึ่งได้กล่าวถึงวัดกษัตราธิราชไว้และได้รับพระราชทานให้ยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวง เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ โดยมีพระราชทานนิตยสารดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

๓. วัดใหญ่ชัยมงคล

วัดใหญ่ชัยมงคล ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๓ ด้านสถานที่ มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ไม่แออัดเกินไป ด้านบุคลากรมีพระวิทยากรผู้บรรยายธรรมที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ด้านบริหารจัดการมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติธรรมตามมัตติที่ประชุมมหาเถรสมาคม

ตั้งอยู่เลขที่ ๔๐๓ ถนนอยุธยา-บางปะอินหมู่ที่ ๓ ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๑๙๐๐ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเชื่อว่า วัดป่าแก้วสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ พระเจ้าอยู่ทอง คือ วัดใหญ่ชัยมงคล เป็นที่อยู่ของพระสังฆราช คือ สมเด็จพระวันรัต และเจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคลสร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช หลังกาทรงทำยุทธหัตถีชนะพระมหาอุปราชา เมื่อ พ.ศ. ๒๑๓๕ หลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าวัดใหญ่ชัยมงคลได้กลายสภาพเป็นวัดร้างเกือบ ๑๕๐ ปี กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนวัดใหญ่ชัยมงคลเป็นโบราณสถานเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ พระครูภาวนารังสี (เปลื้อง เรืองเชียร) ได้บูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะวัดใหญ่ชัยมงคลเพื่อคงสภาพใช้บำเพ็ญกุศลได้และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๑๙๑๐ ปัจจุบันพระครูพิสุทธิ์ บุญสารดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๔. วัดมเหยงคณ์

วัดมเหยงคณ์ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๔ ด้านสถานที่ มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ได้ไม่แออัดเกินไปมีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้สำหรับห้องพัก มีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี ด้านบุคลากรมีพระวิทยากรผู้บรรยายธรรมที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือมีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนักมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านบริหารจัดการเจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าของสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านวิปัสสนาธุระอย่างแท้จริงมีการจัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย ที่ชัดเจนเป็นระบบมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติธรรมมีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสำนักปฏิบัติธรรมและบริเวณโดยรอบในกรณีมีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก สามารถประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือหน่วยอาสาสมัครเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึงมีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น การจัดอาหาร น้ำดื่ม และการบริการต่างๆ เป็นต้น มีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ ไม่เป็นในลักษณะเชิงธุรกิจ มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นได้โดยสะดวก

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคมเดิมเป็นพระอารามหลวงและกลายเป็นวัดร้างไปภายหลังกรุงศรีอยุธยาแตกเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ วัดนี้ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๕ ตำบลหันตรา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ห่างเขตเมืองมาทางทิศตะวันออกถ้าเดินมาจากถนนสายเอเชียแยกเข้าสู่ถนนโรจนะเพื่อมุ่งเข้าเกาะเมืองพอมายังเจดีย์วัดสามปลื้มเลี้ยวขวาอ้อมวงเวียนมาตามถนนระยะทางประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร ก็จะถึงทางเข้าวัดมเหยงคณ์ ท่านจะมองเห็นผนังอุโบสถก่อด้วยอิฐสีแดงตระหง่านแต่ไกลปัจจุบันนี้กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนวัดมเหยงคณ์เป็นโบราณวัตถุ

โบราณสถานของชาติ ตั้งแต่วันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ปัจจุบันพระภิกษุญาณเมธุน วิ. ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๕. วัดทางหลวง

วัดทางหลวง ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๕ ด้านสถานที่ มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ไม่แออัดเกินไป ด้านบุคลากรมีพระวิปัสสนาจารย์และวิทยากรผู้สอนการปฏิบัติกรรมฐานเจริญจิตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ มีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมณะวิปัสสนากรรมฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี ด้านบริหารจัดการ มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พักอาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติธรรม

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ตั้งอยู่เลขที่ ๖๙ บ้านทางหลวง หมู่ที่ ๔ ตำบลปลายกลัด อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๗ ไม่ระบุที่มาประวัติวัดได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕ ปัจจุบันพระครูศรีทธานุญกิจดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๖. วัดเจ้าเจ็ดใน

วัดเจ้าเจ็ดใน ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๖ ด้านสถานที่ มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอกมีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ไม่แออัดเกินไป ด้านบุคลากรมีพระวิปัสสนาจารย์และวิทยากรผู้สอนการปฏิบัติกรรมฐานเจริญจิตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ มีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมณะวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร ด้านบริหารจัดการ เจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและการเผยแผ่พุทธศาสนาด้านวิปัสสนาธุระอย่างแท้จริงมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจนเป็นระบบ

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคมตั้งอยู่เลขที่ ๓๔ บ้านเจ้าเจ็ด หมู่ที่ ๓ ตำบลเจ้าเจ็ด อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๕ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ ปัจจุบันพระครูปลัดอนงค์ สุมงคล ดำรงตำแหน่งรักษาการเจ้าอาวาส

๗. วัดสี่กุก

วัดสี่กุก ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๗ ด้านสถานที่ มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอกมีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากรมีพระวิทยากรผู้บรรยายธรรมที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ด้านบริหารจัดการเจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านวิปัสสนาธุระอย่างแท้จริงมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจนเป็นระบบมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติธรรม

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ตั้งอยู่เลขที่ ๓๕ บ้านสีกุก ถนนอยุธยา-เสนา หมู่ที่ ๒ ตำบลน้ำเต้า อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๒๔๐ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๒๕๐ ปัจจุบันพระครูชินธรรมาภรณ์ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๘. วัดบึงลัญจิววัน

วัดบึงลัญจิววัน ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๘ ด้านสถานที่ มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอกมีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ได้ไม่แออัดเกินไป ด้านบุคลากรมีพระวิทยากรผู้บรรยายธรรมที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนักมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านบริหารจัดการมีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ ไม่เป็นในลักษณะเชิงธุรกิจ มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นได้โดยสะดวก

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ตั้งอยู่เลขที่ ๑ ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๖ นางบุญ นายกัน และนายแจ่มบริจาคที่ดินให้เป็นที่สร้างวัดแล้วเรียกว่า “วัดใหม่ทางหลวง” หรือ “วัดใหม่ทางเรือ” ต่อมาสมัชชพระอาจารย์เอี่ยมปกครองวัดได้เปลี่ยนนามวัดมาเป็นวัดบุญกันนาวาส ชื่อบริจาคที่ดินได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ ปัจจุบันพระครูโอภาสวุฒิมิร ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๙. วัดบรมวงศ์อิศรวรารามวิหาร

วัดบรมวงศ์อิศรวรารามวิหารได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๙ ด้านสถานที่ มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้สำหรับห้องพัก มีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี ด้านบุคลากร พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนัก มีความประพฤติดีปฏิบัติชอบสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านบริหารจัดการ มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น การจัดอาหาร น้ำดื่ม และการบริการต่างๆ เป็นต้น มีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ ไม่เป็นในลักษณะเชิงธุรกิจ

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม เป็นวัดโบราณ สร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อว่า **วัดทะเลหญ้า** หรือ **วัดท่าเลหญ้า** เพราะตั้งอยู่กลางทุ่งหญ้าต่อมาเป็นวัดร้างสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยาบวรราชปรีชาได้บูรณปฏิสังขรณ์และถวายเป็นพระอารามหลวงในสมัยรัชกาลที่ ๕ และมีนามใหม่ว่า **วัดบรมวงศ์อิศรวราราม** ต่อมาอาคารเสนาสนะได้ชำรุดทรุดโทรมในปีพุทธศักราช ๒๕๐๓ พระพจนโกศลเจ้าอาวาสได้บูรณปฏิสังขรณ์โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากตระกูลมาลากุลตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ ตำบลสวนพริก อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันพระญาณไตรโลก ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๑๐. วัดพนัญเชิงวรวิหาร

วัดพนัญเชิงวรวิหารได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๑๐ ด้านสถานที่ มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้ สำหรับห้องพัก มีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี ด้านบุคลากร พระวิปัสสนาจารย์และวิทยากรผู้สอนการปฏิบัติกรรมฐานเจริญจิตตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ มีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมณะวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถามและสอบถามธรรมกรรมฐานได้ ด้านบริหารจัดการ มีกฎข้อบังคับ มีระเบียบปฏิบัติของวัด และมีสำนักที่จัดพิมพ์เอกสารเพื่อเผยแพร่ธรรม มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น การจัดอาหาร น้ำดื่ม และการบริการต่างๆ เป็นต้น มีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ ไม่เป็นในลักษณะเชิงธุรกิจ มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นได้โดยสะดวก

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม เป็นวัดโบราณตามพระราชพงศาวดารกล่าวว่าพระเจ้าสายน้ำผึ้งทรงสร้างพระอารามนี้ขึ้นในที่พระราชทานเพลิงศพพระนางสร้อยดอกหมาก พระอัครมเหสีวัดนี้จึงมีนามว่า**วัดเจ้าพระนางเชิง** ต่อมาสมัยกรุงศรีอยุธยา เรียกว่าวัดพแนงเชิงบ้างวัดพระเจ้าพแนงเชิงบ้าง ในสมัยรัชกาลที่ ๔ พระราชทานนามว่า**วัดพนัญเชิง**ต่อมาได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์จากพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชวงศ์จักรีองค์ต่อๆ มาโดยลำดับ

ในปีพุทธศักราช ๒๓๓๙ รัชกาลที่ ๔ เสด็จมาทรงปิดทองพระพุทธรูปวัดพนัญเชิงและพระราชทานนามว่า **พระพุทธรูปไตรรัตนนายก** และเสด็จมาติดพระเนตรถมปิดอีกครั้งได้โปรดให้พระยาโชฎีกาภูธรเสฐฐิ์จัดตั้งเครื่องสังเวทตามแบบธรรมเนียมเงินในสมัยต่อมาเจ้าอาวาสของแต่ละยุคได้สร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ปูชนียวัตถุและถาวรวัตถุตลอดมาตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๒ ตำบลกระมัง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีพระเทพรัตนนาค ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

๑๑. วัดบ้านแพน

วัดบ้านแพน ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๑๑ ด้านสถานที่ มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอกมีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้ ด้านบุคลากรมีพระวิปัสสนาจารย์ และวิทยากรผู้สอนการปฏิบัติกรรมฐานเจริญจิตตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ มีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมณะวิปัสสนากรรมฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร ด้านการบริหารจัดการเจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้านวิปัสสนาธุระอย่างแท้จริงมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจนเป็นระบบ

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคมตั้งอยู่เลขที่ ๑๒๕ บ้านสามกอ หมู่ที่ ๑ ตำบลสามกอ อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๐ สร้างขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี เหตุที่ได้ชื่อว่าวัดบ้านแพน สืบเนื่องมาจากบริเวณนี้ก่อนสร้างวัดเป็นป่ามีนกยูงมากเวลารำแพนปีกหางสวยงาม

มาก และเรียกชื่อว่า บ้านยุงรำแพนและต่อมาชาวบ้านได้เรียกชื่อวัดว่า “วัดจันทควาสน์” โดยมีทราบสาเหตุต่อมาชาวบ้านได้เรียกว่า “วัดบ้านแพน” และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ ปัจจุบันพระครูสุวรรณศีลาธิคุณ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๑๒. วัดโคกทอง

วัดโคกทอง ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแห่งที่ ๑๒ ด้านสถานที่ มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร มีพระวิปัสสนาจารย์และวิทยากรผู้สอนการปฏิบัติกรรมฐานเจริญจิตตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ มีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมถะวิปัสสนากรรมฐาน ด้านบริหารจัดการมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติธรรม

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ตั้งอยู่เลขที่ ๔๙ บ้านกุฎี หมู่ที่ ๑๒ ตำบลกุฎี อำเภอดมัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๐ เดิมตั้งอยู่ห่างจากแม่น้ำน้อยและสถานที่ตั้งวัดเป็นที่เนินสูง เรียกว่า “โคก” เป็นที่เลี้ยงวัวควายของชาวบ้านเมื่อได้สร้างวัดขึ้นมาแล้ว ได้เรียกว่า “วัดโคกทอง” ต่อมาได้ย้ายวัดมาตั้งอยู่ใกล้กับแม่น้ำน้อยที่ตั้งในปัจจุบันในสมัยของพระครูบวรสังขกิจ วัดโคกทอง ได้ผูกพัทธสีมา ประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๐ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๐ ปัจจุบันพระครูสังฆรักษ์สมคิด จนทวนโณ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๑๓. วัดสุทธาวาส

วัดสุทธาวาส ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๑๓ ด้านสถานที่ มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้ สำหรับห้องพัก ควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตราย ด้านบุคลากรมีพระวิทยากรผู้บรรยายธรรมที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือมีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ด้านบริหารจัดการมีกฎข้อบังคับ มีระเบียบปฏิบัติของวัด และมีสำนักที่จัดพิมพ์เอกสารเผยแผ่ธรรม มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น การจัดอาหาร น้ำดื่ม และการบริการต่างๆ

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ตั้งอยู่เลขที่ ๑ บ้านตะพังโคลน ถนนบ้านตะพังโคลน หมู่ที่ ๔ ตำบลลาดบัวหลวง อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ และได้รับพระราชวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ ปัจจุบันพระครูปลัดสุวัฒนมงคลารคุณ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๑๔. วัดนครหลวง

วัดนครหลวง ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๑๔ ด้านสถานที่ มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก ด้านบุคลากรมีพระวิปัสสนาจารย์และวิทยากรผู้สอนการปฏิบัติกรรมฐานเจริญจิตตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ ด้านการบริหารจัดการเจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านวิปัสสนาธุระอย่างแท้จริง มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจนเป็นระบบ

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑ ตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๒ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๗ ปัจจุบันพระครูกิตติปัญญาวัดณ์ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๑๕. วัดตาลเอน

วัดตาลเอน ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๑๕ ด้านสถานที่มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด ด้านบุคลากรมีจำนวนเพียงพอ มีพระวิทยากรผู้บรรยายธรรมที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนักมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านบริหารจัดการ มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจนเป็นระบบ มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติธรรม มีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสำนักปฏิบัติธรรมและบริเวณโดยรอบในกรณีมีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก สามารถประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือหน่วยอาสาสมัครเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึง

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ตั้งอยู่เลขที่ ๑ บ้านตาลเอน ถนนชลประทาน หมู่ที่ ๑ ตำบลตาลเอน อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๐ คำปรึกษาของวัดตาลเอนที่เล่าสืบต่อกันมา คือ “วัดตาลเอนเจ้าเณรสร้างมีทองสองอ่างอยู่ระหว่างคนโทชกกาอยู่นอกกระรอกอยู่ในใครคิดได้ไปเอาที่กา” ไม่ระบุประวัติที่มาของวัดและได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๑ ปัจจุบันพระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๑๖. วัดท่าการ้อง

วัดท่าการ้อง ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๑๖ ด้านสถานที่มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้สำหรับห้องพัก มีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี ด้านบุคลากร มีพระวิปัสสนาจารย์ และวิทยากรผู้สอนการปฏิบัติกรรมฐานเจริญจิตตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ มีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมณะวิปัสสนากรรมฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถามและสอบถามอารมณ์กรรมฐานได้ ด้านการบริหารจัดการเจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านวิปัสสนาธุระอย่างแท้จริงมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจนเป็นระบบมีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติธรรมมีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในสำนักปฏิบัติธรรมและบริเวณโดยรอบในกรณีมีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก สามารถประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือหน่วยอาสาสมัครเพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึง

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคมตั้งอยู่บ้านท่า หมู่ที่ ๖ ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๒๗๕ ไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนว่าผู้ใดเป็นผู้สร้างเพราะอยู่นอกเขตพระบรมมหาราชวัง สันนิษฐานว่าคงจะเป็นวัดราษฎร์สร้างขึ้นและคงมีการบูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นมาใหม่ ในสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ ๓ ถึงรัชกาลที่ ๔ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๒๘๕ ปัจจุบันพระพิพัฒน์ศาสนกิจวิธาน ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๑๗. วัดเสาชิง

วัดเสาชิง ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๑๗ ด้านสถานที่มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีพระวิทยากรผู้บรรยายธรรมที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือมีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้หูฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนักมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านบริหารจัดการมีกฎข้อบังคับ มีระเบียบปฏิบัติของวัดและสำนักที่จัดพิมพ์ เอกสารเผยแผ่ธรรม มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น การจัดอาหาร น้ำดื่ม และการบริการต่างๆ เป็นต้น

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ตั้งอยู่เลขที่ ๗๐ หมู่ที่ ๕ ตำบลมหาพราหมณ์ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๒๘๗ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๒๙๒ ปัจจุบันพระครูวิบูลจริยากร ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๑๘. วัดเกาะแก้ว

วัดเกาะแก้ว ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๑๘ ด้านสถานที่มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้สำหรับห้องพัก มีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี ด้านบุคลากรมีพระวิปัสสนาจารย์และวิทยากรผู้สอนการปฏิบัติกรรมฐานเจริญจิตตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ มีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมณะวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถามและสอบถามธรรมฐานได้พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนักมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการบริหารจัดการ เจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าของสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านวิปัสสนาธุระอย่างแท้จริง มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจนเป็นระบบ มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พักอาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ปฏิบัติธรรม

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ตั้งอยู่ถนนวัดกล้วย-ป่าไต่ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลกระมัง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๐ สมัยก่อนทางทิศตะวันตกของ

วัดเกาะแก้ว คือ ทางด้านแม่น้ำป่าสัก ในปัจจุบัน มีอาณาเขตกว้างขวางเนื่องจากตั้งอยู่ริมแม่น้ำและที่ปากคลองข้าวสาร เมื่อถึงฤดูน้ำ น้ำจะไหลแรงทำให้อุโบสถหลักเก่าถูกน้ำกัดเซาะพังลงไปใต้มแม่น้ำทิ้งหลัง ทำให้บริเวณที่ตั้งของวัดแคบลงปัจจุบันวัดได้รวบรวมอาณาเขตของวัดร้างบริเวณใกล้เคียงอีกวัดเข้าด้วยกัน คือ วัดปราสาทและยังมีซากอุโบสถเหลือแต่ผนัง ซุ้มประตูหน้าต่างปรากฏอยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๓๑๐ วัดเกาะแก้วเคยเป็นที่ตั้งค่ายของกองทัพไทยใน ๙ ท้าและเป็นค่ายที่พระเจ้าตากสินประทับอยู่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๑ ปัจจุบันพระมหารุ่ง สุขมาโล ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๑๙. วัดโคก

วัดโคก ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๑๙ มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรม ที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ ด้านบุคลากรมีพระวิปัสสนาจารย์ และวิทยากรผู้สอนการปฏิบัติกรรมฐานเจริญจิตตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ มีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมถะวิปัสสนากรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถามและสอบถามธรรมฐานได้ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถามและสอบถามธรรมฐานได้ตามด้านบริหารจัดการมีกฎข้อบังคับ มีระเบียบปฏิบัติของวัด และมีสำนักที่จัดพิมพ์เอกสารเพื่อเผยแพร่ธรรม มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่างๆ เช่น การจัดอาหาร น้ำดื่ม และการบริการต่างๆ เป็นต้น

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ตั้งอยู่เลขที่ ๑ บ้านพุทเลา ถนนอ่างทอง-อยุธยา หมู่ที่ ๔ ตำบลพุทเลา อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๒๙๐ ผู้มีจิตศรัทธาถวายที่ดิน คือ นายธงชัย สัมฤทธิ์ นายเอื้ออังกูร กรเกษมและนางสาวอุดมมีคุณธรรมและได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. ๒๓๐๐ ปัจจุบันพระครูรัตนกิจจารักษ์ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส

๒๐. วัดเวฬุวัน

วัดเวฬุวัน ได้รับแต่งตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แห่งที่ ๒๐ ด้านสถานที่มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอกมีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรมที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้ ด้านบุคลากรมีพระวิปัสสนาจารย์และวิทยากรผู้สอนการปฏิบัติกรรมฐานเจริญจิตตภาวนาที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ มีความรู้ความสามารถในการสอนการปฏิบัติสมถะวิปัสสนากรรมฐาน มีพระวิทยากรผู้บรรยายธรรมที่ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเผยแพร่พระพุทธศาสนา มีความสามารถในการเทศนาและบรรยายธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจหลักพุทธธรรมและสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ด้านการบริหารจัดการเจ้าอาวาสหรือผู้เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้านวิปัสสนาธุระ มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจนเป็นระบบ มีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ และจะต้องไม่เป็นไปในลักษณะเชิงธุรกิจ มีการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นได้โดยสะดวก มีการดูแลสุขอนามัย กล่าวคือมีตู้ยาสามัญไว้ประจำหรือมีเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ในกรณีที่มีผู้เข้าปฏิบัติธรรมจำนวนมากมีการ

จัดเตรียมเจ้าหน้าที่จากสถานพยาบาลมาดูแลกรณีถ้าหากมีผู้ป่วยฉุกเฉินสามารถนำส่งสถานพยาบาลได้ทันทีถ้าหากไม่ได้จัดหาเจ้าหน้าที่พยาบาลมาอยู่ดูแลประจำต้องมีการประสานไว้กับสถานพยาบาลใกล้เคียงให้สามารถเป็นพยาบาลหรือรับผู้ป่วยฉุกเฉินไว้รักษาตัวได้ทันที

ตามมติที่ประชุมมหาเถรสมาคม ตั้งอยู่เลขที่ ๕ บ้านโรงช้าง หมู่ที่ ๒ ตำบลโรงช้าง อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งวัดเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ เดิมชื่อวัดตาไม้ไผ่เพราะพื้นที่ที่ตั้งวัดเป็นป่าไผ่ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้เปลี่ยนนามวัดใหม่ “วัดเวฬุวัน” ในสมัยพระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยคได้ดำเนินการก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่ และได้ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยมีพระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการซึ่งมีอยู่มากมายหลายท่านและได้นำเสนอ ดังนี้

ยัง กุณอก ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักศรัทธาที่มีต่อความมั่นคงในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า คุณค่าของอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จแก่ผู้นำไปปฏิบัติที่ทันสมัยอยู่เสมอนอกจากจะเป็นคุณธรรมนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานแล้วยังเป็นอายุวัฒนธรรมคือความเป็นเหตุให้คนมีอายุยืนยาวด้วย นอกจากนั้น อิทธิบาท ๔ ยังมีสาระที่เกื้อหนุนการปฏิบัติ เมื่อเกิดฉันทะมีใจรักแล้วก็ให้พากเพียร เมื่อพากเพียรแล้วก็เอาใจใส่เสมอและเปิดช่องให้ปัญหาพิจารณาไตร่ตรอง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคือหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานได้สำเร็จ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการเรียนรู้การพัฒนาจิตใจ หน้าที่และการงานการเรียนรู้ต้องดูแลการเรียนรู้ให้ดี วิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียนการพัฒนาจิตใจและการทำงาน คือตั้งใจทำและมีความรับผิดชอบสูงการทำงานการเรียนรู้และการพัฒนาจิตใจนั้นจะออกมาดีและมีคุณภาพ จิตตะการเอาใจใส่คือความคิดเอาใจจดจ่อในการทำงาน การเรียนและการพัฒนาจิตใจ และวิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรอง คือต้องปรับปรุงอยู่เสมอ บุคคลต้องมีพอใจในงานที่ทำและมีความเพียรพยายามเอาใจใส่ในหน้าที่การงานนั้นอย่างต่อเนื่องด้วยการพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบรอบด้านการศึกษาเล่าเรียนจะประสบผลสำเร็จพัฒนาขึ้นการพัฒนาจิตใจคือการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นรวมทั้งการพัฒนาหน้าที่การงานให้ดีขึ้นได้นั้นต้องมีธรรมประจำใจ

อิทธิบาท ๔ ประการเป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลที่ดีของสังคมทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขประกอบด้วย ฉันทะ มีใจรัก วิริยะ พากเพียรทำ จิตตะ เอาใจจดจ่อ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวนหลักธรรมดังกล่าวเปรียบเสมือนต้นทุนชีวิตช่วยให้ประสบความสำเร็จในทุกกิจการที่กระทำทั้งทางด้านการศึกษา การพัฒนาจิตใจการประกอบกิจการงานการดำรงชีวิตทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อิทธิบาทเป็นชื่อของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา อิทธิความสำเร็จความรู้เรื่ององกงามอำนาจที่จะทำอะไรได้อย่างวิเศษ อิทธิบาทคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จคุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ทางแห่งความสำเร็จมี ๔ คือ ๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น ๒. วิริยะ ความพยายามทำสิ่งนั้น ๓. จิตตะ ความเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ๔. วิมังสา ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น จำง่าย ๆ ว่ามีใจรักพากเพียรทำเอาใจจดจ่อ ใช้ปัญญาสอบสวนการปฏิบัติธรรมอิทธิบาท ๔ นี้ผู้ปฏิบัติ

ต้องมีใจเปี่ยมด้วยศรัทธาจึงจะสัมฤทธิ์ผลเพราะศรัทธาหรือความเชื่อมีความสำคัญเนื่องจากเป็นเรื่องของจิตศรัทธาเป็นเครื่องปรุงแต่งจิตให้แสดงออกทางกายด้วยการกระทำแสดงออกทางวาจาด้วยการพูด^{๖๘}

อรวิภา จรูญจารุวัฒนา ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักอภิปาธ ๔ กับการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลห้วยยา อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่”

ผลการวิจัยพบว่า ๑) บริบทการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลห้วยยา อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสผู้พลาดโอกาสผู้พิการผู้สูงอายุและประชากรวัยแรงงานโดยจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานการพัฒนาทักษะชีวิตการพัฒนาทักษะอาชีพ การพัฒนาสังคมและชุมชนที่เน้นผู้เรียนและชุมชนให้มีส่วนร่วมใช้กระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้เรียน

๒) แนวคิดหลักคำสอนอภิปาธ๔ กับการเรียนการสอน เป็นแนวทางนำไปสู่ ความสำเร็จในการเรียนและช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนสำเร็จตามความมุ่งหมายประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจ มีใจรักในการเรียน วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอยในการเรียน จิตตะ คือ ความตั้งใจสนใจในการเรียน วิมังสา คือ การไตร่ตรองใช้ปัญญาพิจารณาแก้ไขปัญหาในการเรียนอย่างมีเหตุผล

๓) การบูรณาการหลักอภิปาธ ๔ กับการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยนำหลักอภิปาธ ๔ ไปสอดแทรกในแผนการเรียนรู้และเนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ จัดให้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงนอกจากนี้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบต่างๆเช่น การอบรมจริยธรรมในชั้นเรียนค่ายคุณธรรมการศึกษาคุณงามแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจหลักอภิปาธ ๔ ภายหลังการบูรณาการหลักอภิปาธ ๔ กับการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำขาดเรียนบ่อยไม่ตั้งใจเรียนส่งการบ้านช้า พบว่า ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาในการเรียน มีความสนใจในการเรียน มีความเพียรตั้งใจทำกิจกรรมในชั้นเรียนและมีผลการเรียนดีขึ้น^{๖๙}

ลักขณา สรวิวัฒน์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อภิปาธ ๔ ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับประถมศึกษา”

^{๖๘}ยัง กุณอก, “ศึกษาหลักศรัทธาที่มีต่อความมั่นคงในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานี”, **รายงานการวิจัย**, (ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

^{๖๙}อรวิภา จรูญจารุวัฒนา, “การบูรณาการหลักอภิปาธ ๔ กับการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลห้วยยา อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๕๖.

งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ โดยรวม และรายด้านในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับประถมศึกษาโดยรวมและจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน กลุ่มตัวอย่างคือ ครูระดับประถมศึกษาที่สอนในโรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๑ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๗ จำนวน ๙๑ คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน ๔ ด้านได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านละ ๙ ข้อ และด้านวิมังสา ๘ ข้อ รวม ๓๕ ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น ๐.๘๘ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมติฐานด้วย

ผลการวิจัยพบว่า การ ประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแยกตามด้านวิริยะ, จิตตะ วิมังสา และโดยรวมทั้ง ๔ ด้านของครูระดับประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านฉันทะอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาตามเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การสอน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดโดยรวม และแต่ละด้านยกเว้นด้านวิริยะของครูเพศหญิงอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านฉันทะตามประสบการณ์ การสอนที่อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรทั้ง ๓ ตัวแปรพบว่า ครูปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี และครูมีประสบการณ์การสอนต่ำกว่า ๒๕ ปีและ ๒๕ ปีขึ้นไปมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ โดยรวมและรายด้านในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่แตกต่างกันส่วนครูเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันในรายด้านแต่แตกต่างกันโดยรวมที่ครูเพศหญิงมีการประยุกต์ใช้มากกว่าครูเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๗๐}

ณรงค์ เพชรประเสริฐ, สิริพร ยอดกมลศาสตร์ และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง “สถานการณ์คนจนและการจัดการแก้ปัญหาคนจนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ” พบว่า พระพุทธศาสนาได้เน้นให้มนุษย์มีการพัฒนาศักยภาพได้ด้วยตนเองโดยยึดหลักการพึ่งตนเองให้มีความสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคมชุมชนให้มีความเจริญทั้งในด้านการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ พระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรมที่สามารถน้อมนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจให้ประสบความสำเร็จ หลักธรรมดังกล่าวที่สำคัญได้แก่หลักอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสำเร็จในการประกอบกิจการงานน้อยใหญ่ทั้งหลายทั้งปวงอันได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความหมั่นเพียร) จิตตะ (ความคิด) วิมังสา (ความไตร่ตรอง) ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพใดๆ หากใช้หลักธรรมอิทธิบาท ๔ คือ ด้วยการเอาจิตฝึกฝั ใจรัก ทำด้วยความพยายามด้วยเอาจิตพยายามอาชีพนั้นๆ ให้บรรลุผลสำเร็จใช้ปัญญาตรวจสอบในงานที่ทำ ตรึกตรองหาเหตุผล และหมั่นปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในอาชีพของตนอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเสริมสร้างความสำเร็จในทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ประชาชนมีความต้องการทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

^{๗๐}ลักขณา สรวิวัฒน์, “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับประถมศึกษา”, รายงานการวิจัย, (ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, พ.ศ.๒๕๕๙), หน้า ๑๖๔.

ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความพอเพียงว่า “ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหาร ของตัวจะต้องทอผ้าใส่เองอย่างนั้นมันมากเกินไปแต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีการเงินการคลังมาเนิ่นนานส่งผลให้ภาครัฐและธุรกิจเอกชน เช่น อุตสาหกรรมการเงินและการบริการต้องล่มสลาย ปิดกิจการทำให้การลงทุนหยุดชะงักประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินจนต้องทยอยปิดกิจการ ทำให้เกิดภาวะการว่างงานขึ้นอย่างรุนแรง มีคนว่างงานจำนวนมาก^{๗๑}”

สรุปได้ว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการคือ พระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจให้ประสบความสำเร็จ หลักธรรมดังกล่าวที่สำคัญได้แก่หลักอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสำเร็จในการประกอบกิจการงานน้อยใหญ่ทั้งหลายทั้งปวงอันได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความหมั่นเพียร) จิตตะ (ความคิด) วิมังสา (ความไตร่ตรอง) ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพใดๆ หากใช้หลักธรรมอิทธิบาทคุณค่าของอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จแก่ผู้นำไปปฏิบัติที่ทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากจะเป็นคุณธรรมนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานแล้วยังเป็นอายุวัฒนธรรมคือความเป็นเหตุให้คนมีอายุยืนยาวด้วย นอกจากนี้ อิทธิบาท ๔ ยังมีสาระที่เกื้อหนุนการปฏิบัติ เมื่อเกิดฉันทะมีใจรักแล้วก็ให้พากเพียร เมื่อพากเพียรแล้วก็เอาใจใส่เสมอและเปิดช่องให้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานได้สำเร็จ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการเรียนรู้การพัฒนาจิตใจ หน้าที่และการงานการเรียนรู้ต้องดูแลการเรียนให้ดี วิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียนการพัฒนาจิตใจและการทำงาน คือตั้งใจทำและมีความรับผิดชอบสูงการทำงานการเรียนรู้และการพัฒนาจิตใจนั้นจะออกมาดีและมีคุณภาพ จิตตะการเอาใจใส่คือความคิดเอาใจจดจ่อในการทำงาน การเรียนและการพัฒนาจิตใจ และวิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรอง คือต้องปรับปรุงอยู่เสมอ บุคคลต้องมีพอใจในงานที่ทำและมีความเพียรพยายามเอาใจใส่ในหน้าที่การงานนั้นอย่างต่อเนื่องด้วยการพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบรอบด้านการศึกษาเล่าเรียนจะประสบผลสำเร็จพัฒนาขึ้นการพัฒนาจิตใจคือการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นรวมทั้งการพัฒนาหน้าที่การงานให้ดีขึ้นได้นั้นต้องมีธรรมประจำใจ คืออิทธิบาท ๔ ประการเป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลที่ดีของสังคมทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขประกอบด้วย ฉันทะ มีใจรัก วิริยะ พากเพียรทำ จิตตะ เอาใจพิถีพิถัน วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวนหลักธรรมดังกล่าวเปรียบเสมือนต้นทุนชีวิตช่วยให้ประสบความสำเร็จในทุกกิจการที่กระทำทั้งทางด้านการศึกษา การพัฒนาจิตใจการประกอบกิจการงานการดำรงชีวิตทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ อิทธิบาทเป็นชื่อของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา อิทธิความสำเร็จความรุ่งเรืององงามอำนาจที่จะทำอะไรได้อย่างวิเศษ อิทธิบาทคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จคุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ทางแห่งความสำเร็จมี ๔ คือ ๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น ๒. วิริยะ ความพยายามทำสิ่งนั้น ๓. จิตตะ ความเอาใจพิถีพิถันในสิ่งนั้น ๔. วิมังสา

^{๗๑}ณรงค์ เพชรประเสริฐ, สิริพร ยอดกมลศาสตร์ และคณะ, “สถานการณ์คนจนและการจัดการแก้ปัญหาคนจนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ”, รายงานการวิจัย, (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้นจาง่ายๆว่ามีใจรักพากเพียรทำเอาจิตฝึกฝน ใช้ปัญญา สอบสวนการปฏิบัติธรรมอิทธิบาท ๔

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรมซึ่งมีอยู่มากมายหลายท่านและได้นำเสนอ ดังนี้

พระมหาธรรตีย์ ธมฺมโลโก ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาผลการปฏิบัติธรรมและการทำบุญของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพบุรีการศึกษาศึกษา ๒๕๔๘ โดยใช้ประสบการณ์จริงในการศึกษาวิชาปรัชญาและศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนวิชาปรัชญาและศาสนาที่ก่อให้เกิดผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้แก่ การเป็นต้นแบบที่ดี และมีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการทำดีได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการปฏิบัติโดยใช้ประสบการณ์จริงให้ได้จึงจะสามารถบอกได้ว่าผู้เรียนเกิดความรู้จักคิดตามเหตุและผลที่เป็นจริงได้และสามารถนำมาประกอบยกตัวอย่างในพฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรมในการพบพูดคุยกับนักศึกษาในกลุ่มใหญ่ได้อีกต่อไปในขณะที่มีการประชุมในอดีตการเรียนการสอนวิชาปรัชญาและศาสนาหรือวิชาอื่นๆ ก็ดีผู้เรียนส่วนใหญ่จะรับฟังเฉพาะการบรรยายเพียงอย่างเดียวผู้เรียนอาจไม่ตั้งมั่นในสมาธิมีความวอกแวกขาดความอดทนเว้นแต่ผู้รักความรอบรู้ผู้คงแก่เรียนและนักปราชญ์เท่านั้นที่สามารถจะทำได้ฉะนั้นคณะผู้สอนจึงมีความตั้งใจที่จะศึกษาผลปฏิบัติธรรมการทำบุญของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ ๑ ที่เรียนรู้และวิชาปรัชญาและศาสนาในปีการศึกษา ๒๕๔๘ โดยใช้ประสบการณ์จริงซึ่งประยุกต์จากทฤษฎีที่ได้ศึกษาไป^{๗๒}

ดวงกมล คงคณารักษ์ ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาททั้งสมณะและวิปัสสนาตลอดจนปัจจัยที่เกื้อกูลการปฏิบัติธรรม เช่น การตัดปิลิโพธการแสวงหากัลยาณมิตร การเลือกกรรมฐานที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติธรรม และสัปปายะในการปฏิบัติธรรมล้วนมีผลต่อผู้เข้าปฏิบัติธรรมนอกจากนี้รูปแบบของการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรมของชาวต่างประเทศในประเทศไทย ควรมีจัดโครงการปฏิบัติธรรมแยกตามกลุ่มของผู้เข้าปฏิบัติธรรม เช่น การจัดคำแนะนำเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจการปฏิบัติแต่ยังไม่พร้อมที่จะเข้าฝึกอบรมโครงการปฏิบัติธรรมเบื้องต้นโครงการปฏิบัติธรรมสำหรับผู้ที่เคยฝึกปฏิบัติมาก่อนและโครงการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมขั้นสูงตลอดจนการจัดควรให้แก่ชาวต่างชาติที่สนใจนอกจากนี้ควรประยุกต์หลักสัปปายะ ๗ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนการปฏิบัติธรรม^{๗๓}

^{๗๒} พระมหาธรรตีย์ ธมฺมโลโก, “การศึกษาผลการปฏิบัติธรรมและการทำบุญของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพบุรีการศึกษาศึกษา ๒๕๔๘ โดยใช้ประสบการณ์จริงในการศึกษาวิชาปรัชญาและศาสนา”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพบุรี, ๒๕๔๘), หน้า ๓๒.

^{๗๓} ดวงกมล คงคณารักษ์, “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒.

บรรจง โสดาดี และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” ผลการวิจัยพบว่า ๑) แนวทางพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ยังไม่พร้อมด้านสภาพแวดล้อมและอาคารสิ่งปลูกสร้างควรปลูกต้นไม้เพิ่มเติมและอาคารสิ่งปลูกสร้างให้เป็นระเบียบเพียงพอต่อการดำเนินการโดยรัฐกับคณะสงฆ์และคนในชุมชนให้ความร่วมมือกับสำนักปฏิบัติธรรมพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ๒) แนวทางพัฒนาด้านบุคลากรทำได้โดยรัฐและคณะสงฆ์กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบเข้าไปสนับสนุนกิจกรรมขั้นพื้นฐานสำนักปฏิบัติธรรมที่มีอยู่แล้วให้ยกระดับขีดความสามารถในการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เน้นการสร้างจิตสำนึกสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญและคุณค่าการปฏิบัติธรรมแนวทางที่เป็นรูปธรรม ๓) แนวทางพัฒนาด้านการบริหารจัดการโดยรัฐและคณะสงฆ์ร่วมกำหนดเป้าหมายทิศทางชัดเจน กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มีความคล่องตัวและเชื่อมโยงกันมีการกำกับควบคุมตรวจสอบประเมินการดำเนินการได้ให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมตั้งแต่ระดับตำบลขึ้นไปอาจจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมต้นแบบเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ ๔) แนวทางพัฒนาด้านรูปแบบปฏิบัติ/วิธีฝึกปฏิบัติโดยนำรูปแบบและหลักสูตรการปฏิบัติธรรมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นแม่บทปรับให้เหมาะสมกับวิถีปฏิบัติเดิมของสำนักปฏิบัติธรรมโดยคณะสงฆ์มีการตรวจสอบประเมินผลการดำเนินการตามเกณฑ์ในพระไตรปิฎก ๕) แนวทางพัฒนาด้านงบประมาณโดยรัฐจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการขั้นพื้นฐานให้เพียงพอเป็นหลักส่วนต้นทุนทางสังคมอย่างอื่นเป็นส่วนเสริมให้อิสระในการบริหารงบประมาณของสำนักปฏิบัติธรรมให้เป็นไปอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้โดยชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือบนพื้นฐานของพระธรรมวินัย^{๗๔}

พระมหากังวาล ธีระมโฆ (ศรชัย) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สภาพแวดล้อมทั่วไปในปัจจุบันมีจุดแข็ง คือ มีการส่งเสริมให้มีการศึกษาปริยัติธรรมและอบรมภาคปฏิบัติภาวนาธรรมแก่พระภิกษุสามเณรภายในสำนัก เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความเอาใจใส่ในการเผยแผ่พระธรรมคณะสงฆ์สนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ ส่วนจุดอ่อน คือ บางสำนักมีอาคารไม่สามารถรองรับผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมากได้ อาคารที่พักมีสภาพเก่าทรุดโทรมเครื่องอำนวยความสะดวกมีไม่เพียงพอเจ้าสำนักบางแห่งขาดวิสัยทัศน์ในการปรับปรุงสถานที่ขาดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการพระวิทยากรขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติพระกรรมฐาน ขาดการประสานความร่วมมือเรื่องวิทยากรกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ด้านปัญหาอุปสรรค คือ มีสัตว์รบกวนมาก เช่น นกพิราบ สุนัข แมว ไก่ เป็นต้น ๒. ปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม คือ การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโดยต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการมีปัจจัยสนับสนุนคือการวางแผนโครงการเพื่อเป็นแนวทางของการทำงาน การจัดองค์การการบังคับบัญชาสั่งการการดำเนินการและการควบคุมกำกับกิจกรรมต่างๆ ให้ดำเนินตามแผนที่วางไว้การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานการจัดทำงบประมาณบัญชีการใช้จ่ายเงินและตรวจสอบส่วนการบูรณาการหลักคุณธรรมสำหรับการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้นเน้นหลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยมีการจัดให้มีกิจกรรมที่

^{๗๔}บรรจง โสดาดี และคณะ, “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ก-ข.

สำคัญทั้งภายในและภายนอกสำนัก ๓. รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่เป็นมาตรฐาน คือ ๑) เจ้าสำนักมีวิสัยทัศน์มีการชวนขอวิชาชีพศึกษาดูงานของสำนักที่มีมาตรฐานนำมาปรับปรุงสำนักตนเองเจ้าสำนักรู้จักกำหนดวัตถุประสงค์รู้จักริเริ่มโครงการที่เป็นแก่นสารประโยชน์ รู้จักวางแผนโครงการเพื่อปฏิบัติงานจัดที่พักอาคารปฏิบัติธรรมให้มีความสะอาดพร้อมใช้งานได้ ๒) ด้านบุคลากร รู้จักแบ่งงานและการมอบหมายอำนาจหน้าที่การงาน รู้จักประสานความสามัคคีและประสานประโยชน์ร่วมกัน รู้จักปกครองบังคับบัญชารู้จักติดตามและประเมินผลงานพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองและบุคลากรให้มีภาวะความเป็นผู้นำจัดการศึกษาทั้งด้านปริยัติควบคู่กับการปฏิบัติ หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ๓) ด้านการบริหารจัดการภายในสำนักจัดทำบัญชีรายรับ - จ่ายให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ บัญชีการเงินของสำนักปฏิบัติธรรมควรแยกจากบัญชีวัดจัดทำสถิติผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมมีการตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่ของสำนักปฏิบัติธรรมประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านทางสื่อ เช่น แผ่นป้าย แผ่นพับ วิทยุชุมชน ทางอินเทอร์เน็ต เช่น LINE และ Facebook เป็นต้น จัดทำสื่อการปฏิบัติธรรม เช่น แผ่นซีดี ดีวีดี หนังสือสวดมนต์ หนังสือคู่มือการปฏิบัติพระกรรมฐาน^{๗๕}

เปรมฤดี ศรีวิชัย ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการปฏิบัติธรรมของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ ๔ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา” ผลการวิจัยพบว่าการประเมินโครงการในส่วนของคณะกรรมการดำเนินงานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ๔ ด้านสำหรับผู้เข้ารับการอบรมมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ๔ ด้านเช่นกัน คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ที่เป็นผลจากการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมด้านต่อไปนี้ได้แก่ด้านการเคารพในคุณค่าศักดิ์ศรีและความเป็นปัจเจกทั้งของตนเองและผู้อื่น ด้านกิริยาท่าทางสุภาพอ่อนโยนกระตือรือร้นด้านการยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ด้านการร่วมแรงร่วมใจด้านการมีจิตสำนึกในการให้บริการ ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีของวิชาชีพและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง ๔.๓๑ ถึง ๔.๓๔ และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในช่วง ๐.๕๖ ถึง ๐.๕๙ ยกเว้นด้านคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสร้างสรรค์ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๔.๓๐ ส่วนคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๕๘^{๗๖}

พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธิธำโร) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้านคือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๕) ด้านการสาธารณูปการและ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ แบบ 5M ได้แก่ (๑) บุคคล(M : Man) (๒) เงิน (M2 :Money) (๓) วัสดุอุปกรณ์ (M4 : Material) (๔) การจัดการ(M4 : Management) และ (๕) คุณธรรม (M5 : Moral) เป็นการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดังงามมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับ

^{๗๕}พระมหาทักษิณ ธีรธมโม (ศรีชัย), “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๒.

^{๗๖}เปรมฤดี ศรีวิชัย, “การประเมินโครงการปฏิบัติธรรมของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ ๔ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา”, *รายงานการวิจัย*, (กลุ่มพัฒนาศึกษา : สถาบันบรมราชชนก, ๒๕๕๑), หน้า ๔๐.

ความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่างๆเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจกำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นต้องมีความสามัคคีและทำงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตามเจ้าอาวาสนั้นมีการกิจการบริหารจัดการวัดทางอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามภารกิจของคณะสงฆ์ ๖ ด้าน มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนรวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัยจะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชนซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยการบริหารจัดการวัดที่ดีมีคุณภาพจึงเป็นหลักทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืนสืบต่อไป^{๗๗}

ไฉไลฤดี ยูวนะศิริ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “ผลสำเร็จในการปฏิบัติธรรมของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่” ได้ข้อสรุปว่า พระนิสิตต้องการพัฒนาจิตการปฏิบัติธรรมและการจัดรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสมโดยใช้หลักภาวนา ๔ คือ

๑) กิจกรรมกายภาวนา คือการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติที่หลากหลายเพื่อฝึกการควบคุมสำรวมระวัง ในอินทรีย์สังวรทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในระหว่างที่เรียนและปฏิบัติทั้งในอิริยาบถใหญ่ คือ ยืนเดิน นั่ง นอน และอิริยาบถย่อย เช่น การบริโภคอาหาร น้ำดื่ม ขับถ่ายเป็นต้นหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอกซึ่งสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวทางกาย

๒) กิจกรรมศีลภาวนา คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติตั้งอยู่ในกฎระเบียบตามที่ตกลงกันอย่างเคร่งครัดตลอดถึงการสร้างความตระหนักรู้ในข้อปฏิบัติของการอยู่ร่วมกันของผู้เรียนและผู้ปฏิบัติ การรักษาศีล และพระวินัย

๓) กิจกรรมจิตภาวนา คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติได้อบรมปฏิบัติทางจิตเพื่อพัฒนาสติให้เกิดสมาธิตั้งมั่นจดจ่อในระหว่างที่เรียนและฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมชื่นและสนใจในการสอนและการฝึกปฏิบัติโดยมีกิจกรรมการฝึกสมาธิ ในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลายให้เหมาะสมกับจริตของผู้ปฏิบัติ

๔) กิจกรรมปัญญาภาวนา คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรการเรียนรู้อย่างชัดเจน^{๗๘}

สรุปได้ว่า การปฏิบัติธรรม คือการประพฤติตนตามหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาได้แก่การ ฝึกการเจริญสติควบคุมสำรวมระวัง ในอินทรีย์สังวรทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ผู้ปฏิบัติได้อบรมปฏิบัติทางจิตเพื่อพัฒนาสติให้เกิดสมาธิตั้งมั่นการถือศีล ๘ หรือศีลอุโบสถเพื่อลดกิเลสให้เบาบางสร้างความสุขทางใจให้เกิดสมาธิและปัญญาซึ่งนอกจากการปฏิบัติธรรมจะเป็น

^{๗๗}พระครูวิสุทธาสนันท์คุณ, (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร), “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๒.

^{๗๘}ไฉไลฤดี ยูวนะศิริ และคณะ, “ผลสำเร็จในการปฏิบัติธรรมของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่”, **รายงานการวิจัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๖), หน้า ๕๔.

วิธีการหรือธรรมเนียมปฏิบัติแล้วยังมีหลักที่เป็นองค์ประกอบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดก็คือ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอันเป็นเครื่องปฏิบัติไปสู่ความพ้นทุกข์อย่างแท้จริง และการนำเอาธรรม ใช้บริหารตนตามหลักภาวนา ๔ ในการพัฒนาตนเองคือ

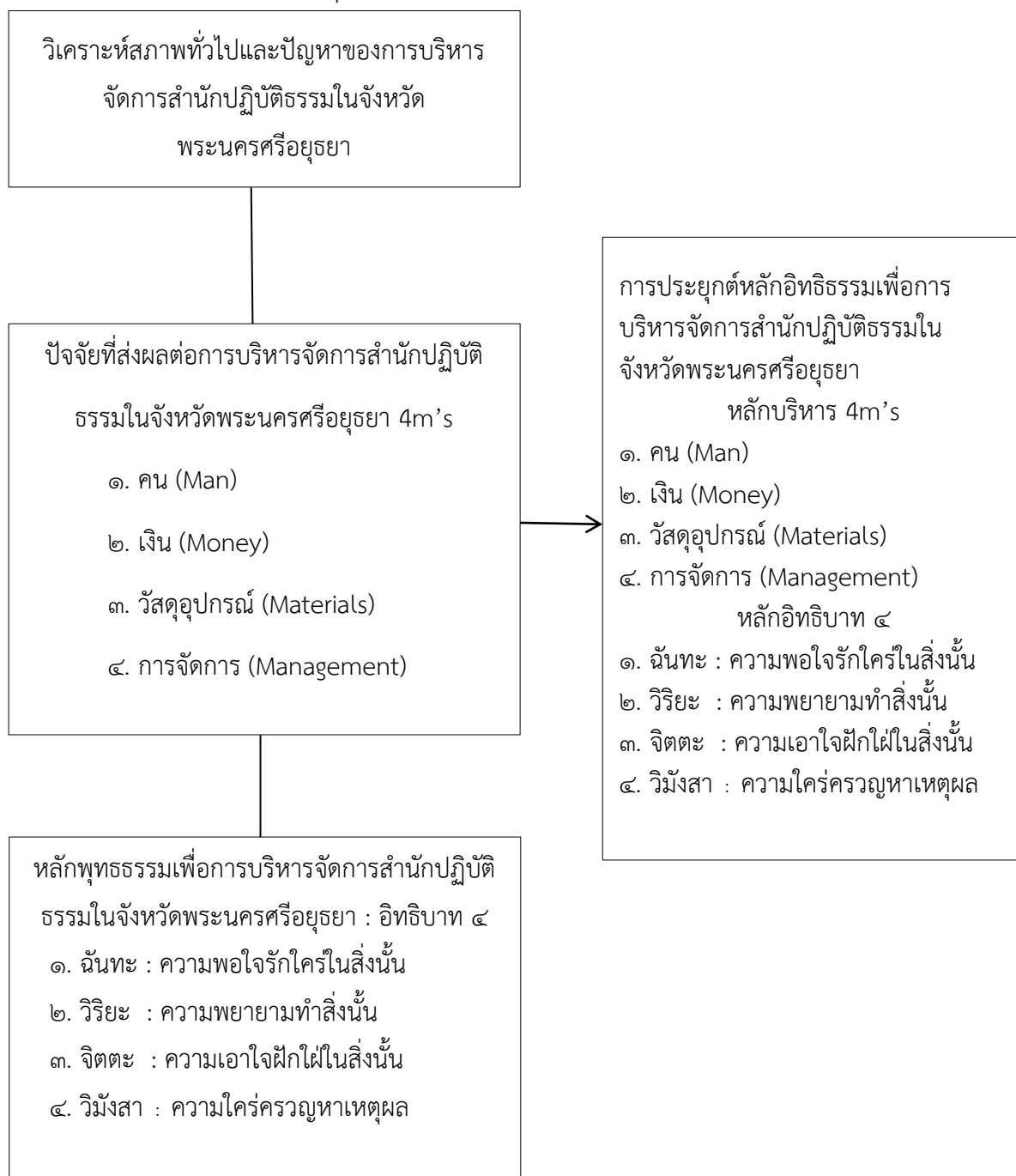
๑) กิจกรรมกายภาวนา คือการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติที่หลากหลายเพื่อฝึก การควบคุมสำรวมระวัง ในอินทรีย์สังวรทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย

๒) กิจกรรมศีลภาวนา คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติตั้งอยู่ในภุระเบียบ

๓) กิจกรรมจิตภาวนา คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติได้อบรมปฏิบัติทางจิต เพื่อพัฒนาสติให้เกิดสมาธิตั้งมั่น

๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัย เรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ได้ดังนี้



แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) กล่าวคือ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) ระเบียบวิธีวิจัย (Research methodology) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งศึกษาทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Methods) จึงกำหนดตัวแปรไว้ ๒ ส่วน คือ

๑) **ตัวแปรของการวิจัยเชิงคุณภาพ** ได้แก่ การศึกษาพระไตรปิฎก วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เอกสาร ตำราวิชาการ แผนพัฒนางานคณะสงฆ์ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเครือข่าย แนวคิดเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ บุคลากรสำนักปฏิบัติธรรม กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมและการสนทนากลุ่มย่อยกับเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ บุคลากรสำนักปฏิบัติธรรม กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก

๒) **ตัวแปรของการวิจัยเชิงปริมาณ** ประกอบด้วยความคิดเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์บุคลากรสำนักปฏิบัติธรรมและผู้ปฏิบัติธรรมที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน ๕ ด้าน คือ ๑) การวางแผน (Planning) ๒) การจัดองค์กร (Organizing) ๓) งานบุคลากร (Staffing) ๔) การอำนวยการ (Directing) ๕) การกำกับดูแล (Controlling) และหลักพุทธธรรมโดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ๑) ฉันทะ : ความพึงพอใจใน

งาน ๒) วิริยะ : ความขยันหมั่นเพียร ๓) จิตตะ : ความเข้าใจงาน ๔) วิมังสา : ไตร่ตรองหาเหตุผล
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมตลอดปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๕๑,๓๔๙ คน^๑

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้ทำการสุ่มมาจากประชากรจำนวน ๓๙๗ คน โดยคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้^๒

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้
 n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 ประชากรทั้งหมด 51,349 รูป เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{51349}{1 + 51349(0.05)^2}$$

$$n = \frac{51349}{1 + 128.372}$$

$$n = \frac{51349}{129.372}$$

$$n = 396.90$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 397 คน

จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของผู้เข้าปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมดีเด่นประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวม ๓๙๗ คน รายละเอียดดังตารางที่ ๑
ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าปฏิบัติธรรม ตลอดปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ในสำนักปฏิบัติธรรมดีเด่นประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลำดับ	กลุ่มประชากรที่ศึกษา	จำนวน รูป/คน	กลุ่มตัวอย่าง รูป/คน
๑	พระภิกษุ	๔,๓๙๖	๓๙๗
๒	สามเณร	๒๑๗	
๓	คฤหัสถ์	๔๖,๗๓๖	
	รวม	๕๑,๓๔๙	

^๑ข้อมูลจากสำนักสถิติผู้ปฏิบัติธรรมประจำปี ๒๕๖๐, สำนักงานกองเลขาเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, (๕ เมษายน ๒๕๖๐).

^๒สุวริย์ ศิริโกคาภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

๓.๒.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยในครั้งนี้ มี ๓ กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มพระสังฆาธิการกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ กลุ่มประชาชน จำนวน ๒๒ รูปหรือคน ดังนี้

๑. พระธรรมรัตนมงคล (นพปฎล กตสาโร) เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๒. พระญาณไตรโลก (สมคิด จินตยโส) รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑
เจ้าอาวาสวัดบรมวงศ์อิศรวรารามวิหาร
๓. พระราชธานินทรอาจารย์ (สุชาติ ฐานิสโร) เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก เจ้าอาวาสวัดกษัตราธิราชวรวิหาร
๔. พระมหารุ่ง สุขมาโล (รุ่ง สุขมาโล) เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว
๕. พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม) เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล
๖. พระภวนาเหมคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรสี) เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์
๗. พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินปุต์โต) เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสีกก
๘. พระครูวิสุทธิภวนาประสิทธิ์ (จรรย์ทนต์ อธิณโฑ) เจ้าอาวาสวัดตาลเอน
๙. พระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค (ประสิทธิ์ กตบุญโญ) เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน
๑๐. พระพิพัฒนศาสนกิจวิธาน (ประยูร สุทธิบุญโญ) เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง
๑๑. นายประดับ โพธิกาญจนวัฒน์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา
๑๒. นางโกสุม สอนดี เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม)
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
๑๓. นายนิพนธ์ ฐูปบูชา นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ
๑๔. นางวิภาวรรณ เทียมปาน นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
๑๕. นางนฤดี น้อยศิริ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
๑๖. คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา
๑๗. คุณสาลี อินทสังข์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว
๑๘. คุณกรรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโนวัดมเหยงคณ์
๑๙. คุณเพลินพิศ สืบพานิช ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา
เฉลิมเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ(WBTV)
๒๐. ท.พ.ญ อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ ประธานชมรมกัลยาณธรรม
๒๑. ร.ศ.ดร.พรรณี ชูชัย อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ข้าราชการบำนาญ
๒๒. นายสมพงษ์ คงสิริถาวร ไวยาวัจกรวัดมเหยงคณ์

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ เครื่องมือสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๔ ชุด ประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสังเกต การณ์ แบบสัมภาษณ์ และแบบประชุมเชิงปฏิบัติการโดยแบ่งรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือ และพัฒนาเครื่องมือจากการได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อจะได้นำแนวคิดและทฤษฎีมาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

๑) แบบสำรวจภาคสนาม (A field survey) เป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เชิงคุณภาพเพื่อบันทึกรายละเอียดของพื้นที่วิจัยประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานและสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เป็นต้น

๒) แบบสังเกตการณ์ (Observation) ใช้สำหรับสังเกตสภาพต่างๆ ไปของผู้เกี่ยวข้องและชุมชน วิถีชีวิตของคนในชุมชน ตามสภาพสังคมที่ปรากฏ เช่น สภาพสังคมโดยรวมวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์การประกอบกิจกรรมด้านต่างๆ ของพระสงฆ์ ตลอดถึงเหตุการณ์โดยทั่วไปของชุมชนและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับชุมชนเป็นต้นว่างานประเพณีท้องถิ่นงานเทศกาล ประเพณีที่ชาวบ้านยึดถือปฏิบัติมาอย่างยาวนานโดยจะใช้วิธีการสังเกตการณ์ แบ่งเป็น ๒ คือ

(๑) สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

(๒) สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation)

๓) แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่ใช้กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมถึงประเด็นปัญหาการประยุกต์หลัก อธิปไตยธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยใช้หลักพุทธ ธรรมเป็นฐานและผู้เกี่ยวข้องและแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ

(๑) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

(๒) แบบไม่มีโครงสร้าง (Non - Structured Interview)

๔) แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือทางการวิจัยแบบคุณภาพใช้สำหรับการจัดกลุ่มการสนทนาในกลุ่มผู้นำ เช่น พระสังฆาธิการ ข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่น เพื่อหาการประยุกต์หลักกอธิปไตยธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด พระนครศรีอยุธยาของผู้บริหาร

๒. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์หลักกอธิปไตยธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการนี้ด้วยรูปแบบการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะเป็นไปในลักษณะของการประชุมกลุ่มเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง และข้อมูลตรงตามที่กำหนดไว้ หรือเป็นข้อค้นพบใหม่ซึ่งเกิดจากการสนทนาพูดคุยมีประเด็นปัญหาที่ เจาะจงกับกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ กลุ่มเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม กลุ่มพระวิปัสสนาจารย์ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และกลุ่มผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม จำนวนทั้งสิ้น ๒๒ รูปหรือคน ทั้งนี้กลุ่มประชากรที่กล่าวมาได้รับการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนด เรียบร้อยแล้วดังนั้นการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) จึงเป็นไปในลักษณะของการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๓. การสร้างเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วนำมาร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ต่อจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์และข้อคำถามในการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๒ เครื่องมือสำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนลักษณะและการตรวจสอบเครื่องมือดังนี้

๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑.๑ ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เอกสาร และผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๑.๒ กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๑.๓ กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์

๑.๔ สร้างเครื่องมือ

๑.๕ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๑.๖ นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๑.๗ ปรับปรุงแก้ไข

๑.๘ จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๒) ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของมูลที่ต้องการทราบการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษาซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มพระสงฆ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) การวางแผน (Planning) ๒) การจัดองค์กร (Organizing) ๓) งานบุคลากร (Staffing) ๔) การอำนวยการ (Directing) ๕) การกำกับดูแล (Controlling) และหลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ๑) ฉันทะ : ความพึงพอใจในงาน ๒) วิริยะ : ความขยันหมั่นเพียร ๓) จิตตะ : ความเข้าใจงาน ๔) วิมังสา : ไตร่ตรองหาเหตุผล ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น รายละเอียดดังนี้

แนวคิดการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการ

- ๑) ด้านการวางแผน (Planning) จำนวน ๕ ข้อ
- ๒) ด้านการจัดองค์กร (Organizing) และวัตถุประสงค์ จำนวน ๕ ข้อ
- ๓) ด้านงานบุคลากร (Staffing) จำนวน ๕ ข้อ
- ๔) ด้านการอำนวยการ (Directing) จำนวน ๕ ข้อ
- ๕) ด้านการกำกับดูแล (Controlling) จำนวน ๕ ข้อ

หลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท ๔

- ๑) ฉันทะ : ความพึงพอใจในงาน จำนวน ๕ ข้อ
- ๒) วิริยะ : ความขยันหมั่นเพียร จำนวน ๕ ข้อ
- ๓) จิตตะ : ความเข้าใจงาน จำนวน ๕ ข้อ
- ๔) วิมังสา : ไตร่ตรองหาเหตุผล จำนวน ๕ ข้อ

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง สำนักปฏิบัติธรรมได้มีการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง สำนักปฏิบัติธรรมได้มีการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก

๓ หมายถึง สำนักปฏิบัติธรรมได้มีการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง สำนักปฏิบัติธรรมได้มีการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับน้อย

๑ หมายถึง สำนักปฏิบัติธรรมได้มีการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๓ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่าระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่าระดับความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่าระดับความคิดเห็นปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่าระดับความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่าระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

๓) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ศึกษาศุภนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาฯ ศึกษาศุภนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมจำนวน ๕ ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถามรูปแบบของแบบสอบถามตลอดจนภาษาที่ใช้ เพื่อให้เกิดความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

^๓ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

และผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญนำมาคำนวณหา ค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item-objective Congruent) : IOC^๕

ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์รายข้อ IOC ของแบบสอบถามเรื่องการ ประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่า ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไปทุกข้อจึงบ่งชี้ให้เห็นว่าคำถามแต่ละข้อมีความตรงเชิงเนื้อหา นำแบบทดสอบนี้ไปหา ค่าความเชื่อมั่นได้

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไป ทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชาชน ซึ่งเป็นกลุ่มประชาชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ของงานวิจัย จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ “ครอนบาค (Cronbach)”^๕

การหาค่า “สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น” (coefficient of reliability) โดยปกติในการ วิจัยทางสังคมศาสตร์เกณฑ์ยอมรับอยู่ที่ ๐.๗ ขึ้นไปและในการวิจัยครั้งนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความ เชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๘๓ จึงเป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมมีคุณภาพมีความเชื่อถือได้

๔. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์เพื่อ ขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ งานวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

๑) การวิเคราะห์เชิงเอกสาร ศึกษาจากเอกสารต่างๆ ดังนี้

(๑) ข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสืออ้างอิงทาง พระพุทธศาสนาต่างๆจากพระไตรปิฎก (ภาษาบาลี) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ พระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิตต์พระบรมราชินีนาถ

(๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมจากหนังสือวารสารบทความ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักการแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการ บริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่รวบรวมโดย หน่วยงานราชการหรือสถาบันการศึกษาและแหล่งข้อมูลที่เป็นที่ยอมรับ

อนึ่ง ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดถึงบทความงานวิจัยในวารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ แล้วทำให้เห็นกรอบแนวคิดประเด็นปัญหาของการวิจัยจากเอกสารที่ได้มีการทบทวน ก่อนหน้านี้หลังจากที่ได้ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดแล้วผู้วิจัยได้สร้างเป็นกรอบ แนวคิดในการวิจัย และจากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้ ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๓-๒๔๔.

^๕ สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพัลลิกซิง จำกัด ,๒๕๔๗), หน้า ๑๘๑.

(๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยให้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview Guide) แยกระหว่างกลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติให้ตรงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

(๒) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆจำนวนอย่างน้อย ๕ ท่าน เช่น ด้านการวางแผนด้านการจัดองค์กร เป็นต้น ในการตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีความเที่ยงตรงและสามารถใช้ในการเก็บข้อมูลได้หรือไม่

(๓) ติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหาร หรือหัวหน้างานกลุ่มเป้าหมายและเวียนหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้าสัมภาษณ์

(๔) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดวันที่จะไปขอสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

(๕) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๒) การสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรทั้งหมดจึงมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

(๑) **ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์** ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมกับขอเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พร้อมกันนั้นผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียงเตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

(๒) **ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์** ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง ในขณะที่สัมภาษณ์ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับหากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใดผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

๓) การสนทนากลุ่ม (Focus group)

วัตถุประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ในเบื้องต้นเพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวนทั้งสิ้น ๑๑ รูปหรือคน ซึ่งผู้วิจัยจะได้ทำการสนทนากลุ่มโดยมีขั้นตอนตามระเบียบวิธี ดังต่อไปนี้

(๑) การนัดหมายวันเวลาจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยจะทำการนัดหมายวันเวลาที่จัดกิจกรรมสนทนาดังกล่าว

(๒) หลังจากตกลงตั้งที่นัดหมายแล้วคณะผู้วิจัยจะเดินทางไปยังพื้นที่กลุ่มเป้าหมายก่อนอย่างน้อย ๑ วัน ทั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อมของการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม

(๓) ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มโดยที่คณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการของกิจกรรม

(๔) ขณะสนทนากลุ่มมีการบันทึกการดำเนินกิจกรรมด้วยเครื่องบันทึก (Recorder) และภาพ (Camera)

(๕) สรุปผลจากการสนทนากลุ่ม

รายชื่อผู้สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๑ รูปหรือคน ดังนี้

๑. พระอุดมสิทธินายก, ป.ธ. ๙ ผศ.ดร. รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์

๒. พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

๓. พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

๔. พระปลัดระพี นพวิธาน, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

๕. พระครูภาวนารัตนาภรณ์, ดร. เจ้าคณะตำบลสำเภาล่ม เจ้าอาวาสวัดสำเภาล่ม

๖. พระมหาประสาน อนุวตโต, ดร. เจ้าอาวาสวัดไพรพุทธรังสี

๗. รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

๘. ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

๙. ดร.ประเสริฐ ธิลาว อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

๑๐. นายฤทธิเดช บัวเปล่งศรี สำนักพระพุทธศาสนาจังหวัด

๑๑. ดร.จันทร แสงสุวรรณาว ผู้แทนปฏิบัติธรรม

๓.๔.๒ งานวิจัยเชิงปริมาณ สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดังนี้

(๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยให้แบบสอบถาม (Questionnaire) ตรงตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการแจกแบบสอบถาม

(๒) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆจำนวนอย่างน้อย ๕ ท่าน เช่น ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร เป็นต้น ในการตรวจเครื่องมือการวิจัยว่ามีความเที่ยงตรงและสามารถใช้ในการเก็บข้อมูลได้หรือไม่

(๓) ติดต่อขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหัวหน้างานกลุ่มเป้าหมายและเวียนหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ที่จะเข้าแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

(๔) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดวันที่จะไปขอแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วยตนเอง

(๕) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม (Questionnaire) แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถดำเนินการดังนี้

๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้งเมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้นเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

๓) การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นแรกผู้วิจัยได้ตรวจสอบว่าได้ข้อมูลเพียงพอแล้วหรือยังข้อมูลนั้นได้ตอบปัญหาของการวิจัยแล้วหรือไม่หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกันผู้วิจัยจะตรวจสอบว่าข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกวิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพคือการตรวจสอบข้อมูล ดังต่อไปนี้

(๑) การตรวจสอบสาม (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้น ถูกต้องหรือไม่วิธีการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูลแหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบได้แก่ ๑) แหล่งเวลาถ้าเวลาต่างกันข้อมูลที่รับจะเหมือนกันหรือไม่ ๒) แหล่งสถานที่ถ้าสถานที่ต่างกันข้อมูลที่รับจะเหมือนกันหรือไม่ ๓) แหล่งบุคคลถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมอยู่อีกหรือไม่

(๒) การตรวจสอบ (Investigator Triangulation) คือการตรวจสอบว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยลงไปเก็บแต่ละครั้งจะแตกต่างกันอย่างไร ในกรณีที่ไม่แน่ใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลสนามผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนตัวผู้วิจัยให้มีหลายคนขึ้น

(๓) การตรวจสอบ (Theory Triangulation) คือการตรวจสอบว่าถ้าใช้แนวคิดทฤษฎีที่แตกต่างกันไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

(๔) การตรวจสอบ (Methodology Triangulation) คือการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นก็คือการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วยนั่นเอง

(๕) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุปเป็นการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่างๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปพร้อมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่งโดยเน้นความเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงปริมาณ สามารถดำเนินการดังนี้

๑) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลัก โดยการดำเนินการขั้นแรก คือ นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ จำนวน ๓๙๗ ชุด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจเพื่อความถูกต้องอีก ๑ ครั้งแล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสดังกล่าวลงในแบบฟอร์มถ่ายข้อมูล (Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ

๒) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยการใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เสนอข้อมูล ดังนี้

(๑) สถานภาพส่วนบุคคลวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

(๒) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมที่มีต่อการประยุกต์หลักอริยบทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

(๓) ข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิดนำมาจัดกลุ่มคำตอบวิเคราะห์รายข้อวิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis techniques) นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง

(๔) เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการประยุกต์หลักอริยบทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้^๖

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่าระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่าระดับความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า ระดับความคิดเห็นปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่าระดับความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่าระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

^๖ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามแก่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๙๗ ชุด เมื่อเก็บข้อมูลแล้วเสร็จได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) และสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๒๒ รูปหรือคน ที่มีหน้าที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมและการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๑ รูปหรือคน เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้วได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอรรถาธิบายและพรรณนาความ ผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- ๔.๑ สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ๔.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ๔.๓ การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ๔.๔ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ
- ๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๒๒ รูป/คน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่จริงได้สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๒๒ รูป/คน ที่มีผลงานปรากฏชัดด้านการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจึงได้ตั้งประเด็นคำถามตามลำดับขั้นตอนเพื่อศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) จุดแข็ง ของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีสำนักปฏิบัติธรรมที่ได้รับการแต่งตั้งและมีพระวิปัสสนาจารย์อยู่ประจำแล้วจำนวน ๒๐ สำนัก เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรม

วัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีกุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชหิรัญ สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง สำนักปฏิบัติธรรมวัดเกาะแก้ว และในแต่ละสำนักก็จะเป็นคุณูปการของเจ้าสำนักในการที่จะเชิญชวนประชาชนเข้ามาปฏิบัติเสียเป็นส่วนใหญ่โดยเป็นผู้ดูแลการปฏิบัติต่างๆ ทั้งการดูแลผู้ปฏิบัติธรรม การดูแลสถานที่รวมถึงพระวิปัสสนาจารย์และเรื่องของสัปายะอื่นๆ^๑

๒. สถานที่ปฏิบัติธรรมต้องมีความร่มรื่นโดยจัดสถานที่ให้มีต้นไม้ มีสวนป่า สระน้ำ สนามหญ้า ซึ่งดูแลร่มรื่นเป็นธรรมชาติ มีความสงบ สะดวก สะอาด มีถนนหนทางไปมาสะดวกไม่มีกิจกรรมอย่างอื่นที่ไม่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติเข้ามาแทรก เช่น มหรสพ การละเล่นต่างๆ การจัดสร้างวัตถุมงคล เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีกุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชหิรัญ สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง สำนักปฏิบัติธรรมวัดเกาะแก้ว เพราะสิ่งเหล่านี้อาจจะมาเบียดเบียนหรือมารบกวนต่อการปฏิบัติธรรม^๒

๓. มีอาคารที่พักอาศัยสัปายะกับสภาพทั่วไปของวัดมีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีกุกสำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชหิรัญ สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง สำนักปฏิบัติธรรมวัดเกาะแก้ว^๓

๔. สถานที่พัก ห้องน้ำ โรงครัวทุกอย่างต้องพร้อมเพื่อรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก มีแม่ครัวประจำอยู่ตลอด เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีกุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชหิรัญ สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง สำนักปฏิบัติธรรมวัดเกาะแก้ว^๔

๕. คณะสงฆ์และหน่วยงานรัฐสนับสนุนการจัดปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมสนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์เอาใจใส่ในการเผยแผ่พระธรรม ส่งเสริมให้มีการศึกษาปริยัติธรรม และอบรมวิปัสสนากรรมฐานแก่พระนวกภูมิ พระสงฆ์มีความชวนชวหาความรู้ๆโดยเข้ารับการศึกษาในมหาวิทยาลัยของสงฆ์มาก เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรม

^๑สัมภาษณ์ นายประดับ โปธิกาญจนวัฒน์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๒สัมภาษณ์ พระภวนาเขมคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๓สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค (ประสิทธิ์ กตปุณโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๔สัมภาษณ์ พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินปุตโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสีกุก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

วัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีกุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง^๕

๖. มีปัจจัยต่างๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีความพร้อมและเอื้อต่อการพัฒนาถ้ามีการทำงานอย่างจริงจังให้ญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาได้เห็นและร่วมกันบริจาคทุนสนับสนุนเพื่อการทำงานของเจ้าอาวาสและพระสงฆ์ในวัดที่ทำงานกันจริงจังญาติโยมก็เกิดศรัทธาสันับสนุนเงินทุนเข้ามาช่วยเหลือการบริหารจัดการภายในสำนักปฏิบัติธรรมควรจะต้องแบ่งหน้าที่ให้เป็นสัดส่วนเพราะโดยส่วนใหญ่หน้าที่สำคัญทุกอย่างจะไปรวมอยู่ที่เจ้าสำนักแต่เพียงผู้เดียวถึงแม้จะมีการแบ่งหน้าที่ให้ดูแลแต่การตัดสินใจจะไปอยู่ที่เจ้าสำนักแต่เพียงผู้เดียวซึ่งเมื่อมีการแบ่งหน้าที่กันแล้วอย่างน้อยก็ควรให้ผู้รับหน้าที่นั้นเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องต่างๆที่ตนเองรับผิดชอบเช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีกุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชหิรัญ สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง^๖

๗. สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีบรรยากาศอยู่ในเกณฑ์ที่ดีสภาพแวดล้อมสะอาดสวยงามเหมาะสมกับการมาปฏิบัติธรรม เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีกุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชหิรัญ สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง^๗

๘. สภาพทั่วไปของสถานที่ปฏิบัติธรรมต้องเป็นเอกเทศหรือเป็นที่เฉพาะไม่มีอะไรรบกวนภายในการปฏิบัติมีคนบริหารจัดการในการดูแลความสะอาด สิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวกในสำนักปฏิบัติธรรมที่ดี มีความสงบ ไม่รบกวน ไม่ควรมีสัตว์เลี้ยงทำให้มีปัญหาเพราะไปรบกวนสมาธิแก่ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมมีความปลอดภัยในทรัพย์สินที่นำติดตัวมาอาหารต้องสะอาดถูกสุขลักษณะมีปริมาณเพียงพอรวมถึงสถานที่พักที่ปฏิบัติ ห้องน้ำมีความสะอาดเพียงพอรองรับผู้เข้ามาปฏิบัติเหมาะสม เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีกุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชหิรัญ สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง^๘

๙. สถานที่ปฏิบัติธรรมนับว่าเป็นสิ่งสำคัญต้องกว้างขวาง สงบ ร่มเย็น ร่มรื่น สะอาด สะดวกสบาย เพื่อให้ผู้ที่เข้าปฏิบัติธรรมมีจิตใจที่เบิกบาน มีความเป็นสปปายะมีความปลอดภัยทำให้ผู้มาปฏิบัติมีจิตใจดีผ่องแผ้วเมื่อเข้าไปแล้วรู้สึกที่อยากจะปฏิบัติธรรมเปรียบเหมือนเป็นบ้านแห่งที่สอง

^๕ สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพปฎล กตสาโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมมาโล (รุ่ง สุขุมมาโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐูปบุชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

ของเขามีความสุขในการปฏิบัติธรรมเข้าถึงธรรมเข้าถึงพระศาสนา เช่นสำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีสุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่ากา ร้อง^๙

๑๐. มีบริเวณกว้างขวางไม่คับแคบไม่อยู่ในที่อับจะได้ไม่อึดอัดเวลาปฏิบัติกัมมัฏฐานต้องมีความสะอาดมีต้นไม้ร่มรื่นรู้สึกผ่อนคลาย สะดวกสบายมีห้องน้ำเพียงพอ ปลอดภัย มีการถ่ายทอดธรรมชัดเจนเข้าใจง่ายสามารถปฏิบัติธรรม เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีสุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชหิรัญ สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่ากา ร้อง^{๑๐}

๑๑. มีความสงบร่มรื่นมีความสัปปายะในการปฏิบัติที่สำคัญคือคำสอนต้องตรงตามที่พระพุทธเจ้าสอนโดยมีสติปัญญาสูตรหรือไม่บิดเบือนคำสอน สถานที่ตั้งต้องไปมาสะดวกและสามารถเข้ากับชุมชนรอบข้างได้ดี เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีสุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชหิรัญ สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่ากา ร้อง^{๑๑}

๑๒. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมโดยรวมสถานที่ต้องมีความสะอาดเรียบร้อย มีความสงบเพราะถือว่าในส่วนนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติมีความรู้สึกไม่มีสิ่งใดมารบกวนเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ในส่วนของพระวิปัสสนาจารย์ที่จะมาให้ความรู้แก่ญาติโยมที่เข้ามาปฏิบัติธรรมจะต้องมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดูแลให้คำแนะนำด้านต่างๆ แก่ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม กล่าวคือบุคลากรต้องมีความพร้อมที่จะดูแลอำนวยความสะดวกในทุกด้านในส่วนของคำสอนต้องแบ่งให้ชัดเจนว่าเหมาะสมกับกลุ่มผู้ที่เข้ามาปฏิบัติหรือไม่ เช่น กลุ่มเด็กก็ควรจะเป็นคำสอนที่ฟังแล้วเข้าใจง่าย เป็นต้น หรือแบ่งรูปแบบการสอนเหมาะสมกับการสอนระดับอุบาสกอุบาสิกาหรือวัยของผู้ที่เข้าปฏิบัติ เช่น รูปแบบการสอนระดับเด็กรูปแบบการสอนระดับนักเรียนรูปแบบควรแบ่งให้ชัดเจน เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีสุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชหิรัญ สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่ากา ร้อง^{๑๒}

๑๓. สำนักปฏิบัติธรรมโดยทั่วไปมีการจัดแยกอบรมการปฏิบัติธรรมระหว่างผู้ใหญ่และเด็กอย่างชัดเจนเพื่อนำหลักธรรมไปในชีวิตประจำวันได้ เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนัก

^๙สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐}สัมภาษณ์ นางนฤดี น้อยศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑}สัมภาษณ์ คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒}สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ปฏิบัติธรรมวัดสีกุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง^{๑๓}

๑๔. การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมต้องนำวิธีการสอนปฏิบัติธรรมที่เข้าใจและเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันด้วย เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีกุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชทริฎุ สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง^{๑๔}

๑๕. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเป็นสำนักปฏิบัติต้องมีการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเป็นการกรอกแบบฟอร์มมีชื่อที่อยู่อายุการทำงานเบอร์โทรศัพท์ของผู้เข้าปฏิบัติธรรม เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีกุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชทริฎุ สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง^{๑๕}

๑๖. การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมของสภาพทั่วไปของสำนักนั้นต้องมีการวางแผนงานในสำนักให้ชัดเจนและครอบคลุมงานทั้งหมดโดยภาพรวมของการบริหารจัดการเช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีกุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง^{๑๖}

๑๗. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีการแบ่งหน้าที่ของคนในการทำงานหลายอย่างโดยไม่ซ้ำซ้อนและช่วยเหลือกันเมื่อมีปัญหาอุปสรรคเช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีกุก สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง ม^{๑๗}

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระญาณไตรโลก (สมคิด จินตยโส), รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑ เจ้าอาวาสวัดบรมวงศ์อิศรวรารามวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ คุณกรรณภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิชาการบ้านานัญญา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงสิริถาวร, ไวยาวัจกร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑๘. การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมของสภาพทั่วไปของสำนักนั้นเจ้าสำนักต้องประสานงานและติดตามงานว่างานที่ใช้ให้สำเร็จหรือไม่อย่างไร เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคล สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง^{๑๘}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปจุดแข็งของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีสำนักปฏิบัติธรรมที่ได้รับการแต่งตั้งและมีพระวิปัสสนาจารย์อยู่ประจำทั้งสถานที่ปฏิบัติธรรมมีความสัปปายะความร่มรื่นโดยจัดสถานที่ให้มีต้นไม้ มีสวนป่า สระน้ำ สนามหญ้า ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ มีความสงบ สะอาด สะอาด มีถนนหนทางไปมาสะดวกมีที่เป็นเอกเทศหรือเป็นที่เฉพาะไม่มีอะไรรบกวนในการปฏิบัติ มีคนบริหารจัดการในการดูแลความสะอาด สิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวกในสำนักปฏิบัติธรรมที่ดีทำให้ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติมีความรู้สึกไม่มีสิ่งใดมารบกวนเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมรวมถึงที่ห้องพัก ห้องน้ำ โรงครัวทุกอย่างพร้อมเพื่อรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมเพียงพอสนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ ส่งเสริมให้มีการศึกษาปริยัติธรรมแก่พระนวกภูมิ มีหลักธรรมคำสอนตรงตามที่พระพุทธเจ้าสอนมีการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเป็นการกรอกแบบฟอร์มมีชื่อที่อยู่อายุการทำงานเบอร์โทรศัพท์ของผู้เข้าปฏิบัติธรรมมีการแบ่งหน้าที่ของคนในการทำงานหลายอย่างโดยไม่ซ้ำซ้อนและช่วยเหลือกันเมื่อมีปัญหาอุปสรรคแต่ละสำนักปฏิบัติธรรมมีจุดเด่นๆ เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ มีผู้เข้ามาบวชเณรปฏิบัติธรรมจำนวนมากตลอดปี มีสถานที่ลานธรรมเป็นป่า มีการคมนาคมสะดวกมาก หลวงพ่อเจ้าสำนักสอนการปฏิบัติธรรมเป็นที่ชอบใจของคนทั่วไป สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน มีผู้เข้ามาบวชปฏิบัติธรรมจำนวนมากตลอดปี สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีสุก มีการอบรมการปฏิบัติธรรมแก่เยาวชนเป็นส่วนมาก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชหิรัญมีผู้เข้ามาบวชปฏิบัติธรรมจำนวนมากบางเทศกาล สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร มีการคมนาคมสะดวก สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคลมีผู้เข้ามาบวชปฏิบัติธรรมตลอดปี มีสถานที่ลานธรรมเป็นป่า มีการคมนาคมสะดวกมาก สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร มีการอบรมการปฏิบัติธรรมแก่เยาวชนเป็นส่วนมาก มีการคมนาคมสะดวก สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง มีการอบรมการปฏิบัติธรรมแก่เยาวชนเป็นส่วนมาก สำนักปฏิบัติธรรมวัดเกาะแก้ว มีผู้เข้ามาบวชปฏิบัติธรรมบางเทศกาล มีการอบรมการปฏิบัติธรรมแก่เยาวชนระดับต่างๆเป็นส่วนมากและจัดอบรมตลอดปี เป็นต้น

^{๑๘} สัมภาษณ์ ท.พ.ญ อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ, ประธานชมรมกัลยาณธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑ สรุปสภาพทั่วไปจุดแข็งของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) สำนักปฏิบัติธรรมมีการแต่งตั้งพระวิปัสสนาจารย์อยู่ประจำ และดูแลการปฏิบัติ มีหลักธรรมตรงตามพระพุทธเจ้าสอน	๒	๑๑,๑๖
๒) สถานที่มีความสัปปายะ สงบ สะอาด ปลอดภัย คมนาคมไปมาสะดวก	๗	๔,๖,๗,,๙,๑๓,๑๔,๑๔
๓) คณะสงฆ์ หน่วยงานรัฐสนับสนุนจัดปฏิบัติธรรมและส่งเสริมการเผยแผ่อย่างสม่ำเสมอ	๒	๑,๑๒
๔) มีการบริหาร มีจิตอาสาเข้ามาช่วยงาน มีการวางแผนงาน มีรูปแบบการสอนเหมาะสมกับผู้เข้ามาปฏิบัติ	๕	๒,๕,๑๗,๑๘,๒๑
๕) มีการจัดองค์กรแบ่งหน้าที่ของบุคลากร ทำงานไม่ซ้ำซ้อน ช่วยเหลือร่วมมือกันประสานงานกันระหว่างสำนักบ้าง	๒	๒๐,๒๒

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายเลขลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๒) จุดอ่อน ของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. ปัจจุบันสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมหลักๆ โดยรวมแล้วมีอยู่แค่ ๒ สำนักที่เป็นต้นแบบหลักการปฏิบัติก็เป็นการปฏิบัติที่สืบต่อกันมาจากครูบาอาจารย์ จึงน่าจะนำมาประสานให้เป็นแนวทางเดียวกันโดยใช้หลักสติปัญญา ๔ ในการปฏิบัติ โดยให้พระวิปัสสนาจารย์ในจังหวัดเข้าปฏิบัติธรรมร่วมกันอย่างน้อยคนละ ๔๕ วัน เพื่อศึกษาการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๑๙}

๒. การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมโดยทั่วไปจะเป็นไปตามแนวคิดของเจ้าอาวาสโดยมีเป้าหมายเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของท่านเจ้าอาวาสสรุปได้ว่านโยบายส่วนใหญ่เป็นไปตามดำริของเจ้าอาวาสประพฤติปฏิบัติตามแนวทางของท่านเจ้าอาวาส^{๒๐}

๓. การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังไม่มีเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจน^{๒๑}

๔. พระวิทยากรและพระวิปัสสนาจารย์ ขาดประสบการณ์ในการนำปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน เจ้าสำนักปฏิบัติบางแห่งขาดแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีบางสำนักมีอาคารสถานที่ไม่เพียงพอกับผู้มาปฏิบัติหรือมีสภาพทรุดโทรมหรือไม่มีการปรับปรุงเครื่องอำนวยความสะดวกไม่เพียงพออีกทั้งยังขาดการประสานความร่วมมือกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่นในเรื่องวิทยากรและพระวิปัสสนาจารย์

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระญาณไตรโลก (สมคิด จินตยโส), รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑ เจ้าอาวาสวัดบรมวงศัศรวรารามวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ คุณกรรณภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

เทคโนโลยีและกระแสสังคมโลกถึงความสนใจพระพุทธรูปที่ออกไปจากการเข้าวัดศึกษาปฏิบัติ มีสัตว์รบกวนมาก เช่น นกพิราบ สุนัข แมว ไก่ เป็นต้น^{๒๒}

๕. การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมโดยทั่วไปจะเป็นไปตามแนวคิดของเจ้าอาวาสโดยมีเป้าหมายเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของท่านเจ้าอาวาสโดยรวมได้ว่า นโยบายส่วนใหญ่เป็นไปตามดำริของเจ้าอาวาส อย่างเช่นเจ้าอาวาสวัดใดที่มีสำนักปฏิบัติธรรมภายในวัดที่ตนเองดูแลก็จะจัดอาวาสให้มีความสัปปายะ เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมสัปปายะต่อการประพฤติปฏิบัติตามแนวทางของท่านเจ้าอาวาส^{๒๓}

๖. การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมนั้นแต่ละสำนักยังไม่มีตารางเวลากิจกรรมในการจัดอบรมปฏิบัติธรรมที่ชัดเจน^{๒๔}

๗. ยังไม่มีการแยกการอบรมปฏิบัติธรรมระหว่างผู้ใหญ่และเด็กว่าต้องสอนวิธีอย่างไร เพื่อให้เข้าใจง่าย^{๒๕}

๘. การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมโดยทั่วไปนั้นยังขาดห้องพยาบาลสำหรับผู้เจ็บป่วยอย่างกะทันหันในเบื้องต้นของการปฐมพยาบาล^{๒๖}

๙. สำนักปฏิบัติธรรมโดยทั่วไปไม่มีบุคลากรดูแลความปลอดภัยจากอันตรายที่เกิดจากอุบัติเหตุจากการปฏิบัติธรรม^{๒๗}

๑๐. การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมโดยทั่วไปยังขาดการดูแลอาคารสถานที่ให้สะอาดปลอดภัยจากสัตว์มีพิษ^{๒๘}

๑๑. สำนักปฏิบัติธรรมโดยทั่วไปมีเงินทุนน้อยส่วนใหญ่ได้มาจากการบริจาคจากญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรมจะพัฒนาเรื่องสัปปายะอะไรก็ลำบากลำซ้ำ^{๒๙}

๑๒. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมให้เป็นทะเบียนตรวจสอบได้^{๓๐}

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพปฎล กตสโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายประดับ โพธิกาญจนวัตน, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระภาวนาเฉลิมคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค (ประสิทธิ์ กตปุญโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรารณ (ประยูร ชินปุตโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสี่กุก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางโกสุ่ม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมโล (รุ่ง สุขุมโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐปบุชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

๑๓. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมโดยสภาพทั่วไปของสำนักปฏิบัติไม่ค่อยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบของสำนักให้สอดคล้องตามสภาพปัจจุบัน^{๓๑}

๑๔. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเจ้าสำนักหรือเจ้าอาวาสไม่ค่อยมีการติดต่อเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขาดการส่งเสริมช่วยเหลือกันเท่าที่ควร^{๓๒}

๑๕. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมทางสำนักไม่มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะปัญหาอุปสรรคจากผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม^{๓๓}

๑๖. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมโดยทั่วไปเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักเป็นน้าสั่งการเองทั้งหมดไม่ค่อยมีการประชุมปรึกษาหารือกันไม่ค่อยตั้งคณะกรรมการมาช่วยกันทำงาน^{๓๔}

๑๗. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมไม่ค่อยมีวัตถุประสงค์และอุดมการณ์ที่จะร่วมกันคิดร่วมกันทำให้เป็นการจัดการที่มีความเสียสละต่อการเผยแผ่ที่จริงใจต่อกัน^{๓๕}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปจุดอ่อนของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมหลักๆ โดยรวมแล้วมีอยู่ ๒ สำนักที่เป็นต้นแบบ และหลักการปฏิบัติก็เป็นการปฏิบัติที่สืบต่อกันมาจากครูบาอาจารย์ด้วยความเคารพและศรัทธาส่วนใหญ่จะไม่ได้นั่งคุยกันระหว่างสำนักกับสำนักให้ชัดเจนนโยบายส่วนใหญ่เป็นไปตามดำริของเจ้าอาวาสปฏิบัติตามแนวทางของท่านเจ้าอาวาสการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมยังไม่มีเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนขาดการประสานความร่วมมือกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่นในเรื่องวิทยากรและพระวิปัสสนาจารย์ พระวิทยากรและพระวิปัสสนาจารย์ ขาดประสบการณ์ในการนำปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน และขาดแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีไม่มีตารางเวลากิจกรรมในการจัดอบรมปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนสำนักปฏิบัติไม่ค่อยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบของสำนักให้สอดคล้องตามสภาพปัจจุบันเจ้าสำนักหรือเจ้าอาวาสไม่ค่อยมีการติดต่อเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขาดการส่งเสริมช่วยเหลือกันและเป็นน้าสั่งการเองทั้งหมดไม่ค่อยมีการประชุมปรึกษาหารือกันไม่ค่อยตั้งคณะกรรมการมาช่วยกันทำงาน เป็นต้น

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ, เทียมปาน นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นางนฤดี น้อยศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ คุณสาส์ อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงสิริถาวร, วิทยากร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๒ สรุปสภาพทั่วไปจุดอ่อนของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) สำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นต้นแบบมีน้อย		
การบริหารตามแนวที่ครูบาอาจารย์ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา	๔	๒,๕,๑๑,๑๘
๒) ไม่มีการบริหารเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจน	๓	๑๖,๑๗,๒๑
๓) พระวิทยากร พระวิปัสสนาจารย์ ขาดประสบการณ์	๒	๑,๑๓
๔) ไม่มีตารางเวลาและกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมที่ชัดเจน	๓	๖,๙,๒๒
๕) ขาดห้องพยาบาลเบื้องต้นของการปฐมพยาบาล	๓	๔,๗,๑๒
๖) ขาดการปรับปรุงกฎระเบียบของสำนัก	๒	๑๔,๑๕

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายเลขลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๓) โอกาส ของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. คณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมของสำนักปฏิบัติธรรมให้การสนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมเอาใจใส่ในการเผยแผ่พระธรรม ส่งเสริมให้มีการศึกษาปริยัติธรรมและอบรมวิปัสสนากรรมฐานแก่พระภิกษุสงฆ์ พระสงฆ์ที่มีความขวนขวายหาความรู้ๆ โดยเข้ารับการศึกษาในมหาวิทยาลัยของสงฆ์มากขึ้น^{๓๖}

๒. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่มีบุคลากรที่เป็นทายาทต่อเนื่องเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้าเจ้าสำนักเก่งคนเดียวและไม่มีทายาทสืบทอดต่อไปสำนักนั้นจะไม่มีคามมั่นคงเพราะไม่ได้สร้างทายาท การสร้างทายาทคือการปลูกฝังศีลปลูกฝังธรรม ยิ่งเจ้าสำนักสามารถปลูกฝังทายาทได้มากเท่าไร นับเป็นศักยภาพของสำนักนั้นที่จะมีทายาทสืบทอดเพราะมนุษย์เรามีความเจ็บป่วยมีเวลาไม่เหมือนกัน หรือมีเวลาที่แตกต่างกันเมื่อเราสร้างทายาทได้แล้วก็ให้ทายาทเหล่านั้นทำหน้าที่สืบทอดจากเราถึงแม้ การทำหน้าที่อาจจะไม่สมบูรณ์แต่ถ้าเรายังอยู่เบื้องหลังก็คอยแนะนำสิ่งที่ขาดตกบกพร่องเพื่อเพื่อช่วยเติมเต็มให้การทำงานเกิดความสมบูรณ์ขึ้น^{๓๗}

๓. ปัจจัยต่างๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความพร้อมและเอื้อต่อการพัฒนาทุกอย่าง ถ้ามีการทำงานอย่างจริงจังให้ญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาได้เห็นและร่วมกันบริจาคทุนสนับสนุนเพื่อการทำงานของพระสงฆ์ที่ทำงานกันจริงจังญาติโยมก็เกิดศรัทธาสนับสนุนเงินทุนเข้ามาช่วยเหลือ^{๓๘}

๔. ความพร้อมของสำนักแต่ละสำนักมีมากหรือน้อยต่างกันขึ้นอยู่กับตัวเจ้าสำนักเป็นสำคัญพระเจ้าสำนักมีผู้คนศรัทธาเยอะสัปดาห์หน้าจะมีความพร้อมเพราะมีผู้คนเข้ามาปฏิบัติธรรม การพัฒนาที่จะตามมา เช่น เสนาสนะ ตัวบุคลากรเพื่อรองรับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติ^{๓๙}

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพภูถ กตสาโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระญาณไตรโลก (สมคิด จินตโยโส), รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑ เจ้าอาวาสวัดบรมวงศักรวามวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมโล (รุ่ง สุขุมโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๕. สำนักปฏิบัติธรรมใช้พื้นที่ให้ตรงตามความประสงค์ของผู้ที่จะมาปฏิบัติธรรมมารับการอบรม ประการแรกคือ มีคำสอนที่ถูกตรงตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเรื่องการปฏิบัติกรเจริญภาวนา มีการสอนที่ถูกต้องที่ตรงหลักธรรมโดยเฉพาะหลักสติปัญญา ๔ ทั้งหมดนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญเพราะคำสอนเหล่านี้เมื่อเผยแผ่ออกไปทางสื่อสารสนเทศผ่านทางเว็บไซต์ให้คนที่สนใจได้ฟังเขาจะรู้สึกว่ามันใช่มันตรงและถูกต้องแม้แต่ผู้ที่อยู่ไกลหรืออยู่ต่างประเทศก็มีโอกาสได้ฟังคำสอนเหล่านี้ เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้จึงเป็นเหตุปัจจัยอันหนึ่งที่ทำให้ผู้คนที่สนใจเข้ามาศึกษาปฏิบัติธรรม^{๘๐}

๖. ความเป็นสำนักปฏิบัติธรรมต้องมีความสงบ สะอาด มีความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ ฝึกอบรมในเรื่องการปฏิบัติธรรมที่ถูกตรงทำให้ชาวบ้านเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ปัจจัยในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงินด้านบุคลากรก็จะตามมาด้วยศรัทธา^{๘๑}

๗. ต้องมีระบบการจัดการที่ดีมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการเข้ามาปฏิบัติภายในวัดเพื่อความ เป็นระเบียบสงบเรียบร้อยไม่วุ่นวาย^{๘๒}

๘. ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานในทุกด้าน ความพร้อมในเรื่องอาหารถือว่าเป็นสิ่งสำคัญประการแรกคืออาหารต้องเพียงพอต่อผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม มีโรงทานที่สะอาดมีความพร้อมในการให้บริการแก่ผู้คนที่จำนวนมากไม่แออัดมีเจ้าหน้าที่ดูแลทั่วถึง^{๘๓}

๙. มีความร่วมมือในการสื่อสารในการทำงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น มีบุคลากร มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะสามารถเอื้อต่อการปฏิบัติงานมีการจัดกิจกรรมที่สม่ำเสมอเพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์ในกิจกรรมนั้น^{๘๔}

๑๐. มีสถานที่ สะอาด ร่มรื่น ความเป็นระเบียบ พระภิกษุสามเณรภายในสำนักมีความ พุทธิดี ปฏิบัติชอบ มีระเบียบวินัย นำเลื่อมใส^{๘๕}

๑๑. รูปแบบสถานที่ของสำนักปฏิบัติธรรมโดยพื้นฐานที่เห็นอยู่ในปัจจุบันคืออยู่แล้วแต่การพัฒนา คือการทำให้ดียิ่งขึ้นไป สิ่งที่ต้องการพัฒนาให้ดีขึ้นอาจจะเป็นในส่วนของสถานที่ต้องมีความ

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์, พระภาวนาเฉลิมคุณ วิ.(สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงสิริถาวร, ไวยาวัจกร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ คุณสาส์ อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ ท.พ.ญ อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ, ประธานชมรมกัลยาณธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๖} สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบึงกาฬ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

เป็นสัปดาห์มากยิ่งขึ้น มีความสะอาดมีความปลอดภัยเพิ่มขึ้น รวมถึงอาหารซึ่งในส่วนของอาหารจะครอบคลุมถึงสุขภาพของทั้งพระภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก และอุบาสิกาด้วย ในปัจจุบันพระสงฆ์จะฉันอาหารที่ญาติโยมนำมาถวายเป็นส่วนใหญ่โดยญาติโยมที่นำอาหารมาถวายหลายท่านก็ไม่มีความรู้ด้านหลักโภชนาการหรืออาจจะทำตามที่ตนเองปรารถนาเพื่ออุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้วชอบ โดยเฉพาะอาหารประเภทที่มีกะทิเป็นส่วนผสมนั้นจะทำให้สุขภาพเสียจึงต้องมีการดูแลให้ความสำคัญกับเรื่องโภชนาการเป็นสำคัญ^{๕๖}

๑๒. สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีความพร้อมด้านสถานที่ ที่พัก ห้องน้ำ โรงครัวทุกอย่างต้องพร้อมเพื่อรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมากเพราะถ้ามาแล้วไม่ได้รับความสะดวกสบายการอบรมจะไม่ได้ผลแต่ถ้ามีความพร้อมในทุกด้านก็จะมีผลเรียบร้อยการอบรมเป็นไปด้วยดี จึงต้องเตรียมความพร้อมไว้ตั้งแต่แรกเมื่อเริ่มเป็นศูนย์วิปัสสนาเรื่องอาหารทางวัดจะมีแม่ครัวประจำอยู่ตลอดเวลาในปัจจุบันผู้ที่เข้ามาปฏิบัติจะเป็นนักเรียนนักศึกษาโดยส่วนใหญ่จะเข้าปฏิบัติในระยะสั้นคือ ๒ คืน ๓ วัน โดยให้เรียนรู้ เรื่องศีล เรื่องธรรม เพื่อนำกลับไปใช้ในชีวิตประจำวัน^{๕๗}

๑๓. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเจ้าสำนักหรือเจ้าอาวาสต้องมีการส่งเสริมร่วมมือกันช่วยเหลือกันในการสร้างเครือข่ายให้แข็งแรงกว่านี้^{๕๘}

๑๔. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเมื่อเจ้าสำนักมีอุดมการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันมากขึ้นกว่าเดิม^{๕๙}

๑๕. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามสภาพทั่วไปนั้นเจ้าสำนักหันมาใส่ใจในกฎระเบียบของคณะสงฆ์มากขึ้นนำมาใช้มากขึ้น^{๕๐}

๑๖. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเจ้าสำนักหรือเจ้าอาวาสมีการทำทะเบียนประวัติพื้นฐานของผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมเป็นระบบมากขึ้น^{๕๑}

๑๗. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามสภาพทั่วไปนั้นทางสำนักเริ่มมีการเปิดรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะปัญหาและอุปสรรคจากผู้มาปฏิบัติมากขึ้น^{๕๒}

^{๕๖} สัมภาษณ์ คุณเพลินพิศ สืบพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนาเฉลิมเกียรติสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ (WBTV) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินปุตโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสีฎก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายประดับ โพธิกาญจนวัติน, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ ท.พ.ญ อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ, ประธานชมรมกัลยาณธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐูปบูชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑๘. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้ความสนใจติดต่อกับสมาชิกกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่นๆมากขึ้นมีการเชื่อมโยงระหว่างกันเพิ่มขึ้น^{๕๓}

๑๙. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเจ้าสำนักมีการประเมินความสำเร็จของการทำงานและปัญหาอุปสรรคของงานที่ทำมีอะไรบ้างตลอดทั้งติดตามผลงานให้รวดเร็วมากขึ้น^{๕๔}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปโอกาสของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมของสำนักปฏิบัติธรรมให้การสนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ส่งเสริมให้มีการศึกษาปริยัติธรรมและอบรมกรรมฐาน มีคำสอนถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องการปฏิบัติธรรม การเจริญภาวนา โดยเฉพาะหลักสติปัฏฐาน ๔ มีการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนผ่านทางสื่อสารสนเทศ เว็บไซต์ให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาปฏิบัติทำให้ผู้ที่เข้ามาศึกษาได้เรียนรู้เรื่องศีลเรื่องธรรมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงรูปแบบสถานที่ของสำนักปฏิบัติธรรมมีสัปปายะตั้งอยู่แล้วมีการใช้พื้นที่ตรงตามความประสงค์ของผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม ไม่มีสิ่งมาเบียดเบียนหรือขัดขวางต่อการปฏิบัติ เช่น มหรสพ การละเล่นต่างๆ การจัดสร้างวัตถุมงคล เป็นต้นการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้ความสนใจติดต่อกับสมาชิกกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่นๆมากขึ้นมีการเชื่อมโยงระหว่างกันเพิ่มขึ้น มีการส่งเสริมร่วมมือกันช่วยเหลือกันใส่ใจในกฎระเบียบของคณะสงฆ์มากขึ้นและมีทำทะเบียนประวัติพื้นฐานของผู้ปฏิบัติมีประเมินความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคงานที่ทำตลอดทั้งมีความพร้อมทางด้านสถานที่พัก ห้องน้ำ โรงครัว เพื่อรองรับผู้มาปฏิบัติเป็นจำนวนมาก เจ้าสำนักมีการประเมินความสำเร็จของการทำงานและปัญหาอุปสรรคของงานที่ทำมีอะไรบ้างตลอดทั้งติดตามผลงานให้รวดเร็ว ในส่วนของอาหารถูกสุขลักษณะตามหลักโภชนาการและสะอาดปลอดภัย เป็นต้น

^{๕๓} สัมภาษณ์ นางนฤดี น้อยศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค (ประสิทธิ์ กตปุญโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๓ สรุปสภาพทั่วไปโอกาสของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) คณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน	๒	๑,๒
๒) มีคำสอนถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	๑	๕
๓) มีการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนผ่านทางสื่อสารสนเทศ	๑	๕
๔) รูปแบบสถานที่ของสำนักปฏิบัติธรรมมีสัปปายะดี	๓	๖,๑๐,๑๒
๕) มีความพร้อมด้านสถานที่ ที่พัก ห้องน้ำ โรงครัว	๓	๓,๑๑,๑๒
๖) มีบริหารจัดการที่ดีมีกฎระเบียบที่ชัดเจน	๒	๑๔,๑๕
๗) มีการส่งเสริมร่วมมือกันช่วยเหลือกัน	๓	๑๓,๑๗,๑๘
๘) ใส่ใจในกฎระเบียบของคณะสงฆ์มากขึ้น	๒	๗,๑๕
๙) ทำทะเบียนประวัติพื้นฐานของผู้ปฏิบัติ	๑	๑๖
๑๐) ประเมินความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคงานที่ทำ	๑	๑๙

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายเลขลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๔) อุปสรรค ของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑. โดยทั่วไปการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมจะขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเสียเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ เจ้าสำนักได้รับการถ่ายทอดการศึกษามาจากอาจารย์ในยุคก่อนๆ อย่างไรก็ตามเจ้าสำนักต้องยึดถือปฏิบัติตามครูและอาจารย์ของตนเองมาเช่นนั้นจึงหาความเป็นรูปลักษณะที่ชัดเจนเป็นแบบอย่างเดียวกันของทุกสำนักไม่ได้และความพร้อมของสำนักแต่ละสำนักมีมากหรือน้อยต่างกันอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับที่ตัวเจ้าสำนักเป็นสำคัญพระเจ้าสำนักมีผู้คนศรัทธามากจะมีความพร้อมเพราะมีผู้คนเข้ามาปฏิบัติธรรมการพัฒนางานก็จะตามมาเช่นเสนาสนะก็จะตามมาตัวบุคลากรก็จะตามมาเพื่อรองรับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติ^{๕๕}

๒. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแต่ละสำนักมีพื้นฐานประสบการณ์และความพร้อมด้านต่างๆ ไม่เหมือนกัน ซึ่งมีผลต่อการจัดสถานที่การปรับรูปแบบและวิธีการในการปฏิบัติธรรมให้เป็นไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่แต่ละชุมชนปัจจัยที่ส่งผลการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมจึงต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก^{๕๖}

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระญาณไตรโลก (สมคิด จินตยโส), รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑ เจ้าอาวาสวัดบรมวงศ์จักรวรารามวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์, พระธรรมรัตนมงคล (นพปฏิภณ กตสาโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

๓. สำนักปฏิบัติธรรมได้ญาติโยมเข้ามาปฏิบัติธรรมจากความต้องการของญาติโยมเอง ไม่ได้มีการติดต่อประสานงานหรือมีการประชาสัมพันธ์แต่อย่างใด จึงกลายเป็นการขาดความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชนทำให้การปฏิบัติธรรมขาดความมั่นคง^{๕๗}

๔. ความพึงพอใจของประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรมเพราะกลุ่มผู้ปฏิบัติบางกลุ่มเมื่อเข้ามาปฏิบัติเพียงวันเดียววันต่อไปก็เกิดความท้อแท้ที่เกิดจากการปวดเมื่อยแข้งขาไม่สามารถปฏิบัติต่อได้ ส่วนของการบริหารถ้าจะทำอย่างจริงจังต้องมีปัจจัยทางด้านทุนทรัพย์เป็นฐานรองรับอาจจะเริ่มต้นจากน้อยไปมาก ปัญหาอีกประการคือผู้ปฏิบัติแสวงหาสถานที่ปฏิบัติที่ถูกกับจริตของตนจึงเข้าสำนักนั้นออกสำนักนี้จึงเป็นปัญหาว่าเราจะหาวิธีใดที่จะทำให้การปฏิบัติเป็นที่พอใจของบุคคลเหล่านี้ สถานที่ต้องมีความร่มรื่น มีที่พักอาศัยเหมาะสมกับสภาพของวัดมีความสะอาด^{๕๘}

๕. สถานที่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมนั้นต้องมีความสงบ สะอาด มีความปลอดภัยสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม ท่านเจ้าอาวาสต้องเป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถ ฝึกอบรมในเรื่องการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้องทำให้ชาวบ้านเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมมักจะประสบปัญหาทางด้านปัจจัยในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน ด้านบุคลากร เมื่อขาดสิ่งเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม^{๕๙}

๖. ใช้การบริหารตามแนวที่ครูบาอาจารย์ที่เป็นเจ้าสำนักโดยใช้บารมีทางความรู้ ความสามารถ ความเคารพนับถือ ความไว้วางใจปฏิบัติสืบต่อกันมาด้วยความเคารพและศรัทธา ส่วนใหญ่จะไม่ได้นั่งคุยกันระหว่างสำนักกับสำนักให้ชัดเจน^{๖๐}

๗. สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีจุดยืนเป็นหลักของตนเองไม่ควรสนใจสิ่งที่มีมารบกวนหรือมากระทบทำให้แนวคิดของเราเสียไปเพราะแนวทางปฏิบัติของแต่ละที่ต้องมีทั้งคนชอบและคนไม่ชอบเป็นธรรมดา^{๖๑}

๘. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาคือความเป็นหนึ่งเดียวของสำนักปฏิบัติธรรมจึงขาดการเป็นศูนย์กลางที่จะกระจายด้านข้อมูลข่าวสารของสำนักปฏิบัติธรรมไปสู่ประชาชนที่จะสามารถเลือกสถานที่ปฏิบัติได้ตามอัธยาศัยตามความชอบของตนเอง จึงกลายเป็นว่าขึ้นอยู่กับความเชื่อถือของตัวเจ้าสำนักเองเสียเป็นส่วนใหญ่และยังขาดความเป็น

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมฺโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานูโยค (ประสิทธิ์ กตปุณฺโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงสิริถาวร, ไวยาวัจกร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธีภาวานาประสิทธิ์ (จิริยุทธ์ อธิฉนฺโท), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานูโยค (ประสิทธิ์ กตปุณฺโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

เอกภาพในเรื่องของการบริหารจัดการ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออีกประการหนึ่งก็คือยังขาดการจัดตั้ง ศูนย์กลางของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีคุณภาพ^{๖๒}

๙. ปัจจัยที่สำคัญของการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม คือ บุคลากรที่มีความรู้ในการทำงาน มีความศรัทธาและปัญญาเสมอกันแต่มีอยู่หนึ่งจุดที่อาจจะนึกไม่ถึงและเป็นสิ่งที่สำคัญคือการใช้ปิยวาจาที่ไม่มีอึดตาหรือเป็นคำพูดที่สร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาองค์กรต้อง พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้มีความคิดที่ถูกต้อง^{๖๓}

๑๐. ปัญหาอีกประการหนึ่งคือตัวเจ้าอาวาสที่รับนโยบายจากคณะสงฆ์มาจะต้องมา ขับเคลื่อนการทำงานหรือการปฏิบัติในวัดอย่างไรมีบุคลากรหรือไม่ มีเงินทุนที่จะบริหารหรือไม่ เพราะ บางวัดที่เป็นวัดขนาดเล็กอาจยังขาดบุคลากรในการดำเนินงานโดยส่วนใหญ่ก็จะขอความร่วมมือจาก ชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัดแต่ก็มาอาจช่วยได้ตลอดเวลาแม้แต่ชาวบ้านที่เข้ามาปฏิบัติธรรม เองก็ยังคงเป็นกลุ่มเดิมจำนวนเท่าเดิมไม่มีการขยายหรือการประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนภายนอกได้รับรู้ ว่า ภายในวัดจัดกิจกรรมอะไรบ้างเพราะไม่มีบุคลากรทางการเผยแผ่มาช่วยขับเคลื่อนให้เป็นที่รู้จักของ คนทั่วไป^{๖๔}

๑๑. สำนักปฏิบัติธรรมโดยทั่วไปยังขาดหรือมีไม่เพียงพอในสิ่งอำนวยความสะดวกขั้น พื้นฐานต่อผู้ที่มาปฏิบัติธรรม เช่น พัดลม ที่นอน หมอน เป็นต้น^{๖๕}

๑๒. สำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ยังขาดบุคลากรที่มีจิตอาสาที่เสียสละมาช่วยงานต่างๆทำ ให้การดูแลผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมเกิดความพึงพอใจ^{๖๖}

๑๓. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมยังขาดเงินทุนในการพัฒนาใน เรื่องความเป็นสัปปายะด้านต่างๆเช่น อาคาร สถานที่ อาหาร บุคลากร อุปกรณ์ เป็นต้น ให้เพียงพอ^{๖๗}

๑๔. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเจ้าสำนักเจ้าอาวาสยังไม่ให้ ความใส่ใจเท่าที่ควรต่อการร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาขับเคลื่อนให้เป็นเครือข่ายร่วมกัน^{๖๘}

^{๖๒} สัมภาษณ์ นายประดับ โปธิกาญจนวัติน, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ คุณเพลินพิศ สีพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนาเฉลิม เกียรติสมเด็จนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ(WBTV) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงสิริถาวร, ไวยาวัจกร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระภิกษุณาเชมคุณ วิ.(สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินบุตโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาส วัดสี่กุก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมโล (รุ่ง สุขุมโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑๕. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสภาพทั่วไปบางสำนักเจ้าอาวาสยังไม่มีการส่งเสริมสมาชิกให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเป็นเครือข่ายร่วมกันอย่างจริงจัง^{๖๙}

๑๖. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมยังขาดการประเมินและติดตามการทำงานที่ผ่านมาว่าผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมมีความสำเร็จและมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างที่ต้องมาแก้ไขต่อไป^{๗๐}

๑๗. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสภาพทั่วไปของแต่ละสำนักมีกฎระเบียบสืบทอดต่อกันมาตามครูบาอาจารย์ไม่มีการยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบันจึงทำให้ผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมลดน้อยลง^{๗๑}

๑๘. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมยังขาดพระวิปัสสนาจารย์ที่สอนปฏิบัติเก่งๆที่สามารถทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมเกิดความเลื่อมใสและดึงคนเข้ามาวัดมากขึ้น^{๗๒}

๑๙. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสภาพทั่วไปนั้นเจ้าสำนักหรือเจ้าอาวาสยังเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดของวัดไม่ค่อยมีการตั้งคณะกรรมการขึ้นมารับผิดชอบในงานบริหารทั้งภายในและงานภายนอกบางครั้งมีการบริหารผิดพลาดโดยไม่มีเจตนาทำให้การบริหารงานส่วนรวมเสียหายไปด้วย^{๗๓}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปอุปสรรคของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเจ้าสำนักได้รับการถ่ายทอดมาจากอาจารย์อย่างไรก็ยึดถือปฏิบัติตามครูและอาจารย์ของตนเอง จึงหาความเป็นรูปลักษณะที่ชัดเจนเป็นแบบอย่างเดียวกันของทุกสำนักไม่ได้สำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักมีพื้นฐานประสบการณ์ความพร้อมด้านต่างๆไม่เหมือนกันมีผลต่อการจัดสถานที่การปรับรูปแบบวิธีการในการปฏิบัติธรรม ขาดความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชนทำให้การปฏิบัติธรรมขาดความมั่นคง สำนักปฏิบัติธรรมสร้างความพึงพอใจให้ประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรมไม่ดีพอขาดความรู้ความสามารถฝึกอบรมในเรื่องการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้องขาดความไว้วางใจขาดความเคารพและศรัทธาส่วนใหญ่จะไม่ได้นั่งคุยกันระหว่างสำนักกับสำนักขาดความเป็นหนึ่งเดียวของสำนักปฏิบัติธรรมขาดการเป็นศูนย์กลางที่จะกระจายด้านข้อมูลข่าวสารของสำนักปฏิบัติธรรมไปสู่ประชาชนปัญหาอีกประการหนึ่งคือตัวเจ้าอาวาสที่รับนโยบายจากคณะสงฆ์มาจะต้องมาขับเคลื่อนการทำงานหรือการปฏิบัติในวัดอย่างไร มีบุคลากรหรือไม่ มีเงินทุนที่จะบริหารหรือไม่เพราะบางวัดที่เป็นวัดขนาดเล็กอาจยังขาดบุคลากรในการดำเนินงานโดยส่วนใหญ่ก็จะขอความร่วมมือจากชาวบ้าน

^{๖๙} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐปบุชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ นางนฤดี น้อยศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์ คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์ คุณสาส์ อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัดแต่ก็มาอาจช่วยได้ตลอดเวลาแม้แต่ชาวบ้านที่เข้ามาปฏิบัติธรรมเองก็ยังคงเป็นกลุ่มเดิมจำนวนเท่าเดิมไม่มีการขยายหรือการประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนภายนอกได้รับรู้ว่ามีวัดจัดกิจกรรมอะไรบ้างเพราะไม่มีบุคลากรทางการเผยแผ่มาช่วยขับเคลื่อนให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และแต่ละสำนักก็มีกฎระเบียบสืบทอดต่อกันมาตามครูบาอาจารย์ไม่มีการยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน เป็นต้น

ตารางที่ ๔.๔ สรุปสภาพทั่วไปอุปสรรคของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมขึ้นอยู่กับเจ้าสำนัก ยึดถือปฏิบัติตามครูบาอาจารย์	๓	๒,๘,๙
๒) สำนักปฏิบัติธรรมมีพื้นฐานประสบการณ์ ความพร้อมด้านต่างๆไม่เหมือนกันมีผลต่อการ แบบวิธีการในการปฏิบัติธรรม	๓	๑,๑๙,๑๒
๓) ขาดความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชนทำให้การ ปฏิบัติธรรมขาดความมั่นคง	๓	๕,๗,๑๓
๔) สำนักปฏิบัติธรรมสร้างความพึงพอใจให้ประชาชน ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมไม่ดีพอ	๒	๙,๖
๕) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมขาดความรู้ ความสามารถอบรมการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง	๒	๒๒,๑๖
๖) ขาดความเป็นหนึ่งเดียวของสำนักปฏิบัติธรรม ขาดการเป็นศูนย์กลางที่จะกระจายด้านข้อมูลข่าวสาร	๒	๑๑,๑๔
๗) รับนโยบายจากคณะสงฆ์มาขับเคลื่อนการทำงาน แต่ไม่มีบุคลากรหรือเงินทุนที่จะบริหาร	๒	๒๒,๔
๘) กฎระเบียบไม่มียืดหยุ่นให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน	๑	๑๕
๙) ไม่มีการตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในงานบริหาร	๑	๑๗

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึงลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

สภาพทั่วไปและปัญหาของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

ปัจจัยภายใน		ปัจจัยภายนอก	
จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
<ul style="list-style-type: none"> - แต่งตั้งและมีพระวิปัสสนาจารย์อยู่ประจำ เป็นผู้ดูแลการปฏิบัติงาน - สถานที่มีความสะอาด สะอาด - มีคนบริหารจัดการในการดูแล - มีห้องพัก ห้องน้ำ โรงครัวพร้อมรองรับผู้ปฏิบัติ - สนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนา - หลักธรรม ตรงตามทีพระพุทธรเจ้าสอน - จัดแยกอบรมปฏิบัติธรรม ผู้ใหญ่และเด็ก - สำนักปฏิบัติมีการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานผู้ปฏิบัติ - มีแผนงานในสำนักชัดเจนและครอบคลุมงาน - เจ้าสำนักดูแลประสานงานและติดตามงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักปฏิบัติธรรมต้นแบบมีน้อย - การบริหารตามแนวที่ครูบาอาจารย์ที่สืบต่อกันมา - การบริหารเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมยังไม่ชัดเจน - พระวิทยากร พระวิปัสสนาจารย์มีประสบการณ์น้อย - นโยบายส่วนใหญ่เป็นไปตามดำริของเจ้าอาวาส - มีตารางเวลากิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมไม่ชัดเจน - ขาดห้องพยาบาลเบื้องต้นของการปฐมพยาบาล - ไม่ค่อยมีการปรับปรุงกฎระเบียบของสำนัก - ไม่ค่อยมีการติดต่อเชื่อมโยงซึ่งกันและส่งเสริมช่วยเหลือกัน - ขาดคณะกรรมการมาช่วยกันทำงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุน - คำสอนถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา - การเผยแพร่หลักธรรมผ่านทางสื่อสารสนเทศ - รูปแบบสถานที่สำนักปฏิบัติธรรมมีสัปปายะ - มีความพร้อมสถานที่พัก ห้องน้ำ โรงครัว - มีบริหารจัดการดีมีกฎระเบียบที่ชัดเจน - มีการส่งเสริมร่วมมือกันช่วยเหลือกัน - ใส่ใจในกฎระเบียบของคณะสงฆ์มากขึ้น - ทำทะเบียนประวัติพื้นฐานของผู้ปฏิบัติ - ประเมินความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคงานที่ทำ 	<ul style="list-style-type: none"> - การบริหารสำนักขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักยึดถือปฏิบัติตามครูบาอาจารย์ - สำนักปฏิบัติธรรมมีพื้นฐาน ความพร้อมด้านต่างๆไม่เหมือนกัน มีผลต่อวิธีการในการปฏิบัติธรรม - ขาดความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชน ขาดความมั่นคง - สำนักปฏิบัติธรรมให้ความพึงพอใจประชาชนผู้ปฏิบัติธรรมยังไม่ดีพอ - เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมขาดความรู้ความสามารถอบรมปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง - ขาดความเป็นหนึ่งของสำนักปฏิบัติธรรม - ขาดการเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร - รับนโยบายจากคณะสงฆ์มาขับเคลื่อนแต่ไม่มีบุคลากรเงินทุนจะบริหาร

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงสภาพทั่วไปและปัญหาของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

๔.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔.๒.๑ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดการบริหารปัจจัย 4m's

๑) ด้านการบริหารบุคคล (Man)

๑. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแต่ละสำนักมีพื้นฐานประสบการณ์และความพร้อมด้านต่างๆ ไม่เหมือนกัน การจัดสถานที่การปรับรูปแบบ และวิธีการในการปฏิบัติธรรมให้เป็นไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่แต่ละชุมชน การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมจึงต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก คือ เจ้าสำนัก ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ บุคลากรมีศรัทธา ปสาทะและทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน พระวิปัสสนาจารย์ให้ความสำคัญและสนับสนุนส่งเสริมการประสานร่วมมือความช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรเครือข่ายต่างๆ มีการประชุมวางแผนการทำงาน มีการมอบหมายสั่งการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้^{๗๔}

๒. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่มีบุคลากรที่เป็นทายาทต่อเนื่องเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้าเจ้าสำนักเก่งคนเดียวและไม่มีทายาทสืบทอดต่อไปสำนักนั้นจะไม่มีคามมั่นคงเพราะไม่ได้สร้างทายาท การสร้างทายาทคือการปลูกฝังศีล ปลูกฝังธรรม ยิ่งเจ้าสำนักสามารถปลูกฝังทายาทได้มากเท่าไร นับเป็นศักยภาพของสำนักนั้นที่จะมีทายาทสืบทอดเพราะมนุษย์เรามีความเจ็บป่วยมีเวลาไม่เหมือนกัน หรือมีเวลาที่แตกต่างกันเมื่อเราสร้างทายาทได้แล้วก็ให้ทายาทเหล่านั้นทำหน้าที่สืบทอดจากเราถึงแม้การทำหน้าที่อาจจะไม่สมบูรณ์แต่ถ้าเรายังอยู่เบื้องหลังก็คอยแนะนำสิ่งที่ขาดตกบกพร่องเพื่อช่วยเติมเต็มให้การทำงานเกิดความสมบูรณ์ขึ้น^{๗๕}

๓. บุคลากรยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานจำเป็นต้องสรรหาบุคลากรด้วยการฝึกพระในวัดแต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่พร้อมปฏิบัติหน้าที่สั่งสอนญาติโยมได้เพราะการที่พระสงฆ์จะทำหน้าที่พระวิปัสสนาจารย์ได้ต้องใช้ระยะเวลาฝึกฝนตนเองเป็นเวลานานหลายปีเพื่อสั่งสมความรู้และสามารถนำมาสั่งสอนประชาชนให้รู้และเข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้องได้^{๗๖}

๔. การจัดฝึกอบรมบุคลากรให้เก่งมีความสามารถกำหนดความรับผิดชอบให้คนเหมาะสมกับงาน^{๗๗}

๕. บุคลากรที่ได้จากพระภิกษุสามเณรภายในวัดที่ได้สร้างหรือฝึกอบรมขึ้นมาและพระสงฆ์จากวัดวัดอื่นที่รู้จักมักคุ้นมาช่วยงานกันบ้างเป็นครั้งคราว^{๗๘}

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพปฏิภต กตสาโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, กันยายน ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระณามไตรโลก (สมคิด จินตยโส), รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑ เจ้าอาวาสวัดบรมวงศัศรวรารามวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมมาโล (รุ่ง สุขุมมาโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระราชธานินทราจารย์ (สุชาติ ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก เจ้าอาวาสวัดกษัตราธิราชวรวิหาร, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์ (จิริยุท อดิฉนโท), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๖. บุคคลากรหรือพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถอบรมสั่งสอนการปฏิบัติธรรมได้ถูกต้องเข้าใจง่ายมีบุคลากรเพียงพอในการทำหน้าที่ต่างๆ^{๗๙}

๗. สำหรับวิทยาการจะมีพระนิสิตจาก มจร. มาช่วยงานร่วมกับพระสงฆ์ที่วัดและวิทยาการที่ผ่านการอบรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมถึงพระวิปัสสนาจารย์มาช่วยในการอบรม^{๘๐}

๘. การบริหารบุคลากรเป็นเรื่องที่ยากที่สุดเพราะเป็นเรื่องที่อ่อนไหวและละเอียดอ่อนที่สุดจะต้องใช้ทั้งหลักรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ หลักจิตวิทยาและปรัชญามาใช้ทุกระบวนการของศาสตร์ทั้งหมดนี้มาใช้มาใช้ทั้งสิ้น เพราะคนนั้นเป็นสิ่งที่ชีวิตที่มีพื้นฐานทางจิตใจที่ต่างกันการที่จะให้คนหลายๆ คนที่มาอยู่ร่วมกันมาทำงานร่วมกันนั้นหมายความว่าต้องมีการใช้หลักการใช้คำพูดใช้ความรักความเมตตาถึงจะทำให้กระบวนการหรือกองทัพบกของคนที่จะทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาเดินไปข้างหน้าได้^{๘๑}

๙. บุคลากรในแต่ละส่วนงานที่รับผิดชอบต้องมีความจริงใจและเสียสละในการรับผิดชอบหน้าที่ของตน โดยให้ความสำคัญกับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติให้เปรียบเสมือนสำนักปฏิบัติเป็นบ้านหลังที่สองของตน ช่วยกันพัฒนาส่งเสริมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป^{๘๒}

๑๐. บุคลากรต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะตัวและมีความพร้อมอยู่ตลอดเวลาเพื่อรองรับผู้ที่มาปฏิบัติธรรม^{๘๓}

๑๑. ปัญหาจะมีหรือไม่คงต้องเริ่มจากตัวเจ้าอาวาสที่รับนโยบายจากคณะสงฆ์มาจะต้องมาขับเคลื่อนการทำงานหรือการปฏิบัติในวัดอย่างไรมีบุคลากรหรือไม่^{๘๔}

๑๒. สำนักปฏิบัติธรรมขาดบุคลากรที่จะมาช่วยบริหารจัดการงบประมาณในสำนักก็น้อย กิจกรรมการปฏิบัติธรรมของญาติโยมก็เป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องจะมีการปฏิบัติธรรมเฉพาะวันพระโดยมีญาติโยมมาค้างคืนคือศีลอุโบสถและทำรายงานส่งจังหวัดทุกปี^{๘๕}

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระพิพัฒนศาสนกิจวิธาน (ประยูร สุทธิปัญโญ), เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินปุตโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสี่กุก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์ คุณเพลินพิศ สีพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนาเฉลิมเกียรติสมเด็จพระบรมราชินีนาถ(WBTV) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์ ท.พ.ญ อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ, ประธานชมรมกัลยาณธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรณิ ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงสิริถาวร, ไวยาวัจกร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานุกโยค (ประสิทธิ์ กตปัญโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑๓. วัดต้องมีความพร้อมทั้งเรื่องบุคลากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีห้องพยาบาล และมีพยาบาลหรือจิตอาสาประจำในกรณีที่มีผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมากเพื่อไว้รองรับเหตุฉุกเฉิน^{๘๖}

๑๔. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมต้องรู้ว่าบุคลากรในสำนักของตนมีความสามารถในด้านใดและจัดสรรหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละบุคคลให้ชัดเจน^{๘๗}

๑๕. บุคลากรที่มาช่วยงานของวัดต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เสียสละอุทิศตนทำงานด้วยใจโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนทำด้วยใจโดยผู้ที่เข้ามาช่วยเหลือต้องมีความพร้อมทางฐานะความเป็นอยู่ของตนเองในทุกด้าน^{๘๘}

๑๖. บุคลากรซึ่งจะเป็นพระสงฆ์หรือฆราวาสเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ สามารถเป็นวิทยากรในการอบรมสั่งสอนสามารถให้ความรู้แก่ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมได้^{๘๙}

๑๗. ปัจจัยสำคัญคือเจ้าอาวาสต้องเป็นที่ศรัทธาของชุมชนรอบข้างและผู้ที่เข้ามาปฏิบัติที่เดินทางมาจากที่อื่นเมื่อเกิดความศรัทธาแล้วความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ก็จะตามมา^{๙๐}

๑๘. สภาพแวดล้อมเริ่มต้นตั้งแต่วัดบุคคลผู้บริหารวัดหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความร่วมมือรวมถึงชุมชน^{๙๑}

๑๙. ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานในทุกด้าน ซึ่งจะทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นและมีกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายของสำนักปฏิบัติธรรม ปัจจัยสำคัญในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมนั้นด้านความพร้อมในเรื่องอาหารถือว่าเป็นสิ่งสำคัญประการแรกคืออาหารต้องเพียงพอต่อผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม มีโรงทานที่สะอาดมีความพร้อมในการให้บริการแก่ผู้คนที่จำนวนมากไม่แออัดมีเจ้าหน้าที่ดูแลทั่วถึง^{๙๒}

^{๘๖} สัมภาษณ์ นางนฤดี น้อยศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐูปูชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์ คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๑} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมฺโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๒๐. ปัจจัยทางด้านการบริหารเท่าที่มองเห็นจะมีอยู่ คือ การจัดบุคลากรที่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการและรองรับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม^{๙๓}

สรุปได้ว่า การบริหารบุคลากรเป็นเรื่องที่ยากที่สุดเพราะเป็นเรื่องที่อ่อนไหวและละเอียดอ่อนที่สุดจะต้องใช้ทั้งหลักรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ หลักจิตวิทยาและปรัชญามาใช้ทุกกระบวนการของศาสตร์ทั้งหมดนี้มาใช้มาใช้ทั้งสิ้นการจัดบุคลากรที่ช่วยในการบริหารจัดการและรองรับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมต้องรู้ว่าบุคลากรในสำนักของตนมีความสามารถในด้านใด และจัดสรรหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละบุคคลให้ชัดเจนสำนักปฏิบัติธรรมที่มีบุคลากรที่เป็นทายาทต่อเนื่องเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้าเจ้าสำนักเก่งคนเดียวและไม่มีทายาทสืบทอดยิ่งเจ้าสำนักสามารถปลุกฝังทายาทได้มากเท่าไรนับเป็นศักยภาพของสำนักนั้นที่จะมีทายาทสืบทอด เพราะคนนั้นเป็นสิ่งที่ชีวิตที่มีพื้นฐานทางจิตใจที่ต่างกัน การที่จะให้คนหลายๆ คนที่มาอยู่ร่วมกันมาทำงานร่วมกันนั้นหมายความว่าต้องมีการใช้หลักการใช้คำพูดใช้ความรักความเมตตาถึงจะทำให้กระบวนการหรือกองทัບของคนที่จะทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาเดินไปข้างหน้าได้ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานในทุกด้านซึ่งจะทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นและมีกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายของสำนักปฏิบัติธรรมเจ้าสำนักต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานในทุกด้าน ซึ่งจะทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นและมีกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายของสำนักปฏิบัติธรรม ปัจจัยสำคัญในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมนั้นด้านความพร้อมในเรื่องอาหารถือว่าเป็นสิ่งสำคัญประการแรกคืออาหารต้องเพียงพอต่อผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม มีโรงทานที่สะอาดมีความพร้อมในการให้บริการ เป็นต้น

^{๙๓} สัมภาษณ์ คุณกรรณภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๕ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดการบริหารปัจจัย (4m's) ด้านบุคคล

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) สำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักมีพื้นฐานประสบการณ์และความพร้อมด้านต่างๆไม่เหมือนกันการบริหารสำนักจึงต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอก มีการประชุมวางแผนการทำงานที่ชัดเจน	๕	๑,๑๐,๗,๒๒,๑๘
๒) สำนักปฏิบัติธรรมต้องสร้างบุคลากรเป็นทายาทต่อเนื่องเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้เกิดความมั่นคง	๒	๒,๑๒
๓) บุคลากรยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน จำเป็นต้องสรรหาบุคลากรด้วยการฝึกอบรม	๓	๔,๓,๘
๔) การบริหารบุคลากรเป็นเรื่องที่ยากที่สุดจะต้องใช้ทั้งหลักรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ หลักจิตวิทยา และปรัชญามาใช้ทุกระบวนการ	๓	๑๙,๒๑,๑๔
๕) บุคลากรในแต่ละส่วนงานต้องมีความจริงใจ เสียสละและรับผิดชอบหน้าที่ของตน	๓	๒๐,๑๕,๑๓
๖) สำนักปฏิบัติธรรมขาดบุคลากรที่จะมาช่วยบริหารจัดการ	๑	๙
๗) เจ้าอาวาสต้องเป็นที่ศรัทธาของชุมชน รอบข้างและผู้เข้ามาปฏิบัติ	๒	๑๖,๕
๘) ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานในทุกด้าน	๑	๑๗

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายเลขลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๒) ด้านการเงิน (Money)

๑. ปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานคือต้องมีทุนเป็นหลักในการดำเนินงานเพราะนโยบายหลักของสำนักปฏิบัติธรรมคือจะไม่เรียกร้องค่าใช้จ่ายใดๆ จากผู้ที่เข้ามาปฏิบัติ นอกจากผู้มีจิตศรัทธาสนับสนุนเงินทุนไว้และก็ได้รับบริจาคจากญาติโยมสำหรับวิทยากรจะมีพระนิสิตจาก มจร. มาช่วยงานร่วมกับพระสงฆ์ที่วัด และวิทยากรที่ผ่านการอบรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมถึงพระวิปัสสนาจารย์มาช่วยในการอบรม^{๙๔}

๒. ปัจจัยหรือเงินทุนส่วนใหญ่ได้รับบริจาคจากญาติโยมที่มีจิตศรัทธาเพราะการสนับสนุนจากภาครัฐมีน้อยมาก^{๙๕}

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรารักษ์ (ประยูร ชินปุตโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสีรุก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์ พระราชธานินทรจารักษ์ (สุชาติ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก เจ้าอาวาสวัด กษัตริราชวรวิหาร, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๓. งบประมาณส่วนใหญ่ของสำนักปฏิบัติธรรมได้รับบริจาคจากญาติโยมที่มีจิตศรัทธา สถานที่ สะอาด สงบ มีที่พักพร้อมอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร มีพร้อมที่จะรองรับผู้มาปฏิบัติ^{๙๖}

๔. สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีการจัดระบบการบริหารด้านงบประมาณภายในสำนักงานอย่างชัดเจน^{๙๗}

๕. การประชาสัมพันธ์และดำเนินการปฏิบัติธรรมเป็นประจำและต่อเนื่องมีการรายงานผล ประเมินผลการปฏิบัติงาน เผยแพร่สู่สังคมสาธารณชนมีการจัดทำงบประมาณบัญชีการใช้จ่าย สามารถตรวจสอบได้^{๙๘}

๖. ผลกระทบด้านงบประมาณจะขึ้นอยู่กับว่าเราจะต้องทำอะไรมากน้อยแค่ไหน เช่น เราต้องการจัดกิจกรรมอะไรที่ใหญ่เกินตัวแต่งบประมาณไม่เพียงพอก็จะเกิดความเดือดร้อนกับตนเอง จึงต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไปตามสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน^{๙๙}

๗. เรื่องของงบประมาณเป็นส่วนสำคัญเพราะในสำนักปฏิบัติธรรมเมื่อมีการรับบริจาค ต้องมีการทำบัญชีที่ชัดเจนเพราะถ้าเป็นงบประมาณที่ช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ จะต้องมีความโปร่งใสชัดเจนเพราะการดูแลบัญชีค่าใช้จ่ายของวัดในปัจจุบันเป็นเรื่องสำคัญ^{๑๐๐}

๘. ปัจจัยเรื่องงบประมาณค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ได้มาจากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธาอีก ส่วนหนึ่งถ้ามีองค์กรของรัฐหรือหน่วยงานต่างๆ ช่วยสนับสนุนตรงนี้จะป็นต้นทุนให้กับวัดได้เป็นอย่างดี ถ้าเป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ก็ต้องไปช่วยเหลือสำนักปฏิบัติธรรมที่ยังขาดแคลนทุนทรัพย์^{๑๐๑}

๙. งบประมาณถือเป็นส่วนสำคัญในการบริหารพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ได้มาจากญาติโยมที่มีจิตศรัทธาในตัวท่านเจ้าสำนักส่วนราชการมีงบประมาณมาสนับสนุนเล็กน้อย^{๑๐๒}

๑๐. งบประมาณที่จะสนับสนุนสำนักปฏิบัติธรรมทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อาจจะมีบ้างที่มาสนับสนุนในส่วนนี้แต่เป็นส่วนน้อยไม่เพียงพอในการบริหารจัดการส่วนใหญ่ทาง

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์ (จิริยุทธ์ อธิฉนโท), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์ พระพิพัฒนศาสนกิจวิธาน (ประยูร สุทธิบุญโญ), เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพปฎล กตสาโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค (ประสิทธิ์ กตบุญโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐูปบูชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สำนักปฏิบัติธรรมจะได้งบประมาณมาจากการบริจาคของญาติโยมที่มีจิตศรัทธาหรือผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมเสียเป็นส่วนใหญ่^{๑๐๓}

๑๑. งบประมาณเป็นส่วนสำคัญลำดับต้นๆของการบริหารเพราะต้องยอมรับว่าการที่เราจะทำงานให้ได้ผลเราจะต้องมีงบประมาณเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในสำนักปฏิบัติธรรมหลายๆที่มีปัญหาเรื่องงบประมาณแต่ถามว่างบประมาณนั้นหายากได้ไม่ยากถ้าสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นและศรัทธานั้นเสมอกับปัญญางบประมาณก็เกิดขึ้นได้แต่จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความศรัทธาของประชาชน ในส่วนของงบประมาณนั้นอาจจะมาจากหน่วยงานที่กำกับดูแลอยู่อย่างเช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาองค์การเอกชนที่มีงบประมาณส่งเสริมพระพุทธศาสนาหรืออาจจะมาจากชุมชนโดยรอบวัดก็ถือว่าเป็นงบประมาณทั้งสิ้น^{๑๐๔}

๑๒. เงินต้นทุนซึ่งเป็นปัจจัยหลักได้รับการสนับสนุนจากศรัทธาของประชาชนที่เข้าปฏิบัติธรรมต้องจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้^{๑๐๕}

๑๓. เงินทุนในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร ด้านที่พักให้เพียงพอต่อผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมล้วนต้องมีเงินทุนสนับสนุนทั้งสิ้น^{๑๐๖}

๑๔. ปัจจัยสำคัญคือด้านการเงินต้องมีความพร้อมทั้งในเรื่องการซ่อมบำรุงระบบไฟฟ้า ประปาสาธารณูปโภคต่างๆ ภายในวัดรวมถึงห้องน้ำห้องส้วมที่มีมาตรฐานเพื่อรองรับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมซึ่งว่าจะต้องพึ่งพาตนเองในเรื่องการเงินและหน่วยงานราชการไม่มีงบประมาณสนับสนุนในด้านนี้สำหรับการปฏิบัติธรรมถึงจะมีก็เป็นส่วนน้อย ดังนั้นเงินจึงถือเป็นปัจจัยอันดับต้นๆ ในการจัดการงานในทุกด้าน^{๑๐๗}

๑๕. บางวัดที่เป็นวัดขนาดเล็กไม่มีเงินทุนที่จะบริหารเพราะอาจยังขาดบุคลากรในการดำเนินงานโดยส่วนใหญ่ก็จะขอความร่วมมือจากชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัดแต่ก็มาอาจช่วยได้ตลอดเวลา^{๑๐๘}

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ คุณเพลินพิศ สีบพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา เฉลิมเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ(WBTV) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตราชบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ คุณกรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ นางนฤดี น้อยศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงสิริถาวร, ไวยาวัจกร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สรุปได้ว่า งบประมาณเป็นส่วนสำคัญลำดับต้นๆ ของการบริหารเพราะต้องยอมรับว่าการที่เราจะทำงานให้ได้ผลเราจะต้องมีงบประมาณเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญเงินทุนในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร ด้านที่พักให้เพียงพอต่อผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมล้วนต้องมีเงินทุนสนับสนุนทั้งสิ้นงบประมาณที่จะสนับสนุนสำนักปฏิบัติธรรมทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติอาจจะมีบ้างที่มาสนับสนุนในส่วนนี้แต่เป็นส่วนน้อยไม่เพียงพอในการบริหารจัดการงบประมาณส่วนใหญ่ของสำนักปฏิบัติธรรมได้รับบริจาคจากญาติโยมที่มีจิตศรัทธา สถานที่ สะอาด สงบ มีที่พักพร้อมอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร มีพร้อมที่จะรองรับผู้มาปฏิบัติสำนักปฏิบัติธรรมเมื่อมีการรับบริจาคต้องมีการทำบัญชีที่ชัดเจนเพราะถ้าเป็นงบประมาณที่ช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีความโปร่งใสชัดเจน เพราะการดูแลบัญชีค่าใช้จ่ายของวัดในปัจจุบันเป็นเรื่องสำคัญ เป็นต้น

ตารางที่ ๔.๖ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามแนวคิดการบริหาร ปัจจัย (4M) ด้านงบประมาณ

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) การดำเนินงานจะต้องมีทุนสำรองเป็นหลักของสำนักปฏิบัติธรรม	๔	๗,๘,๑๕,๑๘
๒) เงินทุนส่วนใหญ่ได้รับบริจาคจากญาติโยมที่มีจิตศรัทธา	๕	๓,๑๓,๑๔,๑๗,๑๙
๓) สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีการจัดระบบการบริหารด้านงบประมาณที่ชัดเจน	๒	๑๐,๙
๔) การประชาสัมพันธ์ต้องดำเนินการปฏิบัติธรรมเป็นประจำและต่อเนื่องจึงมีเงินทุน	๑	๑
๕) งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีความโปร่งใสชัดเจน ตรวจสอบได้	๑	๑๒
๖) เงินสนับสนุนจากศรัทธาของประชาชนต้องจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นระบบ	๑	๒๑
๗) วัดขนาดเล็กไม่มีเงินทุนที่จะบริหารจัดการต้องขอความร่วมมือ	๑	๒๒

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายเลขลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)

๑. ปัจจุบันสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ยังใช้วัสดุอุปกรณ์ของเดิมที่มีอยู่ยังไม่มีการจัดหาเพิ่มเติม^{๑๐๙}
๒. อุปกรณ์ ต้องมีให้พร้อม รวมถึงสื่อการเผยแพร่ต่างๆ ก็ต้องให้สอดคล้องกับยุคสมัย^{๑๑๐}
๓. สถานที่ในสำนักปฏิบัติต้องร่มรื่นต้องร่มรื่น ที่พักสะอาดปัจจัยหลักคือต้องมีคนมาปฏิบัติโดยเริ่มจากน้อยไปหามากทุนใช้แบบเศรษฐกิจพอเพียงวัสดุอุปกรณ์ มีเหมาะสมกับสภาพ^{๑๑๑}
๔. ด้านการจัดเตรียมอาหารที่พัก ที่นอน ห้องน้ำ ทางวัดมีความพร้อมในการรองรับตามจำนวนที่ทางวัดกำหนด^{๑๑๒}
๕. วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ของสำนักปฏิบัติธรรมต้องมีทุกอย่างครบ เช่น เครื่องเสียง โปรเจคเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร คอมพิวเตอร์ เป็นต้น^{๑๑๓}
๖. ดังนั้นจึงต้องหมั่นตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ภายในสำนักปฏิบัติธรรม เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้า อุปกรณ์สำนักงาน เป็นต้น เพื่อให้มีความพร้อมในการใช้งานอยู่ตลอดเวลา^{๑๑๔}
๗. วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมที่จำเป็นต้องมีให้เพียงพอจัดให้เป็นระบบระเบียบ มีการจัดการให้เป็นระบบเป็นหมวดหมู่สะดวกในการใช้งาน สื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการถ่ายทอดการปฏิบัติธรรมก็ควรให้เหมาะสม รวมทั้งมุ้ง หมอน ที่นอน และอุปกรณ์ทำครัวต้องมีเพียงพอแก่ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม^{๑๑๕}
๘. วัสดุอุปกรณ์จะต้องมีความพร้อมเพราะบางสำนักที่จัดปฏิบัติธรรมเป็นปกติก็จะมีปัญหาในเรื่องนี้แต่บางสำนักจัดโครงการโดยมีเด็กเข้ามาปฏิบัติธรรมจะต้องมีความพร้อมทั้งอุปกรณ์และสื่อการสอน^{๑๑๖}
๙. ต้องมีความพร้อมทั้งด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องใช้เพียงพอสำหรับผู้เข้ามาปฏิบัติ^{๑๑๗}

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์ (จิรยุทธ์ อธิฉนฺโท), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระราชธานินทร์ทราจารย์ (สุชาติ ฐานิสฺโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก เจ้าอาวาสวัดกษัตราธิราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค (ประสิทธิ์ กตปุณฺโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมมาโล (รุ่ง สุขุมมาโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรารักษ์ (ประยูร ชินปุตุโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสี่กุก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระพิพัฒน์ศาสนกิจวิธาน (ประยูร สุทธิปุณฺโญ), เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐปบุชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑๐. อุปกรณ์ทางการสื่อสารที่จะใช้ในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ญาติโยมที่สนใจในเรื่องการปฏิบัติธรรมได้รับรู้ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะใช้ระบบการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศได้แก่ อินเทอร์เน็ต ไลน์ และเฟสบุ๊ก เป็นต้น ถ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์สื่อสารด้านนี้ก็จะทำให้การเผยแพร่ข้อมูลในสำนักปฏิบัติธรรมขยายกว้างออกไปได้เร็วขึ้น^{๑๑๘}

๑๑. สร้างสถานปฏิบัติธรรมให้เพียงพอเตรียมพร้อมรองรับผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่สำนักปฏิบัติธรรมจะต้องเตรียมพร้อม^{๑๑๙}

๑๒. ในส่วนของอุปกรณ์ต่างๆ นั้นก็จะได้มาจากงบประมาณของทางสำนักปฏิบัติธรรมเสียเป็นส่วนใหญ่ หรืออาจจะมาจากความศรัทธาขององค์กรหรือญาติโยมบริจาคให้^{๑๒๐}

๑๓. วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ต้องมีพร้อมเพื่อรองรับผู้ที่มาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมากได้^{๑๒๑}

สรุปได้ว่า อุปกรณ์ที่ใช้ในสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความสำคัญในอันดับแรก คือ อุปกรณ์ทางการสื่อสารที่จะใช้ในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ญาติโยมที่สนใจในเรื่องการปฏิบัติธรรมได้รับรู้ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะใช้ระบบการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศได้แก่ อินเทอร์เน็ต ไลน์และเฟสบุ๊ก เป็นต้น ทำให้การเผยแพร่ข้อมูลในสำนักปฏิบัติธรรมขยายกว้างออกไปได้เร็วขึ้นมีการจัดการให้เป็นระบบเป็นหมวดหมู่ สะดวกในการใช้งานสื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการถ่ายทอดการปฏิบัติธรรมก็ควรให้เหมาะสม รวมทั้งมุ้ง หมอน ที่นอน และอุปกรณ์ทำครัวต้องมีเพียงพอแก่ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม ต้องหมั่นตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ภายในสำนักปฏิบัติธรรม เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้า อุปกรณ์สำนักงาน เป็นต้น เพื่อให้มีความพร้อมในการใช้งานอยู่ตลอดเวลา เป็นต้น

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ คุณสาลี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ คุณกรรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ คุณเพลินพิศ สีพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา เฉลิมเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ(WBTV) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๗ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดการบริหารปัจจัย (4m's) ด้านวัสดุอุปกรณ์

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) ปัจจุบันสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ ยังใช้วัสดุอุปกรณ์ของเดิม	๑	๘
๒) อุปกรณ์ ต้องมีให้พร้อมสอดคล้องกับยุคสมัย	๑	๓
๓) ทุนใช้แบบเศรษฐกิจพอเพียงวัสดุอุปกรณ์ มีเหมาะสมกับสภาพ	๒	๙,๑๙
๔) การจัดเตรียมอาหารที่พัก ที่นอน ห้องน้ำ ทางวัดมีความพร้อมในการรองรับ	๔	๔,๑๔,๑๘,๒๑
๕) มีวัสดุอุปกรณ์ เช่น เครื่องเสียง โปรเจคเตอร์ เครื่องถ่ายสาร คอมพิวเตอร์ ต้องมีพร้อม	๓	๗,๑๐,๑๒
๖) ระบบการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศได้แก่ อินเทอร์เน็ต โลก และเฟสบุ๊ก เป็นต้น เพื่อใช้ในด้านประชาสัมพันธ์	๒	๑๓,๑๗

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึงลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๔) ด้านการจัดการ (Management)

๑. ทุกวันนี้สำนักปฏิบัติธรรมได้ญาติโยมเข้ามาปฏิบัติธรรมจากความต้องการของญาติโยมเองไม่ได้มีการติดต่อประสานงานหรือมีการประชาสัมพันธ์แต่อย่างใดจึงกลายเป็นการขาดความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชนทำให้การปฏิบัติธรรมแก้ไขโดยสร้างกลไกการจัดการและองค์ความรู้^{๑๒๒}

๒. การทำงานอาจจะมีความหนักบ้างเบาบ้างเหตุเพราะบุคลากรมีจำนวนน้อยแต่ก็สามารถทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้จากการช่วยเหลือจากบุคลากรจากภายนอกที่มีจิตอาสาเข้ามาช่วยเหลือกิจการภายในวัด^{๑๒๓}

๓. สำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักต้องมีความเป็นสปปายะ อาคาร สถานที่ สะอาด สะดวก น่ารื่นรมย์มีความเป็นระเบียบเพียงพอกับการรับรองผู้ที่เข้ามาปฏิบัติ^{๑๒๔}

๔. การประชุมวางแผนการทำงานมีเป้าหมายที่ชัดเจน มอบหมายและสั่งการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้มีฐานข้อมูลและมีการขับเคลื่อนกิจกรรมต่อเนื่อง^{๑๒๕}

๕. การประชุมระดมความคิดโดยเจ้าสำนักเป็นผู้ตัดสินใจกำกับดูแลด้วยตัวเองมีการใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการทำงาน เช่น งานสอนผู้ปฏิบัติธรรม ต้องมีใจรักมีความสุขในการทำงานทุ่มเท

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมโล (รุ่ง สุขุมโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระพิพัฒน์ศาสนกิจวิธาน (ประยูร สุทธิบุญโญ), เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ พระราชธานินทรจารย์ (สุชาติ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก เจ้าอาวาสวัดกษัตราธิราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

พากเพียร อดสาหะ มีจิตใจที่ตั้งมั่นที่จะถ่ายทอดความรู้และต้องติดตามผลการปฏิบัติธรรมของญาติโยมตลอดเวลา^{๑๒๖}

๖. ระบบการทำงานที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้มีประสิทธิภาพ เช่น มีการประชุมวางแผนการทำงานมีการมอบหมายสั่งการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้มีการให้การศึกษอบรมพัฒนาติดตามช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจแก่บุคลากร^{๑๒๗}

๗. สภาพแวดล้อมเริ่มต้นตั้งแต่วัดบุคคลผู้บริหารวัดหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความร่วมมือรวมถึงชุมชนเช่นวัดที่ตั้งในเขตเทศบาลนั้นๆ ผู้บริหารเคยรับทราบหรือไม่ว่าในเขตปกครองของตนเองมีวัดที่เปิดเป็นสำนักปฏิบัติธรรมและเคยจับเจ้าหน้าที่เข้ามาปฏิบัติธรรมหรือไม่เพราะในการวางแผนดำเนินการของสำนักปฏิบัติธรรมเคยได้มีการพบปะพูดคุยกับฝ่ายผู้บริหารบ้านเมืองหรือไม่ เคยมีการเชิญมาร่วมพิธีต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่สำนักปฏิบัติธรรมจัดขึ้นหรือไม่ถ้ามีการพบปะพูดคุยกันอย่างจริงจังก็จะก่อให้เกิดความร่วมมือกันได้ไม่มากก็น้อย ทุกวันนี้สำนักปฏิบัติธรรมได้ญาติโยมเข้ามาปฏิบัติธรรมจากความต้องการของญาติโยมเองไม่ได้มีการติดต่อประสานงานหรือมีการประชาสัมพันธ์แต่อย่างใด จึงกลายเป็นการขาดความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชนทำให้การปฏิบัติธรรมขาดความมั่นคง^{๑๒๘}

๘. สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีคำสอนที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนามีสถานที่ร่มรื่นเหมาะสมมีความเป็นสัปปายะ มีบุคลากรช่วยกันดูแลประสานงานในด้านต่างๆ มีความพร้อมในทุกด้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม^{๑๒๙}

๙. สถานที่ในสำนักปฏิบัติต้องร่มรื่นต้องร่มรื่น ที่พักสะอาดปัจจัยหลักคือต้องมีคนมาปฏิบัติโดยเริ่มจากน้อยไปหามากทุนใช้แบบเศรษฐกิจพอเพียงวัสดุอุปกรณ์ มีเหมาะสมกับสภาพและในปัจจุบันสำนักปฏิบัติธรรมที่ขาดการสนับสนุนส่งเสริมด้านองค์ความรู้ขาดประสบการณ์^{๑๓๐}

๑๐. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ขาดความเป็นหนึ่งเดียว จึงขาดการเป็นศูนย์กลางที่จะกระจายด้านข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชนที่จะสามารถเลือกสถานที่ปฏิบัติได้ตามอัธยาศัยตามความชอบของตนเองจึงกลายเป็นว่าขึ้นอยู่กับความเชื่อถือของตัวเจ้าสำนักเองเสียเป็นส่วนใหญ่และยังขาดความเป็นเอกภาพในเรื่องของการบริหารจัดการ ซึ่งทางสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้มีความพยายามที่จะบริหารจัดการให้เป็นไปตามระเบียบของมหาเถรสมาคม คือมีการจัดประชุมเพื่อพูดคุยกันในทุก๒เดือนหรือ

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์ (จิรยุทธ์ อธิฉนฺโท), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพปฏิภณ กตสโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมฺโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระภาวนาเชมคุณ วิ.(สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานูโยค (ประสิทธิ์ กตปุณฺโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ในกรณีเร่งด่วนก็สามารถพูดคุยกันได้ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออีกประการหนึ่งก็คือยังขาดการจัดตั้ง ศูนย์กลางของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีคุณภาพ^{๑๓๑}

๑๑. คณะสงฆ์จัดให้มีองค์กรกลางจัดประชุมเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในกรณีเกิดปัญหาของ สำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งเพราะถ้าเกิดปัญหาหรือทำอะไรสอนอะไรไปผิดไปจากหลักธรรมคำสอน ทางพระพุทธศาสนาแล้วไม่มีการแก้ไขไม่มีองค์กรใดรับผิดชอบหรือปล่อยปะละเลยให้ปฏิบัติอยู่ เช่นนั้นอาจส่งผลกระทบต่อภาพรวมของคณะสงฆ์ได้^{๑๓๒}

๑๒. การจัดการต้องให้มีความโปร่งใสโดยเฉพาะผู้นำหรือเจ้าสำนักต้องมีความรู้ ความสามารถทางด้านศาสนาและมีความพร้อมในการบริหารงาน มีภาวะผู้นำสูง^{๑๓๓}

๑๓. มีการประชาสัมพันธ์ที่ดีมีการบริหารจัดการงานที่ดีเมื่อมีประชาชนมาติดต่อก็จะได้ ความรู้ มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกในการบริการเมื่อมีผู้มาติดต่อมีร้านค้าหรือร้านสหกรณ์ ภายในวัดเพื่อจัดจำหน่ายเสื้อผ้าให้แก่ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติแต่ไม่ได้เตรียมมาเพื่อความสะดวกในการจัดหา หรืออาจเป็นเสื้อผ้าที่มีผู้บริจาคไว้ให้สำหรับผู้ที่ไม่ได้จัดเตรียมมาไว้สวมใส่รวมทั้งสบู่ ยาสีฟัน ไม้คอก ให้บริการแก่ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม^{๑๓๔}

๑๔. ปัจจัยสำคัญ คือ เจ้าอาวาสต้องเป็นที่ศรัทธาของชุมชนรอบข้างและผู้ที่เข้ามาปฏิบัติ ที่เดินทางมาจากที่อื่นเมื่อเกิดความศรัทธาแล้วความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ก็จะตามมาต้องมีระบบ การจัดการที่ดีมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการเข้ามาปฏิบัติภายในวัดเพื่อความเป็นระเบียบสงบเรียบร้อย ไม่วุ่นวาย^{๑๓๕}

๑๕. ด้านการจัดการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมต้องมีความสนใจแท้จริงมีการจัดทำบัญชีรับ จ่ายเงิน จัดเจ้าหน้าที่เพียงพอ เมื่อเจ็บป่วยมีการดูแลรักษา ดูแลความปลอดภัย จัดกิจกรรมต่อเนื่อง มีกฎระเบียบชัดเจนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีการประชาสัมพันธ์จัดทำข้อมูลสถิติวัดและ การมอบหมายงานด้านต่างๆ ตามความสามารถของบุคลากรภายในวัดทั้งพระสงฆ์และอุบาสก อุบาสิกา มีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน^{๑๓๖}

๑๖. ในการวางแผนนั้นต้องยึดหลักคำโบราณที่ว่าหลายหัวดีกว่าหัวเดียวเพราะฉะนั้นใน การวางแผนงานทุกอย่างจะต้องมีการรวมตัวกันเป็นทีมงานยิ่งมีมากยิ่งดีเพราะถือว่ามีหลากหลาย ความคิดหลากหลายประสพการณ์ ก็จะทำให้เกิดความได้เปรียบทั้งในด้านข้อมูลข่าวสารหรือ

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ นายประดับ โพธิกาญจนวัติน, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐูปบูชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นางนฤดี น้อยศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัด พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัด พระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ประสบการณ์จากหลากหลายท่านมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมให้ดียิ่งขึ้นไปทำให้สามารถทำงานได้เร็วขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ทำให้รับทราบถึงปัญหาที่หลากหลายเพราะผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านย่อมผ่านประสบการณ์ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว มาแลกเปลี่ยนหรือบอกเล่าให้เราฟัง^{๑๓๗}

๑๓๗. การบริหารจัดการขึ้นอยู่กับนโยบายของท่านเจ้าสำนักมีการรับรู้ มีวิสัยทัศน์ มีความสนใจร่วม สร้างส่วนร่วมของสมาชิกมีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนกัน เป็นส่วนใหญ่การปฏิบัติจึงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๑๓๘}

๑๓๘. การประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปรับรู้และผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาร่วมสร้างสิ่งต่างๆ ในสำนักปฏิบัติธรรมโดยมีระบบสื่อสารที่ดี^{๑๓๙}

๑๓๙. ปัญหาจะมีหรือไม่คงต้องเริ่มจากตัวเจ้าอาวาสที่รับนโยบายจากคณะสงฆ์มาจะต้องมาขับเคลื่อนการทำงานหรือการปฏิบัติในวัดอย่างไร มีบุคลากรหรือไม่ มีเงินทุนที่จะบริหารหรือไม่ เพราะบางวัดที่เป็นวัดขนาดเล็กอาจยังขาดบุคลากรในการดำเนินงานโดยส่วนใหญ่ก็จะขอความร่วมมือจากชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัดแต่ก็มาอาจช่วยได้ตลอดเวลา แม้แต่ชาวบ้านที่เข้ามาปฏิบัติธรรมเองก็ยังคงเป็นกลุ่มเดิมจำนวนเท่าเดิมไม่มีการขยายหรือการประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนภายนอกได้รับรู้ว่ามีวัดจัดกิจกรรมอะไรบ้างเพราะไม่มีบุคลากรทางการเผยแผ่มาช่วยขับเคลื่อนให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป^{๑๔๐}

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ความเป็นหนึ่งเดียวของสำนักปฏิบัติธรรมขาดการเป็นศูนย์กลางที่จะกระจายด้านข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชน สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีคำสอนที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา มีสถานที่ร่มรื่นเหมาะสมมีความเป็นสัปปายะ มีบุคลากรช่วยกันดูแลประสานงานในด้านต่างๆ มีความพร้อมในทุกด้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปรับรู้และผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาร่วมสร้างสิ่งต่างๆ ในสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการจัดการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมต้องมีการมอบหมายงานด้านต่างๆ มีระบบกลไกการจัดการเพิ่มองค์ความรู้ตามความสามารถของบุคลากรภายในวัดทั้งพระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกา เป็นต้น

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ คุณเพลินพิศ สืบพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา เฉลิมเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ(WBTV) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ คุณกรรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงศิริถาวร, ไวยาวัจกร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๘ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดการบริหารปัจจัย (4m's) ด้านการจัดการ

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) สำนักปฏิบัติธรรมได้ญาติโยมเข้ามาปฏิบัติไม่มีการติดต่อประสานงานหรือมีการประชาสัมพันธ์จึงขาดการเป็นศูนย์กลางกระจายข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชน	๓	๕,๕,๑๑
๒) บุคลากรมีน้อยได้รับการช่วยเหลือจากบุคลากรภายนอกที่มีจิตอาสา	๒	๔,๙
๓) สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีความเป็นสัปปายะ อาคารสถานที่ สะอาด สะดวก มีความเป็นระเบียบ	๔	๖,๙,๑๐,๑๕
๔) มีการประชุมวางแผนการทำงานมีเป้าหมายที่ชัดเจนมีการมอบหมายงานด้านต่างๆตามความสามารถของบุคลากรภายในวัด	๔	๑,๓,๑๗,๑๙
๕) เจ้าสำนักเป็นผู้ตัดสินใจกำกับดูแลด้วยตนเองมีความรู้ความสามารถ มีภาวะผู้นำเป็นที่ศรัทธาของชุมชน	๔	๘,๑๔,๑๖,๒๑
๖) คณะสงฆ์จัดให้มีองค์กรกลางจัดการประชุมเพื่อไขปัญหา มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนรับรู้	๒	๑๓,๑๘

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึงเลขลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๔.๓ การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔.๓.๑ การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาใน ๕ ด้าน

๑) ด้านการวางแผน (Planning)

๑. การวางแผนที่ดีในสำนักปฏิบัติธรรมนั้นเจ้าอาวาสจะเป็นผู้ที่สั่งงาน แบ่งงาน กระจายงาน ตลอดทั้งกำกับดูแลเองต้องใช้คนให้ถูกกับงานเพราะรู้จักและเข้าใจคนในองค์กรดีจึงทำให้งานเดินหน้าพัฒนาขึ้นไปเรื่อยๆ แต่ในปัจจุบันการวางแผนการทำงานของสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่ยังเป็นการทำแบบสำนักใครสำนักมันยังขาดการเชื่อมโยงแบ่งปันความรู้ให้แก่กันจึงมองว่าเครือข่ายยังไม่เข้มแข็ง^{๑๔๑}

๒. มีการจัดหาวัดที่เป็นต้นแบบโดยวัดต้นแบบสามารถที่จะกระจายความรู้ถ่ายทอดออกไปตามวัดต่างๆ ซึ่งเปรียบเสมือนวัดสาขาได้ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มี การดำเนินการในรูปแบบนี้ซึ่งรูปแบบที่ทำอยู่ทุกวันนี้ก็คือต่างคนต่างทำวัดใครวัดมันจึงไม่มีจุดยืนในการปฏิบัติที่แน่นอนเพราะไม่รู้

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมมาโล (รุ่ง สุขุมมาโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

จะประสานงานกับใครทางคณะสงฆ์ต้องมีการจัดประชุมเพื่อคัดเลือกวัดต้นแบบเพื่อเป็นจุดศูนย์กลางประสานความร่วมมือกันระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมภายในจังหวัดเพื่อสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้น^{๑๔๒}

๓. จัดให้สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประชุมพูดคุยกำหนดนโยบายว่าจะดำเนินการไปในทางไหน นำความรู้ของแต่ละสำนักมาบูรณาการร่วมกันเพื่อหาแนวทางปฏิบัติให้ไปในทิศทางเดียวกัน^{๑๔๓}

๔. สิ่งที่ต้องมี คือ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมคิดร่วมจัดทำ สิ่งต้องปรับปรุง คือ การวางแผนโครงการเพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในด้านต่างๆที่ชัดเจนตั้งนี้การจัตองค์กร การอำนวยความสะดวก การบังคับบัญชา มอบหมาย สั่งการ การให้การศึกษอบรมและพัฒนาบุคลากร การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานการจัดทำงบประมาณบัญชีการใช้จ่ายเงิน และตรวจสอบ^{๑๔๔}

๕. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมขาดความรู้ในด้านการวางแผนที่ดีควรจะต้องศึกษาจากสำนักที่มีการดำเนินงานที่ดี มีขั้นตอนปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเพื่อนำมาปรับใช้ในการวางแผนการดำเนินงานในสำนักปฏิบัติธรรมของตนเองเพราะขั้นตอนการปฏิบัติธรรมนั้นต้องอาศัยผู้มีประสบการณ์วางแผนการปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอนแต่ขั้นเริ่มต้นให้กับผู้ที่ยังไม่เคยได้ปฏิบัติมาก่อนจนถึงขั้นสูงขึ้นไปให้กับผู้ที่ได้เคยปฏิบัติมาแล้วหลายครั้งเพราะการปูพื้นฐานให้กับผู้ที่ไม่เคยปฏิบัติธรรมมาก่อนนั้นต้องปูพื้นฐานจากการปฏิบัติที่ง่ายแล้วค่อยเลื่อนระดับให้สูงขึ้นไป^{๑๔๕}

๖. สำนักปฏิบัติธรรมบางสำนักไม่ได้จัดตั้งขึ้นมาเพียงแห่งเดียวแต่มีสาขากระจายอยู่ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด จึงต้องมีการจัดส่งพระวิปัสสนาจารย์ไปประจำอยู่ตามสาขาต่างๆ เพื่อดูแลการปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันรวมถึงการจัดสถานที่ให้เป็นไปรูปแบบเดียวกันก่อสร้างสถานที่โดยเริ่มจากสิ่งที่มีความสำคัญก่อน เช่น อาคารสถานที่ต่างๆ มีห้องน้ำที่เพียงพอแต่ทั้งนี้ต้องพยายามใช้ธรรมชาติที่มีอยู่เดิมให้เกิดประโยชน์มากที่สุด สนับสนุนอุปกรณ์เทคโนโลยีและเครื่องเสียงทางการสอนเพื่ออำนวยความสะดวกในการบรรยายให้กับพระวิปัสสนาจารย์ อุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารให้มีความพร้อมในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินหรือการติดต่อกับสาขาต่างๆ ได้สะดวกรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบัน^{๑๔๖}

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระราชธานินทรจารย์ (สุชาติ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก เจ้าอาวาสวัดกษัตราธิราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพปฎล กตสาโร, เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ พระญาณไตรโลก (สมคิด จินตยโส), รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑ เจ้าอาวาสวัดบรมวงศัศรวรารามวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระภาวนาเชมคุณ วิ.(สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๗. ในกรณีที่มีผู้เข้าอบรมเป็นจำนวนมากมากเกินไปกำลังที่จะรับได้จะมีการประสานกับวัดซึ่งอยู่ใกล้เคียงที่พอช่วยได้รับไปช่วยดูแล^{๑๔๗}

๘. การวางแผนในเรื่องของอาคารสถานที่ ตัวผู้สอนการอำนวยความสะดวกมีบุคลากรดูแลพร้อมพระวิปัสสนาจารย์ ผู้ที่มาสอนมีความรู้ที่จะถ่ายทอด ให้ผู้มาอบรมปฏิบัติธรรมได้เข้าใจและวางแผนรองรับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมว่าเมื่อเคยเข้ามาแล้วกลับมาอีกจะต้องเห็นได้ว่าวัดมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น เมื่อกลับมาอีกการปฏิบัติจะเห็นสภาวะธรรมได้ดีกว่ามาครั้งแรก^{๑๔๘}

๙. มีศูนย์กลางการปฏิบัติถ้าใครจะต้องไปติดต่อแต่ต้องมีค่าใช้จ่ายซึ่งทางวัดต้องรับผิดชอบในส่วนนี้ส่วนใหญ่ถ้าทางวัดมีงบประมาณ มีบุคลากรอยู่แล้วก็จะดำเนินการเองแต่ในส่วนของวัดที่ไม่มีงบประมาณ ไม่มีบุคลากร การที่จะดำเนินการก็ไม่มีส่วนใดมาช่วยสนับสนุนเพราะไม่มีเครือข่ายสนับสนุนจึงไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะในบางอำเภอมีสำนักปฏิบัติธรรมอยู่เพียงแห่งเดียวจึงไม่มีการสนับสนุนจากส่วนใด^{๑๔๙}

๑๐. วางแผนงานโดยการใช้คนให้เหมาะสมกับงานเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความสามารถของตนได้เต็มความสามารถที่ตนเองมีอยู่^{๑๕๐}

๑๑. ปัจจุบันการทำงานหรือการดำเนินการของสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดระนองอยู่อย่างเป็นไปในรูปแบบต่างคนต่างทำ โดยรูปแบบการปฏิบัติของแต่ละวัดแตกต่างกันไป ไม่มีความเชื่อมโยงหรือการประสานความร่วมมือกันเท่าที่ควรเพราะแต่ละสำนักมีแนวทางการปฏิบัติที่ต่างกันไปจึงไม่สามารถประสานความร่วมมือกันได้เท่าที่ควร^{๑๕๑}

๑๒. การวางแผนเพื่อการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมให้มีประสิทธิภาพจะทำได้ อย่างไรให้เกิดเป็นหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่จะสามารถขับเคลื่อนการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมได้ และเป็นศูนย์รวมการบริหารที่เป็นเอกภาพ^{๑๕๒}

๑๓. การวางแผนงานเครือข่ายควรมีองค์กรหรือหน่วยงาน เช่น สำนักพุทธช่วยเหลือควบคุมวางรูปแบบการปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานเดียวกันมีการจัดองค์กรให้มีรูปแบบที่ชัดเจนเพราะทุก

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินปุตโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสีกก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธีภานุประสิทธิ์ (จิรยุทธ อธิฉนโท), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค (ประสิทธิ์ กตปุณโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ พระพิพัฒนศาสนกิจวิธาน (ประยูร สุทธิปุณโญ), เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ นายประดับ โพธิกาญจนวัติน, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

วันนี้ต่างคนต่างทำตามรูปแบบของตนเองหรือถ่ายทอดกันมาตามรูปแบบของอาจารย์ที่ตนเองนับถือ บางสำนักก็ยังไม่มีความพร้อมในสิ่งอำนวยความสะดวกทุกด้านจึงมีผู้เข้าปฏิบัติน้อย^{๑๕๓}

๑๔. หน่วยงานภาครัฐเป็นศูนย์กลางจัดทำทำเนียบไว้ว่าภายในจังหวัดมีสำนักปฏิบัติธรรม กี่แห่ง มีการจัดการประชุมปีละหนึ่งครั้ง จัดตั้งประธาน กรรมการ เภรัญญิก เป็นต้น ประจำศูนย์ ปฏิบัติธรรมเพื่อทำหน้าที่ดูแลการปฏิบัติงานภายในศูนย์โดยขึ้นตรงกับสำนักงานพระพุทธศาสนา คอยอำนวยความสะดวกหรือเป็นศูนย์ประสานงานให้สำนักงานมาประชุมกันจัดตั้งคณะทำงานดูสำนักปฏิบัติ ธรรมที่ดีแล้วมีความพร้อมให้มาช่วยเป็นที่เลี้ยงให้ความรู้ ให้ความช่วยเหลือกัน ติดตามผลและช่วยกัน ประเมินผลงานที่ร่วมกันทำมาเพื่อส่งเสริมให้งานบรรลุตามเป้าหมาย^{๑๕๔}

๑๕. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมควรบริหารไปในแนวทางเดียวกันวันมีการจัด ประชุมอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้งเพื่อพบปะพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันวางแผนการปฏิบัติให้ สอดคล้องหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีการดำเนินการในเรื่องนี้ โดยส่วนใหญ่การ วางแผนการทำงานจะเป็นการทำแบบวัดใครวัดมัน โดยวัดไหนประสบความสำเร็จก็จะมีผู้ศรัทธาเข้า ปฏิบัติเป็นจำนวนมากวัดใดที่มีการวางแผนไม่ดีก็จะมีคนเข้าปฏิบัติน้อยหรืออาจจะไม่มีเลยกลายเป็น การแข่งขันกันมากกว่าการเป็นการประสานความร่วมมือกันหรืออีกประการหนึ่งเป็นการมองว่าสำนัก ปฏิบัติธรรมมีการจัดการดีอยู่แล้วจึงไม่มีการเคลื่อนไหวหรือการพัฒนาการสร้างเครือข่ายเพื่อให้มีการ เชื่อมโยงกันทั่วทั้งจังหวัดเพราะขาดหน่วยงานกลางเป็นตัวประสานความร่วมมือระหว่างวัดตั้งนั้นผู้มี อำนาจดูแลจึงต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งจังหวัด^{๑๕๕}

๑๖. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังขาดการ ประสานงานกัน ไม่รู้จักกัน ไม่มีการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์กลางเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการวางแผน หรือนโยบายที่เป็นมาตรฐานภายในจังหวัด^{๑๕๖}

๑๗. การกำหนดจากเจ้าคณะปกครองว่าต้องมีการจัดประชุมร่วมกันระหว่างสำนักปฏิบัติ ธรรมอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นว่าในรอบปีนี้มีมีการจัดปฏิบัติ ธรรมขึ้นกี่ครั้งและเกิดปัญหาอะไรขึ้นบ้างเพราะการบริหารจัดการย่อมเกิดปัญหาตลอดเวลา ซึ่งปัญหาของแต่ละที่จะมีมากหรือน้อยมีความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับพื้นที่และปัจจัยในการ บริหารและแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องการปฏิบัติของแต่ละที่เพื่อหาข้อดีข้อด้อยและช่วยกันปรับปรุงให้ดี ขึ้นต่อไป^{๑๕๗}

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐปบุชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ นางนฤดี น้อยศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัด พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัด พระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑๘. โดยภาพรวมทั้งจังหวัดบางสำนักมีการวางแผนมีเป้าหมายของการตั้งสำนักปฏิบัติธรรมไว้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์จึงมีการวางแผนที่จะบริหารจัดการสำนักปฏิบัติ แต่บางสำนักอาจจะมีการวางแผนยังไม่เพียงพอซึ่งอาจเกิดจากการขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางการบริหารจึงมุ่งแต่เพียงจะให้เป็นที่สำนักปฏิบัติธรรมจึงไม่มีแผนอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อรองรับการขยายตัวในอนาคตการวางแผนจึงเป็นเรื่องสำคัญเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์แล้วก็ตามดำเนินการตามแผนที่วางไว้^{๑๕๘}

๑๙. มีการวางแผนล่วงหน้าเพราะการวางแผนเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารเป็นอุปกรณ์สำคัญในการพัฒนาองค์กร เพราะการวางแผนให้ตีมีชัยไปกว่าครึ่ง เปรียบเหมือนการออกเดินทางเข้าป่าหรือการเดินทางทางน้ำเราจะต้องศึกษาภูมิประเทศและสภาพดินฟ้าอากาศให้ดีกว่าพัฒนาองค์กรหรือสำนักปฏิบัติธรรมก็เช่นกันเราจึงต้องมีการวางแผนในทุกมิติไม่ใช่มิติใดมิติหนึ่งต้องมองให้รอบด้านทั้งบุคลากร สถานที่ ระยะเวลาที่จะจัดปฏิบัติธรรม เพราะถ้าหากจัดปฏิบัติธรรมในช่วงเวลาที่มีพายุเข้า มีฝนฟ้าคะนอง มีน้ำท่วมน้ำหลาก ก็ไม่อาจจะปฏิบัติได้ เพราะในบ้านเรามี ๓ ฤดูจึงต้องมีการวางแผนกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปฏิบัติธรรมดังนั้นการที่จะพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมจึงต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ^{๑๕๙}

๒๐. สำนักปฏิบัติธรรมแต่ละที่มีส่วนร่วมในการวางแผนและทราบว่าเป้าหมายของเราคืออะไร ต้องมีการประชุมหารือกันว่าสิ่งใดที่ทำอยู่แล้วและสิ่งใดที่ยังไม่ได้ทำเพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้การทำงานเป็นระบบหรือมีขั้นตอนในการปฏิบัติที่เหมาะสม^{๑๖๐}

๒๑. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาฯ ยังไม่มีเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนทุกสำนักต้องมีการจัดระบบในการวางแผนงานที่ตีร่วมกันกำหนดวิธีปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๑๖๑}

๒๒. การวางแผนงานของสำนักปฏิบัติธรรมต้องจัดทำมาตั้งแต่แรกที่ตั้งสำนัก ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานภายในสำนักหรือทางสำนักสาขาก็มีการวางแผนวางเป้าหมายของการทำงานมาตลอด ท่านเจ้าอาวาสจะลงมากำกับดูแลและขับเคลื่อนงานด้วยตนเองเพื่อให้งานถูกต้องเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้^{๑๖๒}

สรุปได้ว่า การวางแผนงานของสำนักปฏิบัติธรรมต้องจัดทำมาตั้งแต่แรกที่ตั้งสำนักไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานภายในสำนักหรือทางสำนักสาขาต้องมีการวางแผนวางเป้าหมายของการทำงานเพื่อให้งานถูกต้องเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เพราะการวางแผนเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหาร

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ คุณกรรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ คุณเพลินพิศ สืบพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา เฉลิมเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ(WBTV) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ ท.พ.ญ อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ, ประธานชมรมกัลยาณธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ข้าราชการบำนาญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงศิริถาวร, ไวยาวัจกร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

เป็นอุปกรณ์สำคัญในการพัฒนาองค์กร มีการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์กลางเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการวางแผนหรือนโยบายที่เป็นมาตรฐานภายในจังหวัดการวางแผนที่ดีในสำนักปฏิบัติธรรมนั้นเจ้าอาวาสจะเป็นผู้ที่สั่งงาน แบ่งงาน กระจายงานตลอดทั้งกำกับดูแลเองต้องใช้คนให้ถูกกับงานเพราะรู้จักและเข้าใจคนในองค์กรดีจึงทำให้งานเดินหน้าพัฒนายิ่งขึ้นไป การวางแผนล่วงหน้าเพราะการวางแผนเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารเป็นอุปกรณ์สำคัญในการพัฒนาองค์กร เพราะการวางแผนให้ดีขึ้นดีกว่าครึ่ง เปรียบเหมือนการออกเดินทางเข้าป่าหรือการเดินทางทางน้ำเราจะต้องศึกษาภูมิประเทศและสภาพดินฟ้าอากาศให้ดีการพัฒนาองค์กรหรือสำนักปฏิบัติธรรมก็เช่นกันเราจึงต้องมีการวางแผนในทุกมิติไม่ใช่มิติใดมิติหนึ่งต้องมองให้รอบด้านทั้งบุคลากร สถานที่ วันเวลาที่จัดปฏิบัติธรรม เพราะถ้าหากจัดปฏิบัติธรรมในช่วงเวลาที่มีพายุเข้า มีฝนฟ้าคะนอง มีน้ำท่วมน้ำหลาก ก็ไม่อาจจะปฏิบัติได้ เพราะในบ้านเรามี ๓ ฤดูจึงต้องมีการวางแผนกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสม ท่านเจ้าอาวาสจะลงมากำกับดูแลและขับเคลื่อนงานด้วยตนเองเพื่อให้งานถูกต้องเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๙ วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการวางแผน (Planning)

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) การวางแผนที่ดีในสำนักปฏิบัติธรรมเจ้าสำนักจะเป็นผู้ที่สั่งงาน แบ่งงาน ใช้คนให้เหมาะสมกับงาน การกระจายงานทั้งภายในสาขาตลอดทั้งกำกับดูแล เพราะเข้าใจคนในองค์กรดีจึงทำให้งานเดินหน้าพัฒนาขึ้นไป	๖	๒,๔,๖,๘,๑๐,๑๒
๒) คณะสงฆ์จัดประชุมร่วมทุกฝ่ายเพื่อคัดเลือกวัดต้นแบบเพื่อเป็นจุดศูนย์กลางประสานความร่วมมือกันวางแผนแม่บท	๑๑	๑,๓,๕,๗,๙,๑๑ ๑๓,๑๔,๑๕,๑๗,๒๐
๓) รูปแบบการปฏิบัติของแต่ละวัดแตกต่างกันไปไม่มีความเชื่อมโยงหรือการประสานความร่วมมือกันเท่าที่ควร	๓	๑๒,๑๖,๑๘
๔) การวางแผนล่วงหน้าเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารเป็นอุปกรณ์สำคัญในการพัฒนาองค์กร	๑	๑๙
๕) สำนักปฏิบัติธรรมยังไม่มีการบริหารจัดการเครือข่ายที่ชัดเจน	๑	๒๑

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึงลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๒) ด้านการจัดองค์กร (Organizing)

๑. สำนักปฏิบัติธรรมประจําจังหวัดหลายแห่ง ยังไม่มีการจัดองค์กรเพื่อการบริหารที่ชัดเจน ยังคงใช้ระบบองค์กร ตามรูปแบบของคณะสงฆ์ ในการดำเนินการด้านต่างคือมีเจ้าอาวาสเป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีพระภิกษุภายในวัดที่มีภูมิรู้ภูมิธรรมสมควรจะสนองด้านใดได้ก็จะได้รับการแต่งตั้ง

ให้เป็นผู้รับผิดชอบในด้านนั้นๆ ปัญหาสำคัญของการจัดองค์กร คือไม่มีบุคลากรเพียงพอที่จะจัดมอบหมายแต่งตั้งให้รับผิดชอบให้ครบกับงานสำคัญๆ ทุกด้าน^{๑๖๓}

๒. การจัดองค์กรนั้นการสร้างทีมงานเป็นเรื่องสำคัญถ้าทีมงานมีความเข้มแข็งความสัปปายะในเรื่องอื่นก็เป็นเรื่องรองแต่ถ้าทีมงานไม่เข้มแข็งต่อให้มีเสนาสนะที่สัปปายะเพียงใดก็ไม่สามารถดึงดูดให้ประชาชนเข้ามาปฏิบัติธรรมได้เพราะถ้าทีมงานเข้มแข็งต่อให้เสนาสนะยังไม่มี ความสัปปายะเท่าไรก็สามารถดึงดูดผู้คนให้เข้ามาปฏิบัติได้เพราะให้ความสัปปายะกับธรรมะมากกว่าเสนาสนะนั้นเอง^{๑๖๔}

๓. จัดให้บุคลากรมีการฝึกหัดปฏิบัติธรรมและฝึกการเผยแผ่ธรรมควบคู่กันไปจนสามารถสัมผัสผลแห่งการปฏิบัติและสามารถแนะนำเผยแผ่ไปพร้อมกันด้วยความรับผิดชอบและจิตใจที่เสียสละพร้อมที่จะทำงานอุทิศเพื่อพระพุทธศาสนา^{๑๖๕}

๔. สิ่งสำคัญคือต้องวางคนให้ถูกกับงานตัวอย่างเช่น ถ้าเราให้พระวิทยากรไปอบรมเด็กเล็กถ้าเขาไม่ชอบการทำงานก็จะเกิดปัญหาในการสอนและการปฏิบัติจึงต้องสรรหาผู้ที่ชอบเด็กคลุกคลีอยู่กับเด็กได้รับรู้และเข้าใจพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กจึงจะไม่เกิดปัญหาเพราะพระวิทยากรบางท่านอาจชอบการบรรยายการสอนกับกลุ่มผู้สูงอายุมากกว่าเพราะมองว่าสามารถบอกสอนได้ง่ายกว่า^{๑๖๖}

๕. การจัดตั้งแม่ข่ายเพื่อนเป็นศูนย์กลางการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมภายในจังหวัดเพื่อเชื่อมโยงประสานความร่วมมือกันเครือข่ายในการจัดองค์กรเพื่อการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมเมื่อเกิดการจัดตั้งศูนย์กลางการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมขึ้นมาแล้วก็จะมองเห็นภาพว่าในจังหวัดเรามีสำนักปฏิบัติธรรมอยู่เท่าไร เมื่อมีข้อมูลชัดเจนก็จะสามารถให้รายละเอียดแก่ผู้ที่สนใจเข้าปฏิบัติธรรมในสำนักต่างๆได้ครอบคลุมทั้งจังหวัด^{๑๖๗}

๖. การวางแผนร่วมกันน้อยมากเพราะไม่มีศูนย์รวมสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดส่วนใหญ่จะเป็นไปแบบต่างคนต่างทำ โดยปกติสำนักปฏิบัติธรรมจะมีการจัดประชุมกันทุกปีโดยศูนย์กลางจะอยู่ที่จังหวัดราชบุรี แต่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้นยังไม่มีจึงไม่มีการประสานการทำงานร่วมกันจะมีบ้างก็คือมีงานส่วนรวม เช่น งานอบรมพระสังฆาธิการอบรมเจ้าอาวาสใหม่ เป็นต้นก็จะมาร่วมกัน

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพภูถ กตสาโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ พระญาณไตรโลก (สมคิด จินตโยโส), รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑ เจ้าอาวาสวัดบรมวงศัศรวรารามวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ พระราชานันทราจารย์ (สุชาติ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก เจ้าอาวาสวัดกษัตริราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมมาโล (รุ่ง สุขุมมาโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ของพระวิปัสสนาจารย์โดยมีการติดต่อประสานกับสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดผ่านทางคณะสงฆ์แต่ก็เป็นการทำงานร่วมกันเป็นครั้งคราวไม่ได้ต่อเนื่อง^{๑๖๘}

๗. การดำเนินการจัดสงฆ์ไปอบรมเพิ่มความรู้ในด้านต่างๆ ทั้งอบรมพระนักเทศน์อบรมพระวิปัสสนาจารย์ เพื่อจะได้กลับมาช่วยสนับสนุนการปฏิบัติงานเมื่อมีการจัดกิจกรรมก็จะขอความช่วยเหลือจากวัดต่างๆ หรือรุ่นพี่รุ่นน้องที่เคยผ่านการอบรมมาด้วยกัน^{๑๖๙}

๘. ปัจจุบันแต่ละวัดวัดจะแบ่งเป็นกลุ่มงานหลัก และแบ่งเป็นแผนกย่อยออกไป เช่น ด้านกัมมัฏฐานอยู่ในกลุ่มงานเผยแผ่และแบ่งย่อยออกเป็น ด้านคันถะธนะ ด้านวิปัสสนา เป็นต้น โดยการจัดองค์กรภายในวัดจัดแบบคณะสงฆ์ประสานกับการจัดการสมัยใหม่^{๑๗๐}

๙. การสร้างเครือข่ายร่วมกันและจัดธรรมะสังเวยร่วมกับญาติโยมเพื่อให้เข้าถึงชุมชนอย่างแท้จริง ปัจจุบันการจัดตั้งเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมยังไม่มีโครงการใดๆ และไม่มีผู้คิดริเริ่ม ทั้งยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ แม้แต่ทางคณะสงฆ์เองและการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังก็ยังไม่มีส่วนใหญ่จะเป็นการจัดกิจกรรมบวชชีพรหมณ์ บวชเนกขัมมะ เสียเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเป็นการจัดในระยะเวลานั้นๆ จึงมองว่าเป็นการหารายได้เข้าวัดมากกว่าจะเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง^{๑๗๑}

๑๐. สร้างความสามัคคีในการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดความร่วมมือทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ^{๑๗๒}

๑๑. การจัดองค์กรควรจะต้องมีสำนักงานหลักโดยมีการจัดตั้งประธานรองประธาน มีกรรมการ มีเลขานุการ โดยดำเนินการที่เกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรมโดยตรงมีการกำหนดกรอบทิศทางการบริหารให้สอดคล้องกับพื้นที่ภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ว่าแต่ละสำนักมีรูปแบบการปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้ผู้ที่เข้าปฏิบัติธรรมไม่ว่าจะเป็นบุคคลในพื้นที่หรือต่างพื้นที่สามารถเลือกได้ว่าต้องการปฏิบัติแบบใดจึงต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ^{๑๗๓}

๑๒. จัดตั้งเครือข่ายให้เป็นหลักก่อนแล้วจึงวางแผนงานกำหนดเป้าหมายในการบริหารงานให้เป็นไปในแนวเดียวกัน^{๑๗๔}

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระภาวนาเฉลิมคุณ วิ.(สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรารักษ์ (ประยูร ชินปุตโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสีฎก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์ (จิรยุทธ์ อธิณฺโฑ), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค (ประสิทธิ์ กตปุณฺโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระพิพัฒนศาสนกิจวิธาน (ประยูร สุทธิปุณฺโญ), เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ นายประดับ โพธิกาญจนวัติน, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑๓. มีระเบียบรูปแบบมีมาตรฐานการปฏิบัติที่ชัดเจนจากมหาเถรสมาคมหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีคณะกรรมการกลางในการทำงานประสานความช่วยเหลือสร้างเครือข่ายในการแก้ปัญหากระจายออกไปให้ทั่วจังหวัดจัดให้มีการประชุมระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดเพื่อให้รับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของแต่ละสำนักเพื่อช่วยกันแก้ไข^{๑๗๕}

๑๔. หน่วยราชการเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย มีวิทยากรกลางประจำที่มีความรู้ความสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันเหมือนพี่สอนน้องโดยการจัดตั้งศูนย์ประสานงานให้สำนักปฏิบัติธรรมขนาดใหญ่ที่ดีแล้วมีความพร้อมให้มาช่วยเป็นพี่เลี้ยงให้ความรู้ให้ความช่วยเหลือกับสำนักปฏิบัติธรรมขนาดเล็กที่ยังขาดความพร้อมโดยการชักชวนหรือแนะนำประชาชนให้เข้าไปปฏิบัติในสำนักเหล่านั้น^{๑๗๖}

๑๕. โดยพื้นฐานการจัดองค์กรนั้นเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ก่อนนั้นคือด้านบุคลากรควรต้องใช้คนให้ถูกกับงานเพราะการที่เราจะทำงานใหญ่ได้เราจะต้องมีหน่วยงานเล็กๆเข้ามารองรับเปรียบเหมือนการเมืองก็จะต้องมีพรรคพรรครัฐบาลเข้ามาแล้วเราก็ต้องรู้จักเลือกกว่าจะให้ทำงานในจุดใดว่าถูกต้องตามความถนัดและประสบการณ์ของแต่ละคนหรือไม่จึงจะทำให้การพัฒนาไปได้ดีและไปได้เร็วขึ้น^{๑๗๗}

๑๖. มีการประชุมพบปะกัน พูดคุย เชื่อมความสัมพันธ์กันช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีการเชื่อมโยงประสานงานกับของทุกสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดจะทำให้การบริหารงานเครือข่ายขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ดี^{๑๗๘}

๑๗. การจัดองค์กรต้องมีผู้ที่เป็นศูนย์รวมของจังหวัดที่จะกระจายข่าวสารว่าในแต่ละสำนักว่าต้องดำเนินการอย่างไรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยจัดให้มีฝ่ายธุรการเป็นผู้ประสานว่าในแต่ละสำนักปฏิบัติธรรมมีความเคลื่อนไหวอะไรบ้าง ฝ่ายวิชาการเป็นผู้วางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลว่าในรอบปีสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งมีแผนการสอนหรือใช้หลักสูตรการสอนอย่างไรเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดรูปแบบการสอนให้กับสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันไปกลุ่มของพระวิทยากรหรือพระวิปัสสนาจารย์ต้องมีการจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องหลักสูตรการสอนว่าประชาชนหรือผู้เข้าปฏิบัติกลุ่มใดควรจะใช้หลักสูตรใดในการอบรมสั่งสอนเพื่อให้เหมาะสมแก่พื้นฐานของแต่ละหมู่คณะ^{๑๗๙}

๑๘. การบริหารองค์กรก็ไม่ต่างจากการบริหารคนโดยพื้นฐานการจัดองค์กรนั้นเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ก่อนนั้นคือด้านบุคลากรควรต้องใช้คนให้ถูกกับงานเพราะการที่เราจะทำงานใหญ่ได้เรา

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐปบุชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นางนฤดี น้อยศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

จะต้องมีหน่วยงานเล็กๆเข้ามารองรับเปรียบเหมือนการเมืองก็จะต้องมีพรรคการเมืองเข้ามาแล้วเราก็ต้องรู้จักเลือกว่าจะให้ทำงานในจุดใดว่าถูกต้องตามความถนัดและประสบการณ์ของแต่ละคนหรือไม่ จึงจะทำให้การพัฒนาไปได้ดีและไปได้เร็วขึ้น^{๑๘๐}

๑๙. วัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมต้องรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นชมรมสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้เกิดขึ้นโดยไม่ต้องพึ่งทางสำนักงานพระพุทธศาสนาก็ได้และจัดให้มีการประชุมเดือนละ ๑ ครั้งโดยให้เจ้าอาวาสหรือตัวแทนของแต่ละสำนักเข้าประชุมเพื่อเสนอแนะข้อปฏิบัติและให้ความช่วยเหลือกับวัดที่เกิดปัญหาในด้านต่างๆ เช่น สนับสนุนพระวิทยากรไปช่วยในการบรรยายและการปฏิบัติหรือระดมทุนในการจัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้ที่ยังขาดแคลน เป็นต้น^{๑๘๑}

๒๐. คณะสงฆ์ควรจัดระบบการศึกษาเพื่อสร้างพระภิกษุสามเณรให้สามารถเป็นศาสนทายาท พร้อมทั้งมีการฝึกหัดปฏิบัติธรรมและฝึกการเผยแผ่ธรรมควบคู่กันไปด้วย^{๑๘๒}

๒๑. การทำงานประสานกันหลายฝ่ายเช่น ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายวิชาการในการให้ข้อมูลความรู้ ฝ่ายจัดหารายได้ เป็นต้น และมีผู้บริหารเป็นผู้ประสานให้แต่ละฝ่ายทำงานได้สะดวก^{๑๘๓}

๒๒. การวางแผนก็นำแผนงานนั้นมาจัดองค์กรเพื่อให้การดำเนินงานมีเส้นทางที่ชัดเจนมีการแบ่งส่วนงานแบ่งหน้าที่ว่าแผนกใดมีความจำเป็นก่อนหลังว่าส่วนไหนจะต้องทำอะไร ส่วนไหนรองรับอะไรเพราะถ้าแผนงานวางมาแล้วการจัดองค์กรไม่มีความชัดเจนการดำเนินงานอาจจะมีปัญหาได้^{๑๘๔}

สรุปได้ว่า การจัดองค์กรต้องมีผู้ที่เป็นศูนย์รวมของจังหวัดที่จะกระจายข่าวสารว่าในแต่ละสำนักว่าต้องดำเนินการอย่างไรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยจัดให้มีฝ่ายธุรการเป็นผู้ประสานว่าในแต่ละสำนักปฏิบัติธรรมมีความเคลื่อนไหวอะไรบ้าง ฝ่ายวิชาการเป็นผู้วางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลว่าในรอบปีสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งมีแผนการสอนหรือใช้หลักธรรมคำสอนอย่างไรเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดรูปแบบการสอนให้กับสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันมีการประชุมพบปะกันพูดคุยเชื่อมความสัมพันธ์กันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการเชื่อมโยงประสานงานกับของทุกสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดจะทำให้การบริหารงานเครือข่ายขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ดีการวางแผนก็นำแผนงานนั้นมาจัดองค์กรเพื่อให้การดำเนินงานมีเส้นทางที่ชัดเจน มีการแบ่งส่วนงานแบ่งหน้าที่ว่าแผนกใดมีความจำเป็นก่อนหลังว่าส่วนไหนจะต้องทำอะไร ส่วนไหนรองรับอะไรเพราะถ้าแผนงาน

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ คุณเพลินพิศ สืบพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา เฉลิมเกียรติสมเด็จนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ(WBTV) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงสิริถาวร, ไวยาวัจกร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตราชบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ ท.พ.ญ. อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ, ประธานชมรมกัลยาณธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ คุณกรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

วางมาแล้วการจัดองค์กรไม่มีความชัดเจนการดำเนินงานอาจจะมีปัญหาได้และมีผู้บริหารเป็นผู้ประสานให้แต่ละฝ่ายทำงานได้สะดวก เป็นต้น

ตารางที่ ๔.๑๐ วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้านการจัดองค์กร (Organizing)

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) ปัญหาสำคัญของการจัดการองค์คือไม่มีบุคลากรเพียงพอที่จะมอบหมายแต่งตั้งให้รับผิดชอบให้ครบกับสำคัญๆทุกด้าน	๒	๑,๖
๒) การจัดการองค์นั้นการสร้างทีมเป็นเรื่องสำคัญต้องวางให้ถูกกับงาน อบรมพระวิปัสสนาจารย์แบ่งกลุ่มงานหลักงานย่อย	๙	๒,๓,๔,๗,๘ ๑๕,๑๙,๒๑,๒๒
๓) จัดตั้งแม่ข่ายเพื่อเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงประสานความร่วมมือกันในการจัดองค์กรเพื่อการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมให้มีประสิทธิภาพ	๕	๕,๙,๑๐,๑๓,๑๖
๔) การจัดการองค์จะต้องมีสำนักงานหลักโดยมีการกำหนดกรอบทิศทางการบริหารให้สอดคล้องกันจัดให้มีฝ่ายธุรการเป็นผู้ประสานงาน ฝ่ายวิชาการเป็นผู้วางแผนเก็บข้อมูล	๖	๑๑,๑๒,๑๔ ๑๗,๑๘,๒๐

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึงลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๓) ด้านงานบุคลากร (Staffing)

๑. งานบุคลากรถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะการจัดสรรบุคลากรไปประจำในแต่ละสำนักถ้าขาดการประสานความร่วมมือกันเป็นเครือข่ายแล้วการทำงานก็จะเกิดอุปสรรคในการบริหารแต่สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งมีจำนวน ๒๐ สำนักยังขาดการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายที่ดีจึงเกิดปัญหาในการบริหารและการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๑๘๕}

๒. การมอบหมายหน้าที่การทำงานให้กับบุคลากรตามความสามารถของแต่ละบุคคลจัดให้มีการการศึกษาอบรมด้านวิชาการเพื่อพัฒนาส่งเสริมความรู้ให้กับบุคลากรอยู่เสมอ^{๑๘๖}

๓. สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมให้มาก มีสถานที่อาคารที่พักให้เพียงพอสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม มีพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถในการสอน^{๑๘๗}

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมโล (รุ่ง สุขุมโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ พระญาณไตรโลก (สมคิด จินตยโส), รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑ เจ้าอาวาสวัดบรมวงศ์อิศรวรารามวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๔. การวางแผนงาน มีเป้าหมายกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรให้ชัดเจนมีการจัดตั้งศูนย์รวมของบุคลากรที่มีความสามารถ เช่น พระวิทยากร พระวิปัสสนาจารย์เพื่อคอยช่วยเหลือหรือสนับสนุนให้กับวัดต่างๆ ที่เป็นเครือข่ายในกรณีที่ขาดบุคลากรในการบรรยายหรือการปฏิบัติธรรมในกรณีที่มีผู้เข้ามาปฏิบัติเป็นจำนวนมากจนเกินขีดความสามารถของบุคลากรภายในวัดจะรับไหว^{๑๘๘}

๕. จัดฝึกอบรมให้บุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มีการจัดทำสื่อการสอน มีวีดิทัศน์ในการฝึกอบรม มีทีมงานเผยแพร่เพื่อให้ผู้ปฏิบัติและประชาชนรับรู้ เข้าใจ คำสอนมีจิตศรัทธามุ่งมั่นเข้ามาปฏิบัติธรรม^{๑๘๙}

๖. มีการจัดอบรมจะมีการประชุมบุคลากรภายในวัดเพื่อแบ่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน^{๑๙๐}

๗. ความเป็นไปได้ในปัจจุบันถ้าคณะสงฆ์หรือสำนักปฏิบัติธรรมสามารถรวมกลุ่มกันได้ก็จะเกิดการและเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของพระวิปัสสนาจารย์ของแต่ละสำนักได้แต่ในปัจจุบันยังไม่มีการดำเนินการในเรื่องนี้ยังคงเป็นการดำเนินการแบบสำนักใครสำนักมันจึงไม่เกิดการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายหรืออาจเป็นเพราะแนวทางของแต่ละสำนักไม่เหมือนกันจึงยากต่อการประสานความร่วมมือกัน^{๑๙๑}

๘. บางวัดเมื่อมีการจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมจากหน่วยงานหรือโรงเรียนจะมีบุคลากรของหน่วยงานหรือโรงเรียนนั้นๆมาคอยช่วยอำนวยความสะดวกในการควบคุมดูแลความเรียบร้อยในขณะที่มีการปฏิบัติธรรม^{๑๙๒}

๙. สร้างความสามัคคีในการปฏิบัติงานให้เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดความร่วมมือทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ^{๑๙๓}

๑๐. บุคลากรโดยส่วนใหญ่เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมจะเป็นผู้บริหารจัดการเรื่องต่างๆด้วยตนเองยังขาดการมอบหมายงานให้บุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนเพราะโดยส่วนใหญ่การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ จะขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักแต่เพียงผู้เดียว^{๑๙๔}

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ พระราชธานินทร์ทราจารย์ (สุชาติ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก เจ้าอาวาสวัดกษัตราธิราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ พระภาวนาเชมคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินปุตโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสีฎก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์ (จิริยุทธ์ อธิฉนโท), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค (ประสิทธิ์ กตปุณโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ พระพิพัฒน์ศาสนกิจวิธาน (ประยูร สุทธิบุญโญ), เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ นายประดับ โปธิกาญจนวัติน, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑๑. สำนักปฏิบัติธรรมที่มีประชาชนเข้ามาปฏิบัติเป็นจำนวนมากส่วนหนึ่งเกิดจากความศรัทธาในตัวเจ้าสำนักหรือเจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียวเพราะฉะนั้นถ้าเจ้าสำนักไม่มีการสร้างเครือข่ายของบุคลากรทางการปฏิบัติและการเผยแผ่ให้เกิดขึ้นความศรัทธาก็จะรวมตัวอยู่จุดเดียวไม่สามารถขยายออกไปยังสำนักอื่นได้^{๑๙๕}

๑๒. มีระเบียบรูปแบบมีมาตรฐานการปฏิบัติที่ชัดเจนจากมหาเถรสมาคมหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีคณะกรรมการกลางในการทำงานประสานความช่วยเหลือสร้างเครือข่ายในการแก้ปัญหากระจายออกไปให้ทั่วจังหวัดจัดให้มีการประชุมระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดเพื่อให้รับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของแต่ละสำนักเพื่อช่วยกันแก้ไข^{๑๙๖}

๑๓. สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีบุคลากรที่มีความสามารถรองรับเพื่อให้การอบรมแก่เด็กและเยาวชน เพราะเด็กส่วนใหญ่สนใจเรียนถ้าวิทยากรไม่มีสิ่งโน้มน้าวให้เป็นที่น่าสนใจการปฏิบัติก็ไม่เกิดผล เพราะสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่จัดกิจกรรมสำหรับเด็กน้อยมาก^{๑๙๗}

๑๔. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะเข้ามารับผิดชอบงานในด้านต่างๆ ทางสำนักปฏิบัติธรรมต้องมีการวางแผนสร้างบุคลากรให้มีคุณภาพกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน^{๑๙๘}

๑๕. สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดต้องมีบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการปฏิบัติธรรมโดยตรงอยู่แล้วไม่ใช่จะเป็นเพียงแต่เจ้าสำนักเพียงรูปเดียวต้องมีการมอบหมายงานให้กับพระภิกษุที่มีความรู้ทางด้านปฏิบัติธรรมซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสามารถไว้วางใจให้รับผิดชอบงานได้และบุคลากรเหล่านี้ต้องมอบหมายงานที่ชัดเจนว่าใครมีหน้าที่รับผิดชอบอะไรบ้างซึ่งผู้ที่จะมาทำงานด้านนี้ต้องเป็นผู้ที่มีจิตอาสาที่จะมาทำงานด้านนี้มีความเสียสละสูงทุ่มเทให้กับงานที่ตนเองรับผิดชอบ^{๑๙๙}

๑๖. บุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนงานเพราะการที่จะทำงานให้ได้ตามแผนหรือการแบ่งหน้าที่ในการทำงานถ้าเราไม่มีบุคลากรที่ชำนาญหรือมีความสามารถเฉพาะก็ไม่สามารถจะดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนได้เพราะการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมนั้นจะต้องมีค่าใช้จ่ายในส่วนต่างๆ บุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลในส่วนต่างๆ เช่น ผู้ทำหน้าที่รับบริจาค ฝ่ายทะเบียน ฝ่ายทำบัญชีฝ่ายดูแลผู้ที่เข้ามาปฏิบัติต้องมีความชัดเจนว่าเรามีผู้ทำหน้าที่ใดในส่วนงานนั้นๆ^{๒๐๐}

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐูปูชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ คุณกรรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑๗. การวางแผนพัฒนาบุคลากรและสถานที่ทุกอย่างล้วนต้องมีวางแผนเพราะอยู่ๆ สถานที่ไม่ได้เกิดขึ้นมาเองเราจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนจัดหาสถานที่ มีการวางแผนที่จะจัดเตรียมบุคลากรการพัฒนาเครือข่ายเพราะถือว่าการวางแผนเป็นสิ่งสำคัญ^{๒๐๑}

๑๘. สิ่งสำคัญประการแรกคือผู้ที่เข้ามาทำงานด้านนี้ต้องมีใจรักมีศรัทธาที่จะเข้ามาช่วยงานในพระพุทธศาสนาจริงโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนมีความตั้งใจที่จะเข้ามาศึกษามาฝึกอบรมจิตใจของตนเพื่อให้มีมาตรฐานทางความคิดตั้งใจทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตจึงจะทำให้งานมีประสิทธิภาพ^{๒๐๒}

๑๙. มีความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในวัดที่ใช้ความรู้ความสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างชัดเจนทำให้งานดำเนินไปด้วยดี^{๒๐๓}

๒๐. การจัดสรรบุคลากรให้รับผิดชอบในหน้าที่ต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญพระวิปัสสนาจารย์และวิทยากรที่มาช่วยงานต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และผ่านการอบรมมาแล้วการทำงานจึงจะประสบความสำเร็จ^{๒๐๔}

สรุปได้ว่า บุคลากรถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะการจัดสรรบุคลากรไปประจำในแต่ละสำนักถ้าขาดการประสานความร่วมมือกันเป็นเครือข่ายแล้วการทำงานก็จะเกิดอุปสรรคในการบริหารบุคลากรโดยส่วนใหญ่เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมจะเป็นผู้บริหารจัดการเรื่องต่างๆ ด้วยตนเองยังขาดการมอบหมายงานให้บุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนเพราะโดยส่วนใหญ่การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ จะขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักแต่เพียงผู้เดียว บุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนงานเพราะการที่จะทำงานให้ได้ตามแผนหรือการแบ่งหน้าที่ในการทำงานถ้าเราไม่มีบุคลากรที่ชำนาญหรือมีความสามารถเฉพาะก็ไม่สามารถจะดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนได้เพราะการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมนั้นจะต้องมีค่าใช้จ่ายในส่วนต่างๆ การวางแผนพัฒนาบุคลากรและสถานที่ทุกอย่างล้วนต้องมีวางแผนเพราะอยู่ๆ สถานที่ไม่ได้เกิดขึ้นมาเองเราจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนจัดหาสถานที่ ผู้ที่เข้ามาทำงานด้านนี้ต้องมีใจรักมีศรัทธาที่จะเข้ามาช่วยงานในพระพุทธศาสนาจริงโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนมีความตั้งใจที่จะเข้ามาศึกษามาฝึกอบรมจิตใจของตนเพื่อให้มีมาตรฐานทางความคิดตั้งใจทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ คุณเพลินพิศ สืบพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา เฉลิมเกียรติสมเด็จนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ(WBTV) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ ท.พ.ญ อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ, ประธานชมรมกัลยาณธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงสิริถาวร, ไวยาวัจกร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๑ วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านงานบุคลากร (Staffing)

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑)งานบุคลากรถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะการจัดสรรบุคลากรไปทำงาน ถ้าขาดการประสานความร่วมมือกันเป็นเครือข่าย การทำงานจะเกิดอุปสรรคในการบริหาร	๕	๔,๘,๑๐,๑๒,๑๓
๒)การมอบหมายหน้าที่การทำงานให้กับบุคลากรที่ชัดเจน อบรมพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถให้มีคุณภาพ	๑๑	๒,๓,๕,๖,๗,๑๔ ๑๖,๑๗,๑๘,๒๑,๒๒
๓)แนวทางของแต่ละสำนักไม่เหมือนกันบุคลากรส่วนใหญ่เจ้าสำนักจะเป็นผู้บริหารจัดการเรื่องต่างๆ ด้วยตนเองขาดการมอบหมายงาน	๒	๙,๑๑
๔)การวางแผนบุคลากรล้วนต้องมีการวางแผนเพื่อให้มีมาตรฐานทำงานอย่างมีคุณภาพ	๒	๑๙,๒๐

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายเลขลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๔) ด้านการอำนวยการ (Directing)

๑. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแต่ละสำนักก็มุ่งแต่พัฒนาในสำนักของตนเองไม่มีการมาประชุมแลกเปลี่ยนความรู้กันช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่มีศูนย์กลางที่จะติดต่อประสานงานขอความช่วยเหลือทำให้บางสำนักมีการพัฒนาการปฏิบัติธรรมที่ล่าช้าขาดประสิทธิภาพไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด^{๒๐๕}

๒. คณะสงฆ์ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดโดยประธานฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นประธานเพื่อให้สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดได้ประชุมปรึกษาหารือพบปะแลกเปลี่ยนประสานความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๒๐๖}

๓. ผู้บริหารต้องสอดส่องดูแลการทำงานอยู่ตลอดเวลาเพราะบางที่ผู้ปฏิบัติงานจะมองแค่การทำงานตามหน้าที่ของตนเองแต่ไม่ได้มองในภาพรวมว่าเกิดปัญหาในจุดใดบ้างผู้บริหารจึงต้องคอยกำกับดูแลว่าการทำงานเกิดปัญหาในจุดใดบ้างและนำมาแก้ไขในทางปฏิบัติให้ดีขึ้น^{๒๐๗}

๔. ผู้บริหารต้องมีการตัดสินใจโดยวิเคราะห์แยกแยะปัญหาแล้วจึงตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับส่วนรวมเป็นหลัก สามารถปฏิบัติได้ ให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร สามารถตรวจสอบและใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้เช่น คำสั่ง ประกาศ

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค (ประสิทธิ์ กตปุณฺโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ พระญาณไตรโลก (สมคิด จินตยโส), รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑ เจ้าอาวาสวัดบรมวงศัศรวรรามวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมมาโล (รุ่ง สุขุมมาโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

แนวปฏิบัติเพื่อให้บุคลากรทุกคนเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานสร้างขวัญและกำลังใจด้วยการให้ความสำคัญและให้เกียรติให้ค่าตอบแทนที่เหมาะสมการจัดหาสวัสดิการเพื่ออำนวยความสะดวกการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่กันและกัน แก่ประชาชนผู้ปฏิบัติธรรมหน่วยงาน องค์กรรัฐ เพื่อให้รู้ให้เข้าใจและให้การสนับสนุน^{๒๐๘}

๕. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนผู้ปฏิบัติธรรม^{๒๐๙}

๖. จัดสัดส่วนของการอำนวยความสะดวก กำกับดูแล ฝึกอบรมพัฒนา ให้งานสำเร็จบรรลุเป้าหมายจัดระบบการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับรู้และต้องติดตามผลอย่างต่อเนื่อง^{๒๑๐}

๗. มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานดูแลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดมีการพิจารณาว่าสำนักไหนมีผลงานหรือดำเนินการดีอยู่แล้วมาเป็นตัวอย่างหรือเป็นต้นแบบในการบริหารให้สำนักอื่น ๆ มาศึกษาดูงานมาเรียนรู้เพื่อนำแนวทางที่ได้ศึกษากลับไปพัฒนาสำนักของตนเอง^{๒๑๑}

๘. ในส่วนของการอำนวยความสะดวกทางวัดจะใช้วิธีระดมความคิดของบุคลากรภายในวัดแต่โดยหลักใหญ่ก็จะเป็นเจ้าสำนักจะเป็นผู้ที่ริเริ่มงานในทุกด้านและจัดประชุมสอบถามความเห็นเมื่อมีโครงการใหม่เกิดขึ้นว่าควรบริหารจัดการอย่างไรการทำงานควรเป็นไปในทิศทางใดปัจจุบันนี้งานปฏิบัติธรรมจะไปรวมอยู่กับงานด้านเผยแผ่มีการตั้งประธาน รองประธาน และคณะกรรมการแต่ยังไม่มีการดำเนินการหรือขับเคลื่อนในเรื่องใดให้เป็นรูปธรรมเลย เช่น เมื่อมีการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานเป็นเครือข่ายแล้วผู้เข้าปฏิบัติอยากฝึกในเรือรูปนาม หรือฝึกปฏิบัติแบบยุบหนอพองหนอ เพราะจริตในการฝึกของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน เมื่อเป็นเช่นนี้แต่ละสำนักจะสามารถช่วยแนะนำให้ผู้สนใจไปฝึกตามรูปแบบที่ต้องการตามสำนักต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกันได้ เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอีกทางหนึ่ง^{๒๑๒}

๙. ต้องมีการแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์ให้รู้ทั่วถึง จัดให้มีศูนย์กลางของเครือข่ายทำงานเป็นขบวนการกระจายคนปฏิบัติธรรมไปตามสำนักเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมรู้จักสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดเพิ่มมากขึ้น^{๒๑๓}

๑๐. ปัจจุบันนี้สื่อเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งคำว่า “สื่อ” ก็คือ สื่อสาร เป็นการสื่อสารในทางที่สร้างสรรค์นักปฏิบัติธรรมหลายแห่งมีครูบาอาจารย์ดี สถานที่ก็ดี แต่ไม่ค่อยมีญาติโยมเข้าไป

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพภูถ กตสโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ พระราชธานินทรจารย์ (สุชาติ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก เจ้าอาวาสวัดกษัตราธิราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ พระภาวนาเชมคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์ (จิรยุทธ อธิณฺโฑ), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ พระพิพัฒนศาสนกิจวิธาน (ประยูร สุทธิบุญโญ), เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ปฏิบัติธรรมเพราะขาดการสื่อสารขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีอีกทั้งยังขาดกัลยาณมิตรที่จะไปปรึกษาหารือ ขาดการปฏิสัมพันธ์ที่ดี คือ พูดไม่เป็นบอกไม่เป็นจึงนำไปสู่การถามไม่เป็นคือไม่กล้าถาม การพัฒนาจึงทำได้ช้าเหตุผลอาจจะเป็นเพราะกลัวว่าถ้าไปแล้วจะไม่มีคนบอกหรือแนะนำจึงเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้^{๒๑๔}

๑๑. ไม่มีการจัดตั้งเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมในการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้หรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสำนักปฏิบัติธรรม อันจะเป็นการทำให้วัดมีการสื่อสารหรือสานสัมพันธ์กันระหว่างวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมนำไปสู่การจัดตั้งเป็นเครือข่ายภายในจังหวัด เพราะถ้าแต่ละวัดต่างคนต่างทำการที่จะเกิดเป็นเครือข่ายขึ้นมาขึ้นมานั้นคงยากลำบาก^{๒๑๕}

๑๒. การอำนวยความสะดวกเพื่อติดตามดูแลติดตามผลประเมินผลเพื่อให้งานเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัด^{๒๑๖}

๑๓. การอำนวยความสะดวกในการที่จะวางแผนการจัดองค์กรภายในสำนักปฏิบัติธรรมว่ามีฝ่ายทะเบียนฝ่ายอาหารฝ่ายที่จะดูแลความปลอดภัยหรือไม่มีหลักสูตรการอบรมอย่างไรมีการแบ่งชั้นตอนการปฏิบัติแก่ผู้ที่เข้าปฏิบัติหรือไม่เพราะส่วนใหญ่เมื่อมีผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมก็จะให้ปฏิบัติร่วมกันโดยไม่สอบถามว่าแต่ละคนมีพื้นฐานการปฏิบัติมาอย่างไรฉะนั้นงานในส่วนนี้จะต้องดูแลสั่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้าปฏิบัติอย่างครบถ้วนเช่น ด้านอาหาร น้ำปานะ ที่พัก ห้องน้ำด้านวิทยากรด้านพระวิปัสสนาจารย์รวมถึงความสะดวกในการสัญจรไปมาของผู้เข้าปฏิบัติธรรมด้วย^{๒๑๗}

๑๔. จัดให้มีหน่วยงานกลางในการช่วยสนับสนุนกิจกรรมของสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด เช่น เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของแต่ละสำนักก็มีวิทยากรส่วนกลางช่วยสนับสนุน เป็นต้น^{๒๑๘}

๑๕. จึงต้องเริ่มจากผู้นำที่มีผู้ศรัทธามากจึงจะสามารถเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นที่ยอมรับของคนจำนวนมากจึงจะสามารถชักนำผู้คนให้เข้ามาปฏิบัติธรรมถึงมีหลักธรรมคำสอนที่เป็นมาตรฐานในการอบรมสั่งสอนให้กับประชาชน^{๒๑๙}

๑๖. สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกภายในแต่งตั้งให้มีผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบในการอำนวยความสะดวกหรือเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงานในทุกด้านทั้งการรับเรื่องและออกคำสั่งในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมตามหน้าที่ของตนเอง^{๒๒๐}

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ คุณเพลินพิศ สืบพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา เฉลิมเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ(WBTV) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ นายประดับ โพธิกาญจนวัติน, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ ท.พ.ญ อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ, ประธานชมรมกัลยาณธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑๗. เชื่อมโยงคอยสนับสนุนงานปฏิบัติธรรมในจังหวัดสนับสนุนทั้งบุคลากร อุปกรณ์ในการสอน เป็นต้น ให้กับสำนักปฏิบัติธรรมในเครือข่าย^{๒๒๑}

๑๘. ศูนย์กลางสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดจะทำหน้าที่คอยให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่มีความประสงค์จะเข้าปฏิบัติธรรมและแนะนำสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นเครือข่ายในจังหวัดที่เหมาะสมกับหมู่คณะที่ต้องการจะเข้าปฏิบัติธรรมเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนอีกรูปแบบหนึ่ง^{๒๒๒}

๑๙. ให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่มีความประสงค์จะเข้าปฏิบัติธรรมและแนะนำสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นเครือข่ายในจังหวัดที่เหมาะสมกับหมู่คณะที่ต้องการจะเข้าปฏิบัติธรรมเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนอีกรูปแบบหนึ่ง^{๒๒๓}

๒๐. ต้องมีผู้ที่เข้ามาประสานงานสำหรับเครือข่ายอย่างเช่นถ้ามีสาขาขยายออกไปในต่างจังหวัดเราจะต้องมีผู้เชื่อมโยงระหว่างต้นทางที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมหลักเปรียบเหมือนสำนักงานใหญ่ต้องสามารถเชื่อมโยงกับสาขาได้เพื่อให้เป็นระบบของการประพฤติปฏิบัติธรรมเป็นไปในทางเดียวกันตามนโยบายหลัก^{๒๒๔}

๒๑. การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังไม่มี การขับเคลื่อนในเรื่องของเครือข่ายภายในจังหวัดเท่าที่ควรได้แต่รับนโยบายมาปฏิบัติกันเองตามแนวทางของแต่ละสำนัก^{๒๒๕}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแต่ละสำนักก็มุ่งแต่พัฒนาในสำนักของตนเอง ไม่มีการมาประชุมแลกเปลี่ยนความรู้กันช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่มี ศูนย์กลางที่จะติดต่อประสานงานขอความช่วยเหลือทำให้บางสำนักมีการพัฒนาการปฏิบัติธรรมที่ล่าช้าขาดประสิทธิภาพต้องมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการสำนักปฏิบัติธรรมรับผิดชอบในการอำนวยการหรือเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงานในทุกด้าน สามารถเชื่อมโยงกับสาขาได้เพื่อให้เป็นระบบของการประพฤติปฏิบัติธรรมเป็นไปในทางเดียวกันตามนโยบายหลักกำกับดูแลว่าการทำงานเกิดปัญหาในจุดใดบ้างและนำมาแก้ไขในทางปฏิบัติให้ดีขึ้น เป็นต้น

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐปบุชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตราชบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ นางนฤดี น้อยศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ คุณกรรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงสิริถาวร, ไวยาวัจกร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๒ วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการอำนวยการ (Directing)

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมมุ่งแต่พัฒนา สำนักของตนเองไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน ไม่มีศูนย์กลางติดต่อประสานงาน ของความช่วยเหลือ	๓	๙,๑๖,๒๒
๒) ควรตั้งศูนย์กลางประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมจังหวัด	๘	๒,๓,๖,๑๐,๑๙ ๑๔,๑๕,๑๘
๓) ผู้บริหารต้องกำกับดูแลอำนวยการ ติดตามผล เพื่อความเข้าใจตรงกัน	๘	๑,๔,๕,๘ ๑๑,๑๒,๑๓,๒๑
๔) ผู้นำที่สร้างศรัทธาได้มากจะเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็น ที่ยอมรับของคนจำนวนมากและนำคนเข้ามาปฏิบัติได้มาก	๒	๑๗,๒๐

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึงลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๕) ด้านการกำกับดูแล (Controlling)

๑. สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังเป็นเครือข่ายที่ไม่เข้มแข็งเพราะ
สำนักปฏิบัติธรรมที่ขึ้นทะเบียนแต่ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายยังมีอีกหลายวัดยังขาดการรวมตัวและ
การประชาสัมพันธ์ให้กับวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมด้วยกันให้ประชาชนทราบส่วนใหญ่จะเป็นการ
ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ เฉพาะวัดของตนเอง^{๒๒๖}

๒. การกำกับดูแลเพื่อการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมที่ต้องปฏิบัติด้วยตนเอง
จัดตั้งคณะกรรมการทั้งบรรพชิต คฤหัสถ์ เป็นผู้กำกับดูแลคณะสงฆ์โดยเจ้าคณะผู้ปกครอง
คณะกรรมการศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด เข้าไปตรวจตราและกำกับดูแลจัดทำ
แบบแสดงความคิดเห็นให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถมีส่วนร่วมเป็นข้อมูลในการกำกับดูแลที่เหมาะสม
ครอบคลุมทุกด้านทุกขั้นตอนนำผลมาบูรณาการปรับปรุงในการจัดทำแผนการดำเนินการในปีต่อไป^{๒๒๗}

๓. จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาจุดศูนย์กลางเพื่อกำกับดูแลการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมภายใน
จังหวัด เพื่อให้สำนักปฏิบัติธรรมมีการประสานเชื่อมโยงการให้ข้อมูลข่าวสารและการรับรู้ข่าวสาร

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมมาโล (รุ่ง สุขุมมาโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพปฏิภต กตสาโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

ของแต่ละสำนักในการจัดกิจกรรมต่างๆ และประสานขอความร่วมมือในกรณีที่ขาดบุคลากรในการปฏิบัติงาน^{๒๒๘}

๔. สร้างพระนวกะให้คนเห็นแล้วเกิดศรัทธาเป็นพระในดวงใจและต้องพัฒนาจิตใจให้สืบเนื่อง เจ้าสำนักต้องปลุกฝัง ศิล สมาธิ ให้กับทายาทผู้สืบทอดโดยวางแผนสร้างคนให้มีคุณภาพ กำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนคอยกำกับดูแลและอยู่เบื้องหลัง เมื่อได้คนดีมีคุณภาพแล้ว^{๒๒๙}

๕. มีกฎระเบียบไว้ให้ปฏิบัติ มีการกำกับดูแลให้ทั่วถึงเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย^{๒๓๐}

๖. จัดตั้งศูนย์ประสานงานเกิดขึ้นก็จะมีการประสานความช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในจังหวัดทำให้งานวิปัสสนามีความก้าวหน้าไปได้เพราะบางวัดที่มีความมั่นคงหรือมีความพร้อมเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปทั้งในและต่างจังหวัดจะมีประชาชนหรือหมู่คณะจองคิวเป็นจำนวนมากจึงมีผู้เข้าปฏิบัติตลอดทั้งปี^{๒๓๑}

๗. ผู้บริหารต้องมีการสั่งงาน แบ่งงานตามหน้าที่ของผู้ปฏิบัติและติดตามกำกับดูแลผลงานที่ปฏิบัติด้วยตนเองซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าสำนักเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์^{๒๓๒}

๘. สร้างเครือข่ายศูนย์กลางเพื่อให้สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเข้มแข็ง การเผยแพร่ธรรมจะได้พัฒนาและเจริญรุ่งเรืองสืบต่อพระศาสนาซึ่งเป็นมรดกอันล้ำค่าให้อยู่ตลอดไป^{๒๓๓}

๙. สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังเป็นเครือข่ายที่ไม่เข้มแข็งเพราะสำนักปฏิบัติธรรมที่ขึ้นทะเบียนแต่ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายยังมีอีกหลายวัดขาดการประชาสัมพันธ์ให้กับวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมด้วยกันให้ประชาชนทราบส่วนใหญจะเป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ เฉพาะวัดของตนเอง^{๒๓๔}

๑๐. ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนยังเป็นการทำตามความคิดของบุคคลไม่มีการจัดตั้งกรรมการขึ้นมาคอยช่วยกำกับดูแลการปฏิบัติงาน^{๒๓๕}

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ พระญาณไตรโลก (สมคิด จินตโยโส), รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑ เจ้าอาวาสวัดบรมวงศัศรวรารามวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ พระราชธานินทรจารย์ (สุชาติ ฐานิสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก เจ้าอาวาสวัดกษัตราธิราชวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ พระภาวนาเชมคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรารณ (ประยูร ชินปุตุโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสี่กุก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค (ประสิทธิ์ กตปุณโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุโล (รุ่ง สุขุมโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์ (จิรยุทธ อธิณฺโฑ), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๑๑. การกำกับดูแลสำนักปฏิบัติธรรมควรเริ่มต้นจากเจ้าคณะปกครองในจังหวัดร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเข้าไปกำกับดูแลติดตามผลดูแลผลการปฏิบัติงานของสำนักปฏิบัติธรรมว่าผลการดำเนินงานเป็นอย่างไรบ้าง^{๒๓๖}

๑๒. การจัดการให้เริ่มที่คณะสงฆ์จังหวัดมาดำเนินงานขับเคลื่อนเพื่อมากำกับดูแลให้การทำงานของสำนักปฏิบัติธรรมทุกสำนักมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกันมีปัญหาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะทำให้งานปฏิบัติธรรมภายในจังหวัดพัฒนาขึ้น^{๒๓๗}

๑๓. ผู้ที่มาปฏิบัติธรรมเมื่อพบเจอสถานที่ไม่สะอาดมีสัตว์เลื้อยคลานจึงมองว่าเป็นการรบกวนในการปฏิบัติธรรม ด้านสถานที่เมื่อผู้เข้ามาปฏิบัติเข้ามาแล้วรู้สึกปลอดภัยเรื่องทรัพย์สินเงินทองของตนเรื่องที่นอนที่พักผ่อนมีเพียงพอเรียบร้อยสามารถรองรับเพียงพอกับผู้เข้ามาปฏิบัติให้พอดี^{๒๓๘}

๑๔. สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีระบบการจัดการที่ดีทางวัดมีการออกกฎระเบียบข้อบังคับที่ดีให้ผู้เข้ามาปฏิบัติได้รับทราบและทำความเข้าใจ ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมจะได้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย^{๒๓๙}

๑๕. จัดอบรมให้ความรู้โดยให้เจ้าสำนักที่ประสบความสำเร็จในการบริหารว่ามีวิธีการดูแลควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างไรจึงสามารถประสบความสำเร็จสามารถจูงใจให้ประชาชนเข้ามาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมากได้เพื่อให้สำนักต่างนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ประสบความสำเร็จมีความเข้มแข็งต่อไป^{๒๔๐}

๑๖. ปัจจุบันการกำกับดูแลสำนักปฏิบัติธรรมจะขึ้นอยู่กับเจ้าคณะจังหวัด แต่มองว่ายังไม่มีการขับเคลื่อนการบริหารเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมเพราะสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดส่วนใหญ่ที่มีการดำเนินการอย่างจริงจังจะมีอยู่เพียงไม่กี่สำนัก ส่วนที่เหลือจะเป็นการจัดปฏิบัติธรรมเป็นครั้งคราวหรือตามเทศกาลหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น ในส่วนแนวคิดของการขับเคลื่อนให้สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาารวมตัวกันเป็นเครือข่ายนั้นยังไม่มีหน่วยงานใดริเริ่มทำในเรื่องนี้^{๒๔๑}

๑๗. ในแต่ละสำนักปฏิบัติธรรมในปัจจุบันมีเพียงแค่การทำรายงานส่งคณะสงฆ์เพราะสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับคณะสงฆ์ในจังหวัดจึงมีเพียงแต่การทำรายงานจำนวนผู้เข้า

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ นายประดับ โปธิกาญจนวัฒน์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ นายนินนธ์ ฐูปบูชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ปฏิบัติเท่าไรจัดกิจกรรมอะไรเพียงเท่านี้ นโยบายส่วนใหญ่ทางคณะสงฆ์ก็จะให้เอกสิทธิ์แก่ผู้บริหารหรือผู้อำนวยการในวัดนั้นๆ ในการบริหาร แต่ยังไม่มีการช่วยเหลือหรือกำกับดูแลในด้านใดเลยซึ่งถ้าเป็นไปได้ว่าหากมีการช่วยเหลือหรือสนับสนุนการทำงานของสำนักปฏิบัติธรรมก็จะเป็นไปในแนวทางของคณะสงฆ์โดยรวมหรือเป็นนโยบายของคณะสงฆ์ที่ชัดเจนมากขึ้นไม่ใช่ต่างคนต่างทำเหมือนในปัจจุบันนี้แต่ต้องเป็นการกำกับดูแลเพื่อเป็นการประคับประคองเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนไม่ใช่เข้ามาเพื่อจับผิดการบริหารจัดการในสำนักปฏิบัติธรรม^{๒๔๒}

๑๘. สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต้องมีการเกื้อกูลกันต้องมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้รวมทั้งบุคลากรสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนัก ต้องมีการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นระหว่างสำนัก โดยมีการประชุมผู้นำหรือประธานของสถานที่ปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งเพื่อให้การดำเนินงานของสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ในปัจจุบันสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งขาดการปฏิสัมพันธ์ ขาดการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันจึงต้องมีการประสานความร่วมมือเพื่อจัดตั้งผู้ประสานงานระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมขึ้นมาเพื่อประสานความร่วมมือจัดทำกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเครือข่ายที่ดีอีกประการหนึ่ง^{๒๔๓}

๑๙. มีการนัดประชุมอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้งเพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาเป็นอย่างไรบ้างเพื่อจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขในทางปฏิบัติต่อไปรวมถึงขอความคิดเห็นจากผู้เข้ามาปฏิบัติเพื่อจะได้ทราบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานของแต่ละสำนักเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้การทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น^{๒๔๔}

๒๐. การกำกับดูแล ฝึกอบรม พัฒนาบุคลากรส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของท่านเจ้าอาวาสลงมาดูแล^{๒๔๕}

๒๑. สำนักงานพระพุทธศาสนาต้องมีการประเมินมาตรฐานของสำนักปฏิบัติธรรมในแต่ละปีเพื่อติดตามผลการดำเนินงานของสำนักปฏิบัติธรรมว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่ตั้งไว้หรือไม่และมีปัญหาอะไรที่ต้องแก้ไขเพื่อปรับปรุงทั้งกระบวนการบริหารและการปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น^{๒๔๖}

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ คุณกรรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ คุณเพลินพิศ สืบพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา เฉลิมเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ(WBTV) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ ท.พ.ญ อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ, ประธานชมรมกัลยาณธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ข้าราชการบำนาญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ คุณสมพงษ์ คงสิริถาวร, ไวยาวัจกร วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สรุปได้ว่า สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังเป็นการจัดการยังไม่เข้มแข็ง สำนักปฏิบัติธรรมที่ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายยังมีอีกหลายวัดยังไม่มี การขับเคลื่อนการบริหาร เครือข่ายที่เป็นรูปธรรม การดำเนินการอย่างจริงจังจะมีอยู่เพียงไม่กี่สำนักสำนักปฏิบัติธรรมต้องมี ระบบการจัดการที่ดี ทางวัดมีการออกกฎระเบียบข้อบังคับที่ดีให้ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติได้รับทราบและทำ ความเข้าใจผู้บริหารต้องมีการสั่งงาน แบ่งงานตามหน้าที่ของผู้ปฏิบัติและติดตามกำกับดูแลผลงานที่ ปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์การจัดการให้เริ่มที่คณะสงฆ์จังหวัดมา ดำเนินงานขับเคลื่อนเพื่อมากำกับดูแลให้การทำงานของสำนักปฏิบัติธรรมทุกสำนักมีการปฏิบัติที่ สอดคล้องกันมีปัญหาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะทำให้งานปฏิบัติธรรมภายในจังหวัดพัฒนาขึ้นมีการ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้รวมทั้งบุคลากรสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนัก ต้องมีการสร้างความสามัคคีให้ เกิดขึ้นระหว่างสำนัก โดยมีการประชุมผู้นำหรือประธานของสถานที่ปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งเพื่อให้การ ดำเนินงานของสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ในปัจจุบันสำนัก ปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งขาดการปฏิสัมพันธ์ ขาดการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันจึงต้องมีการ ประสานความร่วมมือเพื่อจัดตั้งผู้ประสานงานระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมขึ้นมาเพื่อประสานความ การร่วมมือจัดทำกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือกัน เป็นต้น

ตารางที่ ๔.๑๓ วิเคราะห์ประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการกำกับดูแล (Controlling)

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) สำนักปฏิบัติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังเป็น เครือข่ายไม่เข้มแข็งบางแห่งขึ้นทะเบียนแล้ว แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย	๓	๑,๔,๔
๒) จัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาเป็นศูนย์กลางเพื่อกำกับดูแล การบริหารเครือข่ายและมีการประสานข้อมูลข่าวสารต่างๆ	๗	๒,๕,๖,๙,๑๒,๑๙,๒๐
๓) มีกฎระเบียบไว้ให้ปฏิบัติ มีการกำกับดูแล ให้ทั่วถึงเพื่อการทำงานบรรลุเป้าหมาย	๓	๓,๑๓,๑๖
๔) ผู้บริหารต้องมีการสั่งงาน แบ่งงานตามหน้าที่ และติดตามกำกับดูแลผลงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์	๖	๗,๘,๑๑,๑๔,๒๑,๒๒
๕) ยังไม่มีการขับเคลื่อนให้การบริหารเครือข่าย เป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง	๒	๑๗,๑๘

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึงลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๔.๓.๒ การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔

๑) ฉันทะ : ความพึงพอใจในงาน

๑. ฉันทะ ความพอใจกับงานที่ทำอยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายภายในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมพระวิทยากรพระวิปัสสนาจารย์มีฉันทะความพอใจกับการสอนธรรมนำปฏิบัติสูงแต่ด้วยภาระหน้าที่และอายุที่มากขึ้นจึงต้องมอบหมายให้พระภิกษุสามเณรที่มีความสามารถถนัดในงานด้านนี้ขึ้นมามีส่วนร่วมรับผิดชอบดำเนินการบุคลากรที่เข้ามาสนองงานใหม่ของสำนักปฏิบัติธรรมก็อาจจะมีพรสวรรค์ในระดับหนึ่งซึ่งอาจจะต้องปลูกฉันทะให้พอกพูนยิ่งขึ้นไป ในส่วนของประชาชนศิษย์ของสำนักและผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมมีฉันทะพอใจกับการเข้ามารับการปฏิบัติปานกลางแต่เมื่อผ่านการปฏิบัติจนได้สัมผัสแล้วย่อมยังฉันทะให้สูงขึ้นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยประกอบโดยเฉพาะปฏิปทาสัมมาปฏิบัติของเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมพระวิทยากรพระวิปัสสนาจารย์ และบุคลากรของสำนักนั้นๆ การดำเนินการที่เป็นประจำต่อเนื่องระบบการบริหารจัดการที่ดีและเอื้อให้เกิดสัปปายะต่อการปฏิบัติ^{๒๔๗}

๒. ไม่อยากหยิบจับทำอะไร ซึ่งในจุดนี้ตัวผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมต้องใช้ความรอบคอบในการเลือกคนที่จะมาปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถที่แท้จริงจึงจะไม่เกิดปัญหา^{๒๔๘}

๓. สำนักปฏิบัติธรรมมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถทำให้หน่วยงานหรือผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาช่วยงานเพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาช่วยให้ทางวัดเกิดการพัฒนาและดำเนินงานต่อไปเรื่อยๆ^{๒๔๙}

๔. พระวิปัสสนาจารย์ต้องมีความพอใจมีเป้าหมายของตนเองอยู่แล้วว่าเราทำงานเพื่อต้องการจะถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนในการประพฤติปฏิบัติให้กับญาติโยมได้รับรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดผลอย่างแท้จริง^{๒๕๐}

๕. การทำงานได้ดีต้องทำเพราะมีใจรักพอใจมีความพากเพียรอดทนเอาใจใส่ ไตร่ตรองปรับปรุงแก้ไขการทำงานอยู่ตลอดเวลา^{๒๕๑}

๖. มีความพอใจในงานนั้นในการกระทำนั้นๆ จิตใจต้องมีความจริงใจตั้งใจ^{๒๕๒}

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพภูถ กตสาโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินปุตุโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสีฎก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๐} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์ (จิรยุทธ์ อธิฉนฺโท), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๑} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมโล (รุ่ง สุขุมโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๒} สัมภาษณ์ พระภาวนาเข็มคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๗. บุคลากรถ้าขาดความพึงพอใจในการทำงานเมื่อทำไปแล้วก็เกิดความเบื่อหน่าย ความพอใจจึงเป็นส่วนสำคัญเพราะถ้าไม่รักไม่ชอบการที่จะเกิดสำนักปฏิบัติธรรมนั้นคงยาก เพราะผู้ที่ จะมาทำงานด้านนี้ต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละและมีความรับผิดชอบสูง ต้องคอยดูแลญาติโยมที่เข้ามา ปฏิบัติไม่ให้ขาดตกบกพร่องในสิ่งต่างๆ ฉะนั้นผู้ที่เข้ามาปฏิบัติงานในสำนักปฏิบัติธรรมได้นั้นต้องมีความพอใจในงานนี้^{๒๕๓}

๘. ผู้ที่จะเข้ามาปฏิบัติงานในสำนักปฏิบัติธรรมต้องเป็นผู้มีใจรักมีความเสียสละเพราะ การทำงานร่วมกับผู้อื่นต้องมีความรักความเมตตา ช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาและเข้ามาขอคำปรึกษา ในการปฏิบัติธรรมเพื่อให้จิตใจสงบ^{๒๕๔}

๙. บุคลากรต้องไปจิตอาสาที่มีความพอใจเอาใจใส่ในงานที่ได้รับมอบหมายไม่เกี่ยงงาน ให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับมอบหมายทุ่มเทแรงกายแรงใจทำงานอย่างเต็มที่โดยคิดถึงผลประโยชน์ ของหมู่คณะประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก^{๒๕๕}

๑๐. เพราะการทำงานต้องมีความพอใจ มีความสุขในการทำงานเพราะถ้าเราไม่พอใจใน การทำงาน ไม่พอใจในสำนักปฏิบัติธรรมถ้าไม่พอใจที่จะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติธรรมเพียงแค่ขาด ความพอใจอย่างเดียวเราก็ไม่ยากทำไม่ยากเข้ามาร่วมงาน ฉะนั้นบุคลากรต้องมีความพอใจในการ ทำงานการดำเนินการต่างๆ งานถึงจะประสานกันได้และเดินไปได้^{๒๕๖}

สรุปได้ว่า ฉันทะ ความพอใจกับงานที่ทำอยู่ สำนักปฏิบัติธรรมมีความมุ่งมั่นในการ ปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ทำให้หน่วยงานหรือผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาช่วยงานเพื่อสืบสาน พระพุทธศาสนาช่วยให้ทางวัดเกิดการพัฒนาและดำเนินงานต่อไปเรื่อยๆ พระวิปัสสนาจารย์ต้องมึ ความพอใจมีเป้าหมายของตนเองอยู่แล้วว่าเราทำงานเพื่อต้องการจะถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนในการ ประพฤติปฏิบัติให้กับญาติโยมได้รับรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดผลอย่างแท้จริง การทำงาน ได้ดีต้องทำเพราะมีใจรักพอใจมีความพากเพียร อดทน เอาใจใส่ ไตร่ตรอง ปรับปรุงแก้ไขการทำงาน อยู่ตลอดเวลา ผู้มีจิตอาสาที่มีความพอใจเอาใจใส่ในงานที่ได้รับมอบหมายไม่เกี่ยงงานให้ความสำคัญกับ งานที่ได้รับมอบหมายทุ่มเทแรงกายแรงใจทำงานอย่างเต็มที่โดยคิดถึงผลประโยชน์ของหมู่คณะ ประโยชน์ส่วนรวม เป็นต้น

^{๒๕๓} สัมภาษณ์ นายประดับ โปธิกาญจนวัฒน์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๔} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๕} สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัด พระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๖} สัมภาษณ์ คุณกรรณภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์จังหวัด พระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๔ วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฉันทะตามหลักอิทธิบาท ๔

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) ฉันทะ ความพอใจกับงานที่ทำอยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายผู้บริหารสำนักต้องใช้ความรอบครอบเลือกคนที่มาปฏิบัติงานให้เหมาะสม	๔	๑,๕,๔,๖
๒) สำนักปฏิบัติมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถช่วยให้วัดเกิดการพัฒนาและดำเนินงานต่อไปเรื่อยๆ	๓	๗,๑๗,๑๘
๓) พระวิปัสสนาจารย์มีความพอใจนำหลักธรรมคำสอนในการประพฤติปฏิบัติให้ญาติโยมนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดผลอย่างแท้จริง	๑	๘
๔) ผู้ที่จะทำงานด้านนี้ต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละและมีความรับผิดชอบสูง เป็นผู้มีใจรัก มีความเมตตา	๒	๑๑,๑๒

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึงลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๒) วิริยะ : ความขยันหมั่นเพียร

๑. วิริยะ ความขยันหมั่นเพียรกับงานที่รับผิดชอบ ภายในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีบุคลากรที่มีความวิริยะขยันหมั่นเพียรกับงานที่รับผิดชอบอยู่ในสำนักนั้นๆแต่มีจำนวนไม่มากทำให้บางสำนักมีจำนวนบุคลากรผู้ขยันและสามารถไม่เพียงพอต่อการรองรับกับงานของสำนักปฏิบัติธรรม^{๒๕๗}

๒. ความเพียรเป็นสิ่งสำคัญเพราะถ้าขาดสิ่งนี้งานทุกอย่างจะไม่ประสบความสำเร็จได้ เพราะการก่อตั้งสำนักปฏิบัติธรรมไม่ใช่เรื่องง่ายเพราะสถานที่ตั้งวัดในแต่ละที่ไม่เหมือนกันบางพื้นที่มองว่าไม่สามารถจะทำเป็นสำนักปฏิบัติธรรมได้ ต้องมีความพยายามในการชักชวนหรือจูงใจประชาชนรอบด้านโดยเฉพาะเด็กนักเรียนให้เข้ามาฝึกมาปฏิบัติภายในวัดซึ่งจะเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนได้รู้จักขยายออกไป^{๒๕๘}

๓. ผู้มีความพรากเพียรอุทิศสละที่จะฝ่าฟันอุปสรรคปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ผ่านพ้นไปได้จนบรรลุเป้าหมายของงานที่ทำ^{๒๕๙}

^{๒๕๗} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพปฎล กตสโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๕๘} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุโล (รุ่ง สุขุม่าโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕๙} สัมภาษณ์ พระภาวนาเหมคุณ วิ.(สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๔. ในปัจจุบันบุคคลที่มีความขยันขันแข็งในการทำงานนั้นค่อนข้างจะหาได้ยากโดยเฉพาะงานด้านการปฏิบัติธรรมซึ่งต้องใช้บุคลากรที่มีความอดทนสูงมีความพากเพียรบากบั่นไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ^{๒๖๐}

๕. พระวิปัสสนาจารย์ต้องมีพุ่มเทแรงกายคือไม่เบื่อหน่ายในการสอน^{๒๖๑}

๖. ให้ความใส่ใจกับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติให้ได้รับความรู้ในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้จริง ให้ผู้ปฏิบัติมั่นคงอยู่ในศีลธรรมให้มั่นคงในการเรียนรู้เรื่องบาปเรื่องบุญเรื่องเวรเรื่องกรรมเป็นสิ่งสำคัญรู้ถึงโทษถึงคุณของการปฏิบัติทำให้มีสติรู้ว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำจึงมีความจำเป็นต้องให้ผู้เข้าปฏิบัติได้เรียนรู้ในหลักธรรมคำสอนในเบื้องต้นก่อน^{๒๖๒}

๗. มีความเพียรพยายามที่จะทำให้สำนักปฏิบัติธรรมประสบความสำเร็จเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป แม้จะเกิดอุปสรรคปัญหาอุปสรรคทั้งเรื่องด้านการบริหาร ทั้งปัจจัยสนับสนุนที่จะมาใช้ในการบริหาร ก็มีความอดทนไม่ย่อท้อหรือล้มเลิกความตั้งใจกลางคัน^{๒๖๓}

๘. พระวิปัสสนาจารย์และพระวิทยากรในสำนักปฏิบัติธรรมต้องเป็นผู้มีความอดทนไม่เกียจงาน ไม่เลื่องงานทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้^{๒๖๔}

๙. ต้องทำงานที่ตนเองรับผิดชอบไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้นหลักการการทำงานต้องมีปัญหาอุปสรรคอยู่แล้วขึ้นอยู่กับว่าเราจะทำอย่างไรให้ปัญหาอุปสรรคนั้นน้อยลงไปหรือคลี่คลายไปในทางที่ดีเพราะถ้าไม่มีความอดทนหรือไม่มีความเพียรที่จะกระทำหน้าที่ก็ไม่สามารถที่จะทำงานด้านนี้ได้^{๒๖๕}

๑๐. แต่ผู้มีความเพียรไม่ย่อถอยในการทำงานต้องทำงานด้วยความเข้าใจใส่ใจในงานที่ทำ งานก็จะดำเนินไปสำเร็จลุล่วงด้วยดี แต่ถ้าไม่มีความเพียรงานก็จะเดินไปไม่ได้เพราะถ้าเราไม่มีความขยันรู้สึกท้อถอยงานก็จะชะงักไม่สามารถเดินต่อไปได้ เพราะถ้าชะงักที่เราก็จะไม่สามารถส่งต่อให้กับผู้อื่นที่รับช่วงต่อจากเราได้ ทำให้งานล่าช้าไม่ทันการทันเวลา^{๒๖๖}

^{๒๖๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมฺโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๑} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์ (จิรยุทธ์ อธิฉนฺโท), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๒} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินปุตฺโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสีกุก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๓} สัมภาษณ์ นายประดับ โพธิกาญจนวัติน, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๔} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๕} สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๖} สัมภาษณ์ คุณกรรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

สรุปได้ว่า วิริยะ ความเพียรเป็นสิ่งสำคัญเพราะถ้าขาดสิ่งนี้งานทุกอย่างจะไม่ประสบความสำเร็จได้ พระวิปัสสนาจารย์และพระวิทยากรในสำนักปฏิบัติธรรมต้องเป็นผู้มีความอดทนไม่เกียจงาน ไม่เลื่องงานทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้การทำงานต้องทำงานด้วยความเข้าใจใส่ใจในงานที่ทำ พระวิปัสสนาจารย์ต้องมีความทุ่มเทแรงกายคือไม่เบื่อน่ายในการสอนงานก็จะดำเนินไปสำเร็จลุล่วงด้วยดีแต่ถ้าไม่มีความเพียรงานก็จะเดินไปไม่ได้เพราะถ้าเราไม่มีความขยันรู้สึกท้อถอยงานก็จะชะงักไม่สามารถเดินต่อไปได้ เป็นต้น

ตารางที่ ๔.๑๕ วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิริยะตามหลักอิทธิบาท ๔

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) วิริยะความขยันหมั่นเพียรกับงานที่รับผิดชอบ	๑	๑
๒) ความเพียรเป็นสิ่งสำคัญเพราะถ้าขาดสิ่งนี้งานทุกอย่างจะไม่ประสบความสำเร็จได้	๓	๔,๖,๕
๓) พระวิปัสสนาจารย์มีความทุ่มเทแรงกายไม่เบื่อน่ายในการสอนให้ความใส่ใจกับผู้เข้ามาปฏิบัติให้ได้รับความรู้ในหลักธรรม	๓	๘,๗,๑๒
๔) มีความเพียรไม่ท้อถอยในการทำงานแม้จะเกิดอุปสรรคถ้าขาดความเพียรงานที่ทำก็จะล้มเหลว	๓	๑๑,๑๗,๑๘

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึงลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๓) จิตตะ : ความเข้าใจงาน

๑. จิตตะ ความเข้าใจและเอาใจใส่ในงานที่ได้รับมอบหมายภายในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ปฏิบัติงานของสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ มีจิตตะ ความเข้าใจและเอาใจใส่ในงานที่ได้รับมอบหมายในระดับสูงจึงไม่มีปัญหาในการดำเนินการ^{๒๖๗}

๒. สำนักปฏิบัติธรรมต้องจัดให้มีการประชุม พุดคุยกันของสำนักปฏิบัติธรรมทั้ง ๒๐ แห่งเพื่อมาปรึกษาหาแนวทางในการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมภายในจังหวัดให้เข้มแข็งมีคุณภาพ^{๒๖๘}

๓. ผู้บริหารสำนักปฏิบัติธรรมควรส่งพระวิปัสสนาจารย์ไปอบรมด้านวิปัสสนาจากหลายสถานที่เพื่อให้ได้รับความรู้ที่หลากหลายและนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในสำนักปฏิบัติธรรมของตนเอง^{๒๖๙}

^{๒๖๗} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพปฎล กตสโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๖๘} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมโล (รุ่ง สุขุมโล), เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๙} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๔. การสอนหลักธรรมที่เข้าใจง่ายทำให้ผู้เข้าอบรมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นเป็นผู้มีสัมมาคารวะรู้จักหน้าที่ของตนเอง^{๒๗๐}

๕. พระวิปัสสนาจารย์ทุกท่านมีจิตใจที่ตั้งมั่นในการทำงานไม่เกียจงานทำหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบให้ดีที่สุดตามกำลังความสามารถของตนเอง^{๒๗๑}

๖. มีความสนใจใฝ่รู้ศึกษาหาข้อมูลหรือหาความรู้เพิ่มเติมให้ตนเองอยู่เสมอรวมถึงการใจใส่ดูแลงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบไม่ให้ขาดตกบกพร่อง^{๒๗๒}

๗. สามารถปรับตัวเข้ากับงานได้ทุกรูปแบบเมื่อได้รับมอบหมายงานด้านใดก็สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วไม่ยึดติดอยู่กับงานใดงานหนึ่ง^{๒๗๓}

๘. มีความเข้าใจในการทำงานทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายเพราะการทำงานจะต้องเกิดปัญหาไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ดังนั้นผู้รับผิดชอบต้องมีความเข้าใจในในงานที่ทำอยู่รู้ว่าตัวเองงานอะไรอยู่ และสามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี^{๒๗๔}

๙. ถ้าการทำงานโดยขาดความเข้าใจในสิ่งที่เรากำลังทำถ้าขาดความเข้าใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเราจะทำงานผิดพลาดทางไม่เป็นไปตามแผนเพราะขาดความเข้าใจและไม่ใส่ใจที่จะทำความเข้าใจที่ถูกต้องเราก็จะทำงานผิดๆ ภูเขา^{๒๗๕}

สรุปได้ว่า จิตตะ ความเข้าใจและเอาใจใส่ในงานในงานที่ได้รับมอบหมายพระวิปัสสนาจารย์ต้องมีจิตใจที่ตั้งมั่นในการทำงานไม่เกียจงานทำหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบให้ดีที่สุดตามกำลังความสามารถ มีความสนใจใฝ่รู้ศึกษาหาข้อมูลหรือหาความรู้เพิ่มเติมให้ตนเองอยู่เสมอการสอนหลักธรรมที่เข้าใจง่ายทำให้ผู้เข้าอบรมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นรวมถึงการใจใส่ดูแลงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบสามารถปรับตัวเข้ากับงานได้ทุกรูปแบบ เมื่อได้รับมอบหมายงานด้านใดก็สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วไม่ยึดติดอยู่กับงานใดงานหนึ่ง เป็นต้น

^{๒๗๐} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินปุตโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสีฎก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗๑} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธีภาวนาประสิทธิ์ (จิริยุทธ อธิฉนโท), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗๒} สัมภาษณ์ นายประดับ โพธิกาญจนวัติน, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗๓} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗๔} สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗๕} สัมภาษณ์ คุณกรรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุภิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๖ วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จิตตะตามหลักอิทธิบาท ๔

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) จิตตะ ความเข้าใจและเอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมาย มีความสนใจและรู้งานที่ได้รับมอบหมาย	๓	๑,๔,๑๗
๒) จัดให้มีการประชุมเพื่อปรึกษาหาแนวทางในการทำงาน เรียนรู้งานอย่างรวดเร็วไม่ยึดติดกับงานใดงานหนึ่ง	๒	๔,๑๒
๓) มีพระวิปัสสนาจารย์ได้รับความรู้และนำมาประยุกต์ การสอนหลักธรรมที่เข้าใจง่ายมีจิตใจที่ตั้งมั่นในการทำงาน รับผิดชอบหน้าที่ให้ดีที่สุด	๓	๕,๗,๘
๔) มีความสนใจใฝ่ใจศึกษาหาข้อมูลหาความรู้เพิ่มเติม รวมถึงการใส่ใจดูแลงานไม่ให้เกิดบกพร่อง	๒	๑๑,๑๘

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึงลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๔) วิมังสา : ไตร่ตรองหาเหตุผล

๑. หลักธรรมอิทธิบาท ๔ ส่วนหลักพรหมวิหาร ๔ ก็นำมาใช้ด้วยเพราะทำงานกับเด็กๆ
ต้องมีเมตตา มีความปรารถนาให้เข้ามาปฏิบัติธรรมอย่างมีความสุขรวมถึงมีมุทิตาและอุเบกขาด้วย^{๒๗๖}

๒. วิมังสา ไตร่ตรองตรวจตราและปรับปรุงระบบการทำงานภายในสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้บริหารคณะกรรมการ และบุคลากรของสำนักปฏิบัติธรรมบางสำนัก
มีวิมังสา ไตร่ตรองหาเหตุผลและปรับปรุงระบบการทำงานในระดับสูง จึงสามารถดำเนินการและ
พัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมจนเป็นที่ยอมรับ มีประชาชนจากทุกสารทิศเดินทางมาปฏิบัติธรรมอย่าง
ต่อเนื่องเป็นจำนวนมากแต่อีกหลายสำนักที่ยังมีวิมังสา อยู่ในระดับปานกลางดูได้จากการพัฒนาสำนัก
ปฏิบัติธรรมที่ยังอยู่กับที่หรือบางแห่งชะงักงัน^{๒๗๗}

๓. บุคลากรต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการอธิบายหลักและข้อปฏิบัติให้กับผู้ที่เข้า
มาปฏิบัติธรรมได้เข้าใจได้อย่างถ่องแท้และสามารถช่วยแก้ปัญหาหรือการสอบถามให้กับผู้เข้า
ปฏิบัติเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองให้สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามขั้นตอน^{๒๗๘}

๔. มีการใช้ปัญญา รู้จักคิดพิจารณาในปัญหาที่เกิดขึ้น^{๒๗๙}

^{๒๗๖} สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมโล (รุ่ง สุขุมโล), เลขาธิการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗๗} สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพปฎล กตสโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.

^{๒๗๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗๙} สัมภาษณ์ พระภาวนาเฉลิมคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.

๕. วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเกิดประโยชน์กับผู้เข้าปฏิบัติหลังจากที่มาอบรมแล้วสอนให้รู้จักศีลธรรม บาปบุญ คุณโทษกลับไปทำให้ได้รู้จักหน้าที่ของตนเองมากขึ้นมีความใส่ใจในงาน มีความประพฤติดีขึ้น^{๒๘๐}

๖. พระวิปัสณาจารย์สามารถใช้ปัญญาของตนเองวิเคราะห์ว่าญาติโยมที่ปฏิบัติเป็นอย่างไรมีความก้าวหน้าไปถึงไหน และช่วยแก้ไขสิ่งที่ติดขัดหรือขัดขวางการปฏิบัติได้ สิ่งสำคัญคือพระวิปัสณาจารย์ต้องมีการประชุมพูดคุยกันบ่อยๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสิ่งที่ตนเองพบเจอปัญหา เพื่อช่วยกันหาทางแก้ไขเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^{๒๘๑}

๗. รู้จักทดลองและคิดค้นปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เข้าปฏิบัติเข้าใจได้ง่ายติดตามผลงานของผู้ที่เข้ามาปฏิบัติเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการปฏิบัติยิ่งขึ้นไป^{๒๘๒}

๘. มีเหตุผลในการทำงาน มีรักความสามัคคีในหมู่คณะร่วมแรงร่วมใจช่วยกันทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี^{๒๘๓}

๙. การพัฒนางานที่เราคิดว่ามีปัญหาและได้ทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นแล้วจะทำอย่างไรที่จะพัฒนางานด้านนี้ให้ดีขึ้น^{๒๘๔}

๑๐. ในการทำงานจะต้องมีการไตร่ตรองมองหาเหตุผลเมื่อเกิดปัญหาว่าเราจะทำอย่างไรเพื่อปรับปรุงให้งานออกมาดีที่สุด^{๒๘๕}

สรุปได้ว่า วิมังสา ไตร่ตรองหาเหตุผลและปรับปรุงระบบการทำงานในระดับสูงจึงสามารถดำเนินการและพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมจนเป็นที่ยอมรับ มีประชาชนจากทุกสารทิศเดินทางมาปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนมากติดตามผลงานของผู้ที่เข้ามาปฏิบัติเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการปฏิบัติยิ่งขึ้นไป มีเหตุผลในการทำงานมีรักความสามัคคีในหมู่คณะร่วมแรงร่วมใจช่วยกันทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี พระวิปัสณาจารย์สามารถใช้ปัญญาของตนเองวิเคราะห์ว่าญาติโยมที่ปฏิบัติเป็นอย่างไรมีความก้าวหน้าไปถึงไหน และช่วยแก้ไขสิ่งที่ติดขัดหรือขัดขวางการปฏิบัติได้ สิ่งสำคัญคือพระวิปัสณาจารย์ต้องมีการประชุมพูดคุยกันบ่อยๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสิ่งที่ตนเองพบเจอปัญหาเพื่อช่วยกันหาทางแก้ไข เป็นต้น

^{๒๘๐} สัมภาษณ์ พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินปุตโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสีฎก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘๑} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์ (จิริยุทธ อธิณฺโฑ), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘๒} สัมภาษณ์ นายประดับ โพธิกาญจนวัติน, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘๓} สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘๔} สัมภาษณ์ คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘๕} สัมภาษณ์ คุณกรรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโน วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ตารางที่ ๔.๑๗ วิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิม้งสาตามหลักอิทธิบาท ๔

สรุปประเด็นสำคัญ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	
	จำนวน(รูป/คน)	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ*
๑) วิม้งสา ไตร่ตรองตรวจตราและปรับปรุงระบบ การทำงานในระดับสูงสามารถดำเนินการ และพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมจนเป็นที่ยอมรับ	๒	๑,๑๘
๒) บุคลากรต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ในการอธิบายหลักและข้อปฏิบัติธรรมได้อย่างลึกซึ้ง	๔	๔,๕,๗,๑๑
๓) มีการใช้ปัญญารู้จักคิดพิจารณาในปัญหาที่เกิดขึ้น หาหนทางแก้ไขให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ	๓	๖,๘,๑๗
๔) มีเหตุผลในการทำงาน มีความรักสามัคคีในหมู่คณะ ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี	๑	๑๒

*ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายเลขลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในบทที่ ๓ หน้าที่ ๗๓

๔.๓.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๔.๓.๓.๑ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๓๙๗)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพ		
บรรพชิต	๑๑๐	๒๗.๗
คฤหัสถ์	๒๘๗	๗๒.๓
รวม	๓๙๗	๑๐๐.๐
เพศ		
ชาย	๑๔๙	๓๗.๕
หญิง	๒๔๘	๖๒.๕
รวม	๓๙๗	๑๐๐.๐
ระดับอายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๑๓	๓.๓
๒๑ - ๓๐ ปี	๙๖	๒๔.๒
๓๑ - ๔๐ ปี	๑๑๐	๒๗.๗
๔๑ - ๕๐ ปี	๙๒	๒๓.๒
๕๑ - ๖๐ ปี	๖๔	๑๖.๑
๖๑ ปีขึ้นไป	๒๒	๕.๕
รวม	๓๙๗	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๓๑	๕๘.๒
ปริญญาตรี	๑๓๕	๓๔.๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๓๑	๗.๘
รวม	๓๙๗	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑๘ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ดังนี้

สถานภาพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีสถานภาพคฤหัสถ์ จำนวน ๒๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๓ และบรรพชิต จำนวน ๑๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๗

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕ และเป็นเพศชาย จำนวน ๑๔๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕

ระดับอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๑๑๐ รูป หรือคน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๗ รองลงมาคือมีอายุระหว่าง ๒๑ - ๓๐ ปี จำนวน ๙๖ รูปหรือคนคิดเป็นร้อยละ ๒๔.๒ รองลงมาคือมีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๙๒ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒ รองลงมาคือมีอายุระหว่าง ๕๑ - ๖๐ ปี จำนวน ๖๔ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๑ รองลงมาคือ

มีอายุ ๖๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๒ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๕.๕ และสุดท้ายคือมีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี จำนวน ๑๓ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๓๑ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๒ รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๓๕ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๐ และสุดท้ายคือ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๑ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๗.๘

๔.๓.๓.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประยุกต์หลักกอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการประยุกต์หลักกอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน (Planning) ด้านการจัดองค์กร (Organizing) ด้านงานบุคลากร (Staffing) ด้านการอำนวยการ (Directing) ด้านการกำกับดูแล (Controlling) มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒ ถึงตารางที่ ๔.๖ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักกอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

(n=๓๙๗)

ลำดับ	การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	ด้านการวางแผน (Planning)	๔.๐๖	๐.๗๑๔	มาก
๒.	ด้านการจัดองค์กร (Organizing)	๔.๐๐	๐.๗๓๖	มาก
๓.	ด้านงานบุคลากร (Staffing)	๓.๙๐	๐.๗๕๖	มาก
๔.	ด้านการอำนวยการ (Directing)	๓.๙๒	๐.๗๙๐	มาก
๕.	ด้านการกำกับดูแล (Controlling)	๔.๑๑	๐.๗๖๒	มาก
	ภาพรวม	๔.๐๐	๐.๖๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการประยุกต์หลักกอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๐๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๖๗๑) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการวางแผน

(n=๓๙๗)

ลำดับ	การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการวางแผน	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	มีการจัดเก็บข้อมูลของสำนักปฏิบัติธรรม และจัดทำแผนผังโดยภาพรวม เพื่อให้ทราบลักษณะและข้อมูลของสมาชิก	๓.๙๕	๐.๘๗๖	มาก
๒.	มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสำนักปฏิบัติธรรมให้ชัดเจนเพื่อให้ทุกฝ่ายรู้ถึงทิศทางการปฏิบัติงานของตนเอง	๔.๑๕	๐.๗๗๖	มาก
๓.	มีการจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกันของสำนักปฏิบัติธรรมในเครือข่าย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน	๔.๐๘	๐.๘๒๘	มาก
๔.	มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของสำนักปฏิบัติธรรม โดยยึดหลักการใช้งานง่าย เป็นข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้	๔.๑๐	๐.๘๘๔	มาก
๕.	มีการประสานความร่วมมือระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจในกระบวนการปฏิบัติงาน	๔.๐๗	๐.๘๙๒	มาก
	ภาพรวม	๔.๐๖	๐.๗๑๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการวางแผน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๐๖$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๑๔) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดองค์กร

(n=๓๙๗)

ลำดับ	การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการจัดองค์กร	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่มีผลต่อการบริหารงานของสำนักปฏิบัติธรรม	๔.๐๓	๐.๘๔๕	มาก
๒.	มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนการปฏิบัติงานของสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนร่วมกัน	๔.๐๔	๐.๘๕๘	มาก
๓.	มีการกำหนดปรัชญา นโยบาย และเป้าหมายของสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนร่วมกัน	๔.๑๐	๐.๘๕๒	มาก
๔.	มีการจัดประชุมการดำเนินงานเกี่ยวกับแผนงานโครงการ เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจในงานที่ตนเองรับผิดชอบ	๓.๙๑	๐.๘๖๗	มาก
๕.	มีการประเมินผลงานที่ผ่านมาเพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาระบบการทำงานให้ดีขึ้น	๓.๙๗	๐.๘๗๓	มาก
ภาพรวม		๔.๐๐	๐.๗๓๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดองค์กร อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๐๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๓๖) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านงานบุคลากร

(n=๓๙๗)

ลำดับ	การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านงานบุคลากร	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	มีการวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดบุคลากรที่จะรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละส่วนงานภายในสำนักปฏิบัติธรรมชัดเจน	๔.๐๕	๐.๘๒๒	มาก
๒.	มีการกำหนดคุณวุฒิ ความสามารถ และประสบการณ์ของบุคลากรให้สอดคล้องกับหน้าที่ที่รับผิดชอบ	๓.๙๐	๐.๘๗๑	มาก
๓.	มีการจัดให้บุคลากรเข้าฝึกอบรมพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อการปฏิบัติงาน	๓.๙๒	๐.๘๗๗	มาก
๔.	มีการจัดหมุนเวียนงานเพื่อให้บุคลากรเพื่อสร้างความผูกพันระหว่างบุคลากร และสามารถปฏิบัติงานได้หลายหน้าที่	๓.๘๓	๐.๙๑๗	มาก
๕.	มีการควบคุม ติดตาม และประเมินผล เพื่อปรับปรุงวางแผนการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกส่วนงานเป็นระยะ	๓.๘๑	๐.๙๔๔	มาก
ภาพรวม		๓.๙๐	๐.๗๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านงานบุคลากร อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๓.๙๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๕๖) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการอำนวยความสะดวก (n=๓๙๗)

ลำดับ	การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการอำนวยความสะดวก	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	มีระบบข่าวสารข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์การจัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกให้ทราบอย่างทั่วถึง	๔.๐๑	๐.๙๑๑	มาก
๒.	มีการจัดทำงานธุรการและงานสารบรรณส่วนกลาง เพื่อรวบรวมสถิติการปฏิบัติงานของสำนักปฏิบัติธรรมในเครือข่ายอย่างถูกต้องเป็นระเบียบ	๓.๙๘	๐.๘๕๓	มาก
๓.	มีการกำหนดคุณลักษณะ แผนการปฏิบัติงานของสำนักปฏิบัติธรรม และปรับปรุงส่วนที่บกพร่องของสมาชิก	๓.๘๗	๐.๙๒๕	มาก
๔.	ติดตามดูแลการเบิกจ่ายงบประมาณของสำนักปฏิบัติธรรมในเครือข่ายให้มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้	๓.๙๒	๐.๙๖๓	มาก
๕.	มีการเก็บรวบรวมเอกสาร กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม และแจกจ่ายให้สมาชิกรับทราบในเรื่องที่เป็นปัจจุบัน	๓.๘๗	๐.๙๗๓	มาก
ภาพรวม		๓.๙๒	๐.๗๙๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๓.๙๒$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๙๐) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๔ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการกำกับดูแล

(n=๓๙๗)

ลำดับ	การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการกำกับดูแล	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	มีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร พระวิปัสสนาจารย์ ครู อาจารย์ผู้สอนของสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อให้มีทักษะและเทคนิคในการสอนที่หลากหลาย	๔.๑๘	๐.๘๙๑	มาก
๒.	มีการจัดประชุมเพื่อชี้แจงระเบียบข้อปฏิบัติที่มีการแก้ไขให้สอดคล้องกับยุคสมัยตามวาระต่างๆ	๓.๙๖	๐.๙๑๘	มาก
๓.	มีการกำกับดูแลให้บุคลากรปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบของสำนักปฏิบัติธรรม และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์	๔.๑๘	๐.๘๔๙	มาก
๔.	มีการวางแผนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์	๔.๑๓	๐.๘๓๒	มาก
๕.	มีการจัดระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับสำนักปฏิบัติธรรมในเครือข่าย เพื่อเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ให้ประชาชนรับทราบ	๔.๑๒	๐.๘๗๔	มาก
ภาพรวม		๔.๑๑	๐.๗๖๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการกำกับดูแล อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๑๑$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๖๒) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๔.๓.๓.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์ การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา มีรายละเอียดแสดงในตารางที่ ๔.๒๐ ถึงตารางที่ ๔.๒๔ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม

(n=๓๙๗)

ลำดับ	การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	ด้านฉันทะ	๔.๑๕	๐.๖๗๑	มาก
๒.	ด้านวิริยะ	๔.๑๗	๐.๗๒๖	มาก
๓.	ด้านจิตตะ	๔.๐๕	๐.๗๒๓	มาก
๔.	ด้านวิมังสา	๔.๐๐	๐.๗๔๙	มาก
	ภาพรวม	๔.๑๐	๐.๖๕๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๔.๑๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D.=๐.๖๕๓) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๖ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อสำกรประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ

(n=๓๙๗)

ลำดับ	การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	ผู้บริหารมีการจัดทำระบบสำนักปฏิบัติธรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของส่วนกลางคณะสงฆ์	๔.๑๒	๐.๗๓๔	มาก
๒.	ผู้บริหารและบุคลากรทำงานด้วยใจรัก หุ่เมเทให้กับงานเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	๔.๒๗	๐.๗๗๗	มาก
๓.	มีการติดต่อประสานงานกับวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ	๔.๑๐	๐.๘๑๑	มาก
๔.	บุคลากรในแต่ละส่วนงานมีความพอใจและตั้งใจทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ	๔.๑๖	๐.๘๑๒	มาก
๕.	สมาชิกในเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมมีความพอใจที่จะทำงานรวมกลุ่มกับผู้อื่นได้	๔.๑๓	๐.๘๐๕	มาก
	ภาพรวม	๔.๑๕	๐.๖๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านฉันทะ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๑๕$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๖๗๑) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ (n=๓๙๗)

ลำดับ	การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	ผู้ปฏิบัติงานประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพ อยู่ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มีความตระหนักใน จารีต ประเพณี และวัฒนธรรมเป็นอย่างดี	๔.๑๙	๐.๘๐๔	มาก
๒.	ผู้บริหารและบุคลากรมีความขยัน ซื่อสัตย์ มี น้ำใจ ตรงต่อเวลา ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม	๔.๒๖	๐.๗๘๖	มาก
๓.	ผู้บริหารและบุคลากรปฏิบัติต่อบุคคลทั่วไปด้วย ความสุภาพอ่อนโยน ปฏิบัติตนเหมาะสมตามวัย และสถานะของตนเอง	๔.๑๕	๐.๘๖๕	มาก
๔.	บุคลากรให้ความช่วยเหลือทุ่มเทเวลาและ ความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จแม้จะ เป็นงานที่ตนเองไม่ถนัด	๔.๑๔	๐.๘๓๗	มาก
๕.	บุคลากรมีความพยายาม มานะบากบั่นไม่เกียจ คร้านในการปฏิบัติงานโดยยึดหลักความสำเร็จ ของงานเป็นที่ตั้ง	๔.๑๖	๐.๘๓๓	มาก
ภาพรวม		๔.๑๗	๐.๗๒๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านวิริยะ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๑๗$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๒๖) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ (n=๓๙๗)

ลำดับ	การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	มีการส่งเสริมความรู้เพื่อให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพการทำงานของตนเอง ตรวจสอบความบกพร่องเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานในส่วนต่างๆ	๔.๐๔	๐.๘๓๘	มาก
๒.	บุคลากรมีความใส่ใจใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน รับผิดชอบอย่างเต็มที่แม้งานจะมีอุปสรรค	๔.๐๗	๐.๗๙๕	มาก
๓.	ผู้บริหารและบุคลากรมีความตั้งมั่น และตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย	๔.๑๓	๐.๘๓๒	มาก
๔.	บุคลากรทุกส่วนงานมีความตั้งใจปฏิบัติงานให้สำเร็จโดยไม่ใช้อารมณ์ให้เกิดความรุนแรง และความขัดแย้ง	๔.๐๔	๐.๘๙๒	มาก
๕.	มีความรอบคอบและจริงจังในการปฏิบัติงาน ไม่ปฏิบัติงานแบบขอไปที หรือฉาบฉวย	๔.๐๑	๐.๘๙๒	มาก
	ภาพรวม	๔.๐๕	๐.๗๒๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านจิตตะ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๐๕$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๒๓) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๒๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา (n=๓๙๗)

ลำดับ	การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑.	มีการตรวจสอบ และทดสอบคุณภาพของการปฏิบัติงานเพื่อนำมาพิจารณาเพื่อสร้างระบบและขั้นตอนของการปฏิบัติงานที่ชัดเจน	๔.๐๑	๐.๘๓๕	มาก
๒.	เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในการปฏิบัติงานบุคลากรสามารถใช้สติปัญญา ความสามารถในการพิจารณาแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้	๔.๐๓	๐.๘๒๔	มาก
๓.	มีการตรวจสอบข้อบกพร่องในการทำงานและคิดหาวิธีปรับปรุงให้การทำงานให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง	๓.๙๗	๐.๘๗๖	มาก
๔.	มีการศึกษาข้อดี-ข้อด้อย ของระบบงานและกระบวนการทำงานที่ผ่านมาเพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น	๓.๙๙	๐.๘๔๘	มาก
๕.	ผู้บริหารมีการประเมินผลการทำงานของบุคลากรอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม	๔.๐๕	๐.๘๖๑	มาก
ภาพรวม		๔.๐๐	๐.๗๔๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๙ พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านวิมังสา โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๐๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = ๐.๗๔๙) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๔.๓.๓.๔ สรุปวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

จากการสำรวจความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๙๗ รูปหรือคนเพื่อหา ระดับความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านต่างๆ ได้ผลการศึกษาดังนี้

๑) ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นคฤหัสถ์ จำนวน ๒๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๓ และบรรพชิต จำนวน ๑๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๗

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕ และเป็นเพศชาย จำนวน ๑๔๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๑๑๐ รูปหรือคนคิดเป็น ร้อยละ ๒๗.๗ รองลงมาคือมีอายุระหว่าง ๒๑ - ๓๐ ปี จำนวน ๙๖ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๒ รองลงมาคือมีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๙๒ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๒ รองลงมาคือมี อายุระหว่าง ๕๑ - ๖๐ ปี จำนวน ๖๔ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๑ รองลงมาคือ มีอายุ ๖๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๒๒ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๕.๕ และสุดท้ายคือมีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี จำนวน ๑๓ รูป หรือคน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๓๑ รูปหรือ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๒ รองลงมาคือ ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๓๕ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๐ และสุดท้ายคือ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๓๑ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๗.๘

๒) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรม เพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร

บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรม เพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหารโดย ภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๖๗๑$) เมื่อ พิจารณาแต่ละด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่ สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านการวางแผน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๐๖$) และเป็นความคิดเห็นที่ สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๗๑๔$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย มากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านการจัดองค์กร อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๔.๐๐$) และเป็นความคิดเห็นที่ สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๗๓๖$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย มากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านงานบุคลากร อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = ๓.๙๐$) และเป็นความคิดเห็นที่ สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๗๕๖$) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย มากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านการอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.92$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = 0.750) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านการกำกับดูแล อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.11$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = 0.762) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๓) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔

บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = 0.653) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านฉันทะ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.15$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = 0.671) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านวิริยะ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.17$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = 0.726) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านจิตตะ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.05$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = 0.723) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ด้านวิมังสา โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.00$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก (S.D. = 0.749) เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๔) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร ดังนี้

ด้านการวางแผน

ปัญหาอุปสรรค

๑. แต่ละสำนักไม่มีรูปแบบและแผนงานที่ชัดเจนในการบริหารเครือข่าย
๒. ไม่มีการพบปะประชุมร่วมกันของแต่ละสำนักที่ชัดเจน
๓. ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจากหน่วยงานภาคอื่นๆ
๔. ไม่มีศูนย์กลางการบริหารเครือข่ายระดับจังหวัด
๕. ไม่มีงบการประสานงานบริหารเครือข่ายที่ชัดเจน

๖. ขาดการขับเคลื่อนการบริหารเครือข่ายที่จริงจัง
๗. ไม่มีผู้รับผิดชอบที่เป็นหลักอย่างชัดเจนในการบริหารเครือข่าย
๘. ขาดการวางแผนแม่บทจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเครือข่าย

ข้อเสนอแนะ

๑. ตั้งศูนย์กลางการบริหารเครือข่ายระดับจังหวัดที่ชัดเจน
๒. ให้มีผู้รับผิดชอบงานการบริหารเครือข่ายที่ชัดเจน
๓. ให้มีการประชุมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและวางกรอบแผนงานร่วมกัน
๔. ให้มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน
๕. ให้มีการขับเคลื่อนการบริหารเครือข่ายให้เป็นรูปประธรรม

ด้านการจัดองค์กร

ปัญหาอุปสรรค

๑. ไม่มีเป้าหมายการบริหารที่ชัดเจน
๒. ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารองค์กร
๓. ไม่เปิดกว้างการบริหารองค์กรสำหรับคนรุ่นใหม่
๔. ไม่มีการศึกษาองค์ความรู้ใหม่นำมาพัฒนาองค์กร
๕. ไม่มีช่องทางติดต่อเมื่อเกิดปัญหาด่วน
๖. ไม่จัดทำระบบข้อมูลในองค์กรเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

๑. ตั้งบุคลากรภายในองค์กรมีส่วนร่วมมือในการปฏิบัติงาน
๒. ให้มีการปรับปรุงรูปแบบเดิมให้ทันสมัยทันเหตุการณ์
๓. ให้มีวิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา
๔. เพิ่มช่องทางในการรับรู้ปัญหาในองค์กร

ด้านงานบุคลากร

ปัญหาอุปสรรค

๑. ไม่สร้างบุคลากรให้มีคุณธรรมมีจิตใจดีงามรักสามัคคีกัน
๒. ไม่ให้กำลังใจในการทำงานอย่างมีความสุข
๓. ไม่ฝึกอบรมความรู้กับบุคลากรตามความเหมาะสม
๔. ไม่มีตารางปฏิบัติงานตารางเวลาที่ชัดเจน
๕. ไม่มีส่วนร่วมในการทำหน้าที่
๖. ไม่เปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีของบุคลากรในการปฏิบัติงาน
๗. ไม่ปรับเปลี่ยนงานที่ทำให้เหมาะสมกับบุคลากร
๘. ไม่มีการสื่อสารประสานงานให้ชัดเจน
๙. ไม่ปรับค่าตอบแทนหรือเพิ่มรายได้ให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

๑. ใช้ระบบ PDCA มาบริหารงานทุกภาระงาน
๒. ให้มีรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นให้มาก
๓. จัดอบรมและให้ดูงานนอกสถานที่ทุกส่วนงานที่ต้องการพัฒนา
๔. ให้มีวิทยากรและผู้มีประสบการณ์คอยแนะนำ
๕. สร้างจิตสำนึกในการรับผิดชอบงาน

ด้านการอำนวยความสะดวก**ปัญหาอุปสรรค**

๑. ไม่มีการสั่งงานมีระบบและแผนงานที่ชัดเจน
๒. ไม่มีระบบการประสานงานและสื่อสารที่ชัดเจน
๓. ไม่มีผู้รับผิดชอบงานแต่ละด้านชัดเจน
๔. ไม่ปรับปรุงระบบงานให้ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน
๕. ไม่มีการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานที่ดี
๖. ไม่มีสร้างฐานเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ
๗. ไม่มีประยุกต์แผนงานให้เหมาะสมในการปฏิบัติงาน
๘. ไม่มีกฎระเบียบและเวลาทำงานที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

๑. ให้มีการจัดทำข้อมูลข่าวสารที่ดี
๒. ให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างรวดเร็วทั่วถึง
๓. ให้มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน
๔. ให้มีการสร้างความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในการทำงาน

ด้านการกำกับดูแล**ปัญหาอุปสรรค**

๑. ไม่มีสร้างระบบในการกำกับดูแลให้ชัดเจน
๒. ไม่มีควบคุมดูแลอย่างสม่ำเสมอ
๓. ไม่ฝึกอบรมบุคลากรในองค์กรให้มีคุณภาพ
๔. ไม่มีงบประมาณเพียงพอในการปฏิบัติงาน
๕. ไม่มีระบบการสื่อสารสารสนเทศที่ทันสมัย
๖. ไม่มีการประสานงานทั่วถึงและรวดเร็วทั้งจังหวัด

ข้อเสนอแนะ

๑. จัดให้มีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ
๒. ให้มีติดตามงานที่ทำและปัญหาที่เกิดขึ้น
๓. ให้มีการพัฒนาระบบกำกับดูแลให้ทันสมัยอยู่เสมอ
๔. ให้มีตรวจสอบคุณภาพและปริมาณงานอยู่เสมอ

๕) ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรม เพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔

บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ดังนี้

ด้านฉันทะ : ความพึงพอใจในงาน

ปัญหาอุปสรรค

๑. ไม่มีพัฒนาจิตใจบุคลากรให้มีคุณภาพและคุณธรรม
๒. ไม่มีกระตุ้นให้เกิดศรัทธาในการปฏิบัติงาน
๓. ไม่มีบุคลากรทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ

๑. ให้สร้างความเป็นกันเองให้กับบุคลากรทั่วไป
๒. ให้ผู้บริหารควรมีเมตตาธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

ด้านวิริยะ : ความขยันหมั่นเพียร

ปัญหาอุปสรรค

๑. ไม่มีกำหนดหน้าที่ให้ชัดเจน
๒. ไม่มีสร้างความกระตือรือร้นให้กับบุคลากรในการปฏิบัติงาน
๓. ไม่มีบุคลากรต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่

ข้อเสนอแนะ

๑. ให้สร้างจิตสำนึกให้บุคลากรมีความรับผิดชอบในหน้าที่
๒. ให้มีตารางเวลาในการทำหน้าที่ที่ชัดเจน

ด้านจิตตะ : ความเข้าใจงาน

ปัญหาอุปสรรค

๑. ไม่มีอบรมพัฒนาบุคลากรให้เข้าใจงานที่ปฏิบัติ
๒. ไม่มีตรวจสอบความพึงพอใจในงานที่ทำ
๓. ไม่มีพี่เลี้ยงคอยแนะนำในการปฏิบัติงานในช่วงเริ่มต้น
๔. ไม่มีการปลุกสำนึกการทำงานให้มีความสุข

ข้อเสนอแนะ

๑. ให้สร้างแรงกระตุ้นให้มีความรักในงานที่ทำ
๒. ให้พัฒนาจิตใจให้เกิดสมาธิ

ด้านวิมังสา : ไตร่ตรองหาเหตุผล

ปัญหาอุปสรรค

๑. ไม่มีชี้แจงรายละเอียดในงานให้ชัดเจน
๒. ไม่มีหลักการในการปฏิบัติงาน
๓. ไม่มีการปรับปรุงวิธีการทำงานและพัฒนาให้ดีขึ้น

๔. ไม่เปิดช่องรับฟังปัญหาจากหลายทาง

ข้อเสนอแนะ

๑. ให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการแสดงความรู้สึกนึกคิดในเรื่องต่างๆ
๒. ให้มีเก็บข้อมูล ประเมิน วิเคราะห์ คุณภาพคนและคุณภาพงาน

๔.๔ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อประเมินผลการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และแสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันบางประการ รวมทั้งข้อเสนอแนะโดยการระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๑ รูปหรือคน ตามวัตถุประสงค์การวิจัยคือ ๑. วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓. การนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจัดในวันพุธที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. ที่ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสาระสำคัญดังนี้

๔.๔.๑ วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการวิเคราะห์สภาพทั่วไปด้วย (SWOT Analysis) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค สำนักปฏิบัติธรรมควรเป็นอย่างไรและมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

สรุปประเด็นสำคัญ จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่สำคัญจากการสนทนากลุ่มต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สภาพทั่วไปของสำนักปฏิบัติธรรม จุดแข็ง มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสั่งสอนพุทธศาสนิกชนทั้งภาคปริยัติธรรมและภาคปฏิบัติมีการเจริญสติปัญญานาน ๔ สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความเป็นสัปปายะ ๔ คือ สถานที่สัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะ ธรรมะสัปปายะ มีพระวิปัสสนาจารย์ที่ทรงความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ในการสอนการปฏิบัติธรรม ด้านจุดอ่อน ขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพในการปฏิบัติงาน ด้านโอกาส ไม่ค่อยมีการประชุมปรึกษาหารือในระดับเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ผู้บริหารระดับตำบล อำเภอ เจ้าจังหวัด ยังไม่มีการร่วมมือกันทำงานเป็นทีม ขาดหลักเกณฑ์สำนักปฏิบัติธรรมของสำนักพุทธศาสนาเพื่อนำมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ในหลักการบริหารจัดการ ด้านอุปสรรคขาดการติดต่อประสานงานกับภาคส่วนงานของรัฐ คณะสงฆ์และผู้บริหารระดับเจ้าจังหวัด

๔.๔.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหาร 4m's ๑) ด้านบุคลากร ๒) ด้านเงินหรืองบประมาณ ๓) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ๔) ด้านการจัดการ สำนักปฏิบัติธรรมควรเป็นอย่างไร และมีข้อเสนอแนะควรเป็นอย่างไรบ้าง

สรุปประเด็นสำคัญ จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่สำคัญจากการสนทนากลุ่มต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารปัจจัยที่ส่งผล 4m's ให้มีการนำการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ผสมผสานเป็นองค์ความรู้ต่อการบริหารให้เห็นชัดเจน มีการนำมาเป็นองค์ความรู้ใหม่มา

พัฒนาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้เจริญ ต้องมีการบูรณาการ จุดแข็ง จุดอ่อน จุดอ่อนและอุปสรรค ร่วมกับการบริหารจัดการด้านคน ด้านเงิน ด้านวัสดุ ด้านการจัดการ ให้เป็นรูปแบบชัดเจน มีแผนแม่บทในการบริหารระดับจังหวัด มีการระดมความคิดโดยการประชุมแลกเปลี่ยนความรู้จากเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ระดับผู้บริหารจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๔.๔.๓ การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะบุคคลากรมีความพึงพอใจในงาน ด้านวิริยะบุคคลากรมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ด้านจิตตะบุคคลากรมีความเข้าใจในงาน ด้านวิมังสาบุคคลากรมีการไตร่ตรองหาเหตุผลในงาน ควรนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมอย่างไร และมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

สรุปประเด็นสำคัญ จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่สำคัญจากการสนทนากลุ่มต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม งาน ๕ ด้าน ด้านการวางแผน การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมโดยใช้วิเคราะห์ SWOT จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ให้ชัดเจนแล้วทำเป็นโมเดล นำโมเดลแต่ละด้านที่วิเคราะห์มาประกอบเป็นองค์ความรู้ใหม่คือโมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร 4m's และการบริหารงาน ๕ ด้าน และหลักพุทธธรรมมารวมเป็นโมเดลเดียว แล้วร่วมประชุมปรึกษาทุกภาคส่วนเพื่อการวางแผนงาน

ด้านการจัดองค์กร จัดตั้งศูนย์กลางบริหารงานและประสานติดตามงาน มีนโยบายระดับคณะสงฆ์มีเจ้าคณะจังหวัดคอยขับเคลื่อนให้เป็นรูปธรรมและพัฒนาเป็นองค์ความรู้เสริมเข้าไปในหลักการบริหารเครือข่ายให้เข้มแข็ง

ด้านบุคลากร พระวิปัสสนาจารย์มีความรู้ความสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสั่งสอนทั้งภาคปริยัติธรรมและภาคปฏิบัติ สอนถูกต้องบริบูรณ์ทั้งอรรถและพยัญชนะ ควรใช้วาจาอ่อนหวานไม่เห็นแก่ประโยชน์ตนเอง เป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์ทางกาย วาจา ใจ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา บุคลากรประจำมีการเชื่อมโยงเป็นระบบมีการใช้สารสนเทศที่รวดเร็วถูกต้อง

ด้านอำนวยการ มีหลักเกณฑ์สำนักปฏิบัติธรรมของสำนักพุทธศาสนา ใช้หลักสูตรการสอนกรรมฐานควรเป็นหลักมหาสติปัญญา ๔ ไช้กลไกขับเคลื่อนงานเป็นระบบที่รวดเร็วทันสมัยมีการพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ

ด้านการกำกับดูแล สำนักปฏิบัติธรรมต้องพัฒนาความเป็นสี่ปายะ ๔ มี ๑) อาวาสสี่ปายะ มีสถานที่มีความสะอาด สะดวก สบาย มีระเบียบสวยงาม มีความร่มรื่นด้านต้นไม้ธรรมชาติ ๒) อาหาร สี่ปายะ มีอาหารถูกสุขลักษณะครบทุกหมู่ อร่อย สะอาดปลอดภัย ๓) บุคคลสี่ปายะ มีบุคลากรมีจิตอาสา ที่ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความใส่ใจให้บริการที่จริงใจ มีความเป็นกัลยาณมิตร ๔) ธรรมะสี่ปายะ มีพระวิปัสสนาจารย์ที่ทรงความรู้มีประสบการณ์ในการสอน

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ให้ความเห็นว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสั่งสอนพุทธศาสนิกชนทั้งภาคปริยัติธรรมและภาคปฏิบัติควรสอนให้ถูกต้องบริบูรณ์ทั้งอรรถและพยัญชนะให้เหมาะสมกับช่วงเวลา ควรใช้วาจาอ่อนหวานไม่เห็นแก่ประโยชน์ตนเอง ภาคปฏิบัตินั้นควรเป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์ทางกาย วาจา ใจ เรียกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา หรือ ไตรสิกขา การปฏิบัติธรรมควรสอน

การเจริญสติปัฏฐาน ๔ เจริญสติในทางกาย ทางเวทนา ทางจิต ทางธรรม เพื่อความบริสุทธิ์ของใจ และเกิดปัญญาเห็นแจ้งสังขารธรรม การวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม นั้นใช้ SWOT วิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ให้ชัดเจนถ้าทำเป็นโมเดลเปรียบเทียบผล วิเคราะห์จะได้ไปใช้วิเคราะห์ในบทที่ ๔ - ๕ ได้^{๒๘๖}

การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด พระนครศรีอยุธยาที่ผ่านมายังไม่ค่อยมีการประชุมปรึกษาหารือในระดับเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็น รูปธรรมส่วนมากจัดรูปแบบการปฏิบัติกันเองตามความสามารถตามครูบาอาจารย์ที่นำทำตามๆกันมา เป็นส่วนมาก ด้านบริหารเครือข่ายประสานงานไม่มีการมานั่งคุยกันแลกเปลี่ยนความรู้เมื่อเกิดปัญหา อุปสรรคไม่รู้จะไปพึ่งใครเจ้าสำนักปฏิบัติขาดการติดต่อกับภาคงานส่วนรัฐคณะสงฆ์ผู้บริหารระดับเจ้า จังหวัดยังไม่ค่อยร่วมมือกันขาดศูนย์กลางประสานงานเครือข่ายระดับจังหวัดเจ้าภาพหลักในการ ขับเคลื่อนเครือข่ายยังไม่แข็งแรงส่วนแนวทางการบริหารเครือข่ายต้องทำทั้งภายในภายนอกและ ภายในในหมายถึงบริหารดีในสำนักของตนเองก่อนส่วนภายนอกคือการเชื่อมโยงกับสำนักอื่นๆต้องรอมี การตั้งศูนย์กลางให้เป็นรูปธรรมการสอนปฏิบัตินั้นควรใช้หลักสมณะกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน เป็นหลักสำคัญ พระวิปัสสนาควรมีประสบการณ์ในการปฏิบัติมาก่อนเพราะการปฏิบัติธรรมอารมณ์ที่ เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติมีมากมายถ้าแก้ไขไม่ถูกทางจะเกิดผลเสียได้ สำนักปฏิบัตินั้นต้องพัฒนาเรื่องสัปปายะ เช่นสถานที่จัดมีความเป็น สัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะ ธรรมะสัปปายะ มีแผน ระยะเวลาปฏิบัติมีตารางในการทำกิจกรรมร่วมกันกับเครือข่ายอื่นๆด้วย^{๒๘๗}

การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเริ่มต้นง่ายๆที่ สำนักของตนเองก่อนในเรื่องของการสร้างความเป็นสัปปายะ ๔ คือ ๑.อवासสัปปายะ มีสถานที่ที่มี ความสะอาด สะดวก สบาย มีระเบียบสวยงาม มีความร่มรื่นด้านต้นไม้ธรรมชาติ อาหารสัปปายะ มีอาหารถูกสุขลักษณะครบทุกหมู่ อร่อย สะอาดปลอดภัย บุคคลสัปปายะ มีบุคลากรมีจิตอาสา ที่ยิ้ม แยมแจ่มใส มีความใส่ใจให้บริการที่จริงใจ มีความเป็นกัลยาณมิตร มีการต้อนรับที่งดงาม มีความรู้ ความสามารถแนะนำได้ดีธรรมะสัปปายะ มีพระวิปัสสนาจารย์ที่ทรงความรู้มีประสบการณ์ในการสอน การปฏิบัติ ถ่ายทอดวิธีการปฏิบัติที่เข้าใจง่ายๆ ทำเรื่องยากๆให้เป็นเรื่องง่ายๆ และขอเสนอหลักความ ดีสากลนำไปพัฒนาเครือข่ายสำนักปฏิบัติคือ มีความสะอาด มีระเบียบ ความสุภาพ ตรงเวลา มีสมาธิ เพื่อสร้างมาตรฐานการบริหารได้เป็นอย่างดี^{๒๘๘}

การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมีมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์ผสมผสานให้เห็นชัดเจน ว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดต้องเริ่มจาก จุดอ่อนและอุปสรรค ยังไม่มีการประสานงานประชุมปรึกษาหารือกันไม่มีเจ้าภาพขับเคลื่อนที่เป็น รูปธรรม ยังไม่เชื่อมโยงกันต่างคนต่างทำไม่มีแผนงานร่วมกัน การเขียนองค์ความรู้เป็นโมเดลนั้นต้อง

^{๒๘๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูภาวนารัตนาภรณ์, ดร., เจ้าคณะตำบลสำเภาล่ม เจ้าอาวาสวัด สำเภาล่ม, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๘๗} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาประสาน อนุตโต, ดร., เจ้าอาวาสวัดไทรพุทธรังสี ผู้แทนวัดสาขาที่ เกี่ยวข้อง, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๘๘} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.จันทร์ แสงสุวรรณาว, ผู้แทนผู้ปฏิบัติธรรม, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

เพิ่มความชัดเจนอะไรก่อนอะไรหลังและสามารถอธิบายได้ สามารถทำได้จริง ส่วนรายละเอียดอื่นๆ เพิ่มเติมคำพูดให้เป็นทางวิชาการให้เหมาะสม^{๒๘๙}

การนำโมเดลแต่ละด้านที่วิเคราะห์มาประกอบเป็นองค์ความรู้ใหม่ คือนำเอาโมเดลปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร 4m's และการบริหารงาน ๕ ด้าน และหลักพุทธธรรมมารวมเป็นโมเดลเดียว วิเคราะห์ข้อมูลครบคลุมองค์ความรู้ทั้งหมดและเขียนให้ชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้ในการบริหาร เครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา^{๒๙๐}

การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมีกลไกที่เป็นแกนกลาง การหาแนวทางเครือข่ายมีการประชุมร่วมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีศูนย์กลางบริหารมีสำนักงาน มีนโยบายระดับคณะสงฆ์ที่ขับเคลื่อนเป็นรูปธรรม มีผู้นำระดับเจ้าคณะจังหวัดให้การสนับสนุน มีหลักสูตรการสอนปฏิบัติธรรมที่น่าสนใจและนำไปใช้เป็นสากล เป็นต้น^{๒๙๑}

การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ในส่วนหลักสูตรการสอนกรรมฐานนั้นใช้หลักสติปัญญา เป็นแกนหลักสำคัญมีการประชุมร่วมกันแสดงความคิดเห็นวางแผนโครงสร้างร่วมกันมีการเชื่อมโยงเป็นศูนย์ประสานงานมีเจ้าภาพหลักคอยขับเคลื่อนมีกลไกที่ต้องร่วมกันทำบ่อยๆ^{๒๙๒}

การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น มีหลักเกณฑ์สำนักปฏิบัติธรรมของสำนักพุทธศาสนาแต่ยังไม่มีเชื่อมโยงในระดับสำนักปฏิบัติธรรมเพราะไม่มีผู้นำที่เป็นเจ้าคณะจังหวัดลงมาขับเคลื่อน ขาดการประชุมร่วมกันกับส่วนที่เกี่ยวข้องขาดงบประมาณสนับสนุนในส่วนของบุคลากร ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศักยภาพอยู่แล้วถ้าทุกภาคส่วนร่วมกันทำการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา น่าจะประสบความสำเร็จ^{๒๙๓}

การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต้องทำเป็นแผนแม่บทระดับจังหวัดมีการระดมความคิดโดยการประชุมแสดงความคิดเห็นจากเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการตั้งศูนย์ประสานงานระดับจังหวัดมีบุคลากรประจำมีการเชื่อมโยงเป็นระบบมีการใช้สารสนเทศที่รวดเร็ว^{๒๙๔}

^{๒๘๙} สทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๙๐} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประเสริฐ อิลาว, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๙๑} สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพิน พุทธิสาร, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๙๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธินายก ป.ธ.๙, ผศ.ดร., รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

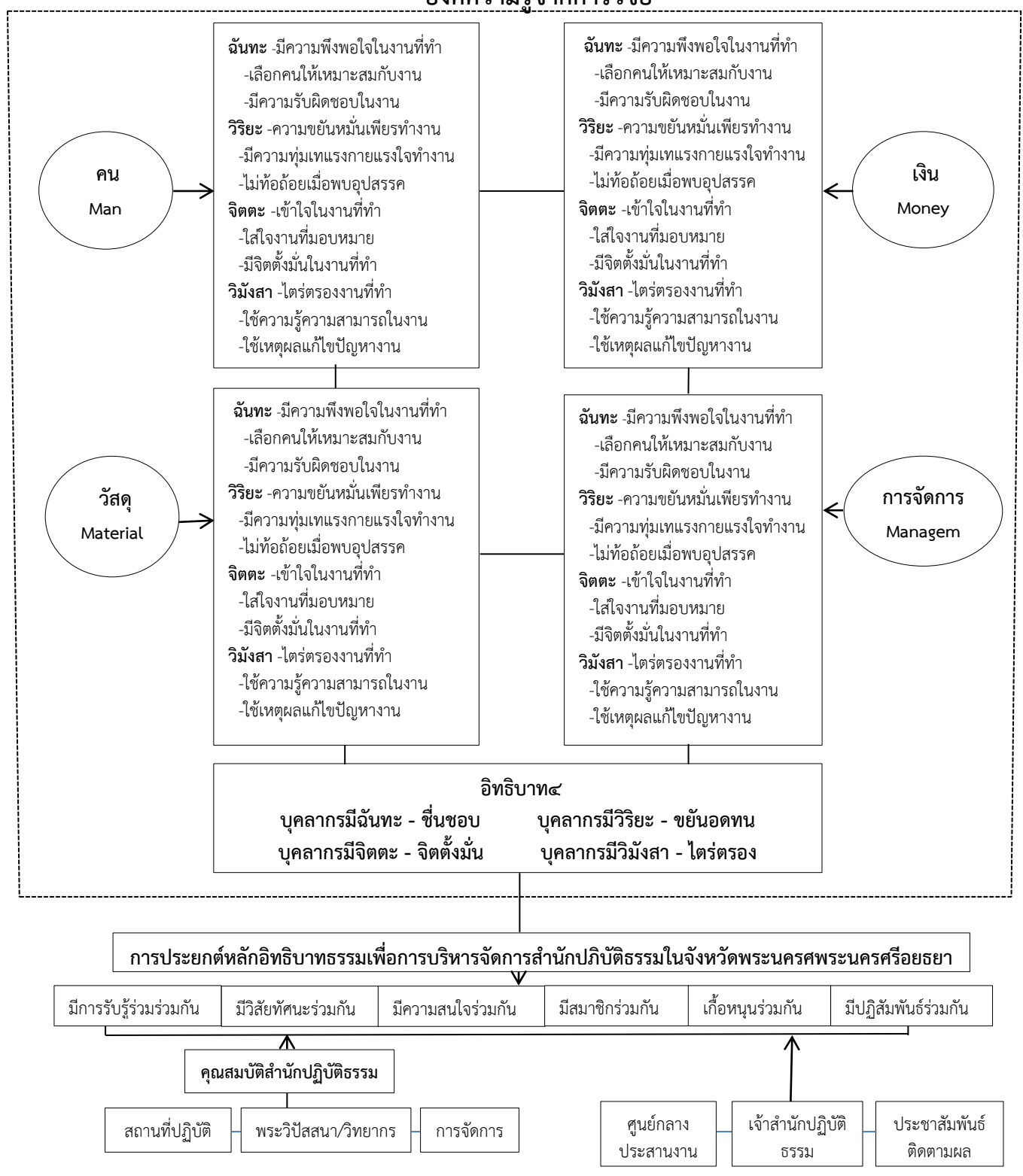
^{๒๙๓} สทนากลุ่มเฉพาะ นายฤทธิเดช บัวเปล่งศรี, สำนักพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^{๒๙๔} สทนากลุ่มเฉพาะ พระมหากฤษญา กิตติโสภณ, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

สำหรับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ต้องร่วมกันสร้างโมเดลแผนการบริหารจัดการร่วมกัน นำเอาผลการสัมภาษณ์มา
วิเคราะห์ว่าแต่ละสำนักมีจุดแข็งจุดอ่อนอย่างไร มีโอกาสและอุปสรรคอย่างไร มาพัฒนาเป็นองค์
ความรู้เสริมเข้าไปในหลักการบริหารเครือข่ายให้เข้มแข็ง เป็นต้น ^{๒๙๕}

^{๒๙๕} สันทนา กลุ่มเฉพาะ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา
รัฐศาสตร์, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

องค์ความรู้จากการวิจัย



แผนภาพที่ ๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณโดยเริ่มจากการสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดผู้ปฏิบัติธรรมและเจ้าหน้าที่ส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมโดยภาพรวมว่าสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัด มีจุดแข็ง มีจุดอ่อน มีโอกาส และอุปสรรค ที่มีบริบทแตกต่างกันไปมากน้อยไม่เหมือนกันดังนั้นควรนำเอาสภาพทั่วไปของจุดแข็งการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้นเป็นหลักวิเคราะห์ร่วมด้วยเพื่อมองให้เห็นภาพกว้างๆเช่นมีสำนักปฏิบัติธรรมที่ได้รับการแต่งตั้งและมีพระวิปัสสนาจารย์อยู่ประจำ สถานที่ปฏิบัติธรรมมีความสัปปายะความร่มรื่น โดยจัดสถานที่ให้มีต้นไม้ มีสวนป่า สระน้ำ สนามหญ้า ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ มีความสงบ สะอาด สะอาด มีถนนหนทางไปมาสะดวก มีที่เป็นเอกเทศหรือเป็นที่เฉพาะไม่มีอะไรรบกวนในการปฏิบัติ มีคนบริหารจัดการในการดูแลความสะอาด สิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวกในสำนักปฏิบัติธรรมที่ดีทำให้ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติมีความรู้สึกไม่มีสิ่งใดมารบกวนเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมรวมถึงที่ห้องพัก ห้องน้ำ โรงครัวทุกอย่างต้องพร้อมเพื่อรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมเพียงพอสนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ ส่งเสริมให้มีการศึกษาปริยัติธรรมมีหลักธรรมคำสอนตรงตามทีพระพุทธเจ้าสอน มีการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเป็นการกรอกแบบฟอร์มมีชื่อที่อยู่อายุการทำงานเบอร์โทรศัพท์ของผู้เข้าปฏิบัติธรรมมีการแบ่งหน้าที่ของคนในการทำงานหลายอย่างโดยไม่ซ้ำซ้อนและช่วยเหลือกันเมื่อมีปัญหาอุปสรรค แต่ละสำนักปฏิบัติธรรมมีจุดเด่นๆ เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดมเหยงคณ์ มีผู้เข้ามาบวชเนกขัมมะปฏิบัติธรรมจำนวนมากตลอดปี มีสถานที่ลานธรรมเป็นป่า มีการคมนาคมสะดวกมาก หลวงพ่อเจ้าสำนักสอนการปฏิบัติธรรมเป็นที่ชอบใจของคนทั่วไป สำนักปฏิบัติธรรมวัดตาลเอน มีผู้เข้ามาบวชปฏิบัติธรรมจำนวนมากตลอดปี สำนักปฏิบัติธรรมวัดสีสุก มีการอบรมการปฏิบัติธรรมแก่เยาวชนระดับต่างๆเป็นส่วนมาก สำนักปฏิบัติธรรมวัดตึกคชศิริณมีผู้เข้ามาบวชปฏิบัติธรรมจำนวนมากบางเทศกาล สำนักปฏิบัติธรรมวัดกษัตราธิราชวรวิหาร มีการคมนาคมสะดวก สำนักปฏิบัติธรรมวัดใหญ่ชัยมงคลมีผู้เข้ามาบวชปฏิบัติธรรมตลอดปี สำนักปฏิบัติธรรมวัดพนัญเชิงวรวิหาร มีการอบรมการปฏิบัติธรรมแก่เยาวชนเป็นส่วนมาก มีการคมนาคมสะดวก สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าการ้อง มีการอบรมการปฏิบัติธรรมแก่เยาวชนระยะสั้นๆเป็นส่วนมาก สำนักปฏิบัติธรรมวัดเกาะแก้ว มีการอบรมการปฏิบัติธรรมแก่เยาวชนระดับต่างๆเป็นส่วนมากและจัดอบรมตลอดปี

สภาพภายในสำนักปฏิบัติธรรมเรื่องจุดอ่อนของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมหลักๆโดยรวมแล้วมีอยู่ ๒ สำนักที่เป็นต้นแบบและหลักการปฏิบัติก็เป็นการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจากครูบาอาจารย์ด้วยความเคารพและศรัทธาส่วนใหญ่จะไม่ได้บังคับกันระหว่างสำนักกับสำนักให้ชัดเจนนโยบายส่วนใหญ่เป็นไปตามคำริของเจ้าอาวาสปฏิบัติตามแนวทางของท่านเจ้าอาวาสการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมยังไม่มีเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนขาดการประสานความร่วมมือกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่นในเรื่องวิทยากรและพระวิปัสสนาจารย์ พระวิทยากรและพระวิปัสสนา

จารย์ ขาดประสบการณ์ในการนำปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน และขาดแนวทางในการบริหารจัดการที่ดีไม่มีตารางเวลากิจกรรมในการจัดอบรมปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนสำนักปฏิบัติไม่ค่อยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบของสำนักให้สอดคล้องตามสภาพปัจจุบันเจ้าสำนักหรือเจ้าอาวาสไม่ค่อยมีการติดต่อเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขาดการส่งเสริมช่วยเหลือกันและเป็นนำสั่งการเองทั้งหมดไม่ค่อยมีการประชุมปรึกษาหารือกันไม่ค่อยตั้งคณะกรรมการมาช่วยกันทำงาน

โอกาสของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สภาพทั่วไปเป็นปัจจัยภายนอก คณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมของสำนักปฏิบัติธรรมให้การสนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ส่งเสริมให้มีการศึกษาปริยัติธรรมและอบรมกรรมฐาน มีคำสอนถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องการปฏิบัติธรรมการเจริญภาวนาโดยเฉพาะหลักสติปัฏฐาน ๔ เจ้าสำนักมีการประเมินความสำเร็จของการทำงานและปัญหาอุปสรรคของงานที่ทำมีอะไรบ้างตลอดทั้งติดตามผลงานให้รวดเร็วในส่วนของการถูกสุขลักษณะตามหลักโภชนาการและสะอาดปลอดภัย

ส่วนอุปสรรคของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สภาพทั่วไปเป็นปัจจัยภายนอก ขาดความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชนทำให้การปฏิบัติธรรมขาดความมั่นคง ขาดเงินทุนที่จะบริหารหรือไม่เพราะบางวัดที่เป็นวัดขนาดเล็กอาจยังขาดบุคลากรในการดำเนินงานโดยส่วนใหญ่ก็จะขอความร่วมมือจากชาวบ้าน เจ้าสำนักได้รับการถ่ายทอดมาจากอาจารย์อย่างไรก็ยึดถือปฏิบัติตามครูและอาจารย์ของตนเอง จึงหาความเป็นรูปลักษณ์ที่ชัดเจนเป็นแบบอย่างเดียวกันของทุกสำนักไม่ได้สำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักมีพื้นฐานประสบการณ์ความพร้อมด้านต่างๆ ไม่เหมือนกันมีผลต่อการจัดสถานที่การปรับรูปแบบวิธีการในการปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรมสร้างความพึงพอใจให้ประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรมไม่ดีพอขาดความรู้ความสามารถฝึกอบรมในเรื่องการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้องขาดความไว้วางใจขาดความเคารพและศรัทธาส่วนใหญ่จะไม่ได้นั่งคุยกันระหว่างสำนักกับสำนักขาดความเป็นหนึ่งเดียวของสำนักปฏิบัติธรรมขาดการเป็นศูนย์กลางที่จะกระจายด้านข้อมูลข่าวสารของสำนักปฏิบัติธรรมไปสู่ประชาชนปัญหาอีกประการหนึ่งคือตัวเจ้าอาวาสที่รับนโยบายจากคณะสงฆ์มาจะต้องมาขับเคลื่อนการทำงานหรือการปฏิบัติในวัดอย่างไร มีบุคลากรน้อยที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัดแต่ก็มาอาจช่วยได้ตลอดเวลาแม้แต่ชาวบ้านที่เข้ามาปฏิบัติธรรมเองก็ยังคงเป็นกลุ่มเดิมจำนวนเท่าเดิมไม่มีการขยายหรือการประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนภายนอกได้รับรู้ และนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาาร่วมกันช่วยเหลือส่วนที่ขาดส่งเสริมส่วนที่ดีให้คงอยู่เป็นแนวการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปด้วยกัน

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจัย 4m's เป็นปัจจัยที่สำคัญสนับสนุนขับเคลื่อนการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารบุคลากรนั้นเป็นเรื่องที่ยากที่สุด เพราะเป็นเรื่องที่อ่อนไหวและละเอียดอ่อนที่สุดจะต้องใช้ทั้งหลักรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ หลักจิตวิทยา และปรัชญามาใช้ทุกระบวนการของศาสตร์ทั้งหมดนี้มาใช้มาใช้ทั้งสิ้นการจัดบุคลากรที่ช่วยในการบริหารจัดการและรองรับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมต้องรู้ว่าบุคลากรในสำนักของตนมีความสามารถในด้านใด และจัดสรรหน้าที่ความรับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละบุคคลให้ชัดเจน

สำนักปฏิบัติธรรมที่มีบุคลากรที่เป็นทายาทต่อเนื่องเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้าเจ้าสำนักเก่งคนเดียว และไม่มีทายาทสืบทอดยิ่งเจ้าสำนักสามารถปลูกฝังทายาทได้มากเท่าไรนับเป็นศักยภาพของสำนักนั้นที่จะมีทายาทสืบทอด เพราะคนนั้นเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีพื้นฐานทางจิตใจที่ต่างกัน การที่จะให้คนหลายๆ คนที่มาอยู่ร่วมกันมาทำงานร่วมกันนั้นหมายความว่าต้องมีการใช้หลักการใช้คำพูดใช้ความรักความเมตตาถึงจะทำให้กระบวนการหรือกองทัพของคนที่จะทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาเดินไปข้างหน้าได้ ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานในทุกด้านซึ่งจะทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นและมีกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายของสำนักปฏิบัติธรรมเจ้าสำนักต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานในทุกด้าน ซึ่งจะทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นและมีกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อสนองนโยบายของสำนักปฏิบัติธรรม

ด้านงบประมาณเป็นส่วนสำคัญลำดับต้นๆ ของการบริหารเพราะต้องยอมรับว่าการที่เราจะทำงานให้ได้ผลเราจะต้องมีงบประมาณเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญเงินทุนในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร ด้านที่พักให้เพียงพอต่อผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมล้วนต้องมีเงินทุนสนับสนุนทั้งสิ่งงบประมาณที่จะสนับสนุนสำนักปฏิบัติธรรมทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติอาจจะมีบ้างที่มาสสนับสนุนในส่วนนี้แต่เป็นส่วนน้อยไม่เพียงพอในการบริหารจัดการงบประมาณส่วนใหญ่ของสำนักปฏิบัติธรรมได้รับบริจาคจากญาติโยมที่มีจิตศรัทธา สถานที่สะอาด สงบ มีที่พักพร้อมอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร มีพร้อมที่จะรองรับผู้มาปฏิบัติสำนักปฏิบัติธรรมเมื่อมีการรับบริจาคต้องมีการทำบัญชีที่ชัดเจนเพราะถ้าเป็นงบประมาณที่ช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีความโปร่งใสชัดเจน เพราะการดูแลบัญชีค่าใช้จ่ายของวัดในปัจจุบันเป็นเรื่องสำคัญ

ด้านการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาคือ ความเป็นหนึ่งเดียวของสำนักปฏิบัติธรรมขาดการเป็นศูนย์กลางที่จะกระจายด้านข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชน สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีคำสอนที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาจัดให้มีบุคลากรช่วยกันดูแลประสานงานในด้านต่างๆ มีความพร้อมในทุกด้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปรับรู้และผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาร่วมสร้างสิ่งต่างๆ ในสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการจัดการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมต้องมีการมอบหมายงานด้านต่างๆ มีระบบกลไกการจัดการเพิ่มองค์ความรู้ตามความสามารถของบุคลากรภายในวัดทั้งพระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกา

ด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความสำคัญในอันดับแรกคือ อุปกรณ์ทางด้านการสื่อสารที่จะใช้ในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ญาติโยมที่สนใจในเรื่องการปฏิบัติธรรมได้รับรู้ ปัจจุบันส่วนใหญ่จะใช้ระบบการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศได้แก่ อินเทอร์เน็ต ไลน์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น ทำให้การเผยแพร่ข้อมูลในสำนักปฏิบัติธรรมขยายกว้างออกไปได้เร็วขึ้นมีการจัดการให้เป็นระบบเป็นหมวดหมู่สะดวกในการใช้งานสื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการถ่ายทอดการปฏิบัติธรรมก็ควรให้เหมาะสมรวมทั้งมุ้ง หมอน ที่นอน และอุปกรณ์ทำครัวต้องมีเพียงพอแก่ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมต้องหมั่นตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ภายในสำนักปฏิบัติธรรมเช่น อุปกรณ์ไฟฟ้า อุปกรณ์สำนักงาน เพื่อให้มีความพร้อมในการใช้งานอยู่ตลอดเวลา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๕ ด้าน นำมาบูรณาการร่วมกันกับการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนัก

ปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อีกปัจจัยหนึ่งคือการวางแผนงานของสำนักปฏิบัติธรรมต้องจัดทำมาตั้งแต่แรกที่ตั้งสำนักไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานภายในสำนักหรือทางสำนักสาขาต้องมีการวางแผนวางเป้าหมายของการทำงาน เพื่อให้งานถูกต้องเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เพราะการวางแผนเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารเป็นอุปกรณ์สำคัญในการพัฒนาองค์กรมีการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์กลางเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการวางแผนหรือนโยบายที่เป็นมาตรฐานภายในจังหวัดการวางแผนที่ดีในสำนักปฏิบัติธรรมนั้นเจ้าอาวาสจะเป็นผู้ที่สั่งงาน แบ่งงาน กระจายงาน ตลอดทั้งกำกับดูแลเองต้องใช้คนให้ถูกกับงานเพราะรู้จักและเข้าใจคนในองค์กรดีจึงทำให้งานเดินหน้าพัฒนาอย่างขึ้นไป การวางแผนล่วงหน้าเพราะการวางแผนเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารเป็นอุปกรณ์สำคัญในการพัฒนาองค์กร เพราะการวางแผนให้ดีขึ้นยิ่งไปกว่าครึ่งเปรียบเหมือนการออกเดินทางเข้าป่าหรือการเดินทางทางน้ำเราจะต้องศึกษาภูมิประเทศและสภาพดินฟ้าอากาศให้ดีกว่าพัฒนาองค์กรหรือสำนักปฏิบัติธรรมก็เช่นกันเราจึงต้องมีการวางแผนในทุกมิติไม่ใช่มิติใดมิติหนึ่งต้องมองให้รอบด้านทั้งบุคลากร สถานที่ ระยะเวลาที่จะจัดปฏิบัติธรรม เพราะถ้าหากจัดปฏิบัติธรรมในช่วงเวลาที่มีพายุเข้า มีฝนฟ้าคะนอง มีน้ำท่วมน้ำหลาก ก็ไม่อาจจะปฏิบัติได้ ท่านเจ้าอาวาสจะลงมากำกับดูแลและขับเคลื่อนงานด้วยตนเองเพื่อให้งานถูกต้องเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ด้านการจัดองค์กรต้องมีผู้ที่เป็นศูนย์รวมของจังหวัดที่จะกระจายข่าวสารว่าในแต่ละสำนักว่าต้องดำเนินการอย่างไรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยจัดให้มีฝ่ายธุรการเป็นผู้ประสานว่าในแต่ละสำนักปฏิบัติธรรมมีความเคลื่อนไหวอะไรบ้าง ฝ่ายวิชาการเป็นผู้วางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลว่าในรอบปีสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งมีแผนการสอนหรือใช้หลักธรรมคำสอนอย่างไรเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดรูปแบบการสอนให้กับสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันมีการประชุมพบปะกันพูดคุยเชื่อมความสัมพันธ์กันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการเชื่อมโยงประสานงานกับของทุกสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดจะทำให้การบริหารงานเครือข่ายขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ดีการวางแผนแล้วก็นำแผนงานนั้นมาจัดองค์กรเพื่อให้การดำเนินงานมีเส้นทางที่ชัดเจน มีการแบ่งส่วนงานแบ่งหน้าที่ว่าแผนกใดมีความจำเป็นก่อนหลังว่าส่วนไหนจะต้องทำอะไร การจัดองค์กรไม่มีความชัดเจนการดำเนินงานอาจจะมีความปัญหาได้และมีผู้บริหารเป็นผู้ประสานให้แต่ละฝ่ายทำงานได้สะดวก

ด้านบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะการจัดสรรบุคลากรไปประจำในแต่ละสำนักถ้าขาดการประสานความร่วมมือกันเป็นเครือข่ายแล้วการทำงานก็จะเกิดอุปสรรคในการบริหารบุคลากรโดยส่วนใหญ่เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมจะเป็นผู้บริหารจัดการเรื่องต่างๆ ด้วยตนเองยังขาดการมอบหมายงานให้บุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนเพราะโดยส่วนใหญ่การตัดสินใจในเรื่องต่างๆขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักแต่เพียงผู้เดียวบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนงานเพราะการที่จะทำงานให้ได้ตามแผนหรือการแบ่งหน้าที่ในการทำงานถ้าเราไม่มีบุคลากรที่ชำนาญหรือมีความสามารถเฉพาะก็ไม่สามารถจะดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนได้เพราะการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมนั้นจะต้องมีค่าใช้จ่ายในส่วนต่างๆการวางแผนพัฒนาบุคลากรและสถานที่ทุกอย่างล้วนต้องมีวางแผนเพราะอยู่ๆ สถานที่ไม่ได้เกิดขึ้นมาเองเราจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนจัดหาสถานที่ผู้ที่เข้ามาทำงานด้านนี้ต้องมีใจรักมีศรัทธาที่จะเข้ามาช่วยงานในพระพุทธรศาสนาจริงโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนมีความตั้งใจที่จะเข้ามาศึกษา มาฝึกอบรมจิตใจของตนเพื่อให้มีมาตรฐานทางความคิดตั้งใจทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

ด้านอำนวยการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแต่ละสำนักก็มุ่งแต่พัฒนาในสำนักของตนเอง ไม่มีการมาประชุมแลกเปลี่ยนความรู้กันช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่มีศูนย์กลางที่จะติดต่อประสานงานขอความช่วยเหลือทำให้บางสำนักมีการพัฒนาการปฏิบัติธรรมที่ล่าช้าขาดประสิทธิภาพต้องมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการสำนักปฏิบัติธรรมรับผิดชอบในการอำนวยการหรือเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงานในทุกด้าน สามารถเชื่อมโยงกับสาขาได้เพื่อให้เป็นระบบของการประพาสปฏิบัติธรรมเป็นไปในทางเดียวกันตามนโยบายหลักกำกับดูแลว่าการทำงานเกิดปัญหาในจุดใดบ้างและนำมาแก้ไขในทางปฏิบัติให้ดีขึ้น

ด้านการกำกับดูแลสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังเป็นการจัดการยังไม่เข้มแข็งสำนักปฏิบัติธรรมที่ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายยังมีอีกหลายวัดยังไม่มี การขับเคลื่อนการบริหารเครือข่ายที่เป็นรูปธรรม การดำเนินการอย่างจริงจังจะมีอยู่เพียงไม่กี่สำนักสำนักปฏิบัติธรรมต้องมีระบบการจัดการที่ดี ทางวัดมีการออกกฎระเบียบข้อบังคับที่ดีให้ผู้เข้ามาปฏิบัติได้รับทราบและทำความเข้าใจผู้บริหารต้องมีการสั่งงาน แบ่งงานตามหน้าที่ของผู้ปฏิบัติและติดตามกำกับดูแลผลงานที่ปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์การจัดการให้เริ่มที่คณะสงฆ์จังหวัดมาดำเนินงานขับเคลื่อนเพื่อมากำกับดูแลให้การทำงานของสำนักปฏิบัติธรรมทุกสำนักมีการปฏิบัติที่สอดคล้องกันมีปัญหาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะทำให้งานปฏิบัติธรรมภายในจังหวัดพัฒนาขึ้นมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้รวมทั้งบุคลากรสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละสำนัก ต้องมีการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นระหว่างสำนัก โดยมีการประชุมผู้นำหรือประธานของสถานที่ปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งเพื่อให้การดำเนินงานของสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งเป็นไปในทิศทางเดียวกัน การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการบูรณาการนำหลักอิทธิบาท ๔ คือ ๑) ด้านฉันทะ ๒) วิริยะ ๓) จิตตะ ๔) วิมังสา ในการพัฒนาบุคลากรเป็นสำคัญร่วมกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ปัจจัย 4m's และการการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม งาน ๕ ด้าน ให้เกิดการขับเคลื่อนสำนักปฏิบัติธรรมดำเนินงานได้จริง ส่งเสริมฉันทะ ความพอใจกับงานที่ทำอยู่สำนักปฏิบัติธรรมมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ ทำให้หน่วยงานหรือผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาช่วยงานเพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาช่วยให้ทางวัดเกิดการพัฒนาและดำเนินงานต่อไปเรื่อยๆ พระวิปัสสนาจารย์ต้องมีความพอใจมีเป้าหมายของตนเองอยู่แล้วว่าเราทำงานเพื่อต้องการจะถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนในการประพาสปฏิบัติให้กับญาติโยมได้รับรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดผลอย่างแท้จริง การทำงานได้ดีต้องทำเพราะมีใจรักพอใจมีความพากเพียร อดทน เอาใจใส่ ไตร่ตรอง ปรับปรุงแก้ไขการทำงานอยู่ตลอดเวลา ผู้มีจิตอาสา มีความพอใจเอาใจใส่ในงานที่ได้รับมอบหมายไม่เกียจงานให้ความสำคัญกับงานที่ได้รับมอบหมายทุ่มเทแรงกายแรงใจทำงานอย่างเต็มที่โดยคิดถึงผลประโยชน์ของหมู่คณะประโยชน์ส่วนรวม

สร้างให้บุคลากรมีวิริยะ ความเพียรเป็นสิ่งสำคัญเพราะถ้าขาดสิ่งนี้งานทุกอย่างจะไม่ประสบความสำเร็จได้ พระวิปัสสนาจารย์และพระวิทยากรในสำนักปฏิบัติธรรมต้องเป็นผู้มีความอดทนไม่เกียจงาน ไม่เลือกงานทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้การทำงานต้องทำงานด้วยความเข้าใจใส่ใจในงานที่ทำ พระวิปัสสนาจารย์ต้องมีทุ่มเทแรงกายคือไม่เบื่อหน่ายในการสอน งานก็จะดำเนินไปสำเร็จลุล่วงด้วยดีแต่ถ้าไม่มีความเพียรงานก็จะเดินไปไม่ได้เพราะถ้าเราไม่มีความขยันรู้สึท้อถอยงานก็จะชะงักไม่สามารถเดินต่อไปได้

ฝึกบุคลากรให้มีจิตตะ ความเข้าใจและเอาใจใส่ในงานที่ได้รับมอบหมายพระวิปัสสนาจารย์ต้องมีจิตใจที่ตั้งมั่นในการทำงานไม่เกี่ยงงานทำหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบให้ดีที่สุดตามกำลังความสามารถ มีความสนใจใฝ่รู้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลหรือหาความรู้เพิ่มเติมให้ตนเองอยู่เสมอการสอนหลักธรรมที่เข้าใจง่ายทำให้ผู้เข้าอบรมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น รวมถึงการใส่ใจดูแลงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบสามารถปรับตัวเข้ากับงานได้ทุกรูปแบบ เมื่อได้รับมอบหมายงานด้านใดก็สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วไม่ยึดติดอยู่กับงานใดงานหนึ่ง

สร้างบุคลากรให้มีวิมังสา ไตร่ตรองหาเหตุผลและปรับปรุงระบบการทำงานในระดับสูงจึงสามารถดำเนินการและพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมจนเป็นที่ยอมรับ มีประชาชนจากทุกสารทิศเดินทางมาปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนมากติดตามผลงานของผู้ที่เข้ามาปฏิบัติเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการปฏิบัติยิ่งขึ้นไป มีเหตุผลในการทำงานมีรักความสามัคคีในหมู่คณะร่วมแรงร่วมใจช่วยกันทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี พระวิปัสสนาจารย์สามารถใช้ปัญญาของตนเองวิเคราะห์ว่าญาติโยมที่ปฏิบัติเป็นอย่างไรมีความก้าวหน้าไปถึงไหน และช่วยแก้ไขสิ่งที่ติดขัดหรือขัดขวางการปฏิบัติได้ สิ่งสำคัญคือพระวิปัสสนาจารย์ต้องมีการประชุมพูดคุยกันบ่อยๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสิ่งที่ตนเองพบเจอปัญหาเพื่อช่วยกันหาทางแก้ไข การประยุกต์หลักอภิปาธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต้องมีอุดมการณ์ร่วมกันในเบื้องต้นคือมีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกัน จากนั้นเริ่มมีการเชิญประชุมพูดคุยปรึกษาหารือเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม คณะสงฆ์ เจ้าหน้าที่ภาครัฐสำนักพุทธศาสนา ผู้ปฏิบัติธรรม และบุคคลทั่วไป มาร่วมกันระดมความคิดเห็นในการวางแผนการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดให้เป็นรูปธรรม ในแผนนั้นประกอบด้วยแผนการบริหารจัดการงาน ๕ ด้าน มีด้านการวางแผนการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม มีแผนการจัดองค์กรการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม มีแผนจัดบุคลากรการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีแผนอำนวยความสะดวกการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม มีแผนกำกับดูแลการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม มีแผนในการบริหารปัจจัย 4m's ของสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดร่วมกัน มีแผนการบริหารคนมีแผนการบริหารเงิน มีแผนการบริหารวัสดุอุปกรณ์ มีแผนการประยุกต์หลักอภิปาธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อบริหารหลักพุทธธรรมเรื่องอภิปาธ ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ของสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดร่วมกันแผนการบริหารฉันทะความพอใจกับงานมีแผนการบริหารวิริยะความขยันหมั่นเพียร มีแผนการบริหารจิตตะ เอาใจใส่ในงานมีแผนการบริหารวิมังสา ไตร่ตรองหาเหตุผลในงานต่อจากนั้นมีตั้งศูนย์กลางข้อมูลต่างๆในการประสานงานระดับจังหวัดเพื่อกระจายแผนการประยุกต์หลักอภิปาธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมและข้อมูลข่าวสารไปยังเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดโดยการประชาสัมพันธ์ผ่านเครื่องมือสารสนเทศ จากนั้นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดนำแผนการประยุกต์หลักอภิปาธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เหล่านั้นไปปฏิบัติตามในสำนักของตน เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรที่เกินปัญญาเกินความรู้ความสามารถของตนก็ไปปรึกษาที่ศูนย์กลางข้อมูลประสานงานและจัดประชุมปรึกษาหาทางออกร่วมกัน

การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต้องจัดการประชุมพูดคุยปรึกษาหารือร่วมกันของทุกภาคส่วนและบุคคลหลายๆ คณะเชื่อมโยงต่อไปยังการบริหารจัดการ ๕ ด้าน เชื่อมโยงต่อไปยังแผนการบริหารปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร 4m's เชื่อมโยงต่อไปยังแผนการบริหารหลักพุทธธรรมอิทธิบาท ๔ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานมีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน มีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนกันและเชื่อมโยงต่อไปยังศูนย์กลางข้อมูลประสานงานเชื่อมโยงต่อไปยังงานประชาสัมพันธ์ เชื่อมโยงต่อไปยังเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดเชื่อมโยงนำไปปฏิบัติในสำนักของตนเชื่อมโยงต่อไปถ้าพบปัญหาอุปสรรคเชื่อมโยงกลับมายังศูนย์กลางข้อมูลประสานงาน

ฉะนั้นการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อเสริมสร้างระบบวิธีการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดนั้นต้องมีแนวคิดเหมือนกันจึงจะช่วยให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการพัฒนาแต่ละสำนักปฏิบัติธรรมให้มีคุณธรรมและคุณภาพเพิ่มขึ้น มีความมั่นคงถาวรมากขึ้น มีระบบเชื่อมโยงหลักอิทธิบาทธรรม เกิดฉันทะ ความพึงพอใจในงาน วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร จิตตะ ความเข้าใจงาน วิมังสา ไตร่ตรองหาเหตุผล เพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาจากพระไตรปิฎก วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา หนังสือ วารสาร บทความ เอกสาร ตำรา วิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรม ที่เหมาะสมกับการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๒๒ รูป/คน โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑.๑ จุดแข็ง (Strengths)

สถานที่ปฏิบัติธรรมมีความร่มรื่นมีบรรยากาศอยู่ในเกณฑ์ที่ดี สภาพแวดล้อมสะอาด สวยงาม โดยจัดสถานที่ให้มีต้นไม้ มีสวนป่า สระน้ำ สนามหญ้า ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น มีบริเวณกว้างขวางไม่คับแคบไม่อยู่ในที่อับจะได้ไม่อึดอัดเวลาปฏิบัติกัมมัฏฐาน เพราะถือว่าในส่วนนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติมีความรู้สึกไม่มีสิ่งใดมารบกวนเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม ทำให้ผู้มาปฏิบัติมีจิตใจดี ผ่องแผ้วเมื่อเข้าไปแล้วรู้สึกที่อยากจะปฏิบัติธรรม เปรียบเหมือนเป็นบ้านแห่งที่สองของเขามีความสุขในการปฏิบัติธรรม มีถนนหนทางไปมาสะดวก สถานที่มีความสะอาดเป็นเอกเทศ หรือเป็นที่เฉพาะไม่มีอะไรรบกวนทำให้ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติมีความรู้สึกไม่มีสิ่งใดมารบกวนเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม มีหลักธรรมคำสอนตรงตามทีพระพุทธเจ้าสอนไม่แหวกแนวหรือบิดเบือนคำสอน มีบุคลากรบริหารจัดการในการดูแลความสะอาด สิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวกในสำนักปฏิบัติธรรมที่ดี บุคลากรต้องมีความพร้อมที่จะดูแลอำนวยความสะดวกในทุกด้านรวมถึงมีที่พัก ห้องน้ำ โรงครัวทุกอย่างมีความพร้อมเพื่อรองรับผู้มา

ปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก มีความปลอดภัยในทรัพย์สินที่น่าติดตัวมา เจ้าสำนักให้การสนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์เอาใจใส่ในการเผยแผ่พระธรรม ส่งเสริมให้มีการศึกษาปริยัติธรรมและอบรมวิปัสสนากรรมฐานแก่พระนวกภูมิ พระสงฆ์มีความชวนชวยหาความรู้ๆ โดยเข้ารับการศึกษาในมหาวิทยาลัยของสงฆ์มากขึ้น

๕.๑.๑.๒ จุดอ่อน (Weaknesses)

การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมโดยทั่วไปจะเป็นไปตามแนวคิดของเจ้าอาวาส นโยบายส่วนใหญ่เป็นไปตามคำริของเจ้าอาวาส ประพฤติปฏิบัติตามแนวทางของท่านเจ้าอาวาส ปัจจุบันสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมหลักๆ โดยรวมแล้วมีอยู่แค่ ๒ สำนักที่เป็นต้นแบบ การปฏิบัติก็เป็นการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาจากครูบาอาจารย์ ในส่วนของการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาฯ ยังไม่มีเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจน เจ้าสำนักปฏิบัติบางแห่งขาดแนวทางในการบริหารจัดการที่ดี บางสำนักมีอาคารสถานที่ไม่เพียงพอกับผูมาปฏิบัติหรือมีสภาพทรุดโทรมหรือไม่มีการปรับปรุง เครื่องอำนวยความสะดวกมีไม่เพียงพอ รวมถึงบางแห่งยังมีสัตว์รบกวนมาก เช่น นกพิราบ สุนัข แมว ไก่ เป็นต้นอีก ทั้งยังขาดการประสานความร่วมมือกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่นในเรื่องของการจัดอบรมวิทยากร พระวิปัสสนาจารย์ รวมทั้งขอการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสอน เพราะพระวิทยากร พระวิปัสสนาจารย์ บางส่วนยังขาดประสบการณ์ในการนำปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน

๕.๑.๑.๓ โอกาส (Opportunities)

คณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมของสำนักปฏิบัติธรรมให้การสนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ จัดอบรมวิปัสสนากรรมฐานแก่พระนวกภูมิปัจจัยต่างๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีความพร้อมและเอื้อต่อการพัฒนาทุกอย่างถ้ามีการทำงานอย่างจริงจังให้ญาติโยมผู้มีจิตศรัทธาได้เห็นและร่วมกันบริจาคทุนสนับสนุนเพื่อการทำงานของพระสงฆ์ที่ทำงานกันจริงจัง จึงนำไปสู่การพัฒนา เช่น เสนาสนะ ตวับุคคลากร เพื่อรองรับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติมีคำสอนที่ถูกตรงตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเรื่องการปฏิบัติ การเจริญภาวนา มีการสอนที่ถูกต้องที่ตรงหลักธรรม โดยเฉพาะหลักสติปัฏฐาน ๔ ทั้งหมดนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญเพราะคำสอนเหล่านี้เมื่อเผยแผ่ออกไปทางสื่อสารสนเทศผ่านทางเว็บไซต์ให้คนที่สนใจได้ฟังเขาจะรู้สึกว่ามันตรงและถูกต้องแม้แต่ผู้ที่อยู่ไกลหรืออยู่ต่างประเทศก็มีโอกาสได้ฟังคำสอนเหล่านี้ เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้จึงเป็นเหตุปัจจัยอันหนึ่งที่ทำให้ผู้คนสนใจเข้ามาศึกษาปฏิบัติธรรม มีระบบการจัดการที่ดีมีกฎระเบียบที่ชัดเจนในการเข้ามาปฏิบัติภายในวัดเพื่อความเป็นระเบียบสงบเรียบร้อยไม่วุ่นวายมีโรงทานที่สะอาดมีความพร้อมในการให้บริการแก่ผู้คนจำนวนมากไม่แออัดรวมถึงอาหารซึ่งในส่วนของอาหารจะครอบคลุมถึงสุขภาพของทั้งพระภิกษุสงฆ์สามเณรอุบาสกและอุบาสิกาด้วยในปัจจุบันพระสงฆ์จะฉันอาหารที่ญาติโยมนำมาถวายเป็นส่วนใหญ่โดยญาติโยมที่นำอาหารมาถวายหลายท่านก็ไม่มีความรู้ด้านหลักโภชนาการ หรืออาจจะทำตามที่ตนเองปรารถนาเพื่ออุทิศให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยเฉพาะอาหารประเภทที่มีกะทิเป็นส่วนผสมนั้นจะทำให้สุขภาพเสียจึงต้องมีการดูแลให้ความสำคัญกับเรื่องโภชนาการเป็นสำคัญ

๕.๑.๑.๔ อุปสรรค (Threats)

การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมจะขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเสียเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ เจ้าสำนักได้รับการถ่ายทอดการศึกษาจากอาจารย์ในยุคก่อนๆ อย่างไรก็ตามเจ้าสำนักต้องยึดถือปฏิบัติตามครูและอาจารย์ของตนเองมาเช่นนั้น จึงหาความเป็นรูปลักษณะที่ชัดเจนเป็นแบบอย่างเดียวกันของทุกสำนักไม่ได้ และความพร้อมของสำนักแต่ละสำนักมีมากหรือน้อยต่างกันอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับที่ตัวเจ้าสำนักเป็นสำคัญ เนื่องจากสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแต่ละสำนักมีพื้นฐานประสบการณ์ และความพร้อมด้านต่างๆ ไม่เหมือนกัน ซึ่งมีผลต่อการจัดสถานที่ การปรับรูปแบบ และวิธีการในการปฏิบัติธรรมให้เป็นไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่แต่ละชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมจึงต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ทุกวันนี้สำนักปฏิบัติธรรมได้ญาติโยมเข้ามาปฏิบัติธรรมจากความต้องการของญาติโยมเองไม่ได้มีการติดต่อประสานงานหรือมีการประชาสัมพันธ์แต่อย่างใดจึงกลายเป็นการขาดความร่วมมือระหว่างวัดกับชุมชนทำให้การปฏิบัติธรรมขาดความมั่นคง ปัญหาอีกประการคือผู้ปฏิบัติแสวงหาสถานที่ปฏิบัติที่ถูกกับจริตของตนจึงเข้าสำนักนั้นออกสำนักนี้จึงเป็นปัญหาว่าเราจะหาวิธีใดที่จะทำให้การปฏิบัติเป็นที่พอใจของบุคคลเหล่านี้ ดังนั้นแต่ละสำนักต้องฝึกอบรมในเรื่องการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้องทำให้ชาวบ้านเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา การบริหารสำนักปฏิบัติธรรมมักจะประสบปัญหาทางด้านปัจจัยในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน ด้านบุคลากร เมื่อขาดสิ่งเหล่านี้จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือความเป็นหนึ่งเดียวของสำนักปฏิบัติธรรมจึงขาดการเป็นศูนย์กลางที่จะกระจายด้านข้อมูลข่าวสารของสำนักปฏิบัติธรรมไปสู่ประชาชนที่จะสามารถเลือกสถานที่ปฏิบัติได้ตามอัธยาศัยตามความชอบของตนเอง จึงกลายเป็นว่าขึ้นอยู่กับความเชื่อถือของตัวเจ้าสำนักเองเสียเป็นส่วนใหญ่ และยังขาดความเป็นเอกภาพในเรื่องของการบริหารจัดการ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออีกประการหนึ่งก็คือยังขาดการจัดตั้งศูนย์กลางของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีคุณภาพ

๕.๑.๒ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดการบริหารปัจจัย (4m's)

๕.๑.๒.๑ ด้านการบริหารบุคคล (Man)

การบริหารบุคลากรเป็นเรื่องที่ยากที่สุดเพราะเป็นเรื่องที่อ่อนไหวและละเอียดอ่อนที่สุดจะต้องใช้ทั้งหลักรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ หลักจิตวิทยา และปรัชญามาใช้ทุกระบวนการของศาสตร์ทั้งหมดนี้มาใช้มาใช้ทั้งสิ้น เพราะคนนั้นเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีพื้นฐานทางจิตใจที่ต่างกัน การที่จะให้คนหลายๆ คนที่มาอยู่ร่วมกันมาทำงานร่วมกันนั้นหมายความว่าต้องมีการใช้หลักการใช้คำพูดใช้ความรักความเมตตาถึงจะทำให้กระบวนการหรือกองทัพบกของคนที่ทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาเดินไปข้างหน้าได้ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแต่ละสำนักมีพื้นฐานประสบการณ์และความพร้อมด้านต่างๆ ไม่เหมือนกัน เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมที่มีบุคลากรที่เป็นทายาทต่อเนื่องเป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะถ้าเจ้าสำนักเก่งคนเดียวและไม่มีทายาทสืบทอด ต่อไปสำนักนั้นจะไม่มี ความมั่นคงเพราะไม่ได้สร้างทายาท สำนักปฏิบัติธรรมที่บุคลากรยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานจำเป็นต้องสรรหาบุคลากรด้วยการฝึกพระในวัดแต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่พร้อมปฏิบัติหน้าที่สั่งสอนญาติโยมได้เพราะการที่พระสงฆ์จะทำหน้าที่พระวิปัสสนาจารย์ได้ต้องใช้ระยะเวลาฝึกฝนตนเองเป็นเวลานานหลายปี

เพื่อส่งเสริมความรู้และสามารถนำมาสั่งสอนประชาชนให้รู้และเข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้อง มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้เก่งมีความสามารถกำหนดความรับผิดชอบให้คนเหมาะสมกับงาน มีความรู้ความสามารถอบรมสั่งสอนการปฏิบัติธรรมได้ถูกต้องเข้าใจง่ายมีบุคลากรเพียงพอในการทำหน้าที่ต่างๆ บุคลากรในแต่ละส่วนงานที่รับผิดชอบต้องมีความจริงใจ และเสียสละในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน โดยให้ความสำคัญกับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติให้เปรียบเสมือนสำนักปฏิบัติเป็นบ้านหลังที่สองของตน ช่วยกันพัฒนาส่งเสริมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป บุคลากรต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะตัวและมีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา

๕.๑.๒.๒ ด้านการเงิน (Money)

งบประมาณเป็นส่วนสำคัญลำดับต้นๆ ของการบริหารเพราะต้องยอมรับว่าการที่เราจะทำงานให้ได้ผลเราจะต้องมีงบประมาณเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ งบประมาณนั้นอาจจะมาจากหน่วยงานที่กำกับดูแลอยู่อย่าง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนา องค์กรเอกชนที่มีงบประมาณส่งเสริมพระพุทธศาสนา หรืออาจจะมาจากชุมชนโดยรอบวัดก็ถือว่าเป็นงบประมาณทั้งสิ้น เงินที่ได้รับการสนับสนุนจากศรัทธาของประชาชนที่เข้าปฏิบัติธรรมต้องจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ เงินทุนในการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร ด้านที่พักให้เพียงพอต่อผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรมล้วนต้องมีเงินทุนสนับสนุนทั้งสิ้น งบประมาณที่จะสนับสนุนสำนักปฏิบัติธรรมทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติอาจจะมีบ้างที่มาสนับสนุนในส่วนนี้แต่เป็นส่วนน้อยไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ งบประมาณส่วนใหญ่ของสำนักปฏิบัติธรรมได้รับบริจาคจากญาติโยมที่มีจิตศรัทธา สถานที่ สะอาด สงบ มีที่พักพร้อมอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร มีพร้อมที่จะรองรับผู้มาปฏิบัติ สำนักปฏิบัติธรรมล้วนต้องใช้เงินทั้งสิ้น เมื่อมีการรับบริจาคต้องมีการทำบัญชีที่ชัดเจนเพราะถ้าเป็นงบประมาณที่ช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีความโปร่งใสชัดเจน เพราะการดูแลบัญชีค่าใช้จ่ายของวัดในปัจจุบันเป็นเรื่องสำคัญ

๕.๑.๒.๓ ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)

วัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมที่จำเป็นต้องมีให้เพียงพอจัดให้เป็นระบบระเบียบ ต้องมีความพร้อมทั้งด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องใช้เพียงพอ รวมทั้งมุ้ง หมอน ที่นอน และอุปกรณ์ทำครัวต้องมีเพียงพอแก่ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม มีการจัดการให้เป็นระบบเป็นหมวดหมู่สะดวกในการใช้งาน สื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการถ่ายทอดการปฏิบัติธรรมก็ควรให้เหมาะสม รวมทั้งมุ้ง หมอน ที่นอน และอุปกรณ์ทำครัวต้องมีเพียงพอแก่ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม อุปกรณ์ที่ใช้ในสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความสำคัญในอันดับแรก คือ อุปกรณ์ทางด้านการสื่อสารที่จะใช้ในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ญาติโยมที่สนใจในเรื่องการปฏิบัติธรรมได้รับรู้ ปัจจุบันส่วนใหญ่จะใช้ระบบการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศได้แก่ อินเทอร์เน็ต ไลน์ และเฟซบุ๊ก เป็นต้น ทำให้การเผยแพร่ข้อมูลในสำนักปฏิบัติธรรมขยายกว้างออกไปได้เร็วขึ้น มีการจัดการให้เป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ สะดวกในการใช้งานสื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการถ่ายทอดการปฏิบัติธรรมก็ควรให้เหมาะสม ในส่วนของอุปกรณ์ต่างๆ นั้นก็จะได้มาจากงบประมาณของทางสำนักปฏิบัติธรรมเสียเป็นส่วนใหญ่ หรืออาจจะมาจากความศรัทธาขององค์กร หรือญาติโยมบริจาคให้

๕.๑.๒.๔ ด้านการจัดการ (Management)

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ความเป็นหนึ่งเดียวของสำนักปฏิบัติธรรม ขาดการเป็นศูนย์กลางที่จะกระจายด้านข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชน สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีคำสอนที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา มีสถานที่ร่มรื่นเหมาะสมมีความเป็นสัปปายะ มีบุคลากรช่วยกันดูแลประสานงานในด้านต่างๆ มีความพร้อมในทุกด้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้ามาปฏิบัติธรรม มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปรับรู้และผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาร่วมสร้างสิ่งต่างๆ ในสำนักปฏิบัติธรรม ด้านการจัดการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมต้องมีการมอบหมายงานด้านต่างๆ ตามความสามารถของบุคลากรภายในวัดทั้งพระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกา การวางแผนนั้นต้องยึดหลักคำโบราณที่ว่าหลายหัวดีกว่าหัวเดียวเพราะฉะนั้นในการวางแผนงานทุกอย่าง จะต้องมีการรวมตัวกันเป็นทีมงานยิ่งมีมากยิ่งดี เพราะถ้าวัดมีหลากหลายความคิดหลากหลายประสบการณ์ ก็จะทำให้เกิดความได้เปรียบทั้งในด้านข้อมูลข่าวสารหรือประสบการณ์จากหลากหลายท่านมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมให้ดียิ่งขึ้นไปทำให้สามารถทำงานได้เร็วขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ ระบบการทำงานที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้มีประสิทธิภาพ เช่น มีการประชุมวางแผนการทำงาน มีการมอบหมายสั่งการ ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้ มีการให้การศึกษาอบรมพัฒนาติดตามช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจแก่บุคลากร คณะสงฆ์ต้องจัดให้มีองค์กรกลางจัดประชุมเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ในกรณีเกิดปัญหาของสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่ง เพราะถ้าเกิดปัญหาหรือทำอะไรรสอนอะไรไปผิดไปจากหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วไม่มีการแก้ไขไม่มีองค์กรใดรับผิดชอบหรือปล่อยปะละเลยให้ปฏิบัติอยู่เช่นนั้นอาจส่งผลกระทบต่อภาพรวมของคณะสงฆ์ได้

๕.๑.๓ การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใน ๕ ด้าน

การสร้างระบบบริหารจัดการเชื่อมโยงการบริหารร่วมกันทำให้เกิดความสำเร็จของสำนักปฏิบัติธรรมนั้นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือผู้นำหรือเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมจะต้องมีอุดมการณ์เป้าหมายและวัตถุประสงค์เหมือนกัน มีการรับรู้และมุมมองคล้ายๆกัน มีวิสัยทัศน์ไปในทางเดียวกัน มีความสนใจใฝ่ใจหรือมีผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน มีสมาชิกในเครือข่ายร่วมกัน มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกันมีการช่วยเหลือเกื้อหนุนพึ่งพากันในเครือข่ายตลอดทั้งมีการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่จะทำงานบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้บรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จต่อแนวทางการบริหารเครือข่ายงาน ๕ ด้าน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาดังต่อไปนี้

๕.๑.๓.๑ ด้านการวางแผน (Planning)

มีการวางแผนงานร่วมกันของเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต้องจัดทำมาตั้งแต่แรกที่ตั้งสำนัก ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานภายในสำนักหรือทางสำนักสาขาต้องมีการวางแผน วางเป้าหมายของการทำงาน เพื่อให้งานถูกต้องเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพราะการวางแผนเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารเป็นอุปกรณ์สำคัญในการพัฒนาองค์กร มีการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์กลางเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการวางแผนหรือนโยบายที่เป็นมาตรฐานภายในจังหวัด การวางแผนที่ดีในสำนักปฏิบัติธรรมนั้นเจ้าอาวาสจะเป็นผู้ที่สั่งงาน แบ่งงาน กระจายงานตลอดทั้งกำกับดูแลเอง ต้องใช้คนให้ถูกกับงาน เพราะรู้จักและเข้าใจคนในองค์กรดีจึงทำให้งานเดินหน้าพัฒนาดีขึ้น

๕.๑.๓.๒ ด้านการจัดองค์กร (Organizing)

มีการจัดองค์กรร่วมกันของเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต้องมีผู้ที่เป็นศูนย์รวมของจังหวัดที่จะกระจายข่าวสารว่าในแต่ละสำนักว่าต้องดำเนินการอย่างไรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยจัดให้มีฝ่ายธุรการเป็นผู้ประสานว่าในแต่ละสำนักปฏิบัติธรรมมีความเคลื่อนไหวอะไรบ้าง ฝ่ายวิชาการเป็นผู้วางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลว่าในรอบปีสำนักปฏิบัติธรรมแต่ละแห่งมีแผนการสอนหรือใช้หลักสูตรการสอนอย่างไร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดรูปแบบการสอนให้กับสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการประชุมพบปะกัน พูดคุยเชื่อมความสัมพันธ์กันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการเชื่อมโยงประสานงานกับของทุกสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดจะทำให้การบริหารงานเครือข่ายขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ดี

๕.๑.๓.๓ ด้านงานบุคลากร (Staffing)

มีสมาชิกและบุคลากรปฏิบัติงานร่วมกันของเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะการจัดสรรบุคลากรไปประจำในแต่ละสำนักถ้าขาดการประสานความร่วมมือกันเป็นเครือข่ายแล้วการทำงานก็จะเกิดอุปสรรคในการบริหาร บุคลากรโดยส่วนใหญ่เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมจะเป็นผู้บริหารจัดการเรื่องต่างๆ ด้วยตนเอง ยังขาดการมอบหมายงานให้บุคลากรในสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจน เพราะโดยส่วนใหญ่การตัดสินใจในเรื่องต่างๆขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักแต่เพียงผู้เดียว

๕.๑.๓.๔ ด้านการอำนวยการ (Directing)

มีการอำนวยการร่วมกันของการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแต่ละสำนักก็มุ่งแต่พัฒนาในสำนักของตนเอง ไม่มีการมาประชุมแลกเปลี่ยนความรู้กันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่มีศูนย์กลางที่จะติดต่อประสานงานขอความช่วยเหลือ ทำให้บางสำนักมีการพัฒนาการปฏิบัติธรรมที่ล่าช้า ขาดประสิทธิภาพ ต้องมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการสำนักปฏิบัติธรรมรับผิดชอบในการอำนวยการหรือเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติงานในทุกด้าน สามารถเชื่อมโยงกับสาขาได้เพื่อให้เป็นระบบของการประพฤติปฏิบัติธรรมเป็นไปในทางเดียวกันตามนโยบายหลักกำกับดูแลว่าการทำงานเกิดปัญหาในจุดใดบ้างและนำมาแก้ไขในทางปฏิบัติให้ดีขึ้น

๕.๑.๓.๕ ด้านการกำกับดูแล (Controlling)

มีการกำกับดูแลและติดตามงานร่วมกันของการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังเป็นเครือข่ายที่ไม่เข้มแข็งสำนักปฏิบัติธรรมที่ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายยังมีอีกหลายวัด ยังไม่มีการขับเคลื่อนการบริหารจัดการที่เป็นรูปประธรรม การดำเนินการอย่างจริงจังจะมีอยู่เพียงไม่กี่สำนัก สำนักปฏิบัติธรรมต้องมีระบบการจัดการที่ดี ทางวัดมีการออกกฎระเบียบข้อบังคับที่ดีให้ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติได้รับทราบและทำความเข้าใจ ผู้บริหารต้องมีการสั่งงาน แบ่งงานตามหน้าที่ของผู้ปฏิบัติ และติดตามกำกับดูแลผลงานที่ปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

๕.๑.๔ การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔

การประยุกต์หลักธรรมเชื่อมโยงการบริหารร่วมกันทำให้เกิดความสำเร็จของสำนักปฏิบัติ นั้นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือผู้นำหรือเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมจะต้องสร้างบุคลากรให้มีหลักอิทธิบาท ๔ ประจําจิตใจในการร่วมกันทำงานแล้วยังต้องมีอุดมการณ์เป้าหมายและวัตถุประสงค์ เหมือนๆกันมีการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่จะทำงานบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้บรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จต่อแนวทางการบริหารจัดการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วยหลักพุทธธรรมดังต่อไปนี้

๕.๑.๔.๑ ฉันทะ : ความพึงพอใจในงาน

สำนักปฏิบัติธรรมมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถทำให้หน่วยงานหรือผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาช่วยงานเพื่อสืบสานพระพุทธศาสนา ช่วยให้ทางวัดเกิดการพัฒนา และดำเนินงานต่อไปเรื่อยๆ พระวิปัสสนาจารย์ต้องมีความพอใจมีเป้าหมายของตนเองอยู่แล้วที่เราทำงานเพื่อต้องการจะถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนในการประพฤติปฏิบัติให้กับญาติโยมได้รับรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันให้เกิดผลอย่างแท้จริง การทำงานได้ดีต้องทำเพราะมีใจรักพอใจมีความพากเพียร อดทน เอาใจใส่ ไตร่ตรอง ปรับปรุง แก้ไข การทำงานอยู่ตลอดเวลา

๕.๑.๔.๒ วิริยะ : ความขยันหมั่นเพียร

ความเพียรเป็นสิ่งสำคัญเพราะถ้าขาดสิ่งนี้งานทุกอย่างจะไม่ประสบความสำเร็จได้พระวิปัสสนาจารย์ และพระวิทยากรในสำนักปฏิบัติธรรมต้องเป็นผู้มีความอดทนไม่เกียจงาน ไม่เลือกงาน ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การทำงานต้องทำงานด้วยความเข้าใจใส่ใจในงานที่ทำงานก็จะดำเนินไปสำเร็จลุล่วงด้วยดี แต่ถ้าไม่มีความเพียรงานก็จะเดินไปไม่ได้ เพราะถ้าเราไม่มีความขยันรู้สึกท้อถอยงานก็จะชะงักไม่สามารถเดินต่อไปได้

๕.๑.๔.๓ จิตตะ : ความเข้าใจงาน

ความเข้าใจและเอาใจใส่ในงานในหน้าที่ได้รับมอบหมายพระวิปัสสนาจารย์ต้องมีจิตใจที่ตั้งมั่นในการทำงานไม่เกียจงานทำหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบให้ดีที่สุดตามกำลังความสามารถ มีความสนใจใฝ่รู้ศึกษาหาข้อมูลหรือหาความรู้เพิ่มเติมให้ตนเองอยู่เสมอ การสอนหลักธรรมที่เข้าใจง่ายทำให้ผู้เข้าอบรมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นรวมถึงการใจใส่ดูแลงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบสามารถปรับตัวเข้ากับงานได้ทุกรูปแบบเมื่อได้รับมอบหมายงานด้านใดก็สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วไม่ยึดติดอยู่กับงานใดงานหนึ่ง

๕.๑.๔.๔ วิมังสา : ไตร่ตรองหาเหตุผล

ไตร่ตรองหาเหตุผล และปรับปรุงระบบการทำงานในระดับสูง จึงสามารถดำเนินการและพัฒนาศักยภาพสำนักปฏิบัติธรรมจนเป็นที่ยอมรับ มีประชาชนจากทุกสารทิศเดินทางมาปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนมาก ติดตามผลงานของผู้ที่เข้ามาปฏิบัติเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในการปฏิบัติ ยิ่งขึ้นไป มีเหตุผลในการทำงาน มีรักความสามัคคีในหมู่คณะ ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

๕.๑.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามแก่ผู้เข้าปฏิบัติธรรม จำนวน ๓๙๗ ชุด ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้ดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ บรรพชิต และคฤหัสถ์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นคฤหัสถ์ จำนวน ๒๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๓ เพศหญิง จำนวน ๒๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕ มีระดับอายุระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี จำนวน ๑๑๐ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๗ มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๓๑ รูปหรือคน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๒

ผลการวิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า บรรพชิต และคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๖๗๑$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อสภาพการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$) และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก ($S.D. = ๐.๖๕๓$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อและเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมาก

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร

การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร ตามความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับประเด็นการอภิปรายผล ผู้วิจัยจำแนกเป็นรายด้านคือการวางแผน การจัดองค์กร งานบุคลากร การอำนวยการ และการกำกับดูแล แต่ละด้านกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหารอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยสามารถกล่าวอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑.๑ ด้านการวางแผน

ผู้บริหารมีการจัดเก็บข้อมูลของสำนักปฏิบัติธรรม และจัดทำแผนผังโดยภาพรวม เพื่อให้ทราบลักษณะและข้อมูลของสมาชิก กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสำนักปฏิบัติธรรมให้ชัดเจนเพื่อให้ทุกฝ่ายรู้ถึงทิศทางการปฏิบัติงานของตนเองจัดระบบการเรียนรู้อบรมร่วมกันของสำนักปฏิบัติธรรมในเครือข่าย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของสำนักปฏิบัติธรรม โดยยึดหลักการใช้ง่ายเป็นข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ มีการประสานความร่วมมือระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจในกระบวนการปฏิบัติงาน บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการวางแผน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก พิจารณาแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ยัง กุณอก** ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักศรัทธาที่มีต่อความมั่นคงในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า คุณค่าของอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จแก่ผู้นำไปปฏิบัติที่ทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากจะเป็นคุณธรรมนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานแล้วยังเป็นอายุวัฒนธรรมคือความเป็นเหตุให้คนมีอายุยืนยาวด้วย นอกจากนี้ อิทธิบาท ๔ ยังมีสาระที่เกื้อหนุนการปฏิบัติ เมื่อเกิดฉันทะมีใจรักแล้วก็ให้พากเพียร เมื่อพากเพียรแล้วก็เอาใจใส่เสมอและเปิดช่องให้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานได้สำเร็จ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการเรียนรู้การพัฒนาจิตใจ หน้าที่และการงานการเรียนรู้ต้องดูแลการเรียนให้ดี วิริยะ ความพยายามในการเรียนการพัฒนาจิตใจและการทำงาน คือตั้งใจทำและมีความรับผิดชอบสูงการทำงานการเรียนรู้และการพัฒนาจิตใจนั้นจะออกมาดีและมีคุณภาพ จิตตะ การเอาใจใส่คือความคิดเอาใจจดจ่อในการทำงาน การเรียนการและพัฒนาจิตใจ และวิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรอง คือต้องปรับปรุงอยู่เสมอ บุคคลต้องมีพอใจในงานที่ทำและมีความพยายามเอาใจใส่ในหน้าที่การงานนั้นอย่างต่อเนื่องด้วยการพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบรอบด้านการศึกษาเล่าเรียนจะประสบผลสำเร็จพัฒนาขึ้นการพัฒนาจิตใจคือการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นรวมทั้งการพัฒนาหน้าที่การงานให้ดีขึ้นได้นั้นต้องมีธรรมประจำใจ ผู้อิทธิบาท ๔ ประการเป็นหลักธรรมสำหรับพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลที่ดีของสังคมทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ประกอบด้วย ฉันทะ มีใจรัก วิริยะ พากเพียรทำ จิตตะ เอาใจใส่ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวนหลักธรรมดังกล่าวเปรียบเสมือนต้นทุนชีวิตช่วยให้ประสบความสำเร็จในทุกกิจการที่กระทำทั้งทางด้านการศึกษา การพัฒนาจิตใจการประกอบการงานการดำรงชีวิตทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ อิทธิบาทเป็นชื่อของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา อิทธิความสำเร็จความรุ่งเรืององกงามอำนาจที่จะทำอะไรได้อย่างวิเศษ อิทธิบาทคุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จคุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ทางแห่งความสำเร็จมี ๔ คือ ๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่สิ่งนั้น ๒. วิริยะ ความพยายามทำสิ่งนั้น ๓. จิตตะ ความเอาใจใส่ในสิ่งนั้น ๔. วิมังสา ความพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้นจำง่าย ๆ ว่ามีใจรัก พากเพียรทำเอาใจใส่ในสิ่งนั้น ใช้ปัญญาสอบสวนการปฏิบัติธรรมอิทธิบาท ๔ ปฏิบัติต้องมีใจเปี่ยมด้วยศรัทธาจึงจะสัมฤทธิ์ผลเพราะศรัทธาหรือความเชื่อมีความสำคัญเนื่องจากเป็นเรื่องของจิตศรัทธาเป็น

เครื่องปรุงแต่งจิตให้แสดงออกทางกายด้วยการกระทำแสดงออกทางวาจาด้วยการพูด^๑ และยังสามารถคล้องกับงานวิจัยของ **อรวิภา จรูญจารุวัฒนา** ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ กับการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลห้วยยา อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ๑) บริบทการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลห้วยยา อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาสผู้พลาดโอกาสผู้พิการผู้สูงอายุและประชากรวัยแรงงานโดยจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานการพัฒนาทักษะชีวิตการพัฒนาทักษะอาชีพ การพัฒนาสังคมและชุมชนที่เน้นผู้เรียนและชุมชนให้มีส่วนร่วมใช้กระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้เรียน

๒) แนวคิดหลักคำสอนอิทธิบาท ๔ กับการเรียนการสอนเป็นแนวทางนำไปสู่ ความสำเร็จในการเรียนและช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนสำเร็จตามความมุ่งหมายประกอบด้วย ฉันทะคือ ความพอใจมีใจรักในการเรียน วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอยในการเรียน จิตตะ คือ ความตั้งใจสนใจในการเรียน วิมังสา คือ การไตร่ตรองใช้ปัญญาพิจารณาแก้ไขปัญหาในการเรียนอย่างมีเหตุผล

๓) การบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ กับการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปสอดแทรกในแผนการเรียนรู้อะไรของรายวิชาต่าง ๆ จัดให้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงนอกจากนี้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบต่างๆเช่น การอบรมจริยธรรมในชั้นเรียนค่ายคุณธรรมการศึกษาฐานแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจหลักอิทธิบาท ๔ ภายหลังจากการบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ กับการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกับผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำขาดเรียนบ่อยไม่ตั้งใจเรียนส่งการบ้านช้า พบว่า ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาในการเรียน มีความสนใจในการเรียน มีความเพียรตั้งใจทำกิจกรรมในชั้นเรียนและมีผลการเรียนดีขึ้น^๒

^๑ยัง กุณอก, “ศึกษาหลักศรัทธาที่มีต่อความมั่นคงในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานี”, **รายงานการวิจัย**, (ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

^๒อรวิภา จรูญจารุวัฒนา, “การบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ กับการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลห้วยยา อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๕๖.

๕.๒.๑.๒ ด้านการจัดองค์กร

ศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่มีผลต่อการบริหารงานของสำนักปฏิบัติธรรม จัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนการปฏิบัติงานของสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนร่วมกัน กำหนดปรัชญา นโยบาย และเป้าหมายของสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนร่วมกัน จัดประชุมการดำเนินงานเกี่ยวกับแผนงาน โครงการ เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจในงานที่ตนเองรับผิดชอบ ประเมินผลงานที่ผ่านมาเพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการงานให้ดีขึ้น บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการจัดองค์กรอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ และเป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ลักขณา สริวัฒน์** ได้ทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับประถมศึกษา” งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้อธิบาท ๔ โดยรวมและรายด้านในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับประถมศึกษาโดยรวมและจำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน กลุ่มตัวอย่างคือ ครูระดับประถมศึกษาที่สอนในโรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๑ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๗ จำนวน ๙๑ คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอนเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้อธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน ๔ ด้านได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านละ ๙ ข้อ และด้านวิมังสา ๘ ข้อ รวม ๓๕ ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น ๐.๘๘ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมติฐานด้วย ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้อธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแยกตามด้านวิริยะ, จิตตะ วิมังสา และโดยรวมทั้ง ๔ ด้านของครูระดับประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านฉันทะอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวม และแต่ละด้านยกเว้นด้านวิริยะของครูเพศหญิงอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านฉันทะตามประสบการณ์ การสอนที่อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรทั้ง ๓ ตัวแปรพบว่า ครูปริญญาตรีและ สูงกว่าปริญญาตรี และครูมีประสบการณ์การสอนต่ำกว่า ๒๕ ปีและ ๒๕ ปีขึ้นไป มีการประยุกต์ใช้อธิบาท ๔ โดยรวมและรายด้านในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่แตกต่างกันส่วนครูเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันในรายด้านแต่แตกต่างกันโดยรวมที่ครูเพศหญิงมีการประยุกต์ใช้มากกว่าครูเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^๓ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณรงค์ เพชรประเสริฐ, สิริพร ยอดกมลศาสตร์ และคณะ** ได้ทำวิจัยเรื่อง “สถานการณ์คนจนและการจัดการแก้ปัญหาคนจนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ” พบว่าพระพุทธศาสนาได้เน้นให้มนุษย์มีการพัฒนาศักยภาพได้ด้วยตนเองโดยยึดหลักการพึ่งตนเองให้มีความสามารถพัฒนาตนเองครอบครัว สังคมชุมชนให้มีความเจริญทั้งในด้านการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ พระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน

^๓ลักขณา สริวัฒน์, “การประยุกต์ใช้อธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับประถมศึกษา”, รายงานการวิจัย, (ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), พ.ศ. ๒๕๕๙, หน้า ๑๖๔.

การเสริมสร้างเศรษฐกิจให้ประสบความสำเร็จ หลักธรรมดังกล่าวที่สำคัญได้แก่หลักอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสำเร็จในการประกอบกิจการงานน้อยใหญ่ทั้งหลายทั้งปวงอันได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความหมั่นเพียร) จิตตะ (ความคิด) วิมังสา (ความไตร่ตรอง) ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพใดๆ หากใช้หลักธรรมอิทธิบาท ๔ คือ ด้วยการเอาจิตฝึกฝืน ใจรัก ทำด้วยความพยายามด้วยเอาจิตพยายามอาชีพนั้นๆ ให้บรรลุผลสำเร็จใช้ปัญญาตรวจสอบในงานที่ทำ ตรึกตรองหาเหตุผล และหมั่นปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในอาชีพของตนอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเสริมสร้างความสำเร็จในทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดีประชาชนมีความต้องการทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความพอเพียงว่า “ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัวเองจะต้องทอผ้าใส่เองอย่างนั้นมันมากเกินไปแต่ในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีการเงินการคลังส่งผลให้ภาครัฐและธุรกิจเอกชน เช่น อุตสาหกรรมการเงินและการบริการต้องล่มสลายปิดกิจการทำให้การลงทุนหยุดชะงักประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินจนต้องทยอยปิดกิจการทำให้เกิดภาวะการว่างงานขึ้นอย่างรุนแรง มีคนว่างงานจำนวนมาก”^๕

๕.๒.๑.๓ ด้านงานบุคลากร

มีการวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดบุคลากรที่จะรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละส่วนงานภายในสำนักปฏิบัติธรรมชัดเจน กำหนดคุณวุฒิ ความสามารถ และประสบการณ์ของบุคลากรให้สอดคล้องกับหน้าที่ที่รับผิดชอบ จัดให้บุคลากรเข้าฝึกอบรมพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน มีการจัดหมุนเวียนงานเพื่อให้บุคลากรเพื่อสร้างความผูกพันระหว่างบุคลากร และสามารถปฏิบัติงานได้หลายหน้าที่ ควบคุม ติดตาม และประเมินผลเพื่อปรับปรุงวางแผนการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกส่วนงานเป็นระยะ บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านงานบุคลากร อยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิสุทธธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า ในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ๖ ด้านคือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ๔) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๕) ด้านการสาธารณูปการและ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ แบบ 5M ได้แก่ (๑) บุคคล (M1 : Man) (๒) เงิน (M2 : Money) (๓) วัสดุอุปกรณ์ (M4 : Material) (๔) การจัดการ (M4 : Management) และ (๕) คุณธรรม (M5 : Moral) เป็นการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมตึงงามมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่างๆ เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้กำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นต้องมีความสามัคคีและทำงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตามสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนรวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัยจะส่งผล

^๕ณรงค์ เพชรประเสริฐ, สิริพร ยอดกมลศาสตร์ และคณะ, “สถานการณ์คนจนและการจัดการแก้ปัญหาคนจนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ”, รายงานการวิจัย, (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

โดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน^๕ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ยัง กุณอก** ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาหลักศรัทธาที่มีต่อความมั่นคงในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า คุณค่าของอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมแห่งความสำเร็จแก่ผู้นำไปปฏิบัติที่ทันสมัย อยู่เสมอนอกจากจะเป็นคุณธรรมนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานแล้วยังเป็นอายุวัฒนธรรมคือความเป็นเหตุให้คนมีอายุยืนยาวด้วย นอกจากนี้ อิทธิบาท ๔ ยังมีสาระที่เกื้อหนุนการปฏิบัติ เมื่อเกิดฉันทะมีใจรักแล้วก็ให้พากเพียร เมื่อพากเพียรแล้วก็เอาใจใส่เสมอและเปิดช่องให้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือหลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานได้สำเร็จ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการเรียนรู้การพัฒนาจิตใจ หน้าที่และการงานการเรียนรู้ต้องดูแล การเรียนให้ดี วิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียนการพัฒนาจิตใจและการทำงาน คือตั้งใจทำและมีความรับผิดชอบสูงการทำงานการเรียนรู้และการพัฒนาจิตใจนั้นจะออกมาดีและมีคุณภาพ จิตตะการเอาใจใส่คือความคิดเอาใจจดจ่อในการทำงาน การเรียนและการพัฒนาจิตใจ และวิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรอง คือต้องปรับปรุงอยู่เสมอ บุคคลต้องมีพอใจในงานที่ทำและมีความเพียรพยายามเอาใจใส่ในหน้าที่การงานนั้นอย่างต่อเนื่องด้วยการพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบรอบด้าน การศึกษาเล่าเรียนจะประสบผลสำเร็จพัฒนาขึ้นการพัฒนาจิตใจคือการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นรวมทั้งการพัฒนาหน้าที่การงานให้ดีขึ้น^๖

๕.๒.๑.๔ ด้านการอำนวยความสะดวก

มีระบบข่าวสารข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์การจัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกให้ทราบอย่างทั่วถึง จัดทำงานธุรการและงานสารบรรณส่วนกลาง เพื่อรวบรวมสถิติการปฏิบัติงานของสำนักปฏิบัติธรรมในเครือข่ายอย่างถูกต้องเป็นระเบียบ กำหนดคุณลักษณะ แผนการปฏิบัติงานของสำนักปฏิบัติธรรม และปรับปรุงส่วนที่บกพร่องของสมาชิกติดตามดูแลการเบิกจ่ายงบประมาณของสำนักปฏิบัติธรรมในเครือข่ายให้มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ จัดเก็บรวบรวมเอกสาร กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม และแจกจ่ายให้สมาชิกรับทราบในเรื่องที่เป็นปัจจุบัน บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์)** ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา” พบว่า ล้านนามีอัตลักษณ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของตนเอง มีการวางแผนไว้ตลอดปีตามประเพณีดั้งเดิมที่เคยทำต่อกันมา โดยรับนโยบายจากส่วนกลางแล้วมาปรับใช้ประยุกต์เข้ากับภูมิภาคนาที่องถิ่นตามแนวทางการบริหารจัดการเจ้าอาวาสสั่งการให้ดำเนินงานตามจารีตประเพณีที่เคยปฏิบัติมา ในปัจจุบันมี

^๕พระครูวิสุทธาจารย์ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร), “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๑๒.

^๖ยัง กุณอก, “ศึกษาหลักศรัทธาที่มีต่อความมั่นคงในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานี”, **รายงานการวิจัย**, (ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓), หน้า ๒๕.

การปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการใหม่มาใช้เพื่อรองรับความทันสมัยส่วนมากด้านของพระสงฆ์จะดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติของพระสังฆาธิการที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายเพื่อปฏิบัติงานส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็คล้อยตามความเชื่อพิธีกรรมในล้านนา ส่วนการคิดหลักธรรมคำสอนนั้นก็แสดงไปตามอาการที่มีอยู่ตามประเพณีนิยม ส่วนการบริหารการเผยแผ่พุทธศาสนาที่เป็นรูปธรรมก็คือสายงานของพระธรรมทูตมีการจัดอบรมฝึกฝนรับนโยบายและงบประมาณมาปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา^๗ และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ดวงกมล คงคนาร์ักษ์** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาททั้งสมณะและวิปัสสนาตลอดจนปัจจัยที่เกื้อกูลการปฏิบัติธรรม เช่น การตัดปลีโพธ การแสวงหากัลยาณมิตร การเลือกกรรมฐานที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติธรรมและสัปปายะในการปฏิบัติธรรมล้วนมีผลต่อผู้เข้าปฏิบัติธรรม นอกจากนี้รูปแบบของการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรมของชาวต่างประเทศในประเทศไทย ควรมีจัดโครงการปฏิบัติธรรมแยกตามกลุ่มของผู้เข้าปฏิบัติธรรม เช่น การจัดคำแนะนำเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจการปฏิบัติแต่ยังไม่พร้อมที่จะเข้าฝึกอบรมโครงการปฏิบัติธรรมเบื้องต้น โครงการปฏิบัติธรรมสำหรับผู้ที่เคยฝึกปฏิบัติมาก่อน และโครงการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมขั้นสูงตลอดจนการจัดควรให้แก่ชาวต่างชาติที่สนใจ นอกจากนี้ควรประยุกต์หลักสัปปายะ ๗ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนการปฏิบัติธรรม^๘

๕.๒.๑.๕ ด้านการกำกับดูแล

จัดการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร พระวิปัสสนาจารย์ ครู อาจารย์ผู้สอนของสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อให้มีทักษะและเทคนิคในการสอนที่หลากหลาย จัดการจัดประชุมเพื่อชี้แจงระเบียบข้อปฏิบัติที่มีการแก้ไขให้สอดคล้องกับยุคสมัยตามวาระต่างๆ มีการกำกับดูแลให้บุคลากรปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบของสำนักปฏิบัติธรรม และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์วางแผนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์ จัดทำระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับสำนักปฏิบัติธรรมในเครือข่าย เพื่อเผยแผ่กิจกรรมต่างๆ ให้ประชาชนรับทราบ บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการกำกับดูแล อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่า มีอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **บรรจง โสดาดี และคณะ** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” พบว่า แนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม ทำได้โดยรัฐและคณะสงฆ์กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบเข้าไปสนับสนุนกิจกรรมขั้นพื้นฐานสำนักปฏิบัติธรรมที่มีอยู่แล้วให้ยกระดับขีดความสามารถในการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เน้นการสร้างจิตสำนึกสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญและคุณค่าการปฏิบัติธรรมแนวทางที่เป็นรูปธรรม พัฒนาการบริหารจัดการโดยรัฐและคณะสงฆ์ร่วมกำหนด

^๗ พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์), “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา”, **ปริญาปราชญ์ศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑๕.

^๘ ดวงกมล คงคนาร์ักษ์, “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๒.

เป้าหมายทิศทางชัดเจน กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มีความคล่องตัวและเชื่อมโยงกันมีการกำกับควบคุมตรวจสอบประเมินการดำเนินการได้ให้มีศูนย์ปฏิบัติการตั้งแต่ระดับตำบลขึ้นไปอาจจัดตั้งสำนักปฏิบัติการต้นแบบเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับสำนักปฏิบัติการต่างๆ พัฒนาด้านรูปแบบปฏิบัติวิธีฝึกปฏิบัติโดยนำรูปแบบและหลักสูตรการปฏิบัติการของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นแม่บทปรับให้เหมาะสมกับวิธีปฏิบัติเดิมของสำนักปฏิบัติการ คณะสงฆ์มีการตรวจสอบประเมินผลการดำเนินการตามเกณฑ์ในพระไตรปิฎก^๙ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เปรมฤดี ศรีวิชัย** ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการปฏิบัติการธรรมของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ ๔ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา” ผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการในส่วนของคณะกรรมการดำเนินงานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยระดับมากทั้ง ๔ ด้าน สำหรับผู้เข้ารับการอบรมมีค่าเฉลี่ยระดับมากทั้ง ๔ ด้านเช่นกัน คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ที่เป็นผลจากการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติการธรรมด้านต่อไปนี้ ได้แก่ ด้านการเคารพในคุณค่าศักดิ์ศรีและความเป็นปัจเจกทั้งของตนเองและผู้อื่น ด้านกิริยาท่าทางสุภาพอ่อนโยนกระตือรือร้น ด้านการยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ด้านการร่วมแรงร่วมใจ ด้านการมีจิตสำนึกในการให้บริการ ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีของวิชาชีพและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง ๔.๓๑ ถึง ๔.๓๔ และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในช่วง ๐.๕๖ ถึง ๐.๕๙ ยกเว้นด้านคิดอย่างมีวิจารณญาณสร้างสรรค์ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๗ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๔.๓๐ ส่วนคะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๐.๕๘^{๑๐} และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณรงค์ เพชรประเสริฐ, สิริพร ยอดกมลศาสตร์ และคณะ** ได้ทำวิจัยเรื่อง “สถานการณ์คนจนและการจัดการแก้ปัญหาคนจนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ” พบว่า พระพุทธศาสนาได้เน้นให้มนุษย์มีการพัฒนาศักยภาพได้ด้วยตนเองโดยยึดหลักการพึ่งตนเองให้มีความสามารถพัฒนาตนเองครอบครัว สังคมชุมชนให้มีความเจริญทั้งในด้านการดำเนินชีวิต เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ พระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรมที่สามารถน้อมนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจให้ประสบความสำเร็จ หลักธรรมดังกล่าวที่สำคัญได้แก่หลักอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างความสำเร็จในการประกอบกิจการงานน้อยใหญ่ทั้งหลายทั้งปวงอันได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความหมั่นเพียร) จิตตะ (ความคิด) วิมังสา (ความไตร่ตรอง) ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพใดๆ หากใช้หลักธรรมอิทธิบาท ๔ คือ ด้วยการเอาจิตฝึกใฝ่ ใจรัก ทำด้วยความ

^๙บรรจง โสดาดี และคณะ, “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติการธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”, **รายงานการวิจัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๒๘.

^{๑๐}เปรมฤดี ศรีวิชัย, “การประเมินโครงการปฏิบัติการธรรมของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ ๔ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา”, **รายงานการวิจัย**, (กลุ่มพัฒนากการศึกษา : สถาบันบรมราชชนก, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๐.

พยายามด้วยเอาจิตพยายามอาชีพนั่นๆให้บรรลุผลสำเร็จใช้ปัญญาตรวจสอบในงานที่ทำ ตรีภตรองหาเหตุผล และหมั่นปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในอาชีพของตนอย่างสม่ำเสมอมีคนว่างงานจำนวนมาก^{๑๑}

๕.๒.๒ การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลัก อิทธิบาท ๔

การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ตามความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับประเด็นการอภิปรายผล ผู้วิจัยจำแนกเป็นรายด้านคือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาแต่ละด้านกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ มีความคิดเห็นต่อ การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผู้วิจัยสามารถกล่าวอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

๕.๒.๒.๑ ด้านฉันทะ : ความพึงพอใจในงาน

ผู้บริหารมีการจัดทำระบบสำนักปฏิบัติธรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของส่วนกลางคณะสงฆ์ผู้บริหารและบุคลากรทำงานด้วยใจรัก ทুমเทให้กับงานเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีการติดต่อประสานงานกับวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ บุคลากรในแต่ละส่วนงานมีความพอใจและตั้งใจทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ สมาชิกในเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมมีความพอใจที่จะทำงานรวมกลุ่มกับผู้อื่นได้ บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านฉันทะ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากังวาล ธีรธมโม (ศรชัย) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด” พบว่า สภาพแวดล้อมทั่วไปในปัจจุบันมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาปริยัติธรรมและอบรมภาคปฏิบัติภาวนาธรรมแก่พระภิกษุสามเณรภายในสำนักเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความเอาใจใส่ในการเผยแผ่พระธรรม คณะสงฆ์สนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้นเน้นหลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาเพื่อให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยมีการจัดให้มีกิจกรรมที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกสำนัก ด้านบุคลากร รู้จักแบ่งงานและการมอบหมายอำนาจหน้าที่การทำงานรู้จักประสานความสามัคคีและประสานประโยชน์ร่วมกัน รู้จักปกครองบังคับบัญชา รู้จักติดตามและประเมินผลงาน พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองและบุคลากรให้มีภาวะความเป็นผู้นำจัดการศึกษาทั้งด้านปริยัติควบคู่กับการปฏิบัติหมั่นประชุมกันเองนิตย^{๑๒}

^{๑๑} ฌรงค์ เพชรประเสริฐ, สิริพร ยอดกมลศาสตร์ และคณะ, “สถานการณ์คนจนและการจัดการแก้ปัญหาคนจนในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ”, รายงานการวิจัย, (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

^{๑๒} พระมหากังวาล ธีรธมโม (ศรชัย), “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑๒๓.

๕.๒.๒.๒ ด้านวิริยะ : ความขยันหมั่นเพียร

ผู้ปฏิบัติงานประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพอยู่ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มีความตระหนักในจารีต ประเพณี และวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ผู้บริหารและบุคลากรมีความขยัน ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ ตรงต่อเวลา ยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ทำงาน ผู้บริหารและบุคลากรปฏิบัติต่อบุคคลทั่วไปด้วยความสุภาพอ่อนโยน ปฏิบัติตนเหมาะสมตามวัย และสถานะของตนเอง บุคลากรให้ความช่วยเหลือทุ่มเทเวลาและความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จแม้จะเป็นงานที่ตนเองไม่ถนัด บุคลากรมีความพยายาม มานะบากบั่นไม่เกียจคร้านในการปฏิบัติงานโดยยึดหลักความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านวิริยะ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **บรรจง โสดาดี และคณะ** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑” พบว่า แนวทางพัฒนาด้านบุคลากร ทำได้โดยรัฐและคณะสงฆ์กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบเข้าไปสนับสนุนกิจกรรมขั้นพื้นฐานสำนักปฏิบัติธรรมที่มีอยู่แล้วให้ยกระดับขีดความสามารถในการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เน้นการสร้างจิตสำนึกสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญและคุณค่า การปฏิบัติธรรมแนวทางที่เป็นรูปธรรม การบริหารจัดการโดยรัฐและคณะสงฆ์ร่วมกำหนดเป้าหมาย ทิศทางชัดเจน กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มีความคล่องตัวและเชื่อมโยงกันมีการกำกับควบคุม ตรวจสอบประเมินการดำเนินการได้ให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมตั้งแต่ระดับตำบลขึ้นไปอาจจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมต้นแบบเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับสำนักปฏิบัติธรรมต่างๆ พัฒนาด้านรูปแบบปฏิบัติวิธีฝึกปฏิบัติโดยนำรูปแบบและหลักสูตรการปฏิบัติธรรมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นแม่บทปรับให้เหมาะสมกับวิถีปฏิบัติเดิมของสำนักปฏิบัติธรรม โดยคณะสงฆ์มีการตรวจสอบประเมินผลการดำเนินการตามเกณฑ์ในพระไตรปิฎก^{๑๓}

๕.๒.๒.๓ ด้านจิตตะ : ความเข้าใจงาน

มีการส่งเสริมความรู้เพื่อให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพการทำงานของตนเอง ตรวจสอบความบกพร่องเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานในส่วนต่างๆ บุคลากรมีความใส่ใจใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน รับผิดชอบอย่างเต็มที่แม้งานจะมีอุปสรรค ผู้บริหารและบุคลากรมีความตั้งมั่นและตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย บุคลากรทุกส่วนงานมีความตั้งใจปฏิบัติงานให้สำเร็จโดยไม่ใช้อารมณ์ให้เกิดความรุนแรง และความขัดแย้ง มีความรอบคอบและจริงจังในการปฏิบัติงาน ไม่ปฏิบัติงานแบบขอไปที หรือฉาบฉวย บรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านจิตตะ โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาธรรตัพย์ ธมฺมโลโก** ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาผลการปฏิบัติธรรมและการทำบุญของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุนทรินทร์ ปีการศึกษา ๒๕๔๘ โดยใช้ประสบการณ์จริงในการศึกษาวิชาปรัชญาและศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอน

^{๑๓}บรรจง โสดาดี และคณะ, “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๔.

วิชาปรัชญาและศาสนาที่ก่อให้เกิดผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ การเป็นตัวแบบที่ดีและมีความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการทำดีได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการปฏิบัติโดยใช้ประสบการณ์จริงให้ได้จึงจะสามารถบอกได้ว่าผู้เรียนเกิดความรู้จักคิดตามเหตุและผลที่เป็นจริงได้ และสามารถนำมาประกอบยกตัวอย่างในพฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรมในการพบพูดคุยกับนักศึกษากลุ่มใหญ่ได้อีกต่อไป^{๑๔}

๕.๒.๒.๔ ด้านวิมังสา : ไตร่ตรองหาเหตุผล

มีการตรวจสอบและทดสอบคุณภาพของการปฏิบัติงานเพื่อนำมาพิจารณาเพื่อสร้างระบบและขั้นตอนของการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในการปฏิบัติงานบุคลากรสามารถใช้สติปัญญา ความสามารถในการพิจารณาแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้ มีการตรวจสอบข้อบกพร่องในการทำงานและคิดหาวิธีปรับปรุงให้การทำงานให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องศึกษาข้อดี-ข้อด้อย ของระบบงานและกระบวนการทำงานที่ผ่านมาเพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ผู้บริหารมีการประเมินผลการทำงานของบุคลากรอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมบรรพชิตและคฤหัสถ์กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านวิมังสา โดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาแต่ละข้อพบว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกข้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ไฉไลฤติ ยุวนะศิริ และคณะ** ได้วิจัยเรื่อง “ผลสำเร็จในการปฏิบัติธรรมของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่” พบว่า พระนิสิตต้องการพัฒนาจิตการปฏิบัติธรรมและการจัดรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสมโดยใช้หลักภavana ๔ คือ

๑) กิจกรรมกายภavana คือการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติที่หลากหลายเพื่อฝึกการควบคุมสำรวมระวัง ในอินทรีย์สังวรทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในระหว่างที่เรียนและปฏิบัติทั้งในอิริยาบถใหญ่ คือ ยืน เดิน นั่ง นอน และอิริยาบถย่อย เช่น การบริโภคอาหาร น้ำดื่ม ขับถ่าย เป็นต้น หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายนอกซึ่งสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวทางกาย

๒) กิจกรรมศีลภavana คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติตั้งอยู่ในกฏระเบียบตามที่ตกลงกันอย่างเคร่งครัดตลอดถึงการสร้างความตระหนักรู้ในข้อปฏิบัติของการอยู่ร่วมกันของผู้เรียนและผู้ปฏิบัติ การรักษาศีล และพระวินัย

๓) กิจกรรมจิตภavana คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติได้อบรมปฏิบัติทางจิตเพื่อพัฒนาสติให้เกิดสมาธิตั้งมั่นจดจ่อในระหว่างที่เรียนและฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรู้สึกแจ่มชัดและสนใจในการสอนและการฝึกปฏิบัติโดยมีกิจกรรมการฝึกสมาธิ ในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลายให้เหมาะสมกับจริตของผู้ปฏิบัติ

^{๑๔}พระมหาธรรตีย์ ธรรมโลโก, “การศึกษาผลการปฏิบัติธรรมและการทำบุญของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิตชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุนทรินทร์ ปีการศึกษา ๒๕๔๘ โดยใช้ประสบการณ์จริงในการศึกษาวิชาปรัชญาและศาสนา”, **รายงานการวิจัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุนทรินทร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔๓.

๔) กิจกรรมปัญญาภานา คือ การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนและผู้ปฏิบัติเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรการเรียนรู้อย่างชัดเจน^{๑๕}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดสำนักปฏิบัติธรรมที่มีการประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาร่วมบริหารจัดการด้วยเป็นต้นแบบประจำจังหวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางการพัฒนาบุคลากร และสร้างการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นรูปธรรม

๒) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการช่วยเหลือสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อแสวงหาความร่วมมือและดำเนินงานร่วมกันโดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนาแนวทางการปฏิบัติที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อเป็นการขับเคลื่อนให้ไปในทิศทางเดียวกันทั้งจังหวัด

๓) คณะสงฆ์และหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาคเอกชนควรประสานความร่วมมือกันจัดตั้งกองทุนสนับสนุนให้กับสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อใช้ในการจัดซื้อ จัดหา วัสดุอุปกรณ์สำหรับใช้ในการปฏิบัติธรรมให้กับสำนักปฏิบัติธรรมที่ยังขาดแคลนทุนสนับสนุน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) คณะสงฆ์ควรจัดให้การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ สร้างบุคลากรให้มีความรักงานพอใจกับงาน ให้มีความขยันหมั่นเพียรกับงาน ให้มีความเอาใจใส่รับผิดชอบงาน ให้มีความเข้าใจทำงาน เพื่อนำไปบริหารจัดการคน เงิน อุปกรณ์ ในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

๒) คณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้สำนักปฏิบัติธรรมพัฒนาบุคลากรโดยบูรณาการฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เพื่อนำไปบริหารจัดการคน เงิน อุปกรณ์ ให้ปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา

๓) คณะสงฆ์ควรจัดอบรมพระวิทยากรและพระวิปัสสนาจารย์เพื่อให้มีประสบการณ์ในการนำปฏิบัติและปลูกฝังอิทธิบาท ๔ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในการทำงาน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ มีฉันทะ สร้างบุคลากรให้มีความรักงานพอใจกับงาน วิริยะ ให้มีความขยันหมั่นเพียรกับงาน จิตตะ ให้มีความเอาใจใส่รับผิดชอบงาน วิมังสา ให้มีความเข้าใจทำงาน เพื่อนำไปบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นต้นแบบในเชิงการวิจัยเพื่อพัฒนา (Research and Development) เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ที่เป็นรูปธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมที่สนใจต่อไป

๒) ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมโดยใช้หลักพุทธธรรมในหมวดอื่นๆ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพหรือเชิงปริมาณก็ได้

^{๑๕} ใจโสดี ยูวนะศิริ และคณะ, “ผลสำเร็จในการปฏิบัติธรรมของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔๕.

๓) ควรศึกษาเกี่ยวกับระบบแนวทางการประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา บูรณาการกับบริหารคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ร่วมกันเพื่อนำไปบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ของคณะสงฆ์ภาค ๒ และสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบการบริหารแนวทางการพัฒนาทั้งระยะสั้นและระยะยาว

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____ **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา กองพุทธศาสนสถาน. **วัดพัฒนา ๔๔.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔.

_____ **สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่นประจำปี พุทธศักราช ๒๕๕๖.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗.

กองพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่น ๔๕ สำนัก พุทธศักราช ๒๕๕๔.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

กองพุทธศาสนศึกษา. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **คู่มือการปฏิบัติงาน : การขอจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ซีเคเอส มีเดีย, ๒๕๔๓.

จันทร์ธานี สงวนนาม. **ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : บั๊ค พอยท์, ๒๕๔๕.

ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธนาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

ประพันธ์ สุริหาร. **ศัพท์เทคนิคทางการบริหาร.** ขอนแก่น : ภาควิชาบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

ประโยค สุทธิสง่า. **การบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศของโค้ช.** กรุงเทพมหานคร : โอเอสพรีนติ้งเฮ้าส์, ๒๕๔๑.

ปัญญา ใช้บางยาง. **ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘.

พุทธทาสภิกขุ, **การทำงานที่เป็นสุข.** กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๗.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). **วิปัสสนาในอิริยาบถนอน.** กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๒.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีการบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้อง**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครธรรมิก, ๒๕๓๘.
- _____ **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- _____ **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๔๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ กรมศาสนา, ๒๕๔๕.
- _____ **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๙.
- _____ **พุทธธรรมฉบับขยาย**. สำนักพิมพ์ผลิธัมม : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๕.
- พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺาสิริ). **การจัดการสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **“อิทธิปาฐกถา” พุทธจักรโลกร่มเย็นดับเข็ญได้ด้วยศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- ปิ่น มุกกันต์. **“ปฏิบัติตามธรรมะประสบความสำเร็จ” มงคลสาร**. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์, ๒๕๓๙
- พิทยา บวรวัฒนา. **การบริหารเชิงบูรณาการ**. นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖.
- พิฑูร มลิวัลย์. **แบบเรียนวิชาธรรมและনীติธรรมขั้นตรี**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๐.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. **วิสุทธิมรรคแปลภาค ๑ ตอน ๒**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- มัลลิกา ต้นสน. **การจัดการยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอกซเปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔.
- ราชบัณฑิตสถาน. **พจนานุกรมราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- รุจิร ภู่อาระ และจันทน์ สงวนนาม. **การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : บั๊คพอยท์, ๒๕๔๕.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย**. กรุงเทพมหานคร : โพรเพซ, ๒๕๔๕.
- สนอง วรอุไร. **ทำชีวิตให้ได้ดีและมีสุข**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อัมรินทร์, ๒๕๕๐.
- สมคิด บางโม. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหารงานบุคคลแผนใหม่**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.
- สมภพ สุขช่วง. **การบริหารการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สิน พันธุ์พินิจ. **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๗.

สิรภพ เหล่าลาภะ. **พุทธศาสตร์การเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๓**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓.

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. **“หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์”**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

สุรพล สุยะพรหมและคณะ. **พื้นฐานทางการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

เสนาะ ตีเยาว์. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.

อดิศร เพียงเกษ. **ศิลปะการพูด : วิธีเอาชนะใจคน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

(๒) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ไฉไลฤดี ยุวนะศิริ และคณะ. “ผลสำเร็จในการปฏิบัติธรรมของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่, ๒๕๕๖.

ยัง กุณอก. “ศึกษาหลักศรัทธาที่มีต่อความมั่นคงในพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในจังหวัดอุบลราชธานี”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.

อรวิภา จรุงจรรูวัฒนา. “การบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ กับการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

ดวงกมล คงคนารักษ์. “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ธนาวรรณ สุขเกษม. “การบริหารจัดการงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์”. **รายงานการวิจัย**. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๙.

บรรจง โสดาดี และคณะ. “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- เปรมฤดี ศรีวิชัย. “การประเมินโครงการปฏิบัติธรรมของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต
ชั้นปีที่ ๔ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา”. รายงานการวิจัย. กลุ่มพัฒนา
การศึกษา : สถาบันบรมราชชนก, ๒๕๕๑.
- พระครูภาวนารัตนาภรณ์ (กำพล สิริภทฺโท). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระครูภาวนาโสภิต (บุญรัตน์ เมืองวงศ์). “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา”,
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๓.
- พระครูวิสุทธธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระมหากังวาล ธีรธมฺโม (ศรชัย). “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระมหาธวัชชัย ธรรมโลโก. “การศึกษาผลการปฏิบัติธรรมและการทำบุญของนักศึกษาพยาบาลศา
สตรบัณฑิตชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุรินทร์ ปีการศึกษา ๒๕๔๘ โดยใช้
ประสพการณ์จริงในการศึกษาวิชาปรัชญาและศาสนา”. รายงานการวิจัย. บัณฑิต
วิทยาลัย : วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์, ๒๕๔๘.
- รุ่งโรจน์ เพชรบุรณิน. เครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน.
วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.
- ลักขณา สิริวัฒน์. “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู
ระดับประถมศึกษา”. รายงานการวิจัย. (ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, พ.ศ.๒๕๕๙.
- สุภาพ ประพันธ์. “การบริหารความขัดแย้งของคณะกรรมการบริหารในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัด
ขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณะสุขศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘.

(๓) สื่อบริการอิเล็กทรอนิกส์ :

ธนา ประมุขกุล. การบริหารเครือข่าย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [p://www.anamai.moph.go.th/
advisor/243/24313.html.com/](http://p://www.anamai.moph.go.th/advisor/243/24313.html.com/) [๕ มกราคม ๒๕๖๒].

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๔) สัมภาษณ์ :

- สัมภาษณ์ พระธรรมรัตนมงคล (นพปฎล กตสาโร), เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระญาณไตรโลก (สมคิด จินตโยโส), รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑ เจ้าอาวาสวัดบรมวงศ์อิศรวรารามวิหาร, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระราชานันทราจารย์ (สุชาติ ฐานิสฺสโร), เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก เจ้าอาวาสวัดกษัตราธิราชวรวิหาร, ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระมหารุ่ง สุขุมมาโล (รุ่ง สุขุมมาโล), เลขาธิการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูสิริชัยมงคล (สำรอง ชยธมฺโม), เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระภานาเขมคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูชินธรรมาภรณ์ (ประยูร ชินปุตฺโต), เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสี่กุก, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิภานาประสิทธิ์ (จิริยุทธ์ อธิฉนฺโท), เจ้าอาวาสวัดตาลเอน, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์ธรรมานุกโยค (ประสิทธิ์ กตปุณฺโญ), เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ พระพิพัฒนศาสนกิจวิธาน (ประยูร สุทธิปุณฺโญ), เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายประดับ โปธิกาญจนวัฒน์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ ฐปบุชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นางนฤดี น้อยศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ คุณสาส์ อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สัมภาษณ์ คุณกรรณภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโนวัดมเหยงคณ์, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ คุณเพลินพิศ สืบพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนาเฉลิมเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ(WBTV), ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ ท.พ.ญ อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ, ประธานชมรมกัลยาณธรรม, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ ร.ศ.ดร.พรรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ข้าราชการบำนาญ, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.
- สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ คงสิริถาวร, ไวยาวัจกรวัดมเหยงคณ์, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.

(๕) สนนากลุ่มเฉพาะ :

- สนทนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธินายก, ป.ธ. ๙ ผศ.ดร., รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
- สนทนากลุ่มเฉพาะ พระสุธีวีรบัณฑิต, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
- สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหากษัตริย์ กิตติโสภโณ, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
- สนทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพี พุทธิสาร, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
- สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูภาวนารัตนาภรณ์, ดร. เจ้าคณะตำบลสำเภาล่ม เจ้าอาวาสวัดสำเภาล่ม, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
- สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาประสาน อนุตโต, ดร. เจ้าอาวาสวัดไพรพุทธรังสี, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
- สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม, ผู้อำนวยการ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
- สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประเสริฐ ธิลา, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
- สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
- สนทนากลุ่มเฉพาะ นายฤทธิเดช บัวเปล่งศรี สำนักพระพุทธศาสนาจังหวัด, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
- สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.จันทร แสงสุวรรณาว ผู้แทนผู้ปฏิบัติธรรม, ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๒. ภาษาอังกฤษ :

- Dessler. G. **Management : Principles Practices for Tomorrow's Leaders.** Florida : UG/GGS Information Services, 2011.
- Koontz. H. **Management : A Global Perspective.** Heinz WEhrich : Mc Grow-Hill, 1993.
- Luther Gulick and Lyndall Urwick. **Papers on the Science of Administration.** (New York : Institute of Public Administration. 1937.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Schwartz. David. **Introduction to Management : Principles Practice and Process.**
New York : Hascourt Brace Jovanovich. 1980.
- Taylor. F.W. **The Principles of Scientific Management.** New York : Harper, 2002.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือวิจัย



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรวัฒนธรรมศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕ ๖๕๘๔-๑๐๐ ๗๕ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๒๓๐๕.๒/๑๕๘

วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือวิจัยในมหาวิทยาลัยขอนแก่น

นมัสการ พระมหากษัตริยา กิตติโสภณ, ดร.

ด้วย พระมหาปรีชา นามยา เขมณนโท รหัสประจำตัวบัณฑิต ๕๙๐๑๑๐๘๐๐๘ มีสภหลักสูตรพุทธศาสนศรัทธาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนึกปฏิบัติธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม หลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ - พินิจมาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมกันนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากกระคุณท่านด้วยดี ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ล่วงหน้า ขอแสดงความนับถือในนามของหลักสูตรฯ ณ โอกาสนี้

จึงน้อมกราบเพื่อโปรดพิจารณาให้ความ อนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพัต สุยะพระพร)
ผู้อำนวยการหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปรีชา เขมณนโท
โทรศัพท์: ๐๓๕๖๕๘๔-๑๐๐๗๕๘๒๐๐

(พระมหากษัตริยา กิตติโสภณ,ดร.)
๕ / ๗ / ๒๕๖๒



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๙๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๒๑๐๕.๒/๑๒๘

วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบขออนุญาตรวมค่าใช้จ่ายเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, พ.ด.ล.

ด้วย พระมหาปริชา อายา เขมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๑๐๔๐๐๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ที่หาตาม หลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ - พิจารณแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้ขอขออนุญาตพระคุณของท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบค่าใช้จ่ายเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอบน้อมนอบนาศุภนิเวศน์ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาจากภาควิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุระพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร. เขมมนนโท

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา เขมมนนโท

โทรศัพท์: ๐๙๓-๖๓๕-๖๓๕๓

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุระพรหม)

๒๐๑ / ๐.๐.๒๐



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ โทร./แฟกซ์ ๐๓๕ ๒๔๗ ๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศก ๒๓๐๔๕.๒/๒๒๖๘ วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอลงความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำชุมชนนิพนธ์

นมัสการ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ดร.

ด้วย พระมหาปรีชา ฉายา เขมมนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นรายงานขององค์การศึกษิตตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ - พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำชุมชนนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอบน้อมพนมทูลขอพระคุณเพื่อพิจารณาขอแจ้งการพิจารณา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๑๙๐๐ แฉ้ว
พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร
พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ดร.
๙ ก.ค. ๒๕๖๓

Jens Jiramek
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุระพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปรีชา เขมมนโท
โทรศัพท์: ๐๓๖ ๒๔๘ ๙๒๖๙



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๙๕ ๒๕๖-๐๐๐ ๓๒ ๙๕๐๐
 ที่ กธ ๖๓๐๕.๒/๓๒๖๔ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓
 เรื่อง ขออนุมัติงบประมาณค่าตรวจแก้ไขเครื่องมีดที่ใช้ในการทำชุดหุ่นยนต์

นอัตรการ พระมหาสุเมธี สุนนโท, ดร.

ด้วย พระมหาปริชว อากา เจมบนโท รหัสประจำตัวบวช ๕๕๐๑๑๐๕๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นความหวังของการศึกษาหาพระมหาสุเมธีดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ - พิจาณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขออาราธนาพระผู้ดำรงท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำชุดหุ่นยนต์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือในชื่ออย่างอื่นว่าเพื่อให้มีความสมบูรณ์จากพระคุณของท่านด้วย ขอเรียนขอความกรุณาโปรดพิจารณาเพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือ

จึงมีสำราญมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพนม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๒๖๖๖๖

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชว เจมบนโท
โทรศัพท์ : ๐๙๕ ๒๕๖ ๐๐๐ ๓๒ ๙๕๐๐

(พระมหาสุเมธี สุนนโท,ดร.)
๒๖๖๖๖



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรร่วมศึกษาศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๐๖๘๔-๐๐๐ ๗๕ ๘๑๐๐

ที่ ๗๖ ๒๑๐๕.๒/๑๑๘ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องเขียนวีซีดีในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาฉวี หมั่นมี

ด้วย พระมหาปริชา เมธา เขมบนุโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ซึ่งขณะนั้นเห็นว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญ ท่านเป็น ผู้ที่จะควบคุมพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องเขียนที่นำไปในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออัญมโทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุทธพรม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรในจิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา เขมบนุโท
โทรศัพท์: ๐๓๕-๐๖๘๔-๐๑๑๘

นางสาวดวงใจ ใจดี

ดร.ธิดาฉวี หมั่นมี
๑๕ ก.ค. ๖๑

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

ที่ ๙๖ ๒๑๐๕๒/๕๖๘



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จตุหารชัยรวม ไชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gsp@mcu.ac.th

๓๘ กรกฎาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอลดค่าธรรมเนียมลงทะเบียนข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระปลัดสะเพื่อน สมภาโร เจ้าอาวาสวัดม่วงคัน
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมีดใช้ในกรณีเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เรียนด้วย พระมหาปรีชา ฉายา เหมมนโท รหัสประจำตัววิถี ๕๙๐๑๑๐๙๐๐๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง "การบริหารเครื่องมือช่างสำนึกปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้งานเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรภายในหน่วยงานของพระ
คุณูปการ จึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณของท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้มีสิทธิดำเนินการเก็บรวบรวม
ข้อมูล, หรือตรวจสอบ, ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม, ในการวิจัย ซึ่งจะดำเนินการในทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณของท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเมตตา
ทางวิชาการมาก ขอกราบ
จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Handwritten signature and text)
๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๓

ขอหนังสือด้วยความเคารพ

(Handwritten signature)

(รศ.) ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปรีชา เหมมนโท
โทรศัพท์: ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐๓

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

น้ไปกัซอญลไต้
๒/๕๖๒

ดร.ประเสริฐ ธิลาว
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อย่างเหมาะสมตามความต้องการของทุกฝ่ายจึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามทุกข้อตามความเป็นจริง ทั้งนี้ คำตอบของท่านจะเป็นข้อมูลเชิงสถิติและเป็นประโยชน์ในการวิจัยต่อไป

แบบสอบถามในการวิจัยนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔

ตอนที่ ๔ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อมูลที่ได้จะแปลผลวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลของท่านเป็นความลับและใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงขอเจริญพรขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระมหาปริชา เขมนนโท
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่เป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. สถานภาพ

บรรพชิต

คฤหัสถ์

๒. เพศ

ชาย

หญิง

๓. รั้งชันษา

ต่ำกว่า ๒๐ ปี

๒๐ - ๓๐ ปี

๓๑ - ๔๐ ปี

๔๑ - ๕๐ ปี

๕๑ - ๖๐ ปี

๖๑ ปีขึ้นไป

๔. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปาน กลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อย ที่สุด (๑)
๑. ด้านการวางแผน (Planning)						
๑	มีการจัดเก็บข้อมูลของสำนักปฏิบัติธรรม และจัดทำแผนผัง โดยภาพรวม เพื่อให้ทราบลักษณะและข้อมูลของสมาชิก					
๒	มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสำนักปฏิบัติธรรมให้ ชัดเจนเพื่อให้ทุกฝ่ายรู้ถึงทิศทางการปฏิบัติงานของตนเอง					
๓	มีการจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกันของสำนักปฏิบัติธรรมใน เครือข่าย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน					
๔	มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินการของสำนักปฏิบัติธรรม โดยยึดหลักการใช้ งานง่าย เป็นข้อมูลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้					
๕	มีการประสานความร่วมมือระหว่างสำนักปฏิบัติธรรมในการ จัดกิจกรรมเพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจในกระบวนการปฏิบัติงาน					
๒. ด้านการจัดองค์กร (Organizing)						
๑	มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ที่มีผลต่อการบริหารงานของสำนักปฏิบัติธรรม					
๒	มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนการปฏิบัติงานของสำนัก ปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนร่วมกัน					
๓	มีการกำหนดปรัชญา นโยบาย และเป้าหมายของสำนัก ปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนร่วมกัน					
๔	มีการจัดประชุมการดำเนินงานเกี่ยวกับแผนงาน โครงการ เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจในงานที่ตนเองรับผิดชอบ					
๕	มีการประเมินผลงานที่ผ่านมาเพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุง และพัฒนากระบวนการงานให้ดีขึ้น					

ข้อ	การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๓. ด้านงานบุคลากร (Staffing)						
๑	มีการวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดบุคลากรที่จะ รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละส่วนงานภายในสำนัก ปฏิบัติธรรมชัดเจน					
๒	มีการกำหนดคุณวุฒิ ความสามารถ และประสบการณ์ของ บุคลากรให้สอดคล้องกับหน้าที่ที่รับผิดชอบ					
๓	มีการจัดให้บุคลากรเข้าฝึกอบรมพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน					
๔	มีการจัดหมุนเวียนงานเพื่อให้บุคลากรเพื่อสร้างความผูกพัน ระหว่างบุคลากร และสามารถปฏิบัติงานได้หลายหน้าที่					
๕	มีการควบคุม ติดตาม และประเมินผล เพื่อปรับปรุงวางแผนการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกส่วนงานเป็นระยะ					
๔. ด้านการอำนวยความสะดวก (Directing)						
๑	มีระบบข่าวสารข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์การจัดทำโครงการ และกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกให้ทราบอย่างทั่วถึง					
๒	มีการจัดทำงานธุรการและงานสารบรรณส่วนกลาง เพื่อ รวบรวมสถิติการปฏิบัติงานของสำนักปฏิบัติธรรมใน เครือข่ายอย่างถูกต้องเป็นระเบียบ					
๓	มีการกำหนดคุณลักษณะ แผนการปฏิบัติงานของสำนัก ปฏิบัติธรรม และปรับปรุงส่วนที่บกพร่องของสมาชิก					
๔	ติดตามดูแลการเบิกจ่ายงบประมาณของสำนักปฏิบัติธรรม ในเครือข่ายให้มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้					
๕	มีการเก็บรวบรวมเอกสาร กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ที่ เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม และแจกจ่ายให้สมาชิก รับทราบในเรื่องที่เป็นปัจจุบัน					

๕. ด้านการกำกับดูแล (Controlling)						
๑	มีการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากร พระวิปัสสนาจารย์ ครู อาจารย์ผู้สอนของสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อให้มีทักษะและเทคนิคในการสอนที่หลากหลาย					
๒	มีการจัดประชุมเพื่อชี้แจงระเบียบข้อปฏิบัติที่มีการแก้ไขให้สอดคล้องกับยุคสมัยตามวาระต่างๆ					
๓	มีการกำกับดูแลให้บุคลากรปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบของสำนักปฏิบัติธรรม และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์					
๔	มีการวางแผนการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับยุคโลกาภิวัตน์					
๕	มีการจัดระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับสำนักปฏิบัติธรรมในเครือข่าย เพื่อเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ให้ประชาชนรับทราบ					

ส่วนที่ ๓ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

ข้อ	การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปาน กลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อย ที่สุด (๑)
๑. ฉันทะ : ความพึงพอใจในงาน						
๑	ผู้บริหารมีการจัดทำระบบสำนักปฏิบัติธรรมให้สอดคล้อง กับนโยบายของส่วนกลางคณะสงฆ์					
๒	ผู้บริหารและบุคลากรทำงานด้วยใจรัก ทุ่มเทให้กับงานเห็น แก่ประโยชน์ส่วนรวม					
๓	มีการติดต่อประสานงานกับวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับสำนักปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ					
๔	บุคลากรในแต่ละส่วนงานมีความพอใจและตั้งใจทำหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ					
๕	สมาชิกในเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมมีความพอใจที่จะ ทำงานรวมกลุ่มกับผู้อื่นได้					
๒. วิริยะ : ความขยันหมั่นเพียร						
๑	ผู้ปฏิบัติงานประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพอยู่ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มีความตระหนักในจารีต ประเพณี และ วัฒนธรรมเป็นอย่างดี					
๒	ผู้บริหารและบุคลากรมีความขยัน ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ ตรงต่อ เวลา ยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ตั้งงาน					
๓	ผู้บริหารและบุคลากรปฏิบัติต่อบุคคลทั่วไปด้วยความสุภาพ อ่อนโยน ปฏิบัติตนเหมาะสมตามวัย และสถานะของตนเอง					
๔	บุคลากรให้ความช่วยเหลือทุ่มเทเวลาและความสามารถในการ ปฏิบัติงานให้สำเร็จแม้จะเป็นงานที่ตนเองไม่ถนัด					
๕	บุคลากรมีความพยายาม มานะบากบั่นไม่เกียจคร้านในการ ปฏิบัติงานโดยยึดหลักความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง					

ข้อ	การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอริยาบท ๔	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๓. จิตตะ : ความเข้าใจงาน						
๑	มีการส่งเสริมความรู้เพื่อให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพการทำงานของตนเอง ตรวจสอบความบกพร่องเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานในส่วนต่างๆ					
๒	บุคลากรมีความใส่ใจใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน รับผิดชอบอย่างเต็มที่แม้งานจะมีอุปสรรค					
๓	ผู้บริหารและบุคลากรมีความมุ่งมั่น และตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย					
๔	บุคลากรทุกส่วนงานมีความตั้งใจปฏิบัติงานให้สำเร็จโดยไม่ใช้อารมณ์ให้เกิดความรุนแรง และความขัดแย้ง					
๕	มีความรอบคอบและจริงจังในการปฏิบัติงาน ไม่ปฏิบัติงานแบบขอไปที หรือฉาบฉวย					
๔. วิมังสา : ไตร่ตรองหาเหตุผล						
๑	มีการตรวจสอบ และทดสอบคุณภาพของการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาพิจารณาเพื่อสร้างระบบและขั้นตอนของการปฏิบัติงานที่ชัดเจน					
๒	เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในการปฏิบัติงานบุคลากรสามารถใช้สติปัญญา ความสามารถในการพิจารณาแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้					
๓	มีการตรวจสอบข้อบกพร่องในการทำงานและคิดหาวิธีปรับปรุงให้การทำงานให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง					
๔	มีการศึกษาข้อดี-ข้อด้อย ของระบบงานและกระบวนการทำงานที่ผ่านมากเพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น					
๕	ผู้บริหารมีการประเมินผลการทำงานของบุคลากรอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม					

ตอนที่ ๔

๔.๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการ สำนักปฏิบัติธรรม

ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร

๑) ด้านการวางแผน (Planning)

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๒) ด้านการจัดองค์กร (Organizing)

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๓) ด้านงานบุคลากร (Staffing)

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๔) ด้านการอำนวยการ (Directing)

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๕) ด้านการกำกับดูแล (Controlling)

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๔.๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการ สำนักปฏิบัติธรรม
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔

๑) ฉันทะ : ความพึงพอใจในงาน

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๒) วิริยะ : ความขยันหมั่นเพียร

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๓) จิตตะ : ความเข้าใจงาน

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC)

ของแบบสอบถาม

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายชื่อ (IOC) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับ
เรื่อง การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข้อ	การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๑. ด้านการวางแผน (Planning)									
๑	มีการจัดเก็บข้อมูลของสำนักปฏิบัติธรรม และ จัดทำแผนผังโดยภาพรวม เพื่อให้ทราบลักษณะ และข้อมูลของสมาชิก	+๑	+๑	๐	๐	+๑	๐.๖๐	๓	ใช้ได้
๒	มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสำนักปฏิบัติ ธรรมให้ชัดเจนเพื่อให้ทุกฝ่ายรู้ถึงทิศทางการ ปฏิบัติงานของตนเอง	+๑	+๑	๐	๐	+๑	๐.๖๐	๓	ใช้ได้
๓	มีการจัดระบบการเรียนรู้ร่วมกันของสำนักปฏิบัติ ธรรมในเครือข่าย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการ ทำงานร่วมกัน	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๔	มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของสำนักปฏิบัติธรรม โดยยึดหลักการใช้ง่าย เป็นข้อมูลที่ทุกคน สามารถเข้าถึงได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๕	มีการประสานความร่วมมือระหว่างสำนักปฏิบัติ ธรรมในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจใน กระบวนการปฏิบัติงาน	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๒. ด้านการจัดองค์กร (Organizing)									
๑	มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกที่มีผลต่อการบริหารงานของสำนัก ปฏิบัติธรรม	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๒	มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนการปฏิบัติงาน ของสำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนร่วมกัน	+๑	+๑	๐	๐	+๑	๐.๖๐	๓	ใช้ได้
๓	มีการกำหนดปรัชญา นโยบาย และเป้าหมายของ สำนักปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนร่วมกัน	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้

Signature

ข้อ	การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร	ผู้เกี่ยวข้องคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๔	มีการจัดประชุมการดำเนินงานเกี่ยวกับแผนงาน โครงการ เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจในงานที่ตนเอง รับผิดชอบ	+๑	+๑	๐	๐	+๑	๐.๖๐	๓	ใช้ได้
๕	มีการประเมินผลงานที่ผ่านมาเพื่อเป็นแนว ทางการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการงานให้ดีขึ้น	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๓. ด้านงานบุคลากร (Staffing)									
๑	มีการวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดบุคลากรที่ จะรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละส่วนงาน ภายในสำนักปฏิบัติธรรมชัดเจน-	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๒	มีการกำหนดคุณสมบัติ ความสามารถ และ ประสบการณ์ของบุคลากรให้สอดคล้องกับหน้าที่ ที่รับผิดชอบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๓	มีการจัดให้บุคลากรเข้าฝึกอบรมพัฒนาให้มี ความรู้ความสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการ ปฏิบัติงาน	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๔	มีการจัดหมุนเวียนงานเพื่อให้บุคลากรเพื่อสร้าง ความผูกพันระหว่างบุคลากร และสามารถ ปฏิบัติงานได้หลายหน้าที่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๕	มีการควบคุม ติดตาม และประเมินผล เพื่อ ปรับปรุงวางแผนการปฏิบัติงานของบุคลากรทุก ส่วนงานเป็นระยะ	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๔ ด้านการอำนวยการ (Directing)									
๑	มีระบบข่าวสารข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์การ จัดทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกให้ ทราบอย่างทั่วถึง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๒	มีการจัดทำงานธุรการและงานสารบรรณ ส่วนกลาง เพื่อรวบรวมสถิติการปฏิบัติงานของ สำนักปฏิบัติธรรมในเครือข่ายอย่างถูกต้องเป็น ระเบียบ	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้

ข้อ	การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๓	มีการกำหนดคุณลักษณะ แผนการปฏิบัติงานของ สำนักปฏิบัติธรรม และปรับปรุงส่วนที่บกพร่อง ของสมาชิก	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๔	ติดตามดูแลการเบิกจ่ายงบประมาณของสำนัก ปฏิบัติธรรมในเครือข่ายให้มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๕	มีการเก็บรวบรวมเอกสาร กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม และ แจกจ่ายให้สมาชิกรับทราบในเรื่องที่เป็นปัจจุบัน	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้

2/8mk

ข้อ	การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๑. ฉันทะ : ความพึงพอใจในงาน									
๑	ผู้บริหารมีการจัดทำระบบสำนักปฏิบัติธรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของส่วนกลางคณะสงฆ์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๒	ผู้บริหารและบุคลากรทำงานด้วยใจรัก ทุ่มเทให้กับงานเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๓	มีการติดต่อประสานงานกับวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๔	บุคลากรในแต่ละส่วนงานมีความพอใจและตั้งใจทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๕	สมาชิกในเครือข่ายของสำนักปฏิบัติธรรมมีความพอใจที่จะทำงานรวมกลุ่มกับผู้อื่นได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๒. วิริยะ : ความขยันหมั่นเพียร									
๑	ผู้ปฏิบัติงานประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพ อยู่ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มีความตระหนักในจารีต ประเพณี และวัฒนธรรมเป็นอย่างดี	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๒	ผู้บริหารและบุคลากรมีความขยัน ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ ตรงต่อเวลา ยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ปฏิบัติงาน	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๓	ผู้บริหารและบุคลากรปฏิบัติต่อบุคคลทั่วไปด้วยความสุภาพอ่อนโยน ปฏิบัติตนเหมาะสมตามวัยและสถานะของตนเอง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๔	บุคลากรให้ความช่วยเหลือทุ่มเทเวลาและความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จแม้จะเป็นงานที่ตนเองไม่ถนัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๕	บุคลากรมีความพยายาม มานะบากบั่นไม่เกียจคร้านในการปฏิบัติงานโดยยึดหลักความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้

ข้อ	การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักอิทธิบาท ๔	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	IOC	แปลผล
๓. จิตตะ : ความเข้าใจงาน									
๑	มีการส่งเสริมความรู้เพื่อให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพการทำงานของตนเอง ตรวจสอบความบกพร่องเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานในส่วนต่างๆ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๒	บุคลากรมีความใส่ใจใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน รับผิดชอบอย่างเต็มที่แม้งานจะมีอุปสรรค	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๓	ผู้บริหารและบุคลากรมีความมุ่งมั่น และตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๔	บุคลากรทุกส่วนงานมีความตั้งใจปฏิบัติงานให้สำเร็จโดยไม่ใช้อารมณ์ให้เกิดความรุนแรง และความขัดแย้ง	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๕	มีความรอบคอบและจริงจังในการปฏิบัติงาน ไม่ปฏิบัติงานแบบขอไปที หรือฉาบฉวย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๔. วิมังสา : ไตร่ตรองหาเหตุผล									
๑	มีการตรวจสอบ และทดสอบคุณภาพของการปฏิบัติงานเพื่อนำมาพิจารณาเพื่อสร้างระบบและขั้นตอนของการปฏิบัติงานที่ชัดเจน	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๒	เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในการปฏิบัติงานบุคลากรสามารถใช้สติปัญญา ความสามารถในการพิจารณาแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๓	มีการตรวจสอบข้อบกพร่องในการทำงานและคิดหาวิธีปรับปรุงให้การทำงานให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๐.๘๐	๔	ใช้ได้
๔	มีการศึกษาข้อดี-ข้อด้อย ของระบบงานและกระบวนการทำงานที่ผ่านมาเพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงการทำงานให้ดียิ่งขึ้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้
๕	ผู้บริหารมีการประเมินผลการทำงานของบุคลากรอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๑.๐๐	๕	ใช้ได้



ภาคผนวก จ

ผลการหาค่า Reliability (Alpha)



ผลการหาค่า Reliability (Alpha)

เรื่อง การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Scale : ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.983	.983	49

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
status	1.87	.346	30
sex	1.87	.346	30
year	4.20	1.349	30
studies	1.77	.504	30
a1	3.97	.669	30
a2	4.17	.747	30
a3	4.03	.850	30
a4	4.10	.923	30
a5	3.93	.980	30

D/Sur

Item Statistics (#୧)

	Mean	Std. Deviation	N
b1	3.97	.890	30
b2	3.83	.913	30
b3	3.97	.964	30
b4	3.90	.885	30
b5	3.93	.868	30
c1	4.13	.860	30
c2	3.83	1.053	30
c3	3.90	1.062	30
c4	3.63	1.159	30
c5	3.63	.999	30
d1	4.07	.907	30
d2	4.03	.850	30
d3	3.67	.959	30
d4	3.77	.971	30
d5	3.80	.997	30
e1	4.07	.944	30
e2	3.87	.973	30
e3	4.13	1.008	30
e4	3.93	.980	30
e5	4.20	.887	30
f1	4.07	.640	30
f2	4.07	.785	30
f3	3.93	.944	30
f4	4.00	.947	30
f5	3.93	.868	30
g1	4.13	.860	30
g2	4.13	.819	30
g3	3.97	.850	30
g4	4.10	.803	30
g5	4.07	.868	30
h1	3.93	.907	30
h2	4.00	.871	30
h3	4.03	.809	30
h4	3.57	.858	30
h5	3.80	.887	30
i1	3.90	.923	30
i2	3.83	.950	30
i3	3.87	.900	30
i4	3.73	.785	30
i5	3.77	1.006	30

Handwritten signature

ภาคผนวก ฉ

ขอความอนุเคราะห์ให้นิติเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๗๖



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

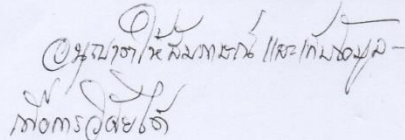
๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเดชพระคุณพระ**ธรรม์ท่านมงคล**
เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดพันยุ้งเชิงวรวิหาร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

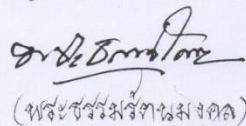
เนื่องด้วย พระมหาปริชา ฉายา เขมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

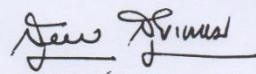
การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์


พระมหาปริชา ฉายา เขมนนโท
เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง


(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)


(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๕ กันยายน ๒๕๖๑
ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา เขมนนโท
โทรศัพท์ : ๐๙๒-๒๗๘-๙๗๒๙

ที่ ศธ ๒๓๐๘.๒/๕๖๖



วิทยาลัยบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิศวกรรม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไซบีซี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนางิ้ว
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ สิงหาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอดำเนินการขอให้คืนใบสมัครเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระภิกษวนาเชมคุณ วิ. เจ้าอาวาสวัดหนองคลม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เรียนด้วย พระมหาปริชา อาจารย์ เขมมนไทย รหัสประจำตัว: ๕๕๐๑๓๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ซึ่งเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาตรีดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีผลจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอดำเนินการขอให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้คืนตัวดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เกี่ยวข้อง สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าจักได้รับความสะดวกจากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการขอคืนไปตติวารณาให้พระภิกษวนาเชมคุณ

ขอแสดงความนับถือด้วยความเคารพอย่างสูง

(Handwritten signature)

(Handwritten signature)

(พระภิกษวนาเชมคุณ)

๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๔

(Handwritten signature)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขเขษม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา

ภาควิชาวิศวกรรม คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระภิกษวนาเชมคุณ

โทรศัพท์: ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๒๓

ที่ ๗๕ ๒๕๐๔.๒/๕๗๖



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โถงบี ชั้น 5 ห้อง B 501
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gjs.mcu.ac.th
E-mail : gjs@mcu.ac.th

๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอมหาคุณุเคราะห์ให้ถือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นามสกุล พระครูวิสุทธิญาณประสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดศาลาเตน
สิ่งที่ส่งมาด้วย น.บ.สัมภาระณที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปรีชา ฉายา เขมบนุโธ รัชสประจำศีลได้ตั้ง ๕๙๐๑๑๘๐๐๙ โสิตทักขิบุตร
พุทธศาสนิกชนผู้มีคุณดี สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาดังกล่าวมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการวิจัยโดย
ขอมหาคุณุเคราะห์ให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ถือเก็บข้อมูลสัมภาระณ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป พักสุทธพุทธศาสนิกชนผู้มีคุณดี สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขว้จึง.โนนอย่างข่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณุท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงขอเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุชะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระมหาปรีชา เขมบนุโธ
โทรศัพท์ : ๐๖๖-๖๓๖๓ ๖๓๖๓

๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑

ที่ ศบ ๒๑๐๕.๒/๕๗๖



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถนนประชาวิวัฒน์
มหาสารคาม ร้อยที่ ๕ ตำบล อ. 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลสำโพร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร : 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gpa.mcu.ac.th
E-mail : gpa@mcu.ac.th

๓ สิงหาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้ใช้สิทธิ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูชินธรรมาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดสีสุก
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฟอร์มขออนุญาตให้ดำเนินการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปริชา ฉายา เขมณโฑ จรัสประจำวัดสีสุก ๕๕๐๑๑๑๘๐๓๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ใช้สิทธิ์ดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
จึงขอเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณพ่อ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงขอเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อินทร์/ให้สัมภาษณ์
พระครูชินธรรมาภรณ์
เจ้าคณะจังหวัดมหาสารคาม ประจำวัดสีสุก
พระเทพคุณูปคุณาภรณ์
วัดสีสุก
ผู้ประสานงาน พระมหาปริชา เขมณโฑ
โทรศัพท์ : ๐๓๕ ๒๔๘ ๕๖๖๒
๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๓

ขอรับผลการพิจารณาการพ้อย่างสูง
สุเมธ สุเมธ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ สุเมธพรม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ที่ ศท ๒๖๐๖.๕/๕๖๖



วิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารโอบนวม ไลน์ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps@mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๕ สิงหาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอบขออนุญาตประชาสัมพันธ์เปิดรับข้อมูลเพื่อการวิจัย
นามบัตร พระครูประสิทธิ์ธรรมานุโยค เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฟอร์มคำขออนุญาต จำนวน ๑ ชุด

มีองค์คุณ พระมหาปรีชา ฉายา เขมมนนโท ตรีปิฎกเจ้าคณะจังหวัด ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๕ ตรีปิฎกสุทธ
พุทธศาสตร์คุณวุฒิปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตสำเนาเอกสารสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป หลังเสร็จการศึกษาค้นคว้าปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้เป็นอย่างยิ่งว่าข้าพเจ้าได้รับความอนุเคราะห์จาก พระคุณพ่่าน
สงฆ์ และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงน้อมกราบเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอความร่วมมือและความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร คณะศึกษาศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปรีชา เขมมนนโท
โทรศัพท์: ๐๙๐-๐๗๘-๖๖๖๖

ที่ ๗๐๑๑๑.๒/๕๖๖



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โถง 5 ชั้น 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gpa.mcu.ac.th
E-mail : gpa@mcu.ac.th

พ. ๒ สิงหาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบขออนุเคราะห์ให้มีมติเห็นชอบผลข้อการวิจัย
นมัสการ พระมหาสุ่ง สุขุโต
เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปวิชา ภาสกา เขมขนบโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๑๑๑๐๑๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาด้านหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต่อข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้การวิจัย
ขอขออนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้มีมติดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะอยู่ในระบอบงานทางวิชาการระดับ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นของแจ้งว่าจักได้ถึงความอนุเคราะห์จากพระพรหม
ดำรงดี และขอขอบพระคุณในความเชื่อเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงมีผลการขอเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Handwritten signature and notes)
๑๕ ก.ค. ๖๓

ขอมีผลการด้วยความเคารพขอแสดงความ

(Handwritten signature: Jeev Jivamee)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปวิชา เขมขนบโท
โทรศัพท์: ๐๐๒-๒๖๓๘-๖๖๖๓

ที่ ศธ ๖๓๐๔.๒/๕๓๖



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โถงบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : sjs.mcu.ac.th
E-mail : sjs@mcu.ac.th

๑ สิงหาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิติกรเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
บัณฑิตการ พระศรุติพัฒน์วรวิทย์ เจ้าอาวาสวัดเสด็จวิทย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปรีชา ฉายา เชนมนโท วัดป่าไร่จันทน์โคก ๕๙๐๑๑๐๙๐๑๔ เป็นหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ซึ่งเป็น
ส่วนหนึ่งของงานศึกษาด้านหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นอย่างยิ่งกับข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงได้
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติกรดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
จึงจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงมีผลการหารือโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอมีผลการด้วยความเคารพอย่างสูง

(Handwritten signature)
๑๙ ส.ค. ๖๔

(Handwritten signature)
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคม ศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปรีชา เชนมนโท
โทรศัพท์ : ๐๖๖-๖๖๖๘-๙๖๖๕

ที่ กอ ๒๕๐๕.๒/๕๖๑



มหาวิทยาลัยศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โถงบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลสำโรง อำเภอสว่าง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E mail : gps@mcu.ac.th

๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

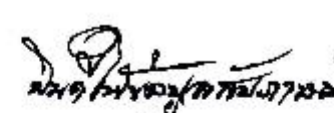
เรื่อง ขอมหาคุณุเคราะห์ให้ไม่สืบเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูสิทธิชัยมงคล เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด


เนื่องด้วย พระมหาประไพชา อาษา เขมณโฑ รหัสประจำตัววิจัย ๕๙๐๑๑๐๕๐๐๕ มีชื่อหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ให้เป็น
ส่วนหนึ่งของงานศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการวิจัย
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกคำสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวม ข้อมูลเพื่อการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้เป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากคุณคุณพ่อน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงมีใบบอกเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเนติการด้วยตราสารพอย่างสุระ


พระครูสิทธิชัยมงคล (รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล อธิสพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา


พ.ศ. ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน: พระมหาประไพ เขมณโฑ
โทรศัพท์: ๐๙๓๒-๒๖๑๑ ๐๖๒๑

ที่ ศส.บมอ.๕๒/๕๖๓



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ สิงหาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ใช้วิทยุเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษา
บมอ.การ พระเดชพระคุณพระญาณไตรโลก เจ้าอาวาสวัดบรมวงศัศถรวรารามวรวิหาร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปริชา ยานา เขม หนู โท วัดระฆังโฆสิตารามวัด ๕๓๐๓๑๐๕๐๐๕ มีสิทธิศึกษาคณะ
พุทธศาสนศรัทธาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ให้การศึกษาวินัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของภาคศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวินัยเกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการวิจัย
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ใช้วิทยุในการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในทางวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสนศรัทธาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้เป็นอันเข้าใจว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
คุณเจ้า และขอแสดงความในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงมีใบบอกเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระญาณไตรโลก)
๒๕ ส.ค. ๖๓

ขอมีใบบอกด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระมหาปริชา เขม หนู โท
โทรศัพท์ : ๐๘๖๖-๓๓๘๘ ๐๖๖๘

ที่ ศธ ๒๑๐๕/๒๕๖๖



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
อาคารเรียนรวม ไข่มุก ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิติกรเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระเทพพัฒนศาสนกิจวิธาน เจ้าอาวาสวัดท่าจาริ่ง
สิ่งส่งมาด้วย แบบสัมภาระมีใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เรื่องด้วย พระมหาปรีชา ฉายา เขมมนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๓๑๐๕๐๐๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาดังกล่าวเกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ .เพื่อการนี้จึงได้
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติกรดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลังสุรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงขอเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพอย่างสูง

Handwritten signature and notes in Thai script

Handwritten signature
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขุมพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปรีชา - เขมมนโท
โทรศัพท์ : ๐๙๐-๒๖๓-๐๖๖๙

ที่ กส ๒๓๐๕๕.๒/๕๖๖



วิทยาลัยเทคโนโลยีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครวิทยา
อาคารเรียนรวม โขนสี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลสร้างโพธิ์ อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้มีสิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นามัการ พระเดชพระคุณพระราชาธิบดีมหาจารย์
เจ้าคณะอำเภอ ~~พระนครศรีอยุธยา~~ ^{ปทุมธานี} เจ้าอาวาสวัดนักขัตตราชวรวิหาร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฟอร์มการขออนุญาตเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปวีณา ฉายา เขมณฺโฆ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๑๐๕๐๐๕ นิสิตพัฒนศึกษา
พุทธศาสนศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิชา

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้มีสิทธิเก็บข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
นี้จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการส่วนหนึ่ง หรือกลุ่มพุทธศาสนศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เป็นอย่างยิ่งว่าจำได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงมีลายมือชื่อไปขอพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

*พระเดชพระคุณพระราชาธิบดีมหาจารย์
เจ้าคณะอำเภอปทุมธานี
วัดนักขัตตราชวรวิหาร
๒๖.๘.๖๑*

ผู้ประสานงาน พระมหาปวีณา เขมณฺโฆ
โทรศัพท์ : ๐๖๕-๖๖๖๖๖๖๖๖

พจนานุกรมตัวอักษร-เคารพอย่างสูง

สุวิมล สุพรรณ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล สุพรรณ)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์



วิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อาคารเรียนรวม ไข่มุก ชั้น 5 ห้อง 6 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
Email : gps@mcu.ac.th

File: 60616/2560

๑ สิงหาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางนฤดี น้อยศิริ นักวิชาการวิมลธรรมชำนาญการ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เมื่อวัน พุธมหาปรีชา ฉายา เชนมนโท รหัสประจำตัวบิสิต ๕๙๐๗๑๐๕๐๐๔ บัณฑิตหลักสูตร
มหาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สำหรับการศึกษาค้นคว้าเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโท

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นได้ขงเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ที่เกษียณหรือ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลังสุดรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้เป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รักษา อนุเคราะห์รักษาท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความ อนุเคราะห์

มีนัสให้ข้อมูลในกรณีที่เหมาะสม
น
(นางนฤดี น้อยศิริ)
นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ
๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๓

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุเชษฐา)
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยสังคมวิทยา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาวิฑูร เชนมนโท
โทรศัพท์ : ๐๓๖-๖๖๖-๕๖๖๖

ที่ ศส ๖๓๐๘.๒/๕๖๖



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุลalongกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร: 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax: 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้จัดส่งเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางวิภาวรรณ เข้มปาน นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบแจ้งภาคสมัครใจในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปริชา ฉานน โขนนนโท รหัสประจำตัวบิสิค ๕๕๐๑๑๐๕๐๐๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุลalongกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของงานวิทยานิพนธ์ หรือ วิทยานิพนธ์

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีคนจำเ็นต้องเก็บ ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการบิซึ่งได้ร่ว
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บิสิคดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
จึงจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุลalongกรณราชวิทยาลัย ขอวิงเป็นอย่งถึงว่าได้ร่วขอ อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

บันทึกขอมูลในทางสังคม
(นางวิภาวรรณ เข้มปาน)
นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

ขอแสดงความเก็ถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขขุพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา ฉานนนโท
โทรศัพท์: ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐๓๒๐๔

7 KB ๒๐๐๘.๒/๕๖๖



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อาคารเรียนรวม ใจนวิ ชั้น 5 ห้อง 5 504
เขตที่ 19 หมู่ 1 ตำบลสำโรง อำเภอเมืองชัยภูมิ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 5203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gpa.mcu.ac.th
E-mail : gpa@mcu.ac.th

๘ สิงหาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้มีมติเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ท.ท.ญ.อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ ประธานชมรมศึกษานิเทศกรร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปรีชา ฉานา เขมณโท วัชรบรรพชาภิบาลนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๐๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ซึ่งเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาดังกล่าวเกี่ยวกับเรื่องมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้มีมติดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งแก่คณะผู้วิจัย นักศึกษาคณะศึกษานิเทศกรร สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และพระมหาปรีชา ฉานา เขมณโท วัชรบรรพชาภิบาลนิสิต ซึ่งมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

Handwritten signature and notes:
๕ ม.ค. ๒๕๖๙
๕ ม.ค. ๒๕๖๙
๕ ม.ค. ๒๕๖๙

ขอแสดงความนับถือ
Signature
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปรีชา เขมณโท
โทรศัพท์ : ๐๙๖-๖๖๖-๖๖๖๖

ที่ ๙๕ ๒๕๖๑.๒/๕๙๐



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเวียนธรรม โชนะ ชั้น 5 ห้อง E 504
เลขที่ ๑๗ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035 - 248 - 000 ต่อ 5202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตระงับให้มีสิทธิ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางโกลุม สอนดี เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานส่วนนักปฏิบัติธรรม)
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฟอร์มที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เรื่องด้วย พระมหาปริชา ฉายา เขมนนโท ตรีสุบรรณังคะ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของงานศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการวิจัยโดย
ขอขออนุญาตระงับให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้มีสิทธิ์ดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังข้างต้นอย่างนี้จึงได้ขออนุญาตระงับจากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อัมภักดิ์ โสภณ

(นางโกลุม สอนดี)
เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๒๗ ส.ค. ๖๑

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพวงม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา เขมนนโท
โทรศัพท์ : ๐๓๕-๒๔๘๐๒๖๒

ที่ ศส ๒๓๐/ค.ร./รพช



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร วิทยาเขต
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gos.mcu.ac.th
E-mail : gpx@mcu.ac.th

๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้โลติดกับข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย
เรียน นายประทีป โพธิ์กาญจนวัตร
ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ถึงที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

มีลงด้วย พระมหาปรีชา ฉายา เขมมนโธ รัหฺโณ เจ้าตัวโลติด ๕๙๐๑๑๐๑๐๐๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ถือเป็น
ส่วนหนึ่งของงานศึกษาพระปริยัติธรรม

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้โลติดดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเ็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

วิมล โพธิ์น้อย

ขอแสดงความนับถือ

วิมล

วิมล

(นางประทีป โพธิ์กาญจนวัตร)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุขอพรอม)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระมหาปรีชา เขมมนโธ
โทรศัพท์ : ๐๙๓๐-๒๓๑-๒๓๐๓

ที่ ศบ ๖๑๐๕.๒/๕๖๖



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคามราชภัฏวชิรวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนงมี ชั้น 5 ห้อง 11 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลสำโพร อำเภอนางิ้ว
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gpc@mcu.ac.th

๓ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ได้อัตราเก็บข้อมูลผลการวิจัย
เรียน รศ.ดร.พรณี ขุทัย อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ชำราชากรบ้านนาฉู
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปริชา ฉายา เขมมนนโท วรสังฆประชาตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาสารคามราชภัฏวชิรวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เป็นชิ้น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาหาความรู้ในศตวรรษที่ ๒๑

การศึกษาดังกล่าวมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการวิจัยที่
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ใช้สถิติ.สัมภาษณ์ และเก็บรวบรวม ข้อมูลในการวิจัย
จึงจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาสารคามราชภัฏวชิรวิทยาลัย ทั้งนี้เป็นอย่างยิ่งว่าได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเมตตาเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พรณี ขุทัย
รศ.ดร.พรณี ขุทัย
(รศ.ดร.พรณี ขุทัย)
๒๕ ส.ค. ๒๕๖๑

ขอแสดงความนับถือ
สุวิมล วัฒนศิริ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพหล สุอรรถพงษ์
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา เขมมนนโท
โทรศัพท์ : ๐๘๖-๖๖๖๖ ๐๖๖๖

ที่ ศธ ๒๑๐๕๖/๕๗๖



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง D 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gsu.mcu.ac.th
E-mail : gsu@mcu.ac.th

๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ระทวามอนุเคราะห์ให้ใช้โลโก้ ข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางน้ำทิพย์ คงสิริถาวร พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัด ร.พ.พระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แผนสลับภาษาเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปริชา ฉายา เขมณโฑ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ซึ่งเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการวิจัยให้
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้มีมติดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้เป็นอย่างยิ่งว่าข้าพเจ้าได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อของวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

อนุทิน ไชยวิมลธรรม
A A
นาง อนุทิน ไชยวิมลธรรม

อนุทิน ไชยวิมลธรรม
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล อสงพรม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรนิเทศศาสตร์
ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา เขมณโฑ
โทรศัพท์ : ๐๘๖-๖๖๘-๙๗๖๖

ที่ กธ ๕๑๐๔.๒/๕๖๖



วิทยาลัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อาคารเรียนรวม โถงบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังนันทน์
จังหวัดนครราชสีมา 33170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps@mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๓ สิงหาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอลงนามขอพระราชทานมีมติเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายนิพนธ์ รูปบุชา นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฟอร์มฯ ที่ได้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปริชา ฉายา เขมมนโธ รหัสประจำตัวมีมติ ๕๕๐๑๑๐๔๐๐๔ บัณฑิตศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติดีธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงานศึกษาระดับปริญญาโท

การศึกษานี้จึงเกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการวิจัยนี้จึงไม่ขอความอนุเคราะห์ติดต่อขอข้อมูลแต่มีมติดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย จึงขอเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลังสุดรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(Handwritten signature)
(Handwritten signature)
(Handwritten signature)
น. กิ่งชายน ๕๕๖๖

(Handwritten signature)
(มหาศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการสำนักพุทธบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา เขมมนโธ
โทรศัพท์: ๐๓๕ ๒๔๘-๖๓๖๓

ที่ ศธ ๖๓๐๕๖/๖๓๖๖



วิทยาลัยราชภัฏศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อาคารเรียนรวม โขนสี ชั้น 5 ตึกข. 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังนันทน์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035 - 248 - 000 ต่อ 8202 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.nru.ac.th
E mail : gps@nru.ac.th

๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอลงความอนุเคราะห์ให้มีสิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสาวกรรณาภรณ์ เจริญศักดิ์กุล ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปป์โนน วัดมเหยงคณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปรีชา ลาภฯ เขมมนโฑ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติคิธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของงานศึกษาระดับปริญญาโทดังกล่าว

การศึกษาดังกล่าวมีความจำเป็นที่จะเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงได้ขอล
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตฯ เสนอการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป พลั๊กสุวรรพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้าพเจ้าได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

วิไลอินทร์
สำนักวิจัยโกลด์
อนุกรรมการคณบดี
และ 11 สิงหาคม ๒๕๖๑

16 ต.ค. 61

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุตะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรโขนสีศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปรีชา เขมมนโฑ
โทรศัพท์ : ๐๖-๓๖๓๖ ๖๖๖๖

ที่ ศท ๒๓๐๔.๒/สพบ



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาควิชาการศึกษาศาสตร์
อาคารเรียนรวม ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gss.mcu.ac.th
E-mail : gss@mcu.ac.th

๓ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอลงนามในตราขอใบไม่ติดกับข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสาว อีนาทสังข์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาสังคายนจังหวัดสระแก้ว
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฟอร์มขอใช้ข้อมูล จำนวน ๑๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปริชา ฉายา เขมมนุโธ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๒๐๐๔ นิสิตศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ กรุงเทพมหานคร ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาดังกล่าวเกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการนี้จึงได้รบกวนขอคุณอนุเคราะห์ได้ในเขตที่จัดการอนุญาตให้ นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ โดยอย่างยิ่งยังมิได้ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ยินดีที่ร่วมมือกับ
พระวิจิตร เนื่องด้วย

(นางสาว อีนาทสังข์)
๑๙ ส.ค. ๒๕๖๑

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธพร สุขพรหม)
ผู้อำนวยการศึกษาศาสตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา เขมมนุโธ
โทรศัพท์ : ๐๘๓-๓๓๘ ๗๖๓๓

ที่ กษ ๖๓๐๕.๒/๕๗๖



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โพลี ชั้น 5 ห้อง 0504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ K203
Website : gps@mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการศึกษา
เรียน นายสมพงษ์ คงศิริถาวร วิทยากร วัลลพเกษม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฟอร์มขออนุญาตใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปิชา ฉายา เขมมนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงได้ขออนุญาต
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้มีศักดิ์เป็นการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้เป็นอย่างยิ่งว่ามิได้สร้างความอนุเคราะห์จากท่านแต่โดยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

มีเหตุให้สัมพันธ์
สมพงษ์ คงศิริถาวร
17 สิงหาคม 2561

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล ลุชณงก์)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปิชา เขมมนนโท
โทรศัพท์ : ๐๙๐ ๖๐๖๖-๖๕๖๖

พ.ศ. ๒๕๖๕.๒/๕๗๖



หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิจัย ศนและสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม, ใบน้บี่ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอยางชุมน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 12170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
Email : gus@mcu.ac.th

๑ สิงหาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้มิตดเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย **วิทยานิพนธ์**
เรียน นางเพ็ญพิศ สืบพานิช ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนา
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ (WBTV)
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฟอร์มการขออนุญาตใช้ผลการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระมหาปริชา ฉายา เขมณฺโฑ โทรศปรจจำตัวมิตด ๕๙๐๓๑๔๐๐๔ บัณฑิตหลักสูตร
พุทธศาสตรุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของผลการศึกษานี้ หลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกิจการวิจัยจึงขอ
ความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้มิตดดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
จึงขอเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นอย่างไรบ้างก็ได้รับขออนุญาตจากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อินทรี สัมภรณ์
พ.ศ. ๒๕๖๕

18 ส.ค. 2561

ขอแสดงความนับถือ
สุเมธ สุพรรณมณี
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ สุพรรณมณี)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระมหาปริชา เขมณโฑ
โทรศัพท์ : ๐๓๕ ๒๔๘-๕๗๖

ภาคผนวก ข

การสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion)

ที่ ศธ ๐๑๐๑๒ ๒๖๕๓๓



สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ถนนวิภาวดีรังสิต
อาคาร ๓๐๓ ชั้น ๓ ถนนวิภาวดีรังสิต
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๒
โทรศัพท์ : ๐๒-๒๕๕-๖๒๐๖๖
โทรสาร : ๐๒-๒๕๕-๖๒๐๖๖
เว็บไซต์ : sru.ac.th
E-mail : sru@ru.ac.th

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน นายสุทธิเดช ขวี่เป็งศรี
ข้าราชการทำนุถุการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๓. กำหนดการ จำนวน ๒ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย พระมหาปริชา อลาชา เขมณโฑ รัชต์ประจักษ์วิสิธ ๔๙๐๑๑๐๘๐๐๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ พลิกุลพร พูลงศรศุขวิชิต บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเชิงปฏิบัติอย่างดียิ่ง จึงได้ขอเชิญท่านหรือผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติ
ธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ในวันที่พุธที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป
ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียวรวม โฉมปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ค่าสุรพระพุทธศาสนา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะได้รับความสะดวกสบายจากท่าน
ด้วยดี และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงเพื่อพิจารณาต่อไป ขอทูลขอ

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าว

ยินดีเข้าร่วมสนทนา

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา อลาชา
โทรศัพท์ : ๐๒-๒๕๕-๖๒๐๖๖



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน พลิกपुरาโอบศัดศึษาฯ ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.โทรสาร : - ๙๖๖๙ ๘๖๖๖ (ภายใน ๘๖๖๖)

ที่ ขค.๐๖๖๙๙/๒๖๒

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

มีสการ พระปลัดระหีน พุทธิสารโร, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เมืองตึงะ พระมหาปรีชา ฉายา เขมณโฑ วัสาระจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๔๖๖๙ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เป็นเป็น
ส่วนหนึ่งของงานศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง "หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณานแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดียิ่ง จึงใคร่ขออารา
พระคุณท่านหรือทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับเชิญตั้งเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "รูปแบบการ
ส่งเสริมการศึกษาของพระสังฆาธิการจังหวัดชลบุรี" ในวันพุธที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา
๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โขนปี คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้ขอ
ได้รับความอนุเคราะห์แก่พระคุณท่านด้วย และขออพระคุณในความเห็นเพื่อหาข้อราชการ ณ โอกาสนี้

จึงมีสการมาเพื่อขออาราณเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

อนึ่ง
พระปลัดระหีน พุทธิสารโร
1

๒ ก.พ ๒๕ ๖๒

ผู้ประสานงาน: พระมหาปรีชา เขมณโฑ
โทรศัพท์: ๐๘๖-๙๙๖-๘๖๖๖



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร., โทรสาร ๐ - ๓๕๒๙ - ๘๖๓๐ (ภายใน ๘๓๐๐)

ที่ ศบ ๖๑๐๕๙/๒๗

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระมหากษัตริยา กิติยโสภาโล, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระมหาปริชา จาก เขมพนโพ รหัสประจำตัวนักศึกษา ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๔ มีผลหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหาร.หรือช่วยสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษารวมหลักสูตรดังกล่าว

ในกระศึกษาเกี่ยวกับเรื่องมี หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาเห็นว่า พระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอันสูงยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนา
พระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "รูปแบบการ
ส่งเสริมการศึกษาของพระสังฆาธิการจังหวัดชลบุรี" ในวันที่พุธที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา
๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังฆศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตร
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถานที่ที่
ได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขออวยพระคุณในนามเนื่องเพื่อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงขอเรียนเพื่อขอเรียนเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สู่ประหม่อม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังฆศึกษา

ฉันยินดีเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา เขมพนโพ
โทรศัพท์ : ๐๙๖-๖๑๘๘ ๘๖๒๘

(พระมหาปริชา เขมพนโพ, ผศ.ดร.)
๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรนิเทศศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐-๓๕๒๔ ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๓๐๐)

ที่ สก ๒๒๐๕ ๒/๒๖๔

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นมัสการ พระสุธีวิวัฒน์ ศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระมหาปรีชา ภาษา เขมมนโธ รัชภัทรเจ้าคณะจังหวัด ๕๙๐๑๑๐๘๐๐๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาด้านหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
จึงขอเรียนเชิญพระคุณของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ซึ่งใคร่ขออาราธนา
พระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "รูปแบบการ
ส่งเสริมการศึกษาของพระสังฆาธิการจังหวัดชลบุรี" ในวันที่พุธที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔ เวลา
๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชกบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้เป็นการที่เรารู้จัก
ได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางใจจากท่าน ณ โอกาสนี้

จึงขอเรียนมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุนทรพัฒน์)
ผู้อำนวยการหลักสูตรนิเทศศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ

พระสุธีวิวัฒน์ ศ.ดร.
๒๕ ๒. ๒๖๔

ผู้ประสานงาน พระมหาปรีชา เขมมนโธ
โทรศัพท์ : ๐๓๕-๒๔๒๖๔๖



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ โทร., โทรสาร น - ๖๕๒๙๔ - ๗๕๖๖๖ (ภายใน ๗๕๖๖๖)

ที่ ศธ ๖๐๖๖๕ ๒/๒๕๖๒

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เอ็นใจมา อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระมหาปรีชา ฉายา เขมมนนโท ตรีปิฎกธำมณีสิทธิ ๕๙๐๑๑๐๕๐๐๕ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ให้การศึกษาวិจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาสืบค้นเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ในวันที่พุธที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบทวิ ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนวิ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้เป็นความยินดีอย่างยิ่งที่ท่านได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออภัยในความเผลอเพ้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตาม วันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์

ฉันต กิ่งระมอมหททททททท

๕ ก.พ. ๒๕๖๒

ผู้ประสานงาน: พระมหาปรีชา ฉายา เขมมนนโท
โทรศัพท์: ๐๖๒ ๖๕๖๖๖



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยการศึกษาศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๓๖๒๕ - ๕๐๐๐ (ภายใน ๕๐๖๖)

ที่ ศร ๒๐๐๕.๐๖/๒๗

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขณเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ชิตาว เสด็จานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระมหาปริชา ฉายา เขมพนโต รหัสประจำตัวบัตร ๕๙๐๑๓๐๕๐๐๔ บัณฑิตศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการศึกษาวินิจฉัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเก็บส่วนหนึ่งของการศึกษาด้านหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาลงเงินว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวมาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ในวันที่พุธที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้เป็นอย่างนี้มาจึงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพศ สุวรรณทรม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ยื่นคำร้องขอสนทนากลุ่ม
ศร ๒๐๐๕.๐๖/๒๗
ดร.ประเสริฐ ชิตาว
๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

ผู้ประสานงาน พระมหาปริชา เขมพนโต
โทรศัพท์ : ๐๓๖-๒๕๖ ๕๐๖๖



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน พลิกสูตรโมเดลศึกษา ภาคศึกษาศาสตร์ โทร., โทรสาร ๐ ๓๕๑๔ ๙๐๐๐ (ภายใน ๙๙๐๐)

ที่ ศท ๐๐๐๙ ๒/๒๖

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

นอัตรการ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ฝ่ายบริหาร

เรื่องด้วย พระมหาปริชา ฉายา เขมณโฑ ตรีปิฎกบัณฑิต ๕๙๐๑๑๐๔๐๐๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ให้การศึกษาวีธีเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ไว้เป็น
ส่วนหนึ่งของวารสารศึกษาศาสตร์หลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนา
พระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "รูปแบบการ
ส่งเสริมการศึกษาของพระสังฆาธิการจังหวัดชลบุรี" ในวันที่พุธที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา
๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนบิ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พลิกสูตรพุทธศาสตร์
คุณปฏิวัฒน์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้ขอแจ้งว่าเจ้า
ใต้ได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความกรุณาเป็นอย่างสูง

จึงมีคำสั่งกราบทูลเรียนพระคุณท่านเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชาวิจัยและศึกษาศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระมหาปริชา เขมณโฑ

โทรศัพท์ : ๐๓๖-๓๙๙-๙๙๖๖

ผู้รับแจ้งเรื่อง พระคุณท่าน

พระคุณท่านผู้เกี่ยวข้อง

พระคุณท่านผู้เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

ที่ ศก ๒๖๐๔.๒/๒๕๖



วิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อาคารเรียนรวม ๓๐๓ ชั้น ๓ โทร ๐๔๕ ๒๐๕ ๒๒๕
เลขที่ ๗ หมู่ ๓ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมืองจันทบุรี
จังหวัดจันทบุรี ๓๖๑๐๐
โทร ๐๓๕ - ๒๒๕ - ๐๐๐ ต่อ ๕๒๖๖, ๕๒๖๗
Fax : ๐๓๕ - ๒๒๕ - ๐๐๐ ต่อ ๕๒๖๕
Website : gsu.ac.th/jr
E-mail : gsu@nrc.ac.th

๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน ดร.จันทร์ แสงสุวรรณราว
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๓ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย พระมหาปริชา อาภา เขมมนนโท จัตวา รองคณบดีชั้น ๕๙๐๑๑๐๑๐๑๔ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาสามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ พลิกศุตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านหรือผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติ
ธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ในวันที่พุธที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป
ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พลิกศุตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ช่วงเป็นเลขที่แจ้งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

21.02.2019

๒.๒.๖๒.

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุวรรณ)
ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมศิลปศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระ.วชิระ เขมมนนโท
โทรศัพท์ : ๐๔๕-๒๖๐๔-๖๖๖๖

ที่ ศธ ๐๒๐๕๕.๒/พพช



สำนักงานส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา
เพื่อประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา
อาคารเรียน ๗, ชั้น ๕ ห้อง ๕.๕๓
เลขที่ ๒๙ หมู่ ๑ ตำบลสีไทร อำเภอสว่าง
จึงบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ๓๓๑๒๐
โทร ๐๓๕ - ๒๔๘ - ๐๐๐ ต่อ ๒๖๐๑, ๐๒๐๓
โทร ๐๓๕ - ๒๔๘ - ๐๐๐ ต่อ ๒๒๐๖
Website : qa.nqa.ac.th
E-mail : qa@nqa.ac.th

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขอยื่นเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระมหาประสาน อมฺวตฺโต, คร. เจ้าอาวาสวัดไทรพุทธรังสี
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบเอกสารสนทนาฯ จำนวน ๓ ฉบับ

เนื่องด้วย พระมหาปริชา อาภา เขมมนนโท หรือประจักษ์วินนิต ๕๙๐๒๑๐๕๐๐๕ มีสัตตกถุม
พุทธศาสนครุฑบุปผินิจ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญสากลกรุงเทพมหานครวิทยา
สภ ได้ให้การศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาระดมหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสนครุฑบุปผินิจ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้ขออาราธนา
พระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การบริหาร
เครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ในวันที่พุธที่ ๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา
๑๕.๐๐ น. เป็นคืนไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โขนบิ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญสากลกรุงเทพมหานครวิทยา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธ
ศาสนครุฑบุปผินิจ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญสากลกรุงเทพมหานครวิทยา ทั้งนี้ขออภัย
มายังได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอแสดงความนับถือเพื่อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขณมนัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธงษรหม)
ผู้อำนวยการสำนักสุทธาโธมศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา เขมมนนโท
โทรศัพท์ : ๐๓๕-๒๔๘-๒๖๐๓

ที่ ศธ ๒๓๐๔.๒๓/๓๓๘



สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ
อาคารสำนักงาน เลอเวอ ชั้น 5 ตึก 5 ๒๑๔
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10310
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8205
Website : gse.moe.go.th
E-mail : gse@gse.go.th

๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง	ขอเชิญเข้าร่วม การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)	
ณместการ	พระครูภาวนารัตนาภรณ์	เจ้าอาวาสวัดสำเภากลุ่ม
สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. กำหนดการ	จำนวน ๑ ฉบับ
	๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม	จำนวน ๑ เล่ม

มีเรื่องด้วย พระมหาปริชา ฑาภา เขมบนนโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๑๐๔๐๐๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ไว้สำหรับการศึกษานิพนธ์เรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของงานศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักจุดมุ่งประสงค์ของวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการศึกษาเชิงพุทธ
พิจารณาเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงได้ขออนุญาต
พระคุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การบริหาร
เครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ในวันที่พุธที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา
๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนนีย์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงนับถือการมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามที่แนบมาและขอขานี้ดังกล่าว

ขอแสดงความด้วยความเคารพอย่างสูง
พระครูภาวนารัตนาภรณ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุนะพรหม)
ผู้ดำรง การศึกษาศาสตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระมหาปริชา เขมบนนโท
โทรศัพท์: ๐๔๖๒-๒๓๐๔-๒๓๘๘



บันทึกข้อความ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน
กระทรวงศึกษาธิการ
เลขที่ ศกษ.๐๑๖๖๖/๒๕๖๒
วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๒

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐ - ๓๕๒๕๔ - ๘๖๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศร ๖๓๖๖๒/๒๕๖๒ วันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุระพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย พระมหาปรีชา ลาภฯ เขมขนุโท รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๑๑๐๕๐๐๕ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญสงขลาวิทยาเขต
ไร้ฟ้าการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของงานศึกษาดุษฎีบัณฑิตกึ่งเวลา

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดีจึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีบทบาทเกี่ยวข้องที่มีผลดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง "การบริหารเครือข่ายสำนักปฏิบัติ
ธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" ในวันที่พุธที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป
ณ ห้องประชุมชลบุรี ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โขนบิ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญสงขลาวิทยาเขต
วิทยาลัย อำนวยวิงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
เชิงพุทธ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญสงขลาวิทยาเขต หรือเป็นอย่างอื่นว่าจำเป็นขอได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
ด้วยดี และขอแสดงความขอบคุณเป็นอย่างสูงเพื่อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ ตามวันเวลาดังกล่าว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุระพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน พระมหาปรีชา เขมขนุโท
โทรศัพท์ : ๐๙๖-๖๖๖๖-๖๖๖๖

๒๖๖๖



บัญชีรายชื่อ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 เกี่ยวกับหัวข้อเรื่อง "การบริหารเกื้อหนุนข้ามสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา"
 โดย พระมหาปรีชา ฐณนโม
 ปิธีลหรือผู้ดูแลหอศีลจรรยาปฏิบัติธรรม มหาวิทยาลัย การจัดการเชิงพุทธ
 วันที่พุธที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เวลา ๑๕.๐๐ น.
 ณ ห้องประชุมตึกบุรี ชั้น ๕ โถง บี คณะสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา สาขาเกษตรศาสตร์ งามราษฎร์ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง	ลงชื่อ
๑	พระครูเมธี อ. เกษ, ผศ.ดร.	รองคณบดีคณะสังคมศาสตร์ ฝ่ายบริหาร	<i>[Signature]</i>
๒	พระครูธีรวิมล ปิณฑิโร, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตร	<i>[Signature]</i>
๓	พระมหาสุภาวดี อิศโร, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการประจำหลักสูตร	<i>[Signature]</i>
๔	พระครูเมธี อ. เกษ, ผศ.ดร.	คณาจารย์ประจำหลักสูตร	<i>[Signature]</i>
๕	พระครูเมธี อ. เกษ, ผศ.ดร.	คณาจารย์ประจำหลักสูตร	<i>[Signature]</i>
๖	พระครูเมธี อ. เกษ, ผศ.ดร.	คณาจารย์ประจำหลักสูตร	<i>[Signature]</i>
๗	ดร. ปวีณา ฐิตินันท์	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	<i>[Signature]</i>
๘	ดร. ปวีณา ฐิตินันท์	คณาจารย์ประจำหลักสูตร	<i>[Signature]</i>
๙	ดร. ปวีณา ฐิตินันท์	คณาจารย์ประจำหลักสูตร	<i>[Signature]</i>
๑๐	นายสุวิทย์ ภูมิพัฒน์	ข้าราชการสำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา	<i>[Signature]</i>
๑๑	ดร. ปวีณา ฐิตินันท์	คณาจารย์ประจำหลักสูตร	<i>[Signature]</i>

ภาคผนวก ข

ประมวลรูปภาพผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)



พระครูชินธรรารณ, เจ้าคณะอำเภอบางบาล เจ้าอาวาสวัดสี่กุก, ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.



พระมหารุ่ง สุขุมมาโล, เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.



พระครูวิสุทธิภาวนาประสิทธิ์, เจ้าอาวาสวัดตาลเอน, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.



คุณกรรมภรณ์ เจริญศักดิ์กุล, ผู้จัดการสำนักงานมูลนิธิสุปฏิปันโนวัดมเหยงคณ์ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.



พระภิกษุชานาเชมคุณ วิ. (สุรศักดิ์ เขมรสี), เจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์, ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑



นายสมพงษ์ คงสิริถาวร, ไวยาวัจกรวัดมเหยงคณ์, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.
คุณน้ำทิพย์ คงสิริถาวร, พยาบาลวิชาชีพชำนาญการห้องผ่าตัดโรงพยาบาลจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.



พระครูพิพัฒน์วรวิทย์, เจ้าอาวาสวัดตึกกชหิรัญ, ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.



คุณเพลินพิศ สืบพานิช, ผู้บริหารฝ่ายรายการทางสถานีโทรทัศน์โลกพระพุทธศาสนาเฉลิมเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ(WBTV), ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๑.



คุณสาตี อินทสังข์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสระแก้ว, ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๑.



ร.ศ.ดร.พรรณี ชูชัย, อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เข้านาการบ้านนาญ, ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.



พระครูสิริชัยมงคล, เจ้าอาวาสวัดใหญ่ชัยมงคล, ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑.



พระพิพัฒนศาสนกิจวิธาน , เจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.



พระญาณไตรโลก, รองเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปที่ ๑
เจ้าอาวาสวัดบรมวงศ์อิศรวรารามวิหาร, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๑.



พระราชานันทราจารย์, เจ้าคณะอำเภอบ้านแพรก เจ้าอาวาสวัดกษัตราธิราชวรวิหาร,
๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๑.



นายประดับ โปธิกาญจนวัฒน์, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา,
๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.



นางโกสุม สอนดี, เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน (รับผิดชอบงานสำนักปฏิบัติธรรม) สำนักงาน
พระพุทธศาสนาจังหวัด, ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๑.



นายฤทธิเดช บัวเปล่งศรี, ข้าราชการบำนาญสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดระนองศรีอยุธยา,
๓ กันยายน ๒๕๖๑.



นางวิภาวรรณ เทียมปาน, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.



พระธรรมรัตนมงคล, เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๕ กันยายน ๒๕๖๑.



นายนิพนธ์ ฐูปบุชา, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ, ๓ กันยายน ๒๕๖๑.



พระครูประสิทธิ์ธรรมานุกโยค, เจ้าอาวาสวัดเวฬุวัน, ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๑.



ท.พ.ญ อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ, ประธานชมรมกัลยาณธรรม, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๑.



พระปลัดสะท้อน समाจาโร, เจ้าอาวาสวัดม่วงคัน (ใช้พื้นที่เก็บ IOC), ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑.



นางนฤดี น้อยศิริ, นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ, ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๑.

ภาคผนวก ซ

ประมวลรูปภาพสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา



๒๘๗

ประวัติผู้วิจัย



- ชื่อ ฉายา นามสกุล : พระมหาปรีชา เขมนนโท (เหล่าทวีคุณ)
- วัน/เดือน/ปีเกิด : วันพฤหัสบดีที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๘
- สถานที่เกิด : ๔ หมู่ ๔ ต.บ้านใหม่ อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี
- การศึกษา :
 - นักธรรมชั้นเอก เปรียญธรรม ๓ ประโยค
 - หลักสูตรประกาศนียบัตร การบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) รุ่นที่ ๗
 - พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รุ่นที่ ๖๐ พ.ศ. ๒๕๕๗
 - พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รุ่นที่ ๗ พ.ศ. ๒๕๕๙
- อุปสมบท : วันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๐
- เข้าศึกษา : เมื่อ พุทธศักราช ๒๕๕๙
- สำเร็จการศึกษา : เมื่อ พุทธศักราช ๒๕๖๒
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดมเหยงคณ์ ต.หันตรา อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา โทร. ๐๙๒-๒๗๘-๙๗๒๙
- หน้าที่ : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมเหยงคณ์ ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ประจำสำนักศาสนศึกษาวัดมเหยงคณ์
- ผลงานทางวิชาการ : พระมหาปรีชา เขมนนโท อนุวัด กระสังข์.
 “ความศรัทธา : มหาสฤปบุโรพุทโธสู่ความยั่งยืนพระพุทธศาสนา”.
 วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
 ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๑๕๙.

ผลงานทางวิชาการ (ต่อ): พระมหาปรีชา เขมนนโท.

“ย้อนรอยความเชื่อ : พิธีล้างพระพักตร์พระพุทธรูปสู่ความยั่งยืน
พระพุทธศาสนา”. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน
๒๕๖๐).

: Phramaha preecha khemmanato.

“The holy Phra Bang history : Buddhist perpetuity heritage”.

2nd ICoHLCB Cameron Highland Pahang Malaysia.

(22-23 APRIL 2017).